

Co-funded by
the European Union

STRENGTHENING THE EU COMMON VALUES THROUGH
THE POLICY OF MULTILINGUALISM IN THE EDUCATION
AND TRAINING OF FUTURE TEACHERS

Erasmus+
Jean Monnet Modules

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЗМІЦНЕННЯ СПІЛЬНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ОСВІТУ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ ЗА МАТЕРІАЛАМИ II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

в рамках реалізації проекту Erasmus+ Модуль Жана Моне
“Зміцнення спільних цінностей ЄС через політику
багатомовності в освіті та підготовці майбутніх вчителів”,
101083321 - SEUCV ETT - ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH

25 Жовтня 2024 року

Co-funded by
the European Union

STRENGTHENING THE EU COMMON VALUES THROUGH
THE POLICY OF MULTILINGUALISM IN THE EDUCATION
AND TRAINING OF FUTURE TEACHERS

Erasmus+
Jean Monnet Modules

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Донбаська національна академія будівництва і архітектури
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Мукачівський державний університет
Одеський національний технологічний університет
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Ніжинський державний педагогічний університет імені Миколи Гоголя
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна
академія» Запорізької обласної ради
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

“ЗМІЦНЕННЯ СПІЛЬНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ОСВІТУ”

ЗБІРНИК

ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ ЗА МАТЕРІАЛАМИ II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

в рамках реалізації проєкту Erasmus+ Модуль Жана Моне “Зміцнення
спільних цінностей ЄС через політику багатомовності в освіті та
підготовці майбутніх вчителів”, 101083321 - SEUCV ETT -
ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH

Запоріжжя, 25 Жовтня 2024 р.

Co-funded by
the European Union

STRENGTHENING THE EU COMMON VALUES THROUGH
THE POLICY OF MULTILINGUALISM IN THE EDUCATION
AND TRAINING OF FUTURE TEACHERS

Erasmus+
Jean Monnet Modules

УДК 37.014.24(4)+(477)(043.2)

Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 5 від «30» жовтня 2024 р.)

Зміцнення спільних європейських цінностей через освіту: збірник тез доповідей за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (25 жовтня 2024 р., м. Запоріжжя). Запоріжжя : Вид-во МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2024. 253 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Зміцнення спільних європейських цінностей через освіту», організованої та проведеної в рамках імплементації Мелітопольським державним педагогічним університетом імені Богдана Хмельницького проєкту Erasmus+ Модуль Жана Моне “Зміцнення спільних цінностей ЄС через політику багатомовності в освіті та підготовці майбутніх вчителів”, 101083321 - SEUCV ETT - ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH. Учасниками конференції розглянуті питання впливу спільних цінностей ЄС на розвиток нової проєвропейської початкової та середньої загальної освіти в Україні, проаналізовано Європейські виміри сталого розвитку української вищої освіти, досліджено соціально-педагогічні виміри інклюзивної освіти в країнах Європейського Союзу. Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, здобувачів вищої освіти, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

*Наталя Фалько – канд. психол. наук, доцент (голова)
Ольга Гончарова – канд. пед. наук, доцент (співголова)
Аліна Маслова – канд. пед. наук, доцент
Юлія Шевченко – д-р. пед. наук, професор
Тетяна Коноваленко – канд. пед. наук, доцент
Євген Топалов – старший викладач*

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

© Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2024

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Co-funded by
the European Union

STRENGTHENING THE EU COMMON VALUES THROUGH
THE POLICY OF MULTILINGUALISM IN THE EDUCATION
AND TRAINING OF FUTURE TEACHERS

Erasmus+
Jean Monnet Modules

РОЗДІЛ 1. Вплив спільних цінностей ЄС на розвиток нової просвітописької початкової та середньої загальної освіти в Україні

Батарейна О.О.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ НА ОСВІТУ В УКРАЇНІ

Європейські цінності мають величезний вплив на освіту в Україні, як цілісну систему виховання та навчання. Вони визначають не лише зміст освіти, але й методи навчання, підходи до виховання та спілкування в освітньому середовищі. Основні європейські цінності, такі як демократія, права людини, толерантність, розвиток особистості, рівні можливості та інші, виступають як основа для формування сучасної освітньої політики в Україні. Перш за все, європейські цінності сприяють створенню відкритого та демократичного освітнього середовища в Україні. Одним із основних принципів європейської освіти є принцип відкритості та доступності, що сприяє формуванню громадянського суспільства та активної участі громадян у житті країни. Вони також розвивають толерантність, сприяють взаєморозумінню та взаємоповазі у освітньому середовищі. Далі, впливають на зміст освіти та методи навчання. Вони сприяють розвитку критичного мислення та самостійності учнів, що є ключовими навичками у сучасному світі.

Автори А. Маслова, О. Гончарова в своїй статті «Зміцнення провідних європейських цінностей в українській педагогічній освіті в умовах війни» детально розкривають сутність ключових європейських цінностей та характеризують їх вплив на формування професійної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов [1]. Університети та наукові інституції України відіграють особливо важливу роль у становленні цінностей відкритого суспільства, використовуючи європейський досвід і практики. Це передбачає впровадження міждисциплінарних навчальних програм,

забезпечення академічної мобільності, сприяння міжнародним науковим колабораціям і розбудову якісної освітньої інфраструктури. Освіта і наука закладають фундамент для розвитку демократичних цінностей, прав людини та інновацій, займають ключову роль у процесі європейської інтеграції.

У своїй статті А. Чернякова «Європейські цінності у навчанні іноземних студентів у контексті інтеграції в європейський освітній простір» зосереджує увагу на важливості імплементації європейських цінностей у навчальну діяльність. Значну частину наукової розвідки присвячено аналізу міжнародних проєктів у рамках Програми ЄС Еразмус+, націлених на дослідження євроінтеграційних процесів, практик упровадження інноваційних технологій [3]. Європейські підходи до навчання, такі як активне навчання, проблемне навчання, проєктне навчання, сприяють залученню здобувачів до процесу навчання та розвивають їх творчі здібності. Крім того, інтеграція української системи освіти до європейського освітнього простору сприяє впровадженню європейських стандартів та підвищенню якості освіти в Україні. Це дозволяє українським випускникам мати широкі можливості для навчання та працевлаштування в європейських країнах, а також сприяє розвитку міжнародного співробітництва у галузі освіти [2].

Європейські цінності становлять фундамент для розвитку освіти в Україні, оскільки вони спрямовані на підвищення якості життя громадян, розвитку громадянського суспільства та побудові демократичного суспільства. Відомо, що освіта є ключовим чинником в розвитку країни, тому впровадження європейських цінностей у освітню систему сприяє не лише покращенню рівня знань та компетенцій здобувачів, а й формуванню громадян, які розуміють свої права та обов'язки, поважають різноманітність та готові взаємодіяти з іншими. Однією з основних складових європейських цінностей, які впливають на освіту в Україні, є гуманізм та гуманітарні цінності. Цей принцип передбачає загальнолюдську індивідуалізацію освіти, зосередження на розвитку особистості та її потенціалу. Система освіти, побудована на гуманітарних цінностях, сприяє розвитку творчих та критичних мисленнєвих здібностей, а також формує активних та самостійних громадян, готових приймати відповідальність за себе та свої дії. Далі, європейські цінності сприяють

інклюзивності та рівності у доступі до освіти. Це означає, що кожна дитина має право на якісну освіту, незалежно від свого соціального статусу, етнічної чи культурної приналежності. Інклюзивна освіта в Україні, заснована на європейських цінностях, сприяє збереженню діапазону різниць та унікальностей учнів, розвиває толерантну та відкриту до інших культур почуття. Узагальнюючи, вплив європейських цінностей на освіту в Україні є важливим фактором у становленні сучасної освітньої системи, яка сприяє розвитку особистості та громадянина, забезпечує рівний доступ до якісної освіти та формує в громадян цінності гуманізму, демократії та толерантності. Я вважаю, що реалізація європейських цінностей у освіті може сприяти створенню здорового та гармонійного суспільства, готового до викликів сучасності та майбутнього.

Отже, європейські цінності мають значний вплив на освіту в Україні, сприяють покращенню якості освіти, розвитку громадянського суспільства та міжнародному співробітництву в галузі освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маслова А., Гончарова О. Зміцнення провідних європейських цінностей в українській педагогічній освіті в умовах війни. *Вища освіта України в контексті інтеграції до Європейського освітнього простору*, 2023. 91((II) 1), 108-116. <https://doi.org/10.38014/osvita.2023.91.10>
2. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року «Освіта Переможців». С. 144 – 153. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf>
3. Чернякова А. Європейські цінності у навчанні іноземних студентів у контексті інтеграції в європейський освітній простір. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2022. Вип. 41. С. 114–127. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-41-07>.

Бершадська К.Ю.

Студентка 21-ПО групи Навчально-наукового інституту педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник:

Пінчук І.О.,

Д.п.н., проф. кафедри педагогіки і психології початкової освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ЗАСТОСУВАННЯ АВТЕНТИЧНИХ АУДІО МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЧИТАТИ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Знання іноземної мови є важливою умовою сучасного світу й дозволяє учням не лише обмінюватися досвідом із представниками різних культур, а й дізнаватися важливу інформацію про науково-технічні досягнення, відкриття, зроблені представниками інших країн. Крім того, вільне володіння іноземною мовою дає можливість обрати професію та досягти успіху в майбутньому. Оскільки нині вивчення іноземної мови починається в початковій школі, то набуває особливого значення саме цей період, коли закладаються основи володіння іноземною мовою.

Метою вивчення англійської мови є розвиток іншомовної комунікативної компетентності, що включає в себе навички аудіювання, говоріння, читання й письма. Часто процес розвитку навичок аудіювання недооцінюється, в результаті чого мало уваги приділяється прослуховуванню англомовних аудіо-матеріалів чи перегляду відео. Такий розрив між знаннями й навичками учнів призводить до непорозумінь у реальному спілкуванні й перешкоджає здобувачам стати повноцінними учасниками комунікативного процесу англійською мовою.

Для того, щоб визначити ефективні шляхи розвитку навичок аудіювання в молодших школярів, необхідно визначити основні характеристики аудіювання. Завдяки систематичній практиці аудіювання відповідні навички постійно вдосконалюються. Це дозволяє сприймати і запам'ятовувати інформацію, відбирати

важливі дані, опускати неважливі, аналізувати почуте й оцінювати його, виходячи зі своїх переконань, інтересів і відповідно до поставлених завдань [1.21]. Можливість розвитку навичок аудіювання англійською мовою залежить від специфіки слухової пам'яті реципієнта, тобто обсягу інформації, яка може зберігатися в робочій пам'яті учня.

Здобувачі початкової освіти здатні розвивати свої навички аудіювання англійською мовою швидше та ефективніше, проте четверокласники більш схильні до цього, ніж першокласники, завдяки більшим розумовим можливостям та складнішим завданням. Водночас не слід забувати про індивідуальні особливості, здібності й навички учнів. Це пов'язано з тим, що занадто складні завдання не дозволяють якісно навчати аудіюванню та вивчати англійську мову і створюють враження складності, непосильності завдання, поставленого вчителем.

Належне структурування процесу аудіювання на заняттях допомагає посилити процес антиципації. Належне налаштування на аудіювання (інформування учнів про тему усного тексту та пояснення мети аудіювання) дає змогу артикуляційним органам налаштуватися на процес сприйняття, а слухачам на основі першого фрагмента почутого слова чи лексичної одиниці дозволяє зробити висновок про продовження речення чи фрази.

Молодші школярі розрізняють мовну й семантичну антиципацію. Перша формується на основі вміння перетворювати лексичні одиниці на словосполучення. Знання того, яким буде слово і як воно буде вживатися, дозволяє учням передбачити інформацію, яка буде представлена далі. Що стосується семантичного прогнозування, то процес аудіювання передбачає використання наявного досвіду та знань про навколишній світ. Наявність достатніх знань про навколишній світ та компетентність у певних сферах сприяє збагаченню словникового запасу учнів та дозволяє їм більш точно і правильно прогнозувати інформацію під час аудіювання.

Важливо враховувати вікові й індивідуальні особливості учнів в ході підбору матеріалів, таких як аудіо-книги й завдання для розвитку навичок аудіювання. Це може призвести до значного підвищення інтересу до вивчення англійської мови.

Тому вибір автентичних джерел для аудіювання є важливим аспектом учителя англійської мови. Слід урахувати індивідуальні й вікові особливості учнів, рівень володіння англійською мовою під час планування занять і підборі завдань. Школярі-початківці мають підвищену потребу в самостійному здобутті знань, і, як наслідок, ретельний підбір завдань, що відповідають інтересам дітей, дозволяє досягти ефективних результатів у процесі розвитку навичок аудіювання. Надаючи здобувачам освітнього процесу цікавий і автентичний аудіо й відеоматеріал, учителі можуть заохочувати їх до вдосконалення навичок аудіювання й іншомовної комунікації в цілому.

Окрім того, важливою психофізіологічною особливістю учнів 3-4 класів є збільшення обсягу пам'яті та зміні способів зберігання інформації [4, 181]. Іншими словами, учні в цьому віці здатні не лише сприймати нову інформацію, але й активно обробляти, аналізувати, порівнювати, класифікувати та узагальнювати її, а також свідомо запам'ятовувати інформацію, зосереджуючись на певних результатах. Наприклад, тексти із зображеннями людей, тексти з цінними порадами щодо досягнення тощо.

Оскільки четвертокласники здатні не лише механічно запам'ятовувати почуте, а й використовувати різні прийоми запам'ятовування для підвищення продуктивності власної пам'яті [3.44], процес розвитку навичок аудіювання передбачає використання почутих в усному тексті лексичних одиниць та граматичних структур в усному мовленні та тренування у використанні їх у письмовому мовленні, що може поєднуватися з розвитком лексичних і граматичних навичок.

Цікаві автентичні англомовні матеріали, такі як подкасти, телепередачі та відео-кліпи, можуть допомогти утримати увагу учнів і зосередити їх на потрібному об'єкті на довший період часу. Це допомагає створювати ситуації, коли школярі досягають успіху в класі під час виконання самостійних навчальних завдань, які, як відомо, сприяють ефективному розвитку навичок аудіювання англійською мовою. Успішність процесу аудіювання залежить не лише від психофізіологічних особливостей здобувачів початкової освіти, але й від лінгвістичних особливостей

усного тексту, наявності чи відсутності фонетичних, лексичних і граматичних труднощів, а також від умов сприйняття повідомлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 2. С. 19–30.
2. Глушок Л. Використання подкастів і блогів у процесі формування професійної компетентності майбутніх вчителів англійської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2017. С. 100–103
3. Давиденко О., Пономаренко О. Подкастинг як засіб формування компетентності в англомовному аудіюванні студентів молодших курсів. *Science Rise: Pedagogical Education*. 2018. № 5. С. 43–46.
4. Кардашова Н. Англомовний подкаст як засіб формування компетентності в аудіюванні студентів мовних спеціальностей. *Вісник КНЛУ*. Серія: Педагогіка та психологія. 2015. № 24. С. 176–185.
5. Скрипченко О. та ін. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник. 2-ге вид. Київ : Каравела, 2007. 400 с.

Білоусова Н.В.

Ніжинський державний
університет імені Миколи
Гоголя

БІЛІНГВАЛЬНА ОСВІТА ЯК ТРЕНД СЬОГОДЕННЯ

Білінгвальна освіта стає все більш актуальною в сучасному світі, зокрема в Україні. Вона передбачає використання двох мов у освітньому процесі, що дозволяє учням не лише вивчати мову, але й отримувати знання з різних предметів.

Білінгвальна освіта охоплює різноманітні моделі, які відрізняються за підходами до використання мов у навчальному процесі. Основні з них:

1. Двомовне навчання (Dual Language Immersion).

Ця модель передбачає навчання учнів двома мовами, зазвичай рідній та іноземній. Вона спрямована на забезпечення рівного розвитку обох мов.

Наприклад, у США школи, які реалізують програми двомовного навчання, часто використовують англійську та іспанську мови.

2. Білінгвальне навчання для нечуючих.

Ця модель акцентує увагу на навчанні учнів з порушеннями слуху, де жестова мова є першою, а усна мова – другою. Це дозволяє учням отримувати знання в природному для них форматі.

Наприклад, у Скандинавських країнах Норвегії та Швеції запровадили білінгвальне навчання в освітніх закладах для нечуючих.

3. Модель змішаного навчання (Content and Language Integrated Learning - CLIL).

Ця модель поєднує викладання предметів (математика, історія тощо) з вивченням іноземної мови. Учні отримують знання з предметів, використовуючи іноземну мову як засіб навчання.

Наприклад, у школах Німеччині та Іспанії активно використовують CLIL для інтеграції мовного та предметного навчання.

4. Модель двомовної освіти (Bilingual Education Model).

Ця модель включає елементи як рідної, так і іноземної мов у освітньому процесі, але з акцентом на одну з мов як основну для викладання.

Наприклад, у Франції білінгвальна освіта історично пов'язана з використанням французької мови в поєднанні з регіональними або іноземними мовами.

5. Модель тримовної освіти.

Ця модель передбачає використання трьох мов у навчальному процесі, зазвичай рідної, державної та іноземної.

Наприклад, у Канаді у деяких провінціях реалізуються програми тримовного навчання, що включають англійську, французьку та регіональні мови.

Перевагами білінгвальної освіти є:

- Білінгвальна освіта сприяє розвитку як рідної, так і іноземної мови. Це дозволяє учням краще адаптуватися до глобалізованого світу, де знання англійської мови є важливим.

- Дослідження показують, що білінгви мають кращі розумові здібності, більш розвинуте креативне мислення та пам'ять у порівнянні з монолінгвами.

- Навчання двома мовами допомагає учням краще розуміти інші культури та розвивати міжкультурні навички.

- Білінгвальність відкриває більше можливостей на ринку праці, оскільки роботодавці часто віддають перевагу кандидатам з мовними навичками.

Також виділяють і недоліки білінгвальної освіти:

- Відрив від рідної культури. Існує ризик, що діти можуть втратити зв'язок зі своїми культурними цінностями в процесі навчання.

- Нестача кваліфікованих викладачів. В Україні існує проблема з недостатньою кількістю підготовлених викладачів для ефективного впровадження білінгвальної освіти.

- Великі витрати. Білінгвальне навчання потребує значних фінансових ресурсів для підтримки програм та навчальних матеріалів.

Отже, білінгвальна освіта має багато переваг, які перевищують її недоліки. Вона не лише покращує мовні навички учнів, але й сприяє їхньому загальному розвитку та адаптації в сучасному світі. Проте важливо враховувати виклики, пов'язані з її впровадженням, щоб забезпечити ефективність цього підходу в навчанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нікольська Н. Білінгвальна освіта школярів як предмет дослідження вітчизняних учених. Педагогічний дискурс, випуск 26, 2019. С.14-18.

2. Ситняківська С.М. Розвиток білінгвальної професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери в умовах білінгвального навчання. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2018. № 2 (16). С.273-278.

Бірюк Л.Я.

доктор педагогічних наук, професор
Глухівський НПУ ім. О. Довженка

ДО ПИТАННЯ ПРО СТРУКТУРУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Постановка проблеми дослідження. Минуле століття характеризується глобалізацією розумового складника інтелекту для економічної та політичної сфер життя. У ХХІ сторіччі означений процес охопив усі сфери життя людини, а нагальною проблемою стало формування емоційного складника інтелекту людини. Розвинений емоційний інтелект є вагомим компонентом у досягненні успіху, а його формування в учнів початкових класів є важливою проблемою для вітчизняної системи освіти.

Забезпечити ефективність освітнього процесу у початковій ланці освіти неможливо без створення відповідного емоційного середовища. Психологічне благополуччя, контроль емоційного стану та настрою суб'єктів освітнього процесу є вкрай актуальним. Уміння аналізувати емоції та керувати ними, знаходити позитивні варіанти розв'язання конфліктів, уміти створювати і розуміти емоційний фон. Відтак, сучасні здобувачі освіти мають не просто засвоювати запас накопичених знань, а й оволодівати під час освітньої діяльності критичним мисленням та емоційним інтелектом.

Минуле століття характеризується глобалізацією розумового складника інтелекту для економічної та політичної сфер життя. У ХХІ сторіччі означений процес охопив усі сфери життя людини, а нагальною проблемою стало формування емоційного складника інтелекту людини. Розвинений емоційний інтелект є вагомим компонентом у досягненні успіху, а його формування в учнів початкових класів є важливою проблемою для вітчизняної системи освіти. Забезпечити ефективність освітнього процесу у початковій ланці освіти неможливо без створення відповідного емоційного середовища. Психологічне благополуччя, контроль емоційного стану та настрою суб'єктів освітнього процесу є вкрай актуальним. Уміння аналізувати емоції та керувати ними, знаходити позитивні варіанти розв'язання конфліктів, уміти

створювати і розуміти емоційний фон. Відтак, сучасні здобувачі освіти мають не просто засвоювати запас накопичених знань, а й оволодівати під час освітньої діяльності критичним мисленням та емоційним інтелектом.

Виходячи з вищевикладеного, сучасні освітні заклади потребують реформування освітнього процесу та його базових положень, що включають професійне розроблення та реалізацію навчальних курсів, спрямованих на всебічний розвиток компетентностей як ключових, предметних, так і соціальних, наскрізних, що в майбутньому сформує здобувачів освіти як ефективних членів суспільства та майбутніх висококваліфікованих фахівців.

Аналіз робіт з проблеми дослідження. Питання розвитку освіти, постійного та послідовного підвищення її якості знаходить своє відображення у законодавчо-нормативній базі, зокрема, в таких документах: Наказ МОН України від 16.07.2018 № 776 «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти», Концепція «Нова Українська школа» (2016), Закон України «Про освіту» (2017).

Пошук кращих моделей освіти для ХХІ ст. розпочався ще у другій половині минулого століття. Ряд зарубіжних дослідників вивчають стан та шляхи реформування освіти, зокрема дослідження Дж. Гілі, Дж. Нейсбіта, Й. Масуду, Е. Тофлера, Е. Гіденс, А. Гартвел, М. Кастелз, З.Бауман, Ф. Фукуяма, Я. Пелікан [2; 3].

Роль емоційного інтелекту в освітньому процесі розглядають також і вітчизняні дослідники (М.Батурич, С. Деревянко, В. Зарицька, Є. Носенко, Н. Коврига, Л.Козлова, Л. Колісник, М.Матвеева, О.Саннікова та ін. [1; 4; 5].) та закордонні (Р. Бар-Он, Дж. Мейер, Д. Гоулман, Г. Гарднер, П. Селовей та ін. [2; 3; 6; 7].) з огляду на сприйняття та усвідомлення емоцій, керування ними, формування й їх розвитку, самоконтролю, здатності протистояти тиску оточуючих тощо [6].

Варто зазначити, що, незважаючи на значні надбання вітчизняної та світової педагогічної науки, проблема залишається недостатньо вивченою, що ускладнює процес формування означеної якості в учнів початкової школи.

Мета публікації: розглянути структуру емоційного інтелекту.

Результати дослідження. Сформованість емоційного інтелекту розглядалася вченими як вагома потреба для повноцінного життя в сучасному суспільстві, оскільки

дана якість сприяє правильному вирішенню низки практичних проблем в будь-якій діяльності, взаєминах між людьми, навчанні, повсякденному житті тощо.

Психологам Дж. Мейеру і П.Селовой як фундаторам даної психолого-педагогічної новації належить первинний розгляд емоційного інтелекту у їх першій дослідній роботі, де й запропоновано методику дослідження означеної якості [5, с. 433].

Назріла нагальна проблема розробити та обґрунтувати методичні основи розвитку критичного мислення у здобувачів освіти, які б довели, що освітній процес з використанням технології розвитку критичного мислення майбутніх вчителів початкових класів має бути наскрізною педагогічною реалією, творчою педагогічною діяльністю під час якої відбуваються формування різнопланових складників зазначеної якості. З цією метою розглянемо основні підходи до визначення складників емоційного інтелекту.

У науці дуже довго існувало дві думки стосовно інтелекту. Згідно з першою, інтелект – риса суто спадкова: або людина народжується розумною, або ні. Відповідно до другої точки зору, інтелект пов'язаний зі швидкістю сприйняття або реагування на зовнішні стимули.

Інтелект – це функціонування процесів, які забезпечують здатність до пізнання та ефективного вирішення проблем, подолання життєвих завдань, особливо нових. Для характеристики інтелекту використовують особливий показник – коефіцієнт інтелекту (IQ), який дає загальну оцінку інтелектуальних здібностей людини. Наразі існують різні моделі структури інтелекту (Спірмен, Векслер, Керол, Гілфорд, Айзенк, Стернберг, Кетел, Келлі тощо).

Сучасні дослідження показують, що великий обсяг знань і високий розвиток інтелекту ще не забезпечують успішну взаємодію людини із зовнішнім середовищем. Особливо важливу роль для взаємодії між людьми відіграють їхні особистісні властивості – соціальний та емоційний інтелекти.

Означені вище якості та їхній розвиток – порівняно новий, але дуже популярний напрям сучасної науки. Певною мірою емоційний і соціальний інтелекти людини (які разом складають так званий соціально-емоційний інтелект, або змішану форму)

протиставляють найвідомішому коефіцієнту інтелекту – IQ. Вітчизняні психологи М. Батурін та Л. Матвєєва вважають, що SI та EI – ці терміни позначають різновиди загального інтелекту (IQ). Американський психолог Р. Давідсон переконаний, що «всі емоції соціальні», а Д. Гоулман – що «наші соціальні взаємодії є рушіями наших емоцій». Тому розділення емоційної і соціальної сфер на певному етапі наукового пошуку є умовним.

Підвищений інтерес власне до емоційного інтелекту виник на початку XX століття, коли в дослідженнях емоційної сфери виділено новий аспект – відмінності в керуванні емоційними явищами та в їхньому використанні через нездатність класичних IQ-тестів (тестів на коефіцієнт інтелекту) пояснити особливості мотивації й поведінки людей. Високий коефіцієнт інтелекту показує лише здатність працювати з логікою, а не з емоціями.

І саме двом американським психологам Дж. Мейер і П. Селовей як фундаторам даної психолого-педагогічної новації належить первинний розгляд емоційного інтелекту у їх першій дослідній роботі, де й запропоновано методику дослідження означеної якості [7].

Ученими було запропоновано трактування емоційного інтелекту як підструктуру соціального інтелекту, що включає «здатність відстежувати власні та чужі почуття й емоції, глибоко проникати, відчувати та виражати емоції, пов'язувати їх із думками, розуміти причину емоцій, розрізняти й регулювати їх, що сприяє емоційному та інтелектуальному зростанню особистості, і використовувати цю інформацію для направлення мислення і дії» [7, с. 433].

Американськими дослідниками було виокремлено такі складники емоційного інтелекту: *перцепція і вираження емоцій* (ідентифікація і вираження емоцій визначаються фізичним станом, почуттями і думками; емоції спрямовують мислення на продуктивні способи реагування, емоції допомагають осмисленню й запам'ятовуванню); *розуміння й аналіз емоцій* (здатність розділяти емоції, включаючи складні емоції і почуття; здатність розуміти відносини, пов'язані зі змінами емоцій); *рефлексивне регулювання емоцій*: здатність залишатися відкритим до почуттів, рефлексивно контролювати й регулювати емоції, щоб розвиватися емоційно.

Ізраїльський психолог Рувен Бар-Он, провідний новатор, теоретик і дослідник концепції емоційного інтелекту, один із перших розробив концепцію «EQ» («емоційний коефіцієнт») для вимірювання «емоційної і соціальної компетентності» в 1985 році.

За теорією дослідника, емоційний інтелект визначається як сукупність найрізноманітніших здібностей, що забезпечують можливість успішно діяти в будь-яких ситуаціях.

Учений виділив 5 субкомпонентів, що характеризують структуру емоційного інтелекту:

- саморозуміння (усвідомлення власних емоцій, впевненість у собі, самоповага, самоактуалізація);
- комунікативний потенціал (емпатія, соціальна відповідальність);
- власне адаптаційні здібності (уміння вирішувати проблеми, долати труднощі, емоційна лабільність);
- антистресовий потенціал (стійкість до стресу);
- загальний настрій (оптимістичність) [5].

Американський психолог Даніель Гоулман [3]. запропонував структуру досліджуваної якості з п'яти елементів, поданих нижче:

- *самосвідомість* (розуміння власних емоцій, точна самооцінка, упевненість у собі);
- *самоконтроль* (контроль емоцій ініціативність, емоційні спонукання до дії);
- *соціальна чуйність* (співпереживання, емпатія, передбачуваність, ділова обізнаність);
- *керування взаєминами* (спонукання й надихання інших на справу, надання допомоги в самовдосконаленні, сприяння змінам, медіаторство конфліктів);
- рефлексія;

Для дослідження визначено такі складники концептуальної моделі ЕІ (за Р. Бар-Оном) [5]:

- 1) здатність усвідомлювати емоції, а також розуміти й виражати почуття;
- 2) здатність розуміти, як відчувають і взаємодіють люди між собою;

- 3) здатність керувати емоціями й контролювати їх;
- 4) здатність керувати змінами, адаптувати і вирішувати проблеми особистого характеру;
- 5) здатність генерувати позитивний афект для підвищення самомотивації й сприяння емоційній і соціально-інтелектуальній поведінці.

Висновки і перспективи дослідження. Таким чином, в розрізі нашого дослідження, вслід за Дж.Мейер і П.Селовей, під емоційним інтелектом ми розуміємо здатність відстежувати власні та чужі почуття й емоції, глибоко проникати, відчувати та виражати емоції, пов'язувати їх із думками, розуміти причину емоцій, розрізняти й регулювати їх, що сприяє емоційному та інтелектуальному зростанню особистості, і використовувати цю інформацію для спрямування мислення і дії.

Складниками досліджуваної якості нами визначено самосвідомість, самоконтроль, соціальна чуйність, керування взаєминами, рефлексія.

До перспектив дослідження віднесено визначення типології вправ, що сприяють формуванню і розвитку досліджуваної якості у здобувачів початкової освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батурин М.А., Матвеева Л.Г. Соціальний і емоційний інтелект: міфи реальність. Вісник ПУкрГУ, 2019. № 42. С. 4-7.
2. Гарднер Г. Множинні інтелекти. Теорія у практиці. Хрестоматія. К.: Мегатайм, 2014. 288 с.
3. 3. Голман Д. Емоційний інтелект. Чому він може значно більше, ніж IQ? 2013.186 с.
4. Зарицька В.В. Психологія розвитку емоційного інтелекту у системі професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю : дис.. ... докт. псих. наук : 19.00.07. Запоріжжя, 2016. 513 с.
5. Емоційний інтелект / упор. А.Козлова. Київ:«Вид. група «Шкільний світ»», 2018. 128 с.
6. Emotional Intelligence. Developing Strong “People Skills”. URL: https://www.mindtools.com/pages/article/newCDV_59.htm (дата звернення 21.01.2024).

7. Mayer J., Salovey P. The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*. 1993. P 433-442.

Бобро А.А., Кочубей К. В.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ

Історія взаємодії між людиною і природою налічує тисячі років. На сьогоднішній день така взаємодія відзначається екологічною кризою, яка може призвести до глобальної катастрофи. Людство зараз проходить важкий тест на розуміння і відповідальність, від результатів якого залежить доля нашої цивілізації.

Останнім часом все більша кількість науковців дійшла до висновку, що екологічна криза має світоглядний, а також духовно-моральний характер. Щоб вирішити дану проблему, потрібно прийняти нові ціннісні та нормативні орієнтири, які допоможуть подолати відчуження людини від природи та усвідомити екологічні принципи взаємовідносин між суспільством і навколишнім середовищем.

З огляду на це, виникає важливість загальної екологічної освіти, яка має на меті формування екологічної свідомості у населення. У процесі навчання екологічній грамотності початкова школа відіграє ключову роль, адже саме вона є основою для розширення знань про природу та соціальне середовище, ознайомлення із загальною картиною світу і формування розуміння наукових, гуманних соціальних цінностей, які стосуються оточуючого середовища.

Виховання екологічної культури серед учнів початкових класів висвітлювалось у дослідженнях Л. Артемової, В. Білоусової, О. Богданової, Н. Вітківської, М. Братко, С. Гончарової, Т. Маркової, В. Крисаченко та Г. Микитюк. Дослідження екологічної свідомості як аспекта особистісного розвитку школярів різного віку проводилися О. Король, С. Лебідь, І. Павленко, О. Пруцаковою, Н. Шевченко та іншими вченими. Таким чином, питання екологічної свідомості активно вивчається як в українській (С.

Кравченко, А. Львовчкіна, Л. Лупійко, В. Романюк, Ю. Швалб, О. Шаповал, І. Шлімакова), так і в зарубіжній (І. Алтман, Н. Шмідт, Б. Рогоф, П. Штерн) психології.

Молодший шкільний вік є оптимальним для формування екологічної свідомості у дітей. Соціальна роль дитинства визначається природою самої дитини – її адаптацією до навколишнього світу та суспільства, а також здатністю нести відповідальність за свої дії перед людьми, рослинами і тваринами. Пізнавальний потенціал екологічних знань закладає базу для подальшого вивчення природних циклів, демонструє зв'язок і взаємозалежність людини з навколишнім середовищем, сприяє формуванню усвідомлення своєї ролі в ньому через ознайомлення із рослинами і тваринами, а також вивчення рідного краю [1].

Згідно із науковим підходом К. Блажко, екологічна свідомість – це складний та багатогранний психологічний та соціокультурний феномен, який демонструє, наскільки людина усвідомлює важливість збереження навколишнього середовища, природних ресурсів і екологічних питань [3].

Основною метою екологічної освіти в сучасній школі є створення системи наукових знань, поглядів і переконань, що сприятимуть формуванню відповідального ставлення школярів до навколишнього середовища у різних аспектах їхньої діяльності. Таким чином, навчальний та виховний процеси повинні бути націлені на розвиток особистісних якостей учнів, виховання екологічно знакових поведінкових стереотипів і здатності оцінити свій вплив на природне середовище з огляду не лише на власне благополуччя, але й в контексті взаємин «природа–суспільство», а також усвідомлення природоохоронних цінностей [5].

Відповідно до наукової думки О. Баглай, екологічна свідомість розвивається в процесі екологічної освіти. Пізнавальна мотивація, яка виникає у молодших школярів під час уроків ознайомлення з природою та навколишнім середовищем, потребує оцінки отриманих знань і самооцінки. Завдяки цьому учні здатні контролювати свої дії та оцінювати свою успішність у розв'язанні поставлених задач. Навчальна діяльність молодших школярів змінює їхнє ставлення до природи та до самих себе, ставить перед ними теоретичні та навчально-пізнавальні завдання, спонукає їх заглиблюватися в суть речей. У дітей змінюється не лише предмет їхніх думок, але й

сам процес мислення. Усе це сприяє формуванню екологічної свідомості в учнів початкових класів [2].

Соціальний проєкт є одним із ефективних засобів формування екологічної свідомості у молодших школярів.

Метод соціальних проєктів являє собою одну з інноваційних педагогічних технологій, яка відповідає сучасним вимогам освітнього розвитку, що орієнтується на новий тип гуманістичної та інноваційної освіти. У цьому підході акцент ставиться на здобутті учнями знань, умінь і навичок, а також життєвого екологічного досвіду, який слугує основою для формування екологічної свідомості [4].

В основі соціальних проєктів лежить: розвиток пізнавальних умінь та навичок учнів початкових класів; уміння орієнтуватися в інформаційному середовищі; уміння самостійно конструювати екологічні знання; здатність критично мислити.

У початкових класах дітей можна залучати до різних видів праці, дослідницької діяльності. Реалізація соціальних проєктів у початкових класах не повинна бути примусовою, адже це може призвести до негативних наслідків. У цьому віці діти потребують особливої мотивації, тому їм слід пропонувати прості завдання та надавати чіткі інструкції. Тематика учнівських проєктів може бути дуже різноманітною: вони можуть бути запропоновані як вчителем, так і самими учнями. Найчастіше ж вибір теми здійснюється колективно, за участю і вчителя, і учнів.

Таким чином, екологічна свідомість є складним явищем особистісного розвитку. Формування екологічної свідомості у молодших школярів – це процес, який передбачає накопичення якісних та кількісних змін у її складових. У цьому процесі важливу роль відіграє використання проєктної діяльності, зокрема соціальних проєктів, а також внутрішня переробка зовнішніх впливів самою особистістю, що сприяє вдосконаленню її функціональної структури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусенко І.В. Підручник «Я досліджую світ» як засіб формування екологічних грамотності молодших школярів. Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць. Вип. 22. Київ, 2019. С. 6-15.

2. Баглай О. Екологічне виховання молодших школярів: розв'язування задач екологічного змісту. Початкова освіта. 2017. № 6 (берез.). С. 9-12.
3. Божко К.Р. Формування екологічної свідомості молодших школярів засобами гри. Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науковопрактичної конференції «Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні». Львів, 2019. С.134 - 137.
4. Коваль В.О. Екологічна компетентність учителя Нової української школи. Навчально-методичний посібник в таблицях і схемах. Чернігів : НУЧК імені Т.Г. Шевченка. 2019. 40с.
5. Про концепцію екологічної освіти в Україні: веб. сайт. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=01E1O32CC0> (Дата звернення: 08.10.2024)

Голуб О.В.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ УКРАЇНО-ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СПІВПРАЦІ У СТВОРЕННІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Україно-європейська інтеграція відіграла одну з ключових ролей у модернізації системи освіти, формуючи фундамент для Нової української школи. Завдяки впровадженню європейських стандартів та підходів до навчання, українські учні отримали доступ до сучасних освітніх методик, що розвивають різнобічні компетентності та загальноєвропейські цінності на всіх рівнях здобуття середньої освіти. Співпраця України та країн Європи дозволила не лише підвищити якість навчального процесу у загальноосвітніх школах, а й почала готувати нове покоління громадян, здатних інтегруватися у європейське суспільство, відкриваючи новітні обрії освіти та науки, а також будувати конкурентоспроможну на світовому рівні країну.

Тема впливу спільної роботи України та ЄС у реформуванні українських шкіл

широко досліджена у роботах С. Кобернік, Н. Кузьміна, О. Денисюк, Т. Дронь та багатьох інших, що підкреслює актуальність питання. Важливо відмітити те, що НУШ є одним із найактуальніших напрямів роботи в українській освіті на даний момент та зміни продовжують впроваджуватись.

Отже, **мета цих тез** – це аналіз впливу україно-європейської інтеграції на формування Нової української школи, зокрема в аспектах запозичення європейських освітніх стандартів та розвитку ключових компетентностей учнів, необхідних для їхньої успішної соціалізації в європейському просторі.

Згідно інформації, що подана на офіційному сайті Міністерства освіти та науки України, НУШ – це основна реформа українських ЗЗСО, яка має на меті створити приємне навчальне середовище, де учні отримують не лише знання, а й навички їх застосування в повсякденному житті. У новій українській школі враховують думки учнів, навчають їх критично мислити, не боятися висловлювати власні погляди та бути відповідальними членами суспільства. Компетентності, які учні набуватимуть, закріплені в законі «Про освіту» і враховують рекомендації Європейського Парламенту, серед яких: вільне володіння державною мовою, спілкування рідною та іноземними мовами; математична, природничо-наукова та соціальні компетентності; інноваційність; а також екологічна, культурна та інформаційно-комунікаційна грамотність. Спільними для всіх компетентностей є осмислене читання, вираження думок усно і письмово, критичне та творче мислення, управління емоціями, оцінка ризиків, уміння співпрацювати та приймати рішення [1].

В країнах Європейського Союзу немає єдиної системи середньої освіти – кожна держава самостійно вирішує, як її організовувати, тому освітні підходи в різних країнах можуть значно відрізнятися. Однак ЄС прагне створити єдиний освітній простір, що дозволить учням легко переходити між країнами для продовження навчання або обміну досвідом, а випускникам університетів – бути затребуваними на міжнародному ринку праці. У рекомендаціях Європейської Ради у сфері освіти були проголошені основні напрями сучасної освіти, які допоможуть підтримати тенденцію “lifelong learning” серед яких вищезазначені мультилінгвальність, загальноосвітні та соціальні компетентності [2].

Кожен із напрямів, закладених у рекомендаціях, є важливим для сучасного освітнього процесу через темп та реалії сучасного світу. Наприклад, мультилінгвальність має велике значення, оскільки світ стає все більш глобалізованим, особливо в Європейському Союзі, де різні країни тісно співпрацюють. Відповідно, знання кількох мов необхідне для ефективної комунікації та побудови діалогу. Інноваційність і діджиталізація допомагають адаптувати освіту до швидких технологічних змін, а наукова та екологічна компетентності важливі через стрімкий розвиток науки і її впливу на стан довкілля. Соціальні компетентності допомагають учням інтегруватися в мультикультурне суспільство, розвиваючи навички продуктивної співпраці та взаєморозуміння. Видно прямий зв'язок між євроінтеграцією України та формуванні основ НУШ: українська освіта має відповідати європейському рівню та сучасним світовим потребам для того, щоб ми могли побудувати тісну співпрацю та спільне майбутнє.

Висновки. Українська школа потребувала оновлення системи, і на тлі євроінтеграційних процесів це стало ще більш очевидним. У рамках співпраці з Європейським Союзом та їхніми регулюючими документами було запроваджено важливі зміни, що спрямовані на підвищення якості освіти українських школярів. Нова українська школа орієнтується на європейські стандарти, які є передовими та готують нове покоління до життєдіяльності, де пріоритетом є не лише академічні знання, а й готовність жити у сучасному, мультикультурному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нова українська школа : вебсайт МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&type=all&tag=nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 16.10.2024).
2. Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning : an official EU website. URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/improving-quality/key-competences> (дата звернення: 16.10.2024).

Дерман Ю. С.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ УЧИТЕЛІВ ЗЗСО У ПОШИРЕННІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Сучасний етап розвитку української освіти характеризується активною інтеграцією європейських цінностей, таких як права людини, демократія, верховенство права, рівність та толерантність. Україна, як держава, що прагне стати частиною європейського співтовариства, робить значні кроки для впровадження цих принципів у всі сфери суспільного життя, особливо в освітню сферу. Роль вчителів у цьому процесі є ключовою, оскільки саме вони є посередниками між європейськими цінностями та молодим поколінням, що формується в умовах глобальних змін.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з тематики дослідження свідчить про те, що вітчизняні науковці (Волкова Л., Гриневич Л., Жадан І., Калініна Т., Коваленко О., Кремень В., Радул В., Тарновський С.) активно займаються питаннями популяризації європейських цінностей в українській освіті. Водночас вважаємо, що наразі дане питання є вивченим недостатньо. Тому **мета** цієї публікації – підкреслити важливість ролі учителя у впровадженні ключових цінностей ЄС у виховання підростаючого покоління українців.

Учителі виступають основними агентами впливу на свідомість молоді. Вони не лише передають знання, але й формують світогляд учнів, сприяючи усвідомленню ними базових європейських цінностей. Такі цінності включають у себе демократію, плюралізм, толерантність, повагу до різноманіття та рівність усіх громадян перед законом. Завдяки урокам громадянської освіти, історії, літератури та інших шкільних предметів учителі допомагають учням зрозуміти важливість цих принципів для гармонійного існування в сучасному світі.

У процесі адаптації української системи освіти до стандартів ЄС, учителі стають носіями освітніх реформ, спрямованих на впровадження компетентнісного підходу та навчання протягом життя. Європейські освітні стандарти роблять акцент на

формуванні критичного мислення, активної громадянської позиції та вміння працювати в команді. Ці компетентності розвиваються через інтерактивні методи навчання, які вчителі впроваджують у навчальний процес. Завдяки цьому учні не тільки отримують знання, але й навчаються діяти відповідно до європейських стандартів.

Поширення європейських цінностей серед тих, хто навчається, можливе лише за умов високої кваліфікації вчителів. Для цього українські педагоги проходять різноманітні курси підвищення фаховості, беруть участь у міжнародних освітніх програмах, таких як Erasmus+, які сприяють їхньому ознайомленню з європейськими підходами до освіти. Завдяки участі в міжнародних обмінах, семінарах та конференціях педагоги отримують нові знання та методики, що дозволяють більш ефективно поширювати європейські цінності серед молоді.

Учителі відіграють важливу роль у формуванні шкільної культури, яка має базуватися на взаємоповазі, рівності та дотримання прав людини. Вони є прикладом для школярів, демонструючи через свої дії та поведінку принципи толерантності, поваги до різноманіття та індивідуальності відповідальності. Таким чином, учителі сприяють створенню у школі атмосфери, де кожен здобувач освіти відчуває себе частиною єдиного суспільства, яке керується спільними європейськими цінностями.

Одним із ключових завдань педагогів у поширенні європейських цінностей є виховання активних громадян, готових брати участь у суспільному житті, захищати права людини та відстоювати демократичні принципи. Це можливо через організацію позакласних заходів, проектів соціальної дії, дебатних клубів та інших активностей, що сприяють розвитку лідерських якостей у молоді та їхньої участі у вирішенні суспільно важливих проблем.

Висновки. Отже, роль учителів у поширенні європейських цінностей є незмінною у процесі формування нового покоління громадян України, здатних інтегруватися в європейський простір. Завдяки їхній роботі, українська молодь отримує не лише знання, але й усвідомлює важливість дотримання демократичних принципів, прав людини та інших європейських цінностей для створення суспільства рівності, демократії і толерантності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Декларація прав людини. ООН. URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
2. Європейська комісія. Освіта і тренування. URL: <https://ec.europa.eu/education/>
3. Калініна Т. М. Роль вчителя у формуванні демократичних цінностей в умовах європейської інтеграції України. *Педагогічні науки*. 2020. С. 45 - 50.
4. National Erasmus+ Office in Ukraine. Erasmus+: Програма Європейського Союзу у сфері освіти, професійної підготовки, молоді та спорту. URL: <https://erasmusplus.org.ua>

Дікова Д.А.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ВПЛИВ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ НА РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ХХІ СТОЛІТТЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ

В сучасному світі освіта стає важливим інструментом інтеграції та взаємодії між державами, особливо в умовах реформування освітніх систем в контексті євроінтеграції. Більш того компетентності ХХІ століття такі, як критичне мислення, комунікація, співпраця та креативність, стають ключовими для успішної інтеграції учнів в сучасне суспільство. Одним з дієвих засобів розвитку цих компетентностей є формувальне оцінювання, яке широко застосовується в освітніх системах європейських країн. Для українських шкіл важливо адаптувати цей європейський досвід з метою підвищення якості освіти та розвитку ключових компетентностей в учнів.

Зміни в освітніх програмах України, зокрема в рамках концепції Нової української школи (НУШ), спрямовані на розвиток компетентностей ХХІ століття, що є основою сучасної європейської освітньої політики. Актуальність дослідження

полягає в тому, що розвиток критичного мислення та інших компетентностей через формувальне оцінювання відповідає потребам сучасного ринку праці та вимогам до особистісного розвитку учнів у глобалізованому світі. Формувальне оцінювання може відігравати важливу роль у цьому процесі, оскільки воно є «необхідною умовою інтерактивного навчання, у процесі якого формується культура спільного обговорення у класі, розвиваються навички критичного і творчого мислення, а також формується середовище, що заохочує учнів запитувати» [3; с. 93]. Це робить даний підхід особливо актуальним в контексті сучасних освітніх реформ в Україні.

У дослідженнях багатьох європейських педагогів формувальне оцінювання розглядається як потужний інструмент для вдосконалення навчального процесу. Зокрема, J. Black, та D. Wiliam у своїй праці наводять ґрунтовний аналіз літератури що досліджує предмет формувального оцінювання і підкреслюють, що такий підхід допомагає учням усвідомлювати свої помилки та працювати над їх виправленням, що сприяє більш глибокому навчанню [1, с. 61]. В Україні тема формувального оцінювання також набуває популярності, особливо в контексті сучасних освітніх реформ. Українські вчені, такі як О.В. Барна, Л.С. Ващенко, В.П. Вембер, А.В. Гривко, Л. В. Кабан, Н.В. Морзе досліджують можливості впровадження формувального оцінювання в школах та його вплив на ефективність навчального процесу. Їхні дослідження показують, що формувальне оцінювання може значно покращити навчальні результати, оскільки воно стимулює учнів до більшого залучення в процес навчання, сприяє розвитку навичок аналізу та рефлексії, що є ключовими для компетентностей ХХІ століття.

На нашу думку, формувальне оцінювання є потужним інструментом для розвитку компетентностей. Воно дозволяє учням не просто запам'ятовувати матеріал, а «створює умови розвитку в учнів навичок ХХІ століття, а саме планування власного процесу навчання, прийняття аргументованих рішень, робота в команді, співпраця тощо» [4, с. 47]. Для успішного впровадження формувального оцінювання в українські школи необхідно здійснити адаптацію європейського досвіду з урахуванням особливостей національної системи освіти. Як зазначають А. Гривко та Л. Ващенко: «Підготовка до переходу базової та профільної старшої школи на нові

державні освітні стандарти підсилює актуальність питання модернізації системи контролю та оцінювання учнівських початкових досягнень як вияву предметних і ключових компетентностей» [2, с. 73]. Це передбачає розробку відповідних методичних та практичних матеріалів, які б враховували специфіку роботи українських учителів, рівень готовності учнів до нових методів навчання та наявні ресурси освітніх закладів. Таким чином, адаптація формульованого оцінювання до українського контексту потребує не лише методологічних змін, а й зміни підходу до підготовки вчителів, з акцентом на розвиток їхніх умінь проводити регулярний аналіз досягнень учнів та надавати конструктивний зворотний зв'язок.

Можемо зробити висновок, що формульоване оцінювання має значний потенціал для розвитку критичного мислення та ключових компетентностей ХХІ століття в учнів, особливо в контексті реформ української освіти. Європейський досвід показує, що цей підхід сприяє не тільки покращенню академічних результатів, а й розвитку особистісних якостей учнів, таких як здатність до самостійного мислення та творчого підходу до вирішення проблем. Для успішної інтеграції цих практик в українську систему освіти необхідна системна підготовка вчителів та створення відповідної інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Black P., Wiliam D. Assessment and Classroom Learning // Assessment in Education: Principles, Policy & Practice. 1998. Vol. 5, № 1. P. 7–74.
2. Гривко А., Ващенко Л. Поточне та формульоване оцінювання в базовій та старшій профільній школі // Український педагогічний журнал. 2021. № 2. С. 72–83.
3. Кабан Л. В. Формульоване оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі // Народна освіта. 2017. № 1. С. 88–95.
4. Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П. Формульоване оцінювання: від теорії до практики // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. № 6. С. 45–57.

Дмитрієва С. В.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

СПІЛЬНІ ЦІННОСТІ ЄС: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Цінності Європейського Союзу – це те, що об’єднує українців з європейцями. Без цінностей в житті ми б не могли нормально існувати. Тільки цінність викликає в людей почуття трепетної поваги й шанобливості, адекватне світосприйняття.

Актуальність теми даної публікації визначається стрімкими перспективами впровадження спільних цінностей ЄС. За допомогою цих цінностей люди зможуть гуманніше ставитися до оточуючих. Цінності, насамперед, являють собою перспективу захисту від загроз дискримінації та недемократичного суспільства.

Мета цієї публікації – розкрити важливість впровадження спільних цінностей ЄС.

Повага до людської гідності, рівність, демократія, свобода, повага до прав людини та верховенство права, включаючи права меншин – це основні 6 спільних цінностей Європейського Союзу [3, с. 110]. Перспективи впровадження таких цінностей передбачають наявність контролю з боку держави та суспільства та виключають виникнення негативних ситуацій в цілому.

Перераховані вище цінності лежать в основі європейської інтеграції. Вони формують європейську ідентичність і служать фундаментом для соціальної та політичної стабільності, забезпечуючи мирне співіснування різних культур і націй. Важливість цих цінностей полягає в тому, що вони допомагають будувати інклюзивне та справедливе суспільство, де кожна людина має рівні права і можливості [1, с. 27].

Розширення ЄС та співпраця з країнами-партнерами, зокрема з Україною, вимагає активного впровадження спільних європейських цінностей у місцеві політичні та освітні системи. Цей процес потребує адаптації національних законодавств, посилення інститутів громадянського суспільства та впровадження демократичних практик. Освітні реформи відіграють ключову роль у цьому процесі,

оскільки виховання молоді на основі європейських цінностей є важливим етапом у формуванні інклюзивного та демократичного суспільства, трансформації всієї системи освіти в цілому [2, с. 5].

Незважаючи на позитивні перспективи, впровадження спільних цінностей ЄС стикається з певними викликами, такими як політична нестабільність, корупція та національні особливості країн-партнерів. Проте, міжнародна підтримка, програми технічної допомоги та обмін досвідом можуть суттєво сприяти процесу інтеграції європейських цінностей у повсякденне життя громадян. Успішне впровадження цих цінностей сприятиме сталому розвитку, зростанню соціальної згуртованості та підвищенню якості життя.

Висновки. Впровадження спільних цінностей Європейського Союзу є ключовим елементом для побудови інклюзивного та демократичного суспільства. Незважаючи на виклики, що виникають у процесі адаптації цих цінностей в різних країнах, їх успішне засвоєння сприятиме зміцненню соціальної згуртованості, дотриманню прав людини та забезпеченню верховенства права. Особливу роль у цьому відіграє освіта, яка формує у молоді толерантне ставлення до різноманіття, повагу до свободи та рівності. Розширення цих цінностей на міжнародному рівні, зокрема через партнерські відносини з ЄС, допомагає створювати стабільні та справедливі суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ганчева В., Лященко Т., Особливості формування ціннісних орієнтацій учнівської молоді. *Нові технології навчання*, 2021. №95. С. 20-30. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3560.95.2021.02>.
2. Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., та ін. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. За заг. ред. М. Грищенко. 2016. 40 с.
3. Маслова А., Гончарова О. Зміцнення провідних європейських цінностей в українській педагогічній освіті в умовах війни. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору, 2023. 91((ii) 1. С. 108-116. <https://doi.org/10.38014/osvita.2023.91.10>.

Засипко І.О.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В ЗАГАЛЬНИЙ ЗМІСТ УКРАЇНСЬКОЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Європейські цінності – це загальнолюдські принципи і норми життєдіяльності людини, суспільства й держави. Це передусім: особисті свободи, верховенство закону, демократія, представницьке самоврядування, права людини, цінність людського життя, рівність, солідарність, підтримка ближнього. Також до європейських цінностей відносять повагу до різних народів, толерантність, підприємницьку культуру, етику праці, турботу про довкілля, просвітництво, співробітництво та мир.

Європейська інтеграція – це зближення України з Європейським Союзом як на рівні законів, так і на рівні правил та звичаїв, що існують у суспільстві. Євроінтеграція – це зміна світогляду, а також прагнення кожного громадянина, щоб основою життя, новим світоглядним стандартом в Україні стали відповідальність, повага один до одного, до права та гідності, прагнення до міжкультурного діалогу.

Євроінтеграційні процеси характеризуються системними змінами шляхом освітніх реформ, які спрямовані на створення системи забезпечення та постійного поліпшення якості освіти, яка відповідає рекомендаціям і стандартам Європейського освітнього простору .

Основні напрямлення для впровадження євроінтеграції різні сфери соціокультурної та освітньої діяльності, зокрема:

- діагностична робота,
- освітня робота з використанням інноваційних технологій навчання (комунікаційний тренінг, майстер-класи, дизайн, інтерактивні ігрові технології),
- проектна робота,
- соціально-освітня робота,
- навчальна діяльність з використанням компонентів неформальної освіти

(волонтерство).

Важлива роль у формування ціннісних орієнтацій шкільної молоді належить активним формам, методам і засобам, зокрема й специфічно виховним, які ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини, сприяють формуванню раціонального критичного креативного мислення, ініціативності, творчості.

Метою таких ініціатив є ознайомлення під час навчання з традиціями, звичаями, культурою міста тимчасового перебування, що дозволяє поглиблювати знання про Європейський Союз, культуру, історію, звичаї, традиції європейців і українців, формувати почуття приналежності до європейської спільноти, розвивати полікультурну, соціальну компетентності учнів, розвивати творчі здібності учнів, виховувати толерантне ставлення до соціокультурних надбань різних європейських народів.

Важливим підходом євроінтеграції в освіті є імплементація європейських цінностей міжкультурного діалогу, толерантного спілкування, гендерної рівності, рівних прав в освіті, поваги до людей різних культур і національностей у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу. Ефективним у навчальному процесі є використання інноваційних методів навчання, таких як тренінги та симуляційні ігри.

До креативних методів впровадження мультикультуралізму відносяться:

- тренінгові заняття з елементами арт-терапії: популяризація мультикультурності та мовного різноманіття;
- майстер-класи з виготовлення символічних творів у дусі діалогу культур;
- виготовлення соціальної реклами;
- розвиток мовних навичок, які сприяють взаєморозумінню між різними національностями та культурами.

Для практичної реалізації стратегічного курсу України на європейську інтеграцію необхідно поширювати в суспільстві просвітницьку діяльність, створити відповідні освітні проекти і програми, розробити та запровадити в середніх загальноосвітніх закладах курс «Європейські студії», який має мету та завдання освіти

для європейського виміру України.

Отже, сучасне суспільство характеризується мультикультуралізмом, а проблема формування міжкультурної толерантності під час навчання у навчальних закладах України є актуальною.

Підсумовуючи, згідно з результатами цієї розвідки важливим підходом євроінтеграції в освіті є імплементація європейських цінностей міжкультурного діалогу, толерантного спілкування, гендерної рівності, рівних прав в освіті, поваги до людей різних культур і національностей. За допомогою інтегрування європейської тематики до загального змісту української шкільної освіти в учнів формуватимуться особистісні та соціальні вміння й навички для життєдіяльності в сучасному європейському співтоваристві, в якому нині активно культивується відчуття європейської культури, зближення та створення спільного європейського дому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://cbs.poltava.ua/index.php/novyny/4579-shcho-take-evropejski-tsinnosti#>:
2. https://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/http://www.aphn-journal.in.ua/archive/56_2022/part_3/36.pdf
3. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/621/617>

Кічук Н.,
доктор педагогічних наук, професор
Малинська Г.,
магістрантка, педагогічного
факультету
Ізмаїльський державний
гуманітарний університет

РОЗВИТОК У СУЧАСНИХ ПЕРШОКЛАСНИКІВ УМІНЬ УЧИТИСЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕНТ

З огляду на сучасні вітчизняні освітянські реалії актуалізується весь спектр проблемних питань, пов'язаних із готовністю дитини до шкільного навчання. Нажаль, до нині зберігається невизначеність щодо змістовного наповнення конструкторів «повноцінна готовність дитини до шкільного навчання», «шкільна незрілість»; не склався прийнятий науковою спільнотою єдиний підхід відносно необхідного і достатнього змісту, який варто вкладати у поняття «психологічна готовність дитини до школи», адже з-поміж дослідників домінує судження про доречність включати рівновекторні особистісні якості (особистісна, інтелектуальна, соціально-психологічна, емоційно-вольова, мовна, фізична та ін.), як складові цього утворення. Припускаємо, що це зумовлено намаганням дослідників проблематики готовності максимально повно відтворити позицію вчених (Бех І., Піроженко Т., Розумкян І., Ройс С. та ін.) відносно своєрідності нової соціальної ролі – статусу школяра, який він набуває, як здобувач систематичного навчання.

Отже, попризначних здобутків психологів, педагогів, учителів-практиків та вмотивованих батьків дитини 6-7 річного віку, пов'язаних, зокрема, із розробкою і впровадженням педагогічно вивірених інструментів цілеспрямованого розвитку готовності дитини до навчання в сучасних умовах реформування Нової української школи, окреслена проблема зберігає актуальність. Про це засвідчують і саморефлексія набутого досвіду вчителювання в першому класі, і проведені спеціальні дослідження [2;4]. Відтак, на часі соціально-педагогічна потреба у більш наполегливому ставленні, з одного боку до ідей, закладених у передовому

педагогічному досвіді вчителів-практиків, які безпосередньо втілюють у цьому плані філософію Нової української школи, з іншого – до конструктивних підходів, які склались у освітян зарубіжжя.

Зазначимо, що у вищевикресленій площині значний інтерес становить саме європейський досвід; до прикладу, фінських педагогів та учителів Словенії (Т.Васіс, К. Крхін, Г. Торкар та ін.). Вивчення наукових джерел та деяких ідей, закладених у досвіді європейських педагогів, уможлиблює сформувати певні узагальнення щодо проблематики готовності дитини до шкільного навчання.

По-перше, на наш погляд, доречно осмислювати традиційну вітчизняну систему роботи, спрямовану на розвиток загальнонавчальних умінь і навичок, у дітей молодшого шкільного віку в контексті домінуючого у цьому плані європейського підходу, тобто як базу розвитку у дитини «м'яких навичок» - тих, що утворюють підґрунтя її успішної діяльності особистості. З-поміж них – інтегративна здатність до «неординарного погляду» на реалій шкільного буття, де особистість, опановуючи дії за певним алгоритмом, «привносить» щось «своє». Зазначимо, що останнє підтримується творчими педагогами, адже саме це й утворює підвалини розвитку креативного мислення особистості у цей віковий період (концепція С. Френе, «прогресивістська педагогіка» Дж. Брунера та Х.Таба, «мультифакторна» теорія І.Хагена, «проектна система навчання» У.Кліпатрика, концепція Р.Штейнера тощо).

Таку площину осмислення категорії «загальнонавчальні уміння і навички» ми пов'язуємо, з одного боку, із сутністю «soft skills» - (йдеться про спроможність особистості «розуміти інтерактивно», зокрема, навчальне середовище через наявні в неї «м'які» навички)). З іншого - «м'які навички» не пов'язані безпосередньо із конкретикою предметної області, однак їм притаманне головне – вони утворюють здатність здобувача початкової освіти здійснювати продуктивну комунікацію. Отже, саме «м'які навички» й «відповідають» за успішність участі дитини у освітньому процесі. Вчені здебільшого розрізняють такі з них: ставити цілі; виявляти амбіції, ініціативу та допитливість; сформовані мотивацію та креативне мислення, а також навички міжособистісної взаємодії (Drew C. Appleby, В. Шипілов). Відтак, відбувається задіяність як процесу керування здобувача освіти собою, так і здатність

його до успішної взаємодії.

По-друге, формуючи готовність дитини до систематичного навчання вже в умовах школи, педагогічно доцільно виключно в системі використовувати засоби усної народної творчості [1]. Саме такий підхід дозволяє максимально результативно застосовувати, зокрема, інтерактивні технології («Мікрофон», метод «Кластер», мнемотаблиці для вивчення прислів'їв та приказок та ін.). Особливо цінним фахівцями визнано ресурси мнемотехніки («мистецтва запам'ятовування»), що відбувається за допомогою віртуальних образів, адже у такий спосіб уможлиблюється динамічний розвиток практично усіх загальнонавчальних умінь і навичок здобувача початкової освіти, де ключового визначення має його мовленнєвий розвиток.

По-третє, розглядаючи, з одного боку, вдосконалення процесу педагогічного супроводу розвитку, зокрема, у першокласників «уміння вчитися» в контексті успішного досвіду європейських освітян, а з іншого – суттєву роль у «м'яких навичках» саме здатності до взаємодії, зокрема, у дитячій спільноті, має сенс здебільшого увагу акцентувати на виробленні у дітей монологічного мовлення; при цьому спираючись на визнану в дидактиці початкової освіти типологію (розповідь, опис, міркування). Відтак, уможлиблюється саме комплексний розвиток мовно-мовленнєвих умінь і навичок дитини молодшого шкільного віку через стимулювання його потреби у створенні власних висловлювань.

Отже, розв'язуючи проблемні питання, пов'язані із конструктивним розвитком у здобувачів початкової освіти загальнонавчальних умінь і навичок доцільно творчо використовувати ідеї, котрі містить передовий педагогічний досвід освітян і зарубіжжя, пов'язані із взаємозв'язком, взаємозалежністю і взаємозумовленістю здатності дитини навчатися «переможно» та сформованістю «м'яких навичок». Перспективними, на наш погляд, є наукові розвідки щодо вивчення ресурсів у зазначеній площині елементів леготехнологій, домінантою яких є важливий для молодших школярів вид діяльності – гра.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Руснак І.І. Український фольклор: К: ВЦ «Академія» 2010. 304 с
2. Суботіна Є. Сучасні діти: поради батькам: мет. пос. Рівне. 2023. 129 с.
3. Шипілов В. Перелік навичок Soft skills та способи їх розвитку
URL:<https://www.cfin.ru/managamentpeople/dev-va//softskills.shtml>
4. Шевчук В. Три сходинки до школи: поради до батьків майбутніх першокласників *Практичний психолог: дитячий садок*. 2021. №3.

Лащ П.Є.,
студентка 21-ПО групи
Навчально-наукового інституту
педагогіки і психології
Глухівський національний
педагогічний університет
імені Олександра Довженка
Науковий керівник:
Пінчук І.О.,
д.п.н., проф. кафедри педагогіки і
психології
початкової освіти Глухівського
НПУ ім. О. Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Засоби інтерактивного навчання відіграють важливу роль для ефективного засвоєння англomовного автентичного матеріалу, особливо в початковій школі. Вивчення іноземної мови у молодшому шкільному віці є важливим аспектом розвитку учнів. Використання інтерактивних технологій сприяє підвищенню мотивації, уваги й кращому запам'ятовуванню інформації здобувачами початкової освіти.

Оскільки мова є основою мислення, оволодіння іноземною мовою слід розглядати як засіб підвищення інтелектуальних можливостей молодших школярів. Самореалізація здобувачів початкової освіти сприяє їхньому особистісному розвитку, що неможливе без розробки й упровадження ефективних освітніх технологій.

Досягнення цього можливе шляхом створення інтерактивного освітнього середовища, що сприяє всебічному розвитку дитини.

Основною метою інтерактивних технологій є активне залучення кожного з учнів до освітнього й дослідницького процесів. Це позитивно впливає на мотивацію учнів і загальну ефективність усього освітнього процесу [3, с. 673]. Такі методи навчання дозволяють створити динамічне середовище, де учні активно використовують і застосовують на практиці засвоєну інформацію. Вітчизняна вчена О. Пометун зазначає, що «метою інтерактивного навчання є створення особливих умов, що сприяють залученню всіх учнів до навчального процесу, в якому учасники можуть розуміти й усвідомлювати все, що відбувається, впливати один на одного, робити власний внесок, встановивши дружні і взаємовигідні відносини» [2, с. 7], що не лише дозволяє краще засвоювати нову інформацію, але й покращує їхні навички роботи в команді, вміння слухати й висловлювати власні ідеї.

Окрім того, інтерактивні технології роблять процес навчання більш індивідуалізованим, що є важливим аспектом у вивченні англійської мови. Кожен учень має можливість співпрацювати разом з іншими здобувачами початкової освіти, обираючи рівень складності завдань відповідно до своїх потреб і можливостей. Наприклад, використання таких цифрових засобів, як інтерактивні дошки, планшети чи онлайн-платформи для навчання, допомагають учителю підтримувати зворотний зв'язок у реальному часі, що є актуальним для нашого сьогодення, адаптувати освітній процес, виходячи з індивідуальних результатів кожного учня.

Завдяки залученню інтерактивних ігор, аудіовізуальних матеріалів, онлайн-платформ та мультимедійних програм, учні можуть зануритися в англomовне середовище, розвивати комунікативні навички та долати бар'єри у спілкуванні англійською мовою. Використання інтерактивних засобів і технологій сприяє розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів [1]. До прикладу, за допомогою доступу до різноманітних онлайн-ресурсів, учні можуть самостійно досліджувати теми, що їх цікавлять, та знаходити додаткову інформацію, яка доповнює навчальний матеріал. Це стимулює їхню допитливість та бажання вчитися. Молодші школярі вчаться встановлювати певні цілі та досягати їх, використовуючи

різноманітні засоби. Наприклад, онлайн-календарі та додатки для керування завданнями допомагають учням організовувати свій час, а також їхнім батькам слідкувати за виконанням домашніх завдань. До того ж, інтерактивні технології дозволяють учням співпрацювати один з одним, навіть якщо вони знаходяться на відстані. Віртуальні заняття та групові чати створюють можливості для обміну ідеями, спільного вирішення проблем та підтримки один одного у навчанні. Це особливо важливо у сьогоденних умовах, коли фізична присутність у класі не завжди можлива.

Більш того, важливо зазначити, що інтерактивні технології дозволяють створювати інклюзивне освітнє середовище, де кожен учень, незалежно від своїх фізичних можливостей, має рівний доступ до знань. Наприклад, спеціальні програми для учнів з вадами зору або слуху допомагають їм повноцінно брати участь у навчальному процесі. Не менш важливим є те, що інтерактивні технології допомагають учителям постійно вдосконалювати свої методи викладання за допомогою різних засобів. Вони можуть використовувати аналітичні інструменти для оцінки прогресу учнів, виявлення слабких місць та адаптації навчальних матеріалів відповідно до потреб кожного учня. Це робить освітній процес більш гнучким та ефективним.

Тож підсумуємо, інтерактивні засоби є важливим інструментом для підвищення ефективності викладання англійської мови в початковій школі, сприяючи всебічному розвитку учнів і допомагаючи їм успішно навчатися та спілкуватися англійською мовою в життєвих ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пінчук І. О. Інноваційні технології навчання іноземних мов у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*: збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 3 (38). Глухів: Вид-во ГНПУ ім. О. Довженка, 2018. С. 39–46.
2. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ 2007. 141 с.

3. Шевчук І. Використання інтерактивних технологій у проведенні виховних годин. *Початкова школа*. №5. 2004. 176 с.

Мазур С.О.

аспірант,

Мелітопольський державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ АВТОНОМІЇ ПІДЛІТКА

Проблема ціннісного компонента автономії визначається наявністю цінностей та принципів, а також усвідомленням своїх персональних цінностей та переконань як власних. Найчастіше рівень розвитку ціннісного компонента визначається ступенем «відмінності» відносин та цінностей підлітків від батьківських. Однак це найвузжче розуміння ціннісної автономії. Переконання, переваги, цінності та відносини підлітка можуть практично повністю відповідати цінностям та переконанням їхніх батьків. А рівень його автономії при цьому може бути досить високим, якщо підліток присвоїв собі ті цінності та відносини, які «традиційні» в сім'ї, не вважає їх нав'язаними та чужими, а сприймає як свої переконання. Навпаки, якщо підліток має повністю протилежні сімейним переконання та цінностям, це може вказувати на негативізм, який є однією з форм психологічних залежностей [4].

Становлення ціннісного компонента автономії у межах дитячо-батьківських відносин передбачає розгляд підлітком пропонованих батьками цінностей, переконань, базових життєвих установок та їх прийняття чи неприйняття. У ширшому соціальному контексті ціннісна автономія пов'язана не тільки із самостійним вибором цінностей і позицій, а й із прийняттям загальнолюдських цінностей і моральних норм. Ціннісний компонент автономії включає в себе здатність до самостійних міркувань, ініціативність по відношенню до питань, що має відношення до внутрішніх

переконань, свободи у виборі цінностей і орієнтирів, свободи вибору значущих інших [5].

Виходячи з уявлення про те, що вектор розвитку моралі – це рух до автономії у моральному судженні та вчинку, можна висунути припущення про взаємозв'язок та взаємозумовленість компонентів автономії у становленні моральної свідомості. Ціннісна автономія дозволяє відрефлексувати і прийняти цінності як основу прийняття рішень, когнітивна автономія дозволяє скоординувати, згідно з концепцією Ж. Піаже, максимальну кількість позицій і точок зору на вирішення однієї і тієї ж моральної дилеми, реалізувавши тим самим принцип максимального блага для максимальної кількості людей [1].

Структура соціальної ситуації розвитку підлітка як найважливіша характеристика психологічного віку включає об'єктивний аспект – місце підлітка у системі соціальних відносин, та суб'єктивний аспект – внутрішню позицію підлітка. *Соціальна ситуація* розвитку включає такі компоненти:

- об'єктивну соціальну позицію підлітка в системі соціокультурних очікувань, норм, вимог, що задають «ідеальну форму» розвитку компетенцій, які має опанувати підліток на цій віковій стадії, форми співробітництва, спілкування та спільної діяльності, які пропонуються соціальним оточенням для організації присвоєння «ідеальних форм» [3].

- систему орієнтуючих образів, що визначають відносини та співробітництво дитини та дорослого як суб'єктивний аспект соціальної ситуації розвитку. Активно-дійове ставлення підлітка до світу втілюється в системі орієнтуючих образів, що відображають особливості його включення до різних соціальних контекстів, які становлять соціальну ситуацію розвитку та визначають специфіку завдань вікового розвитку. Орієнтуючий образ у єдності своїх когнітивних та афективних компонентів виконує функцію планування та регулювання реалізованих форм спільної діяльності та співробітництва, виступає ланкою, що опосередковує можливості реалізації розвиваючого потенціалу діяльності підлітка.

Автономія постає, з одного боку, як характеристика відносин, тобто соціальна характеристика, з другого – як образ Я, виходячи з якого підліток діє у цих відносинах.

На аксіологічному рівні з'ясовуються такі аспекти вивчення цінності: 1) чи визнається цінність значимістю чи значенням; 2) чи належать цінності до сфери суцього чи належного; 3) чи вважаються цінності властивістю предмета, об'єкта чи це ставлення суб'єкта до предмета, об'єкту; 4) яку систему відносин фіксує категорія «цінність»: суб'єктно-об'єктну чи суб'єктно-суб'єктну.

Психологічна наука, виявляючи механізми «схоплювання» цінностей свідомістю, «розміщення» цінностей у план свідомості, дозволяє визначити будову мотиваційної сфери, смислової динамічної та диспозиційної системи людини. Проблема, на наш погляд, у тому, що в діяльності вчителя, що залучає учнів до цінностей у процесі навчання у школі, є суперечність між розумінням педагогом місця та ролі діяльності виховання щодо залучення учня до цінностей моралі та культури, яка впорядковує його суб'єктивну ціннісну систему, і освоєністю реальних механізмів прилучення до цінностей таким чином, щоб учень ставав здатним орієнтуватися у світі альтернативних цінностей, здійснювати їх вибір та оцінювати результати цього вибору як з точки зору прийнятих та сповідуваних цінностей, що закріплюють «єдність і самототожність особистості у значних відрізках часу, надовго визначаючи собою головні характеристики особистості, її стрижень, її мораль» [2], так і з точки зору досягнення успіху в пізнавальній, перетворювальній, ціннісно-орієнтаційній та іншій діяльності щодо вирішення соціально значущих для них проблем.

Отже, як показує аналіз досвіду освітніх установ, навіть ті вчителі, які цілеспрямовано долучають учнів до цінностей, розвивають у них здатність до морального та ціннісного вибору, не завжди відтворюють такий соціокультурний простір освіти, в якому відтворювальний та трансльований соціально-моральний досвід стає основою для встановлення смислового товариського зв'язку між учителем і учнями, між людьми, для вирішення учнями соціально значущих проблем. Цю прогалину можна заповнити саме залученням учнів до діяльності громадських організацій, тим більше в синергії з цінностями моральної автономії, що транслуються школою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Caetano L., de Souza J., da Silva C., Choi P. Moral educational conceptions of children and adolescents: dialogue between the moral judgment theory of Piaget and the social domain theory of Turiel. *Educacao e Pesquisa*, 2019. 45, e193129.
2. Choudhury M. Emphasizing morals, values, ethics, and character education in science education and science teaching. *The Malaysian Online Journal of Educational Science*. 2016. 4(2), 1-16.
3. Hamilton F. *Social problems and social contexts in Adolescence: Perspectives across boundaries*. De Gruyter. 1996.
4. Sylwester R. *The adolescent brain: Reaching for autonomy*. Corwin. 2007.
5. Ямшинська Н. В. та Невкіпілова О. Я. Освітній процес у контексті ідей конструктивізму. 2019. *Інноваційна Педагогіка*, 11(2), 191-195.
6. Шевченко Ю.М., Дубяга С.М.. Лідерські якості майбутнього вчителя у контексті сучасної освіти. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2010. №5, С.175-181.

Мариніна Є.А.

Мелітопольський

державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ФОРМУВАННІ ПРОЄВРОПЕЙСЬКОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ

Мова – найсуттєвіша і визначальна частина людської особистості, чинник її поведінки, мислення, усвідомлення рівня буттєвості у світі та виокремлення у світі цивілізованих народів. Саме мова постає вирішальним та основним чинником ідентифікації себе до їй подібних. Мова за своєю сутністю це об'єднана духовна енергія народу, вона є відбиттям духу людського і засобом для творчого перетворення матеріального світу у світ духовний [1, с. 10].

Вивчення іноземних мов відіграє важливу, а можна навіть сказати ключову, роль у формуванні проєвропейської ідентичності учнів. Вивчення мов сприяє розумінню європейських культур, традицій та цінностей, що допомагає учням формувати більш відкритий світогляд. Знання іноземних мов дозволяє учням ефективно спілкуватися з однолітками та партнерами з інших країн, що сприяє інтеграції в європейське середовище. Освоєння нової мови вимагає аналітичних та критичних навичок, що важливо для формування активних громадян, здатних оцінювати інформацію. Що саме може сприяти розумінню ідей демократії, прав людини та толерантності, як не вивчення мов Європейського Союзу, які є основою європейської ідентичності.

Метою цієї публікації є аналіз впливу мовної освіти на формування проєвропейської свідомості учнів, а саме: вплив вивчення мов на розвиток критичного мислення, толерантності, відкритості до інших культур, а також вивчення мов як спосіб полегшення інтеграції учнів у європейське суспільство.

Сучасні науковці та дослідники аналізують як вивчення іноземних мов впливає на формування проєвропейської свідомості. Ю. Хабермас у своїх роботах, зокрема «Структурна зміна публічності», аналізує як мова і комунікація сприяють формуванню громадської свідомості, що є важливим аспектом проєвропейської ідентичності. У. Еко в роботі «Культура і комунікація», розглядає як вивчення мов і культур впливає на формування глобальної свідомості та міжкультурної комунікації. А. Ріккерт зосереджує увагу на впливі мовної освіти на ідентичність учнів у контексті Європи. А також не залишаються без уваги дослідження Європейської комісії, вони включають звіти та дослідження про вплив мовної освіти на формування ціннісних орієнтацій: «Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment» [2].

Проевропейська ідентичність учнів включає в себе прийняття та усвідомлення європейських цінностей, традицій та культурних норм, розуміння та дотримання принципів демократії, прав людини, визнання та повагу до культурних відмінностей, що існують у Європі. Завдяки вивченню іноземних мов здобувачі освіти можуть брати участь у волонтерських програмах, міжнародних проєктах, програмах обміну студентами, що сприяє формуванню проєвропейської свідомості. Знання мов

відкриває можливості для стажування та навчання в європейських університетах. Це прямим чином сприяє інтеграції тих, хто навчається, у європейське освітнє середовище та надає доступ до міжнародного досвіду.

Сучасний світ набуває глобалізації, і знання іноземних мов є однією із складових досягнення успіхів у різних сферах. А вивчення іноземних мов у школах з раннього віку – це запорука успішної людини у майбутньому. Ні для кого не секрет, що дітям вивчення мов дається легше ніж дорослим, і це є головним у формуванні проєвропейської ідентичності шляхом вивчення іноземних мов. Володіння іноземними мовами забезпечує доступ до великого обсягу інформації, наукових досліджень та новин, що допомагає бути в курсі сучасних європейських тенденцій, новацій та культурних подій.

Наша держава робить суттєві кроки до інтеграції в європейське суспільство. Закон України «Про застосування англійської мови в Україні» від 04.06.2024 (ст. 8 ЗУ. Англійська мова у сфері освіти) має суттєвий вплив на формування проєвропейської ідентичності учнів. Запровадження англійської мови в освітній процес створює основу для інтеграції в європейське суспільство, закон підтримує запровадження програм які адаптують українську освіту до європейських стандартів [3].

Висновки. Отже, доходимо висновку, що роль вивчення іноземних мов у формуванні проєвропейської свідомості учнів суттєво впливає на формування проєвропейської ідентичності, сприяє розвитку активних, освічених і глобально орієнтованих громадян. Це забезпечує інтеграцію України в європейське освітнє та культурне середовище, що є важливим кроком на шляху до європейської інтеграції нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Косенко Ю. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2011. 187 с.
2. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume,

Council of Europe Publishing, Strasbourg. 2020. URL: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>

3. Закон України про застосування англійської мови в Україні від 04.06.2024 р.

Стаття 8. Англійська мова у сфері освіти. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>

Маслова М.М.

Мелітопольський
державний педагогічний
університет імені Богдана
Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Нова українська школа є сучасним освітнім середовищем, в якому виховання провідних європейських цінностей в умовах інтеграції України до європейського освітнього простору набуває все більшої актуальності. Однією з таких цінностей є толерантність, формування якої починається ще в молодших класах Нової української школи (НУШ) і забезпечує гармонійне співіснування різних культур, націй, релігій та ідеологій. Імплементація толерантності в зміст програм різних навчальних предметів, англійської мови зокрема, сприятиме успішному формуванню загальної культури здобувачів початкової освіти.

Саме тому **метою цієї публікації** є висвітлення особливостей формування толерантності в учнів початкових класів НУШ засобами англійської мови.

Аналіз науково-методичної літератури з тематики дослідження підтверджує стійке зростання наукового інтересу до зазначеної тематики. Так, формуванню толерантності присвячено низку робіт як зарубіжних (F. Asderaki, N. Gafurova, A. Marini, Ö. Sakalli, Sarkadi, O. Sideri, L. Zakiah, A. Zakin), так і вітчизняних авторів (В. Андрющенко, І. Бех, С. Березка, С. Бєлих, О. Вознюк, О. Дрозд, Є. Ільїнська,

Л. Левіна, В. Ляпунова, М. Монастирська, Н. Скрипник, В. Тернопільська, Ю. Тодорцева та ін.).

Згідно Державного стандарту початкової освіти від 2018 року «метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей» [1]. До таких цінностей відносимо людську гідність, демократію, свободу, верховенство права, рівність, права людини, толерантність [2, с. 43-44].

Услід за В. Ляпуновою, визначаємо толерантність як «сформовану або таку, що перебуває в стані формування, комплексну особистісну якість, яка проявляється в соціальних відносинах і головною ознакою якої є визнання права іншого на відмінність» [3, с. 77-78]. Виховання толерантності молодших школярів передбачає формування вміння краще розуміти себе та інших людей; помічати, приймати та поважати відмінності; взаємодіяти без примусу; встановлювати дружні й довірливі стосунки з оточуючими. Саме в цьому віці (6-11 років) діти навчаються взаємодіяти в учнівському колективі, розвивають самостійність на основі засвоєних моральних норм та зразків поведінки, загальноприйнятих у суспільстві цінностей, знання про які отримують від батьків та вчителів. Тому використання завдань, спрямованих на розвиток групової взаємодії є вкрай важливим.

До методів, що сприяють вихованню толерантності в здобувачів початкової освіти на уроках англійської мови, відносять наступні: арт-терапія, казко-терапія, сторітелінг, тематичні проєкти, відеоконференції з учнями з інших країн/закладів освіти, екскурсії до установ або неурядових організацій, спортивні заходи, програми академічних обмінів, дискусії з обговоренням випадків з життя/біографії відомих людей [4, с. 265]. При цьому можливе використання літературних творів (прозових та віршованих), казок, фільмів та мультфільмів, групових проєктів, що розвивають емоційне сприйняття, запобігають створенню упереджень, розвіюють стереотипи, формують інклюзивне середовище на уроках, яке передбачає відкрите, позитивне й толерантне ставлення до дітей з особливими освітніми потребами, паралельно формуючи англomовну комунікативну компетентність тих, хто навчається.

Висновки. Підсумовуючи, відзначимо, що в контексті Нової української школи виховання провідних європейських цінностей, таких як толерантність, набуває особливої важливості сьогодні. Формування толерантності починається з початкових класів і сприяє гармонійному співіснуванню різних культур, націй, релігій та ідеологій. Використання методів та засобів, що допомагають формувати толерантність, на заняттях іноземної мови сприяє вихованню у дітей здатності до взаєморозуміння, поваги до різноманіття та співпраці без примусу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 09.10.2024р.)
2. Золотухіна С. Т., Іонова О.М., Лупаренко С. Є. Актуальні цінності сучасної європейської освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 76. Т. 1. С. 42-46. DOI: 10.32840/1992-5786.2021.76-1.7.
3. Ляпунова В.А. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх вихователів до формування толерантності дітей у дошкільних навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.08. Мелітополь, 2017. 490 с.
4. Asderaki, F., Sideri, O. Teaching EU Values in Schools through European programs during COVID-19 pandemic. The “Teachers4Europe: setting an Agora for Democratic Culture” Program. *HAPSc Policy Briefs Series*. 2020. №1(1). P. 259-270. DOI: 10.12681/hapscpbs.24977.

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасному світі, який стає все більш різноманітним і взаємопов'язаним, виховання культури толерантності та взаєморозуміння має вирішальне значення. Як педагоги, ми несемо відповідальність за надання нашим учням знань, навичок та цінностей, необхідних для того, щоб вони могли орієнтуватися та процвітати в плюралістичному суспільстві. Уроки англійської мови надають унікальну можливість розглянути питання толерантності та сприяти вихованню поваги до різних культур, вірувань і поглядів.

Вивчення літератури є потужним інструментом у навчанні толерантності. Знайомлячи учнів з широким спектром літературних творів з різних культур, ми можемо розвивати емпатію, розширювати їхній кругозір і кидати виклик упередженим уявленням. Коли учні працюють з історіями, які досліджують теми дискримінації, упереджень і маргіналізації, вони отримують цінну інформацію про життєвий досвід інших людей. Таке знайомство може сприяти глибшому розумінню розмаїття і заохочувати критичне мислення щодо суспільних норм та упереджень.

Одним з ефективних підходів є включення до навчальної програми літературних творів, які висвітлюють питання толерантності та різноманіття. Наприклад, вивчення таких романів, як "Убити пересмішника" Гарпер Лі або "Той, що біжить за повітряним змієм" Халеда Хоссейні, може сприяти дискусіям про расизм, несправедливість і важливість відстоювання справедливості. Аналізуючи мотивацію, вчинки та наслідки, з якими вони стикаються, учні можуть розвинути тонке розуміння складнощів, пов'язаних з нетерпимістю, та її впливу на окремих людей і спільноти.[1]

Окрім художніх творів, на уроках англійської мови можна використовувати і нехудожні тексти, такі як автобіографії, есе та промови, які торкаються тем толерантності та соціальної справедливості. Наприклад, вивчення уривків з промови Мартіна Лютера Кінга-молодшого "У мене є мрія" або праць Нельсона Мандели про примирення може надихнути учнів на роздуми про принципи рівності, ненасильства і силу єдності в подоланні ненависті та поділу.

Спільна навчальна діяльність також може відігравати важливу роль у розвитку толерантності. Групові дискусії, дебати та рольові вправи дають учням можливість ділитися своїми поглядами, слухати інших зі співчуттям і брати участь у шанобливому діалозі. Заохочуючи учнів розглядати різні точки зору та залучатись до критичного мислення, ми можемо сприяти створенню середовища, яке цінує відкритість та інтелектуальну допитливість.

Крім того, на уроках англійської мови можна використовувати мультимедійні ресурси, які демонструють різноманітні культури, традиції та досвід. Документальні фільми, подкасти та онлайн-ресурси можуть познайомити учнів з різними способами життя, кидаючи виклик їхнім припущенням і розширюючи їхнє розуміння навколишнього світу.[3]

Однак навчання толерантності виходить за рамки самого контенту. Як педагоги, ми повинні моделювати цінності та моделі поведінки, які ми хочемо прищепити нашим учням. Створення інклюзивного і шанобливого середовища в класі, де всі учні відчують, що їх цінують, чують і приймають, має першорядне значення. Цього можна досягти, встановивши чіткі очікування щодо шанобливого спілкування, швидко реагуючи на нетактовні висловлювання чи поведінку, а також сприяючи створенню клімату відкритості та допитливості.

Також дуже важливо визнавати і долати власні упередження та "сліпі зони". Як педагоги, ми повинні постійно займатися самоаналізом, шукати можливості для професійного розвитку та бути в курсі поточних подій і соціальних питань, пов'язаних з толерантністю та різноманітністю. Так ми зможемо гарантувати, що наші методи викладання залишатимуться актуальними, інклюзивними та відповідатимуть зростаючим потребам наших учнів.[2]

Зрештою, викладання толерантності на уроках англійської мови - це не просто передача знань, а формування ставлення, розвиток емпатії та навичок критичного мислення, необхідних для орієнтації у складному та різноманітному світі. Приймаючи різноманітність, сприяючи розумінню та заохочуючи відкритий і шанобливий діалог, ми можемо зробити свій внесок у створення більш справедливого, рівноправного та гармонійного суспільства.

Міждисциплінарні проекти та загальношкільні ініціативи можуть посилити уроки толерантності, отримані на уроках англійської мови. Наприклад, співпраця з учителями історії для вивчення історичних прикладів нетерпимості та рухів, які їм протистояли, може забезпечити цінний контекст і глибину. Аналогічно, співпраця з учителями мистецтва для вивчення того, як різні культури виражають себе через різні мистецькі засоби, може сприяти глибшому розумінню розмаїття. Це також сприяє формуванню почуття приналежності та створює більш інклюзивне навчальне середовище.

Крім того, залучення ширшої шкільної спільноти, включно з батьками, адміністрацією та громадськими організаціями, може створити більш комплексний і сталий підхід до просування толерантності. Проведення культурно-просвітницьких заходів, сесій із запрошеними спікерами або громадських робіт, які об'єднують різні групи, може допомогти подолати бар'єри та сприяти взаєморозумінню.

Важливо також визнати, що навчання толерантності не є універсальним підходом. Педагоги повинні бути чутливими до унікального досвіду, походження і поглядів своїх учнів. Це може передбачати адаптацію уроків і заходів для вирішення конкретних питань або проблем, з якими стикаються певні групи в класі чи громаді.

Наприклад, у класі зі значною кількістю учнів з числа іммігрантів чи біженців може виникнути потреба у вирішенні питань культурної асиміляції, мовних бар'єрів і проблем, пов'язаних з навігацією в умовах множинної ідентичності. У таких випадках залучення ресурсів і заходів, які підтверджують і підтримують досвід цих учнів, може сприяти формуванню почуття приналежності і створенню більш інклюзивного навчального середовища.[4]

Більше того, навчання толерантності не повинно обмежуватися лише питаннями раси, етнічної приналежності чи релігії. Воно має охоплювати ширше розуміння розмаїття, включаючи гендер, сексуальну орієнтацію, соціально-економічний статус та здібності/інвалідність. Визнаючи і відзначаючи різноманітність ідентичностей і досвіду, які існують у наших класах і громадах, ми можемо створити більш інклюзивне і справедливе навчальне середовище.

Зрештою, навчання толерантності на уроках англійської мови - це не просто мета навчальної програми; це важливий компонент підготовки учнів до того, щоб бути відповідальними, емпатичними та активними громадянами у все більш взаємопов'язаному світі. Виховуючи культуру розуміння, поваги та відкритості, ми можемо зробити свій внесок у побудову більш справедливого, мирного та гармонійного суспільства для всіх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Harrington M. Using nanoparticles to teach immune tolerance. *Lab Animal*. 2012. Vol. 42, no. 1. P. 5. URL: <https://doi.org/10.1038/labanimal.2012.05> .
2. Learning for Justice | Education Resources. *Learning for Justice*. URL: <https://www.learningforjustice.org/> .
3. URL: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/strengthening-education-systems/inclusive-education/promoting-tolerance/> .
4. Vásquez J. A. Building Instructional Strategies from Student Traits. *NABE Journal*. 1989. Vol. 13, no. 2. P. 145–160. URL: <https://doi.org/10.1080/08855072.1989.10668556> .

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ – РУХОМА СИЛА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

В останнє десятиліття ми постійно чуємо таке поняття, як «Євроінтеграція». Воно лунає з найрізноманітніших соціально-економічних галузей і кожна з них бачить за цим визначенням різні переваги. Працівники заводів хочуть перейти від поржавілих радянських верстатів до першокласних європейських машин, лікарі жадають отримати сучасне обладнання, вчителі прагнуть кооперації з європейськими колегами. Однак головна ланка, яка з'єднає собою всі галузі та є єдиною метою спільних прагнень – це європейська культура цінностей.

Метою даної роботи є висвітлення впливу соціальних норм і цінностей ЄС на українську систему освіти, а також їх внесок у розвиток та майбутнє науково-дослідницької і навчальної діяльності в Україні.

Тема інтеграції західної культури в нашій країні є одна з найбільш обговорюваних, особливо що стосується освітньої сфери, оскільки це безпосередньо пов'язано з дітьми. Розмови ці виражаються як у кухонному форматі, так і в повноцінних статтях і це, звісно, точка суперечок.

Наприклад, Ю. Шмаленко у своїй спільній з В. Шибановою статті «Вплив європейських цінностей на українську молодь в умовах війни» висловлює таку думку: «Освіта грає важливу роль у формуванні цінностей української молоді. За останні роки українська освітня система зосереджується на впровадженні європейських стандартів та цінностей в освітні програми, що допомагає молоді отримати ширший обсяг знань про європейську культуру, історію, цінності та підходи до розвитку суспільства» [1].

Дійсно, саме на плечі викладачів, професорів та авторів навчальних програм лягає проєвропейський розвиток нашої молоді та її ознайомлення з західним соціумом і культурними установами. Саме тому останніми роками в країні можна побачити стрімку активізацію євро-орієнтованих навчальних матеріалів, конкурсів і навіть виїзних змагань, які проводяться в країнах ЄС. Усе це допомагає знайомити і пов'язувати нові покоління із західними цінностями з малих років.

Однак, незважаючи на очевидні переваги, інтеграція України в європейський соціальний простір – це довгий, крихкий і трудомісткий процес, який не може пройти ідеально. Усі ті сфери, яких він торкається, тривалий час перебудовуватимуть свої старі концепції в бюрократичному, практичному та соціальному плані. Освітньої гілки це так само торкнеться. Частково, це є одним з основних аргументів так званих «євроскептиків». Каркасом української освітньої програми довгий час була радянська культура. Процес переходу від неї до європейських стандартів навчання супроводжуватиметься швидкими і постійними змінами навчальних програм, правил, завдань тощо. Покоління дітей, які опинилися в розпалі такого повороту держави на 180 градусів, можуть банально заплутатися в цьому. Цей момент добре освітлений в статті О. Блажеєвої та Н. Андріюк «Формування європейських цінностей в Новій українській школі». В ній зазначено: «Вплив шкільного середовища відіграє вагомий роль у формуванні цінностей. Варто розуміти, що виховання будь-якої цінності або чесноти у собі та інших людях, більше того, в дітях – це титанічна праця. Неправильна інтерпретація цінності може завдати не менше зла духовному та інтелектуальному розвитку людини, ніж її повна відсутність» [2].

Висновки. Як можна бачити, тема дійсно обговорювана. Багато років вона є однією з найактуальніших проблем на шляху вступу України до Євросоюзу. Аргументи як прихильників євроінтеграції, так і її критиків вагомими, проте компроміс можливий. Звісно, зведення суспільства з європейськими цінностями, як і загалом процес інтеграції, є важливим етапом до членства нашої країни в ЄС. Однак перехід має вестися не спонтанно й агресивно, а плавно та послідовно. Таким чином, курс на захід триватиме, але й часу на перебудову та адаптацію у громадян вистачатиме.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шмаленко Ю, Шибанова В. Вплив європейських цінностей на українську молодь в умовах війни. Збірник наукових праць III Міжнародної науково-практичної конференції: Наук. праця. Мелітополь-Запоріжжя, 2023. С. 99–100. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/328b5eff-dde3-42ca-937e-af7d9ff49de3/content>.
2. Блажеева О, Андріюк Н. Формування європейських цінностей в Новій українській школі. Хмельницький, 2022. URL: <https://vseosvita.ua/library/stattia-formuvannia-ievropeiskykh-tsinnostei-v-novii-ukrainskii-shkoli-566845.html>.

Ричак Я.В.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Обдарованість дитини, як системна якість, характеризує психіку дитини в цілому, при цьому ціннісні орієнтири такої дитини сприяють розвитку тієї чи іншої грані обдарування та визначають як саме буде реалізовано її потенціал. Обдарована дитина – це дитина, яка має виняткові здібності або таланти в одній або кількох сферах діяльності: академічні, творчі, спортивні, художні або соціальні досягнення, які перевищують середній рівень розвитку для її віку.

С. Костю тлумачить обдарованість як системну якість психіки, що розвивається протягом життя і визначає можливість досягнення людиною більш високих результатів в одній або декількох видах діяльності порівняно з іншими людьми. Виявлення обдарованих дітей – тривалий процес, пов'язаний з аналізом розвитку конкретної дитини [2; с. 4].

Основні ознаки обдарованої дитини включають швидке навчання, оскільки така дитина швидко засвоює нову інформацію, легко вирішує поставлені задачі й розуміє складні концепції; креативність, а саме прояв нестандартного мислення та здатності придумувати нові ідеї; високу концентрацію, коли дитина може довго фокусуватися на завданнях, які її цікавлять; широкий спектр інтересів, зацікавленість різними темами та водночас легкий перехід від однієї галузі знань до іншої; емоційну глибину, сильне почуття справедливості, емпатію та чутливість; високий рівень допитливості, адже така дитина постійно задає багато питань і прагне до пізнання навколишнього світу.

О. Антонова, досліджуючи досвід виховання і навчання обдарованої особистості, демонструє досвід «відкритих шкіл» Франції, освітня політика яких базується на принципі поваги до індивідуального ритму розвитку кожної дитини, що передбачає поділ учнів на групи за здібностями. Є групи, в яких учнів вивчають шкільну програму більш ґрунтовно і здобувають більший загальноосвітній мінімум. Проте тут немає невстигаючих, адже перед кожним ставляться вимоги, відповідні до його сил і здібностей [1, с.36].

Метою державної підтримки обдарованої молоді в Німеччині є виховання самодостатньої, творчої та всебічно розвинутої особистості, що здатна використовувати свій потенціал на благо держави, стати частиною тієї інтелігентної та високоморальної еліти, якої прагне загальноєвропейська спільнота. У початковій школі Німеччини основний фокус робиться на всебічному розвитку дитячої індивідуальності, пізнавального інтересу і таких здібностей, як фантазія, ініціатива, самостійність і спілкування у колективі. Для розвитку індивідуальних здібностей кожної дитини поряд з класною роботою існують форми індивідуального, парного і групового навчання [3, с. 38].

У Польщі для діагностики здібностей обдарованих учнів застосовуються різні методи, які дають змогу надати характеристику особистості, визначити структуру її здібностей та створити оптимальні умови для її розвитку. Основні показники, які досліджуються, це навчальні досягнення учнів та рівень виконаних завдань. У Великій Британії функціонують спеціальні психолого-педагогічні служби, громадські

організації й фонди, які надають відчутну допомогу учням, учителям, батькам, допомагають зорієнтувати людину на якісне, розвивальне навчання, виявити здібності дитини [3, с. 33-41].

В Україні підтримка обдарованих дітей є важливим напрямом освітньої політики. Однак розвиток цієї сфери має як свої досягнення, так і певні виклики. Існують різні ініціативи для виявлення, навчання та підтримки обдарованих дітей, хоча система ще не є повністю розвиненою. Для розвитку потенціалу обдарованих дітей в Україні важливо аналізувати провідний європейський досвід та залучати найкращі практики роботи з обдарованими дітьми, а саме забезпечувати індивідуальний підхід до навчання та додаткові ресурси для розвитку здібностей (спеціальні заняття, гуртки), надавати соціальну підтримку таким родинам та проявляти розуміння з боку однолітків і вчителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О.Є. Досвід виховання і навчання обдарованої особистості у західній педагогіці // Нові технології навчання: Наук.-метод, зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ-Вінниця, 2014. – Вип. 83. – С. 32-44.
2. Костю С.Й. Робота з обдарованими дітьми: навчально-методичний посібник для студентів денної/заочної форми навчання напряму підготовки «Практична психологія» /С.Й. Костю. - Мукачево : МДУ, 2017. - 81 с.
3. Проектування засобів діагностики обдарованості дітей та молоді в інформаційному середовищі : методичний посібник / О. Л. Сухий, Т. А. Юрченко, В. М. Шульга. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. – 152 с

Рябуха А. Я.
студентка гр. МЗ14-Зп
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ВИКОРИСТАННЯ ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ГЕОГРАФІЇ В НУШ

Використання ціннісно-орієнтованого підходу при викладанні географії в новій українській школі (НУШ) є надзвичайно актуальним у контексті сучасних викликів, з якими стикається людство. Сьогодні українська освіта стоїть на порозі трансформацій. Саме завдяки перейманню досвіду наших європейських колег сучасна українська освіта набуває нових векторів. Глобальні проблеми, такі як зміна клімату, нестача природних ресурсів, забруднення довкілля та соціальна нерівність, вимагають від молодого покоління не лише знань, а й активних дій та відповідального ставлення до цих питань.

Актуальність даної теми полягає в тому, що даний підхід дозволяє учням сформувати ціннісні орієнтації, що сприяють усвідомленому використанню ресурсів, стійкому розвитку та охороні навколишнього середовища, стимулюючи їх до превентивної поведінки щодо екологічних викликів.

Крім того, ціннісно-орієнтований підхід підкреслює важливість міжкультурного діалогу та соціальної відповідальності, що є центральними аспектами освітньої політики НУШ. Уроки географії стають майданчиком для розвитку критичного мислення, вміння працювати в команді та порозуміння між учнями різних культурних та соціальних фонів. Це допомагає не лише формувати всебічно розвинену особистість, а й підготувати учнів до активної участі в суспільстві, виховуючи в них повагу до різноманіття та вміння знаходити компроміси у вирішенні складних глобальних питань [2].

У Державному стандарті базової середньої освіти акцентується увага на реалізації основних положень Нової української школи у 5–9 класах, таких як:

- розвиток в учнів природних здібностей, інтересів, обдарувань;
- формування ключових компетентностей щодо соціалізації та активної громадянської позиції здобувачів освіти;
- самореалізація та свідомий вибір подальшого життєвого шляху;
- здобуття професії, вміння навчатися протягом життя;
- формування відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища (довкілля) [1].

Ціннісно-орієнтований підхід при викладанні географії в новій українській школі (НУШ) має на меті формування у учнів не лише знань про природні і соціально-економічні процеси, а й ціннісних орієнтацій та соціальних навичок [3].

Наведемо кілька ключових аспектів цього підходу:

1. Важливо навчити учнів розуміти взаємозв'язок між людиною і природою, формувати їхнє ставлення до охорони довкілля, сталого розвитку та раціонального використання природних ресурсів.
2. Викладання географії може включати аспект різноманітності культур, традицій і стилю життя різних народів, що сприятиме розвитку у школярів поваги до міжкультурних відмінностей.
3. Учні повинні усвідомити свою роль у суспільстві, розуміти важливість активної громадянської позиції, а також відповідальності за своє оточення.
4. Залучення учнів до обговорення соціально-економічних проблем, пов'язаних із географією, та розвиток навичок критичного аналізу інформації допоможе їм стати більш свідомими споживачами знань.
5. Використання проектної роботи, групових обговорень та ігор допомагає створювати активний навчальний процес, який стимулює зацікавленість учнів та розвиває їхні ціннісні орієнтації [2].

Використання ціннісно-орієнтованого підходу в навчанні географії сприяє всебічному розвитку учнів, формуючи їх як відповідальних громадян, готових до викликів сучасного світу.

Висновки. Отже, перш за все доходимо висновку, що цей підхід є необхідним для формування у молодого покоління не лише знань про навколишній світ, а й цінностей, які спонукатимуть їх до усвідомлених дій в умовах сучасних екологічних та соціальних викликів. Освіта повинна виховувати відповідальних громадян, здатних мислити критично та активно реагувати на проблеми, що безпосередньо впливають на їх життя та життя майбутніх поколінь.

По-друге, ціннісно-орієнтований підхід стимулює міжкультурний діалог та соціальну відповідальність, створюючи сприятливе середовище для розвитку поваги до різноманіття культур. Він сприяє формуванню активної громадянської позиції учнів, які стають свідомими учасниками суспільства, готовими до співпраці та вирішення глобальних проблем. Використання інтерактивних методів навчання, таких як проектна діяльність та групові обговорення, підвищує мотивацію учнів до навчання та сприяє їхньому всебічному розвитку, що є важливим аспектом в умовах сучасного світу. Таким чином, ціннісно-орієнтований підхід не лише забезпечує якісну географічну освіту, але й готує молодь до активного життя в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 10.10.2024)
2. Міністерство освіти і науки України. Ціннісні орієнтири сучасної української школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf> (дата звернення: 10.10.2024)
3. Нова українська школа: poradnyk dlya vchytelya / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf> (дата звернення: 8.10.2024)

Сабо С. А.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ДОЦІЛЬНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕЙМІФІКАЦІЇ В ОСВІТУ ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

У сучасній Україні педагогічних працівників шкіл, закладів професійної та вищої освіти хвилює тема підвищення ефективності навчання. В умовах змішаного формату навчання, що і зараз розповсюджений у багатьох закладах освіти, це питання постає особливо гостро [2]. Одним з методів вирішення цього питання є так звана гейміфікація освіти – впровадження ігрових технік та дидактичних ігор у навчання, у тому числі і з використанням комп'ютерних технологій.

Гейміфікація визнається перспективним напрямом в освіті як українськими освітянами, так і європейськими експертами [1]. У країнах Європи та у США гейміфікація широко використовується в освіті вже декілька десятиріч, набуваючи популярності в останні роки і дозволяючи освітянам накопичити багатий досвід використання цього методу у навчанні [5]. Багато українських закладів, орієнтуючись на досвід ЄС, також почали впровадження гейміфікації при викладанні, зокрема при навчанні дисциплінам, пов'язаним з комп'ютерними технологіями.

Переваги використання гейміфікації дозволяють їй набувати популярності у всьому світі. Навчання через ігри додає різноманітності та цікавості у процес навчання, що може підвищити умотивованість здобувачів освіти. Виходячи зі статистичних даних, абсолютна більшість молоді грає в відеоігри [1, с. 22], тому ігрове середовище є для них звичним та приємним, що дозволяє залучити їх у навчання за допомогою методів гейміфікації. Експерти зазначають, що правильно впроваджені елементи гейміфікації стимулюють розвиток критичного мислення та сприяють формуванню творчих здібностей здобувачів [4, с. 76].

Розповсюдження гейміфікації призвело до появи низки безкоштовних онлайн-сервісів, доступних для викладачів, що дозволяють додати елементи гейміфікації у

процес навчання. Одним з таких сервісів є Kahoot [7], популярна платформа для проведення опитувань і вікторин у онлайн-форматі, що широко використовується як в українських, так і в іноземних закладах. Як інший приклад можна навести онлайн-платформу Habbitica [6], що є поєднанням класичної онлайн-дошки завдань і гри з системою нагород за виконання завдань. Цей сервіс доречно використовувати при організації групового проекту або парної роботи здобувачів.

Однак, за роки досвіду використання методів гейміфікації в освіті Європи та США, стали помітні розповсюдженні помилки при впровадженні цих методів у навчання, що відмічають європейські та американські дослідники [8]. Вони наполягають, що використання неструктурованих елементів гейміфікації знижує рівень знань та вмотивованість здобувачів [8, с. 67], а також відзначають недоліки дизайну багатьох ігор та спірні методи, що можуть знизити залученість здобувачів у роботу [8, с. 69]. Дослідники також зазначають, що підхід до гейміфікації має бути продуманим. Занадто велика концентрація на ігровому аспекті може стати відволікаючим фактором для здобувачів і перешкодити сталому розвитку їх знань і навичок. Адже елементи ігор мають бути узгоджені з темою та напрямком загального курсу дисципліни, щоб запобігти фрагментації знань. Спеціалісти відмічають, що ключовим елементом гейміфікації є зворотний зв'язок і висувають ряд вимог для досягнення якісного дизайну ігрових елементів: чітка шкала оцінок, мобільність, відкритий доступ та інші [3, с. 16, 17]. З'являються пропозиції з налагодження ігрових систем під потреби конкретних здобувачів, що перекликається з європейським стандартом індивідуального підходу до кожного здобувача [9].

Тож, гейміфікація є перспективним напрямом в освіті, що набуває популярність по всьому світі. Згідно з дослідженнями іноземних і вітчизняних спеціалістів, ключовими факторами якісного впровадження елементів гейміфікації у навчання є правильний підбір ігор та методів, встановлення тісного зв'язку між ігровими елементами і навчальним матеріалом, а також врахування індивідуальних особливостей учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов Є. В. Гейміфікація як засіб підвищення якості освіти. Збірник праць учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інформаційні технології та моделювання систем»: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Житомир, 2022. С. 22–24. URL: http://eprints.zu.edu.ua/34048/1/стаття_Антонов.pdf (дата звернення: 14.10.2024).
2. Васильченко Л., Шацька Н. Дистанційне (онлайн) навчання у закладах ЗСО: проблеми, виклики, рішення. *Education. Innovation. Practice*. 2022. Т. 10, № 7. С. 19–24. URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650x-vol10i7-003> (дата звернення: 15.10.2024).
3. Саган О. В. Гейміфікація як сучасний освітній тренд. *Collection of research papers pedagogical sciences*. 2023. № 100. С. 12–18.
4. Тріщук О. В., Фіголь Н. М., Волик Н. С. Гейміфікація в освітньому процесі. *Технологія і техніка друкарства*. 2019. № 3(65). С. 72–79. URL: [https://doi.org/10.20535/2077-7264.3\(65\).2019.202000](https://doi.org/10.20535/2077-7264.3(65).2019.202000) (дата звернення: 19.10.2024).
5. Dreimane S. Gamification for education: review of current publications. *Didactics of smart pedagogy*. 2018. P. 453–464 (3).
6. *Habitica - Gamify Your Life*. URL: <https://habitica.com/> (date of access: 14.10.2024).
7. *Kahoot!*. URL: <https://kahoot.com/> (дата звернення: 13.10.2024).
8. Kwon H. Y., Özpolat K. The dark side of narrow gamification: negative impact of assessment gamification on student perceptions and content knowledge. *INFORMS Transactions on Education*. 2020. URL: <https://doi.org/10.1287/ited.2019.0227> (date of access: 13.10.2024). 7
9. Tailored gamification in education: a literature review and future agenda / W. Oliveira et al. *Education and information technologies*. 2023. No. 28. P. 373–406.

Сверлович В.І.
Мелітопольський
державний педагогічний
університет імені Богдана
Хмельницького

ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У ШКІЛЬНУ ОСВІТУ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

У сучасному світі освіта відіграє ключову роль у формуванні свідомого громадянина та розвитку суспільства. Однією з важливих складових освітнього процесу є не лише передача знань, а й виховання цінностей, які сприяють соціальній згуртованості, толерантності та взаєморозумінню. Європейські цінності, що ґрунтуються на повазі до прав людини, демократії, верховенстві права та культурної різноманітності, стають дедалі більш актуальними для української системи освіти в контексті євроінтеграційних прагнень країни. Враховуючи цей контекст, метою дослідження є аналіз можливостей та шляхів впровадження європейських цінностей у систему початкової та середньої освіти України, зважаючи на євроінтеграційний розвиток та реформування української освітньої сфери.

Європейський Союз проголошує ключові цінності, такі як права людини, демократія, толерантність, соціальна рівність, інклюзія та повага до різноманіття, які стають важливими компонентами освітньої системи [1]. Впровадження цих цінностей у шкільну освіту дозволить виховати в учнів відчуття відповідальності та активної громадянської позиції. Це особливо важливо для України, яка прагне інтегруватися в європейське співтовариство.

Євроінтеграційний шлях України передбачає трансформацію не лише економіки чи законодавства, а й освітньої сфери. Викладання таких дисциплін, як громадянська освіта, які підкреслюють цінності прав людини, рівності та демократії, сприяє вихованню відповідальних громадян [2]. Врахування європейських підходів у стратегіях розвитку шкільної освіти може створити позитивні зміни в суспільстві через майбутні покоління.

Незважаючи на важливість європейських цінностей, існують певні перешкоди на шляху їх впровадження в українську систему освіти. Основні з них включають недостатню підготовку педагогів для викладання цих цінностей, відсутність чітко структурованих навчальних матеріалів, а також суспільні виклики, пов'язані з конфліктами між традиційними поглядами та новими підходами [3]. Для подолання цих проблем необхідно запровадити навчальні програми підвищення кваліфікації вчителів та створити якісні методичні посібники.

Для ефективної інтеграції європейських цінностей в освітній процес необхідна розробка оновлених освітніх програм за підтримки міжнародних організацій, таких як Європейська Комісія [1]. Це також може включати тренінги для вчителів, інтерактивні учнівські проекти на теми демократії, прав людини та соціальної інклюзії.

Впровадження європейських цінностей сприятиме не тільки розвитку освіти, але й формуванню більш демократичного та соціально справедливого суспільства в Україні. Освітні реформи, орієнтовані на європейські стандарти, можуть стати ключем до успішної інтеграції України до Європейського Союзу [4].

Європейські цінності є важливою складовою сучасної освітньої системи, яка здатна виховувати нові покоління українських громадян, готових активно брати участь у розвитку демократії, забезпеченні рівності та поваги до різноманіття. Впровадження таких цінностей у шкільну освіту стане важливим кроком на шляху до євроінтеграції України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Commission, "Education and Training 2020." URL: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_en (дата звернення: 15.10.2024)
2. Рада Європи. Європейська рамка компетентностей для демократичної культури. Страсбург: Рада Європи, 2016. 52 с.
3. Мельник С. Європейські цінності та освіта: виклики для України // Вісник педагогічних наук. – 2020. – №3. – С. 112–117.

4. Ігнатенко О. В. Використання європейських цінностей в українській освітній системі // Освіта і суспільство. – 2019. – Т. 45. – С. 98–105.

Ткач Ю., здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності
013 Початкова освіта факультету
педагогіки, психології, соціальної
роботи та мистецтв
Філоненко О., кандидат
педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки, початкової освіти,
психології та менеджменту
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ІТАЛІЇ

У контексті глобалізації та швидких соціальних змін проблема розвитку освіти стає особливо актуальною. Тому важливим є вивчення та аналіз особливостей освіти загалом та початкової освіти зокрема в країнах Європейського Союзу (ЄС). Однією з таких країн є Італія, яка вважається колыскою європейської освіти.

В системі освіти Італії провідну роль відіграє держава, зокрема міністерство освіти, яке слідкує за розробкою навчальних програм, організовує іспити та випробування для педагогів.

Шкільна система Італії складається з державних та приватних освітніх установ. Переважна більшість італійських шкіл є державними, частка приватних складає близько 5 % від загальної кількості шкіл. Приватні школи в Італії працюють за тими ж програмами, що й державні, але видавати документи про освіту вони не мають права. Тому всі іспити здаються тільки в державних школах.

В Італії уведений в дію у 2009/10 н. р. закон передбачає початок обов'язкової освіти у віці 6 років. Існує дві моделі навчання – п'яти- та шестиденна (остання є більш поширеним явищем). У початковій школі діти навчаються 5 років.

Традиційно заняття в школах починаються у вересні та тривають до червня. Фіксованої дати, як в Україні 1 вересня, в Італії немає. Кожен регіон встановлює свій власний день повернення до школи. Навчання розділене на два семестри, кожен з яких триває півроку.

Класи, особливо в державних школах, великі, в них навчаються діти незалежно від стану свого здоров'я. Італія є однією з країн, яка активно впроваджує інклюзивну освіту, надаючи рівні можливості дітям з особливими потребами. Це важливо для України, оскільки інклюзія стає одним із пріоритетів освітньої політики. Італійський досвід показує, як правильно організовувати роботу вчителів, асистентів та шкільної адміністрації для забезпечення ефективного навчання всіх дітей.

Зміст початкової освіти в Італії охоплює різні дисципліни, які формують у дітей як базові знання, так і навички міжособистісного спілкування: італійська мова, математика, природничі науки, історія та географія, іноземні мови, мистецтво та музика, фізична культура.

В Італії свобода вчителів обирати методи навчання є невід'ємною частиною свободи освітніх послуг і гарантується Конституцією. Методи мають бути ефективними в забезпеченні виконання учнями програмних вимог.

В італійських школах акцент робиться на міждисциплінарність - об'єднання знань із різних предметів для створення комплексного розуміння світу. Активно застосовуються методи інтерактивного та проєктного навчання, що сприяє залученню дітей до процесу пізнання через практичну діяльність і співпрацю. Основними методичними підходами до організації навчання у початковій школі є розвиток дослідницьких умінь учнів, застосування методу відкриттів на основі особистого досвіду і знань, організація навчання в лабораторії, заохочення кооперативного й рефлексивного навчання.

За допомогою школи молодший школяр знання та навички з кожного предмета і в кожному циклі початкової освіти конвертує в особистісні компетентності. По завершенні початкової освіти в Італії запроваджуються національні іспити і, таким чином, розвиваються національні системи оцінювання для початкової школи.

Підручники для початкової школи в Італії повинні відповідати цілям і завданням курикулуму. Їх вибір є результатом процесу, коли кожен учитель надає пропозиції, за якими приймається остаточне рішення педагогічною радою, з урахуванням вимог Національного курикулуму. Таким чином, вибір підручників підпорядковується цілям, проголошеним на національному рівні.

Вчителі протягом навчального року проводять батьківські збори, присвячені успішності учнів. Кожного семестру учні отримують табель із балами від 1 (незадовільно) до 10 (відмінно). Деякі школи надсилають табель батькам учнів на електронну пошту або розміщують оцінки на своїй офіційній сторінці. Крім того, вчителі щотижня мають у своєму розкладі так звану «прийомну годину», під час якої зустрічаються з батьками та обговорюють з ними різні питання, що стосуються їхньої дитини та освітнього процесу.

Отже, в контексті демократичних змін, що відбуваються в Україні досвід Італії може стати важливим джерелом ідей для розвитку української початкової освіти, особливо в аспектах оцінювання навчальних досягнень учнів, вибору методів навчання, інклюзії, інтерактивних методів навчання, міждисциплінарного підходу до навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданова, Т. В. Порівняльний аналіз освітніх систем країн Європейського Союзу. Київ: Освіта України, 2020.
2. Гуменюк, І. О. Традиції та інновації в італійській освіті. Львів: Видавництво ЛНУ, 2018.
3. Ярова О. Тенденції розвитку початкової освіти в країнах Європейського Союзу (кінець XX – початок XXI ст.) : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2018. 434 с.

Четвертак Т., Мільтих О.
Мелітопольський
державний педагогічний
університет імені Богдана
Хмельницького

ІТАЛІЙСЬКИЙ ДОСВІД СПРИЯННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ У СФЕРІ ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК

Позитивний досвід сприяння якості навчання у сфері викладання природничих наук ініційовано за рахунок створення Євронаукового комітету Euroscienza [1] в Італії з врахуванням оновлення навчання в галузі експериментальних наук. Слід зазначити, що EuroScienza є організаційним комітетом Science on Stage Italia, який є частиною Science on Stage Europe, мережі вчителів з понад 30 країн, яка прагне об'єднати найкращі та найбільш стимулюючі пропозиції в Європі у сфері викладання природничих наук, зокрема інтерактивні та інноваційні технології навчання. Діяльність Science on Stage Europe включає проведення раз на два роки Європейського фестивалю, де проходить обмін досвідом між викладачами, за рахунок створення робочих груп, проведення семінарів, і оприлюднення освітніх публікацій. Euroscienza займається організацією подій, пов'язаних із проектом «Наука на сцені»: подій у різних регіонах та/або національних подій, участі Італії в Європейському фестивалі, а також просування та поширення самого проекту [1]. Національний науковий комітет (NSC National Steering Committee) активно впроваджує технології штучного інтелекту у викладанні природничих наук. Компанія Science on Stage запрошує активне студентко та молодих вчених до проектної діяльності з використанням інноваційного підходу впровадження штучного інтелекту в освіту. Студенти намагаються власноруч визначити проблему, регіонального або місцевого характеру, дослідити її, а залучені технології штучного інтелекту допомагають визначену проблему спроектувати та вдосконалити. Провідними темами у сфері викладання природничих наук визначені: стійкий розвиток і навколишнє середовище, здоров'я, мобільність, різноманітність, інтеграція [1]. Такий досвід сприяння якості

навчання у сфері викладання природничих наук з використанням технологій штучного інтелекту є ефективним та сучасним. Погоджуємось з вченою О. Панухник, яка серед переваг застосування технологій штучного інтелекту окреслює: «можливість системи штучного інтелекту пройти адаптацію до навчальних потреб кожного здобувача вищої освіти та цілей відповідно до їх сильних і слабких сторін, успішності й поведінки, продукуючи тим самим персоналізоване навчання на варіативній основі. Здатність технологій аналізувати та спостерігати за поточним стилем навчання і наявними здібностями студента, а також надавати налаштований шаблон вмісту їх підтримки. Можливість оцінювати не лише закриті відповіді у тестовому форматі, але й описові. Посилення зворотного зв'язку у реальному часі для внесення необхідних виправлень. Доступ до освіти відповідно до потреб здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами. Підтримка у створенні якісного контенту, полегшуючи тим самим вилучення і використання потрібної інформації. Делегування штучному інтелекту рутини, що надає змогу пришвидшити й розвантажити роботу» [2, с. 209]. Отже, грамотне застосування технологій штучного інтелекту в поєднанні з активною діяльністю студента дає змогу активізувати проектну діяльність з використанням інноваційного підходу впровадження штучного інтелекту в освіту, що демонструє, з італійського досвіду застосування, підвищення якості навчання у сфері викладання природничих наук.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Science on Stage Italia. URL: <https://www.science-on-stage.it/it/chi-siamo/euroscienza>.
2. Панухник О. Штучний інтелект в освітньому процесі та наукових дослідженнях здобувачів вищої освіти: відповідальні межі вмісту штучного інтелекту. Галицький економічний вісник. Т.: ТНТУ, 2023. Т. 83. № 4. С. 202–211.

Штельман О.Д.

Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА ОСВІТНІХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ

Європейські цінності є фундаментальним елементом культурного та освітнього розвитку кожної країни, особливо в контексті глобалізації та зростаючої потреби в міжнародній інтеграції. Україна, як країна з багатою історією та прагненням до європейської інтеграції, не є винятком, і впровадження європейських цінностей відіграє ключову роль у формуванні та модернізації її освітньої системи та конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Останні роки принесли значні зміни в підходах до освітніх реформ, спонукаючи до переосмислення принципів навчання та впровадження нових стратегій, спрямованих на максимізацію результативності та ефективності освітнього процесу [1, с. 2]. В цьому контексті європейські цінності, такі як демократія, верховенство права, повага до прав людини та культурне різноманіття, відіграють важливу роль, формуючи основу для трансформації української освіти відповідно до вимог сучасного світу.

Метою цієї публікації є висвітлення впливу європейських цінностей на освітні реформи в Україні та характеристика сучасного стану наближення української системи освіти до європейських стандартів.

Необхідно зазначити, що інтеграція європейських цінностей в освітню систему України є інструментом, який допомагає країні адаптуватися до змін у глобальному освітньому середовищі, враховуючи різноманітність культурних, соціальних та економічних контекстів. Їх впровадження сприяє розвитку критичного мислення, громадянської відповідальності та міжкультурного розуміння, що стає джерелом конкурентної переваги для нації [2].

Україна має багато визначних науковців та освітян, які активно займаються вивченням та впровадженням європейських цінностей в освітню систему, зокрема в контексті нових тенденцій реформування освіти. Деякі з них відомі своїми значними

внесками у цю галузь наукового дослідження та практичні застосування результатів своєї роботи. Лілія Гриневич, відома освітянка та колишня міністерка освіти і науки України, яка активно працювала над впровадженням європейських освітніх стандартів та цінностей в українську систему освіти. Сергій Квіт – науковець та колишній міністр освіти і науки України, який зосереджується на питаннях реформування вищої освіти та інтеграції українських університетів у європейський освітній простір. Оксана Овчарук – дослідниця у галузі освітньої політики та впровадження європейських цінностей в освіту. Її роботи зосереджені на розвитку громадянської освіти та демократичних цінностей у школах. Павло Хобзей – спеціаліст з освітнього менеджменту та реформування освітньої системи. Його дослідження стосуються адаптації європейських освітніх практик до українських реалій. Ці вчені та багато інших представників української наукової спільноти продовжують активно досліджувати та розробляти нові підходи до впровадження європейських цінностей в освіту, сприяючи тим самим розвитку демократичної та інноваційної освітньої культури в Україні.

Вважаємо, що основними шляхами наближення української системи освіти до європейських цінностей є адаптація української системи освіти до європейських стандартів; залучення досвіду та рекомендацій європейських освітніх інституцій, що сприяє розвитку міжнародного співробітництва та обміну найкращими практиками у сфері освіти; підвищення ефективності освітнього процесу шляхом впровадження європейських цінностей та інноваційних підходів до навчання; забезпечення доступності якісної освіти для всіх категорій населення України, незалежно від їхнього соціального статусу чи місця проживання [3]; підтримка демократичного розвитку та сприяння формуванню активного громадянського суспільства та зміцненню демократичних інститутів в Україні.

Роблячи висновок, можна сказати, що дотримання європейських цінностей в освітніх реформах відкриє нові можливості для розвитку освіти та суспільства України. Впровадження європейських цінностей та стандартів в освіту сприятиме підвищенню якості навчання та формуванню активного, відповідального громадянського суспільства. Це зробить випускників більш конкурентоспроможними

на міжнародному ринку праці та сприятиме розвитку демократичних процесів в країні. Реалізація освітніх реформ на основі європейських цінностей також сприятиме розширенню міжнародного співробітництва в галузі освіти та науки, що відкриє нові можливості для обміну досвідом та знаннями з європейськими партнерами. Крім того, це сприятиме розвитку толерантності та взаєморозуміння між різними культурами, що важливо для сприяння соціальній згуртованості та стабільності [4,p.9]. Отже, впровадження європейських цінностей як основи освітніх реформ в Україні відкриває нові перспективи для розвитку освітньої системи та сприяє зміцненню демократії і міжнародної інтеграції. Їх реалізація може стати важливим кроком у напрямку модернізації освітньої системи та підготовки майбутніх поколінь до викликів сучасного глобалізованого світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Міністерство освіти і науки України, 2016. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Європейський освітній простір як інтеграційна перспектива української освіти. О.І. Локшина. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2024. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/download/739/880?inline=1>
3. Закон України "Про освіту" від 05.09.2017 № 2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Council of Europe. Reference Framework of Competences for Democratic Culture. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2018. https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=nppjEAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP2&dq=Reference+Framework+of+Competences+for+Democratic+Culture.+Strasbourg:+Council+of+Europe+Publishing,+2018.&ots=FgvyIf6802&sig=gkJIWMGJRUGm_kcS15AV7cf4&redir_esc=y#v=onepage&q=Reference%20Framework%20of%20Competences%20for%20Democratic%20Culture.%20Strasbourg%3A%20Council%20of%20Europe%20Publishing%2C%202018.&f=false

Akimova D.I.

second-year student of the second
(Master's) level of higher education
Bogdan Khmelnytsky

Melitopol State

Pedagogical University

Supervisor: **Prokofieva O.O.**

PhD, Associate Professor,

Associate Professor

of the Department of Psychology

Bogdan Khmelnytsky

Melitopol State

Pedagogical University

EMOTIONAL INTELLIGENCE IN PRESCHOOL CHILDREN

Emotional Intelligence (EI) is a crucial aspect of early childhood development.

EI encompasses the ability to recognize, understand, manage, and utilize emotions effectively.

Developing EI in preschool children lays the foundation for future social interactions, academic achievement, and emotional well-being.

Preschoolers are experiencing rapid emotional and social growth, making this a prime time for developing EI.

Strategies for Fostering Emotional Intelligence in Preschool Children:

- **Interactive Games and Activities:**Board games and puzzles can promote cooperation and communication.
- **Social stories and scenarios** can help children discuss and practice emotional responses.
- **Role-Play and Social Stories:**Engaging in role-play and social stories can help children practice emotional scenarios and responses.
- **Emotional Understanding and Empathy:**Using emotion cards and social stories can enhance emotional understanding and empathy.
- **Emotional Regulation:**Incorporating mindfulness activities can improve self-control and reduce emotional outbursts.

- Play-Based Learning: Integrating play-based learning into the curriculum can foster social skills and emotional expression.

EI develops in the process of life and experience, including family, play, art, literature, self-observation, and reflection.

It is important to choose the most effective methods and techniques for developing EI in individual preschoolers.

EI ensures the psychological well-being of the individual and the success of social interaction.

In preschool, the child's emotional experience expands and enriches, forming an emotional attitude towards oneself, others, and the surrounding reality.

REFERENCES

1. Bolekbayevna, I. K. (2024). Development of Emotional Intelligence in Preschool Children. *American Journal of Alternative Education*, 1(7), 58–60. Retrieved from <https://scientificbulletin.com/index.php/AJAE/article/view/168>
2. Goldstein, H., Rooks, R., & Perera, M. (2010). Emotional intelligence in early childhood: A review of the literature. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(1), 115-130.
3. Esurrecci-Mena, L., Salguero, M., Ruiz-Aranda, P. (2014). Emotional intelligence and social-emotional learning in early childhood: A systematic review. *International Journal of Educational Research*, 65, 1-14.
4. Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? *Psychology in the Schools*, 34(3), 131-141.

SHAPING PRO-EUROPEAN EDUCATION IN UKRAINE: THE ROLE OF EU COMMON VALUES IN PRIMARY AND SECONDARY SCHOOL DEVELOPMENT

The relevance of the research is evidenced by the fact that, Pro-European education plays a crucial role in Ukraine's integration into the European community by promoting democratic values, human rights, and inclusivity. This educational transformation aligns Ukraine's system with European standards, contributing to the country's social and political integration into the EU.

The issues of the impact of international projects and grants on the quality of education have been explored by Ukrainian scholars such as Sergiy Kurbatov, Oksana Ishchuk, and Larysa Zavadskaya. They highlight how EU-funded initiatives enhance the quality and Europeanization of education in Ukraine. Similarly, the topic of pro-European education in Ukraine has been addressed by foreign researchers, including Heinz Fassmann and Barbara Lippert, who emphasize the role of EU common values like democracy and human rights in shaping Ukraine's educational reforms [4, p. 204].

Despite the fact that the topic under discussion has attracted attention and is relevant today, it still needs further investigation. That is why **the aim of this publication** is to highlight the role of the key European values in Ukrainina education.

Ukrainian researchers note that these initiatives contribute to integrating EU common values (such as democracy, human rights, equality, and the rule of law) into the education system, which aligns with European standards like the Bologna Process and the EU's 2020 Education and Training Strategy. Kurbatov argues that inculcating values such as inclusiveness, active citizenship and critical thinking at primary school level is important in ensuring that the subsequent generation appreciates and participates in democracy in the European context [1, p. 125].

Heinz Fassmann and Barbara Lippert and other foreign experts also attach a lot of importance to these values. They believe that it is such educational principles that would help Ukraine adapt to the objectives of the EU, and thus help in its social and political integration. As Fassmann emphasizes, civic education advocating for human and political rights and active citizenship is essential for nurturing pro-European attitudes among Ukrainian students [4, p. 203].

Such international programs as Erasmus+ are considered to be especially effective. Oksana Ishchuk draws attention to the fact that as a result of these projects, Ukrainian educators can work with EU educational methods, enabling interregional cooperation and updating the educational environment in Ukraine [2, p. 89]. This modernization creates a more open and interactive learning atmosphere, contributing to the Europeanization of Ukraine's education system.

Larysa Zavadskaya points out that international grants have been instrumental in enhancing digital literacy, language skills, and civic education in Ukraine. These funds allow Ukrainian settlements to equip schools with the necessary technologies and use modern pedagogical approaches that strictly comply with the European level of education [3, p. 45].

However this progress, several challenges persist. One key problem is the disparity in the availability of these reforms throughout Ukraine, particularly for rural residents. The internal and external political turbulence as well as outdated Bulgarian methodologies, especially CUM's reliance on Mnemosyne, have impeded the total adoption of EU values in certain regions. Nonetheless, consolidation of effort on the part of Ukraine and European Union together with adequate funding on education reforms is important to ensure that the pro-European education is embedded at all levels of the educational system in Ukraine.

In conclusion, Ukraine's efforts to shape a pro-European education system have been deeply influenced by EU common values and supported by international projects and grants. While the country has made notable progress, challenges remain in fully implementing these reforms nationwide. Continued cooperation with the European Union and further investment in education will be critical to ensuring that Ukraine's integration into the European educational space is sustainable and equitable.

REFERENCES

1. Kurbatov S. European Integration in Ukrainian Education: Challenges and Opportunities. Kyiv: Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. 2017. P. 123–126.
2. Ishchuk, O. The Role of EU Educational Projects in Reforming the Ukrainian Education System. Lviv: Lviv Polytechnic National University. 2019. pp. 89–92.
3. Zavadskaya, L. International Grants in the Development of Digital Literacy in Ukrainian Schools. Kharkiv: University of Education. 2020. p. 45.
4. Fassmann, H. Education and Social Transformation in Post-Soviet States. Vienna: University of Vienna Press. 2018. pp. 203–205.

Topalov Y.M.
Bogdan Khmelnytsky
Melitopol State
Pedagogical University

TOLERANCE IN ENGLISH LISTENING AND UNDERSTANDING DIFFERENT ACCENTS

Today, English is the most spoken language in the world. According to statistics from the website Statista, in 2022, English held first place with around 1.5 billion speakers worldwide [5]. Also, English is the most spoken second language within the European Union, with 70% among youth and 47% among all Europeans [2]. These facts let us assume that learning English has become highly relevant today.

Over the last few decades, English has become an international language for business, inventions, academic researches, and politics. Considering that English is widespread and is used by non-native speakers, it should be kept in mind that we may encounter different accents when communicating. This is crucial, as language requires not only speaking and listening but also understanding. Therefore, **the aim of this publication** is to highlight the importance of understanding and tolerating different accents in spoken English.

However, first, let us understand what an accent is. The Cambridge Dictionary defines an accent as "how people in a particular area, country, or social group pronounce words" [1].

People may have accents for several reasons. As mentioned in the definition of the word, certain factors play a significant role in forming an accent. These factors include physiological differences, geographical influences, cultural surroundings, mother tongue, and time spent practicing a foreign language. All these factors play a particular role in forming someone's accent—for instance, certain sounds present in English may be absent in a speaker's language, making it more challenging to hear or reproduce [3].

The other important aspect to cover is tolerance. According to the Cambridge Dictionary, tolerance is "a willingness to accept behaviour and beliefs that are different from your own, although you might not agree with or approve of them" [7]. In our particular case, we are talking about tolerance to different accents. As noted by the European Commission, tolerance is essential for promoting social cohesion and mutual understanding within Europe's multicultural societies [6]. Therefore, diverse accents should be celebrated.

In this regard Laura Patsko points out that prominent non-native English speakers, like actors and athletes, can be excellent examples for language learners. Their professional achievements show that speaking with an accent is acceptable and that people worldwide can easily understand and appreciate them [5].

Understanding various accents is crucial. Students must be exposed to various accents in English language lessons to develop this skill. The solution can be found on the Internet. Platforms like YouTube offer many different audio and video materials. These authentic materials provide access to genuine accents of native and non-native English speakers.

Conclusions. Understanding various accents prepares us for real-world communication. This skill is vital, since English is spoken worldwide mainly by non-natives. Also, understanding and tolerating different accents in spoken English is crucial because it allows individuals to increase their listening proficiency and attach themselves to the European family by sharing common values.

REFERENCES

1. Accent. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/accent> (дата звернення: 07.10.2024)
2. Europeans and their languages. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2979> (дата звернення: 04.10.2024)
3. Guest C., Understanding accents and their role in language learning. URL: <https://www.pearson.com/languages/community/blogs/accents-and-language-learning-8-24.html> (дата звернення: 07.10.2024)
4. Patsko L. Billions of voices: Raising learners' awareness of international accents of English. URL: <https://www.macmillanenglish.com/ua/blog-resources/article/advancing-learning-billions-of-voices-raising-learners-awareness-of-international-accents-of-english> (дата звернення: 07.10.2024)
5. The most spoken languages worldwide in 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/266808/the-most-spoken-languages-worldwide/> (дата звернення: 04.10.2024)
6. Tolerance and cultural diversity in Europe: Theoretical perspectives and contemporary developments. URL: https://migrant-integration.ec.europa.eu/library-document/tolerance-and-cultural-diversity-europe-theoretical-perspectives-and-0_en (дата звернення: 07.10.2024)
7. Tolerance. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/tolerance> (дата звернення: 07.10.2024)

Zubko A.M., Levchenko I.
Bogdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University

UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION: THE PROMOTION OF THE EU COMMON VALUES

The integration of Ukraine into the European Union represents a pivotal moment in the nation's history, with profound implications for its socio-economic development and

cultural alignment. This process is not merely political but encompasses a comprehensive transformation of various sectors, particularly education. As Ukraine seeks to align itself with European standards, reforming its educational system emerges as a fundamental necessity.

Education plays a crucial role in promoting EU common values such as democracy, human rights, and the rule of law. By instilling these principles in future generations, Ukraine can foster a society that values civic engagement and active participation in democratic processes. This paper **aims** to highlight the significance of these values and the essential role that education will play in their dissemination.

One of the primary objectives of education today is to establish new scientific networks among educators and researchers from diverse universities across Ukraine. By sharing research findings and experiences, participants will collectively address the challenges and opportunities that come with educational reform. This collaboration will not only enhance the quality of education but also contribute to a more cohesive understanding of the integration process.

A key component of this educational reform involves developing curricula that aligns with European standards. This development will help cultivate a pro-European mindset among students and ensure that they are well-prepared for participation in the European educational space. Moreover, integrating sustainable development goals into higher education is essential for equipping students to face global challenges effectively.

Promoting inclusive education practices is another crucial aspect of this integration. Ensuring equal opportunities for all students, regardless of their socio-economic background, will create a more equitable educational environment. Additionally, enhancing foreign language proficiency will empower students to engage more effectively within the European context.

Strengthening international collaborations with EU institutions and universities is vital for facilitating knowledge exchange and sharing best practices. Cultural exchange programs can enrich the educational experience and foster mutual understanding between Ukraine and EU countries. Furthermore, engaging local communities in educational initiatives will strengthen the ties between schools and society, promoting shared values.

The concept of lifelong learning must also be embraced to help individuals adapt to rapidly changing job markets and technological advancements. Supporting research and innovation in education will contribute significantly to the development of a knowledge-based economy in Ukraine.

Finally, establishing robust policy frameworks to support these educational reforms is essential for achieving sustainable progress. Implementing effective evaluation mechanisms for educational programs will ensure accountability and promote continuous improvement, aligning with EU standards.

In conclusion, the successful integration of Ukraine into the European Union hinges on the commitment to align its educational systems with European values and standards. This transformative journey requires ongoing efforts, collaboration, and dedication from all stakeholders involved in the educational landscape. Through these combined efforts, Ukraine can realize its aspirations for a prosperous future within the European community.

REFERENCES

1. Bondarenko, V. V. (2021). European Integration of Ukraine: Challenges and Perspectives. Kyiv: Scientific Thought. – 368 p.
2. Hrynova, N. M. (2020). Educational Policy of Ukraine in the Context of European Integration. Journal "Pedagogy," 2(12), 15–20.
3. State Statistics Service of Ukraine. (2022). Socio-Economic Development of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. European Commission. (2023). Report on Ukraine's Progress Towards EU Membership. Brussels: European Commission. – 120 p.
5. Kravchenko, O. A. (2019). Adaptation of the Ukrainian Education System to European Standards. Scientific Bulletin, 3(8), 45–50.
6. Lyashenko, P. S. (2022). Common EU Values: Education as a Tool for Shaping. Bulletin of the European Union, 1(5), 22–30.
7. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2021). Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2021–2030. Kyiv: Ministry of Education and Science. – 56 p.

8. Smyrnova, I. Y. (2020). Implementation of the Bologna Process in Ukraine: Successes and Challenges. *Education and Science*, 4(2), 15–18.
9. Tkachenko, R. V. (2021). International Cooperation in the Field of Education: Ukraine's Experience. *Educational Space*, 3(10), 30–35.
10. Ukrainian Center for Educational Quality Assessment. (2022). Analytical Report on the Results of External Independent Evaluation. Kyiv: UCEQA. – 200 p.

РОЗДІЛ 2. Європейські виміри сталого розвитку української вищої освіти

Бредун К.О.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

СКЛАДОВІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Інтеграція України в європейський освітній простір є ключовим етапом у розвитку національної освіти, що сприяє підвищенню її якості та конкурентоспроможності на світовій арені. Це відкриває можливості для активного обміну досвідом між українськими та європейськими навчальними закладами, сприяє впровадженню сучасних методик і технологій у навчальний процес, а також забезпечує доступ українських студентів і викладачів до міжнародних освітніх програм і ресурсів. Така інтеграція сприятиме розвитку інновацій та підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних відповідати викликам глобалізованого світу.

Метою цієї роботи є характеристика складових інтеграції України в європейський освітній простір.

Нижче схарактеризуємо складові інтеграції нашої країни в європейський освітній простір.

1. *Спільні цінності та громадянське суспільство.* Інтеграція України в європейський освітній простір передбачає впровадження спільних цінностей ЄС, зокрема демократії, толерантності та інклюзії, що є важливими для розвитку громадянського суспільства.
2. *Багатомовність як інструмент мобільності та конкурентоспроможності в освіті.* Одним із ключових напрямів реформування освіти є розвиток багатомовності, що сприяє мобільності студентів та викладачів і підвищує їх конкурентоспроможність на європейському ринку праці.
3. *Програма Erasmus+ як ключовий елемент міжнародної співпраці.* Участь у

програмах Erasmus+ є важливим інструментом цього процесу.

4. *Розвиток інклюзивної освіти та формування толерантного середовища.*

Інший важливий аспект – розвиток інклюзивної освіти. Вона сприяє забезпеченню рівного доступу до навчання для всіх учнів та формуванню толерантного середовища, що відповідає європейським стандартам [1, с. 124].

5. *Підготовка педагогів до інтеграції європейських цінностей у навчальний процес.* Підготовка педагогів, здатних інтегрувати європейські цінності у навчальний процес, є необхідною умовою успішної реалізації реформ. Вона охоплює освоєння нових підходів до навчання, що стимулюють розвиток критичного мислення та громадянської активності.

Висновки. Отже, інтеграція України в європейський освітній простір є важливим стратегічним кроком у розвитку освіти, що передбачає модернізацію освітніх процесів відповідно до міжнародних стандартів. Основними складовими цієї інтеграції є запровадження європейських цінностей у навчальні програми, гармонізація системи освіти з європейськими освітніми стандартами, активна участь у програмах міжнародної академічної мобільності та співпраця з європейськими університетами. Це також включає підвищення рівня якості освіти через впровадження новітніх методик навчання, розвиток англomовних програм та формування спільного науково-освітнього простору, який забезпечить конкурентоспроможність українських випускників на європейському ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тимошенко З. І. Болонський процес в Україні: словник-довідник. К.: Європ. ун-т, 2007. 219 с.

Ведута Т.М.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кожна країна має зберегти свою національну самобутність, досягнення у справі підготовки спеціалістів, а також створити умови для модернізації вищої освіти. Це стосується і нашої України.

Модернізацію української вищої освіти необхідно розглядати в двох аспектах: національної стратегії соціально-економічного розвитку України та інтеграції вищої освіти країни в європейський простір вищої освіти.

Тому метою даної публікації є аналіз європейських вимірів розвитку української вищої освіти, а саме: розкрити завдання модернізації вищої освіти України; розкрити засоби реалізації принципів європейської системи вищої освіти в Україні; проаналізувати можливість працевлаштування українських фахівців на національному, європейському ринках праці.

Основним засобом реалізації принципів європейської системи вищої освіти в Україні є впровадження в життя болонської системи освіти, участь у Болонському процесі.

Болонський процес – це міжурядова співпраця з реформування системи вищої освіти країн членів Європейського простору вищої освіти. Болонський процес офіційно розпочався 19 червня 1999 року, коли була підписана Болонська декларація. Болонський процес став революційним у сфері європейської вищої освіти [1].

У 2005 році Болонську декларацію в місті Бергні підписав міністр освіти України про вступ України до Європейського простору вищої освіти з метою підвищити якість освіти. Були розроблені основні положення єдиного освітнього процесу. Поділ тих, хто навчається, на студентів і аспірантів було запропоновано замінити кваліфікаційними ступенями з акцентом на результатах навчання. Була введена концепція громадського контролю [1].

Що стало причиною, по якій виникла потреба впроваджувати дану систему? Причин для побудови єдиного навчального європейського простору існувало кілька, а саме:

необхідність створення протидії освітнім установам Канади, США, Австралії, країн південно-східної та східної Азії, а також країн «третього світу»;

потреба у зміні методів та принципів підготовки висококласних фахівців через глобалізацію економіки.

На сьогодні необхідністю реалізації Болонської системи є такі причини:

відсутність стандартизації робочої сили;

втрата стандартизації традиційних форм праці [4].

Тому особливо важливим є розвиток навчальних планів, міжінституційні співробітництва, створення схем мобільності та спільних програм навчання, практичної підготовки і проведення наукових досліджень, визнання необхідності сприяти і розвивати глобальний діалог між студентами всіх країн.

Для українських ЗВО важливе запровадження єдиної системи оцінювання студентів – створення європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

Головна увага – орієнтація на формування особистості студента, на його розвиток. Зауважимо, що 60% навчальної програми видається на самостійне вивчення студентом. Семестри поділені на модулі, які тривають по 1,5 місяці, і після закриття викладачем модульної відомості вже не можна добрати бали [3].

Болонська система заохочує студентів обирати предмети з різних дисциплін та комбінувати їх для поглибленого навчання.

Всі заклади вищої освіти повинні перейти на дворівневу освіту: бакалаврат і магістратуру. Одне із завдань реформи – ввести систему співставлення дипломів і рівне визнання їх у всіх країнах так званої «Зони європейської вищої освіти» [2].

Які ж умови працевлаштування українських випускників ЗВО на європейському ринку? Найбільший попит на ринку праці в Європі є на фахівців з інформаційних технологій, інженерів, медичних працівників, вчителів. Програмісти, системні адміністратори, аналітики даних та інші ІТ-спеціалісти є дуже популярними. Лікарі, медсестри, фармацевти мають високий попит на ринку праці. Вчителі,

професори мають широкі можливості для зайнятості. Інженерні спеціалісти, інженери з автоматизації потребуються в європейському промисловому секторі.

Важливе значення для працевлаштування має знання іноземної мови. Українських фахівців чекають в Німеччині, Румунії, Чехії, Норвегії, Польщі, Франції, Італії, Іспанії.

Висновки. Таким чином, головним європейським вектором сталого розвитку української вищої освіти є впровадження болонської системи освіти в усіх закладах вищої освіти України, створення європейської кредитно-трансферної системи, що дасть можливість одержати дипломи європейського зразку, можливість працевлаштування на європейському ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном. [Електронний ресурс]. URL: <https://vnz.org.ua/bolonskyj-protses#:~:text>
2. Болонська система освіти в Україні: перспективи та проблеми. [Електронний ресурс]. URL: <https://kudapostupat.ua/bolons-ka-sistema-osviti-v-ukrayini-perspektivita-problemi/>
3. Зінченко В. М., Степаненко О. К., Ніколенко К. В., Лопатинська І. С., Дацюк Т. К. Вплив євроінтеграційних процесів на формування комунікативної компетентності юриста. *Спецвипуск 2022. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. С. 96. URL: https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/spec_2022/part_1/18.pdf
4. Суть Болонського процесу. Зміст та причини впровадження. [Електронний ресурс]. URL: <https://up-study.ua/uk/posts/sut-bolonskogo-procesu-zmist-ta-prichini-vprovadzhennja#:~:text>

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

Вплив війни на українську освітню систему важко переоцінити: повітряні тривоги, обмежений доступ до техніки та Інтернету, а також стрес від жорстоких атак і руйнувань призвели до того, що 83% студентів в Україні стали більш вразливими до психічних розладів, які проявляються у зниженні соціальної взаємодії та самооцінки.

Студенти змушені навчатися або дистанційно, або в бомбосховищах, які важко оцінити з точки зору безпеки. Тому важливо створити у студентів відчуття традиційного офлайн-середовища, яке б не супроводжувалося постійними переживаннями щодо повітряних нальотів.

Одним із можливих рішень у цій ситуації може стати дуальна освіта (ДФЗО). В Німеччині таке навчання має назву *ausbildung*. І саме Німеччина вважається батьківщиною цього підходу, адже саме там вперше було запроваджено принцип навчання 70/30. Цей принцип передбачає, що 30% навчання проходить у навчальних закладах, де студенти вивчають теорію, а 70% — на підприємствах, де вони отримують практичні навички.

Сьогодні в Україні, відповідно до законів «Про освіту», «Про вищу освіту» та «Про фахову передвищу освіту», дуальна освіта отримала офіційне визнання, що створює необхідні умови для її впровадження в діяльність закладів вищої та фахової передвищої освіти.

Серед найбільш затребуваних професій можна виділити:

- лікарі;
- психотерапевти;
- медики;
- IT-спеціалісти;

- інженери;
- будівельники;
- експерти в авіакосмічній галузі;
- електроінженери;
- фахівці з енергетичних технологій;
- а також спеціалісти в СТЕМ-секторі.

Дуальна освіта – це формат навчання, при якому студент отримує підготовку як в навчальному закладі, так і в компанії, де працює за спеціальністю. Це дозволяє закріпити теоретичні знання та набуті практичні навички. Зазвичай студенти проводять 3–4 дні на підприємстві та 1–2 дні займаються теорією. Під час роботи на підприємстві студенти стають частиною штатного персоналу. Загалом навчання триває від 2 до 3 років.

Головною перевагою цього формату освіти є можливість отримувати саме ті додаткові знання, які необхідні для виконання професійних обов'язків. Крім того, під час роботи студенти мають можливість отримувати заробітну плату.

Дуальна форма освіти має ряд переваг:

- професійна підготовка – поєднуємо навчання з практичною діяльністю,
- безпосередня взаємодія з роботодавцем – адаптуються не лише учні до майстрів, а й усі елементи програми стають гнучкими для підвищення ефективності навчання,
- збільшення можливостей працевлаштування, оскільки студенти вже мають потенційні місця роботи,
- актуальність навчання з урахуванням попиту на професії та сучасних знань.

В цілому, впровадження ДФЗО сприяло активізації діалогу між освітніми закладами та роботодавцями. На відміну від традиційної практики та заочної форми навчання, ДФЗО забезпечує більш сприятливі умови для встановлення рівноправних відносин, пошуку компромісів і задоволення потреб усіх учасників.

Отже, ми сподіваємося, що випускники вищих навчальних закладів України, які здобувають освіту за дуальною формою, мають великі перспективи для працевлаштування на світовому ринку праці, оскільки вони володіють не лише

теоретичними знаннями, а й практичним досвідом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наказ, Положення МОН України «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти» від 13.04.2023 № 426.
2. Аналітичний звіт за результатами другого року пілотного проєкту, що реалізується відповідно до Наказу МОНУ від 15.10.2019 № 1296 «Щодо запровадження пілотного проєкту в закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» / автори: О. Бучинська, О. Давліканова, Т. Іщенко, І. Лилик, А. Чайковська, О. Яшкіна. – Київ, 2021. – 188 с.

Волошина В.В.
Український державний
університет імені Михайла
Драгоманова

ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПОСТУПУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У 2005 році Україна офіційно стала членом Болонського процесу. Ця умова запустила цілий комплекс заходів, які незворотно змінили всю систему вищої освіти в країні. Україна взяла на себе зобов'язання якісно реформувати всю систему освіти відповідно до європейських стандартів та цінностей.

Реалізація положень Болонського процесу в Європейському просторі та в Україні мала низку важливих етапів. У 2010 р. у Будапешті та Відні на конференції міністрів вищої освіти країн-учасниць Болонського процесу було проголошено створення Європейського простору вищої освіти (ЄППО), метою якого було побудувати єдиний європейський освітній простір. У 2012р. на конференції в Бухаресті міністри освіти визначили наступні пріоритети підвищення ефективності процесу вищої освіти з урахуванням впровадження інноваційних методів викладання,

реалізації студенто-центрованого навчання та розширення можливостей діяльності агентств із забезпечення якості освіти в країнах – учасниках ЄПВО. Вже у 2015 р. на конференції в Єревані було прийнято комюніке, в якому зафіксовано ключові цілі підвищення якості та релевантності освіти та викладання в країнах-учасниках ЄПВО, підвищення рівня працевлаштування студентів-випускників, забезпечення інклюзивної системи вищої освіти та ін.

Україна підтримала всі цілі Болонського процесу, які зафіксовані у відповідних міжнародних документах, підтвердила свої зобов'язання з метою європейської інтеграції ЄПВО на засадах загальноприйнятих європейських стандартів та цінностей.

Серед цих подій трансформації системи вищої освіти в Європі слід також відзначити створення у 2004 р. Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи, якими у 2013 р. у м. Франкфурт-на-Майні було прийнято «Педагогічну Конституцію Європи ХХІ століття». В основі Конституції закладено принципи формування нового викладача об'єднаної Європи.

У світлі останніх військових подій в Україні детермінуючими факторами реформування системи вищої освіти є євроінтеграційні процеси на аксіологічних, деонтологічних засадах та загальноєвропейських стандартах. А метою запровадження єдиних норм та стандартів вищої освіти та науки у країнах – учасниках ЄПВО є підвищення якості освіти та ефективності управління освітнім процесом у закладі вищої освіти. Система забезпечення якості вищої освіти в Україні орієнтовано на впровадження сучасних стандартизованих моделей управління ЗВО, ключовою метою яких є підвищення результативності управлінських процесів, стимулювання сталого розвитку, досягнення прозорості у менеджменті, підвищення конкурентоспроможності закладу.

Безпосередньо моніторинг якості освітніх послуг в Україні передбачає наявність: 1) внутрішньої системи забезпечення якості освіти в ЗВО; 2) системи зовнішнього забезпечення якості освіти; 3) системи забезпечення якості діяльності органів державного управління та організацій, які здійснюють зовнішній вплив на забезпечення якості освіти.

Забезпечення якості освіти в Україні може здійснюватися через стандартизацію,

ліцензування освітньої діяльності, акредитацію освітніх програм, інституційну акредитацію, громадську акредитацію освітніх закладів, зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання, інституційний аудит, моніторинг якості освіти, атестацію та сертифікацію, спостереження тощо. Втім, за останні двадцять років через зовнішні чинники, а саме пандемію та військові дії, окупацію територій країни, моніторинг якості вищої освіти в Україні не отримав потрібного розвитку. У деяких ситуаціях система акредитації розцінюється не з позиції аналітичного збору інформації, з метою підвищення якості відповідно до європейських стандартів а як інструмент певних репресій щодо скорочення кількості закладів вищої освіти. Даються взнаки результати тривалого перебування системи вищої освіти під жорстким централізованим державним управлінням, а поняття внутрішнього моніторингу обмежувалося кількістю абітурієнтів, які обрали освітній процес у певному ЗВО. Критичне ставлення до умов зовнішнього ліцензування університету або акредитації свідчить лише про те, що внутрішній моніторинг, якщо він навіть існує, має досить лояльний характер. У той час як проведення внутрішнього моніторингу, має на увазі наявність внутрішнього менеджменту, з конкретною метою, стратегією, завданнями та відстежує шлях їх реалізації, засвідчує позитивну чи негативну динаміку й дозволяє своєчасно реагувати на ті чи інші критичні чи ризиковані ситуації процесу функціонування ЗВО.

До сьогодні у деяких закладах вищої освіти поняття якості освітнього процесу досі вимірюється рівнем теоретичних знань здобувачів вищої освіти та проведення ректорських контрольних робіт, залишаючи без належної уваги кількість випускників, які працюють за спеціальністю, пропозиції та заявки на підготовку фахівців від стейкхолдером, систему організації управлінського апарату та оцінку якості його діяльності з економічного, технічного та технологічного розвитку університету, оцінку діяльності відділів з міжнародної діяльності, ефективність функціонування проєктних офісів та багато іншого, що кардинально змінює якісну сторону освітнього процесу.

Поряд з цим, в освітньому середовищі вже сформований запит на міжнародну сертифікацію ISO 9001. На основі цього стандарту розроблено національний стандарт

України ДСТУ ISO 9001:2015. Понад тридцять закладів вищої освіти в Україні вже працюють за системою міжнародної сертифікації ISO. Результати аналізу процесу підвищення якості освіти свідчать, що безпосереднє впровадження стандартизації ISO 9001 у закладах вищої освіти вимагало від управлінського апарату значної кількості часу, а саме, від 6 місяців до 2 років. Але в перспективі вони отримали максимальну вигоду від використання цього формату внутрішнього контролю за якістю системи освіти, що було позитивно оцінено як адміністрацією, так і викладацьким складом закладу вищої освіти [1].

Таким чином, сьогодні в українському освітньому середовищі паралельно співіснують стандарти ISO та вимоги процедури акредитації самоаналізу від Національного агентства забезпечення якості вищої освіти. Заклади вищої освіти можуть обирати форму і спосіб ліцензування та акредитації. Втім, на сьогодні чітко зрозуміло, що інтеграція вітчизняної вищої освіти до європейського освітнього простору, підвищення викладацької та студентської мобільності, підвищення конкурентоспроможності освітніх послуг, отримання певних рейтингів світових показників ЗВО неможлива без цілеспрямованих реформ системи вищої освіти та глибокого переосмислення значущості якості освіти для майбутніх поколінь українського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кирієнко О. Результати всеукраїнського онлайн опитування «Реформування освіти зсередини: точка зору представників освітянського середовища» серед науково-педагогічних працівників та адміністрації закладів вищої освіти. Київ. 2018. 43с.

Воронова О.Ю.

кандидат психологічних
наук, доцент, Мукачівський
державний університет

Ямчук Т.Ю.

кандидат психологічних
наук, доцент, Мукачівський
державний університет

Зейкан І.І.

асистент кафедри психології,
Мукачівський державний
університет

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ

Постійна робота над самовдосконаленням потребує неабияких затрат енергії та високих вимог до мотиваційно-диспозиційних чинників поведінки майбутнього фахівця. В зв'язку з цим розвиток перфекціоністських настанов у здобувачів стає важливим напрямком психолого-педагогічних досліджень щодо професійно-особистісного становлення майбутніх професіоналів.

У психологічній науці перфекціонізм розглядають як прагнення до самовдосконалення, як настанови особистості, як особистісні риси. На побутовому рівні під перфекціонізмом розуміють надмірне прагнення до досконалості, високу вимогливість людини до самої себе і до всіх, хто її оточує. Можемо зустріти такі синоніми до поняття «перфекціонізм»: «досконалий», «довершений», «бездоганний», «ідеальний», «неперевершений», «взірцевий» тощо. Іноді перфекціонізмом називають «синдромом відмінника» – через бажання все у житті робити на «відмінно».

Перфекціонізм – широко поширена і надзвичайно важка проблема, пов'язана з безліччю психологічних і фізичних розладів (алкоголізм, особистісні розлади, неврози, депресія тощо). Вона має не тільки клініко-психологічне, проте і соціологічне, соціально-психологічне, культурне значення [2].

Різні дослідження в психологічній літературі відображають різні розуміння до

визначення перфекціонізму. Дослідники розуміють перфекціонізм як рису особистості, що проявляється у щоденній практиці у вигляді вимог до себе щодо виконання діяльності на більш високому рівні якості, ніж цього вимагають обставини.

Отже, перфекціонізм, безумовно, формує певний ритм життя сучасної людини, визначаючи стиль, якість і швидкість її соціальної активності. Він слугує основою успіху та професійної самореалізації, позитивно впливаючи на продуктивність в професійній сфері. Це виявляється у підвищеній активності у досягненні соціально схвалюваних цілей, сумлінності, гнучкості у поведінці та високому рівні саморегуляції.

Професійний перфекціонізм можна визначити як «прагнення індивіда до досконалості, встановлення високих особистісних стандартів і намагання досягати результатів, які відповідають найвищим моральним, етичним і інтелектуальним еталонам». Цей підхід не лише сприяє особистісному розвитку, але й підвищує загальну якість професійної діяльності, створюючи умови для досягнення значних успіхів у кар'єрі.

Перфекціонізм слугує потужним мотиватором для професійного розвитку професіоналів, оскільки спонукає їх до встановлення високих стандартів і прагнення досягати найкращих результатів у своїй діяльності. Це прагнення може підвищувати рівень їхньої продуктивності, стимулюючи до навчання нових навичок, вдосконалення існуючих знань і пошуку інноваційних підходів у виконанні завдань. Крім того, перфекціонізм сприяє ретельному аналізу власних досягнень і помилок, що дозволяє професіоналам краще розуміти свої сильні та слабкі сторони. Однак перфекціонізм також може створювати виклики та ризики для майбутнього фахівця, оскільки може призводити до психологічного стресу, перевтоми і перевантаження, а також негативно впливати на самооцінку професійних навичок, мотивацію та ставлення до помилок і власних досягнень [4, 7, 8].

Психологічними чинниками професійного перфекціонізму є постійне невдоволення собою та досягненнями, «ступор» у діяльності в ситуаціях, де немає впевненості у високій якості виконання, а також конкурентні відносини з оточенням через постійне порівняння себе з іншими. Перфекціоністичні риси у майбутніх

фахівців виявляються в прагненні відповідати високим стандартам професійної діяльності, функціональної результативності та постійного особистісного й професійного самовдосконалення.

Перфекціонізм характеризується прагненням до високих стандартів, бездоганності та досягнень у всіх сферах життя. Його можна розглядати як особливий стиль мислення, емоційну реакцію та поведінку, орієнтовану на досягнення непомірно високих очікувань. Він проявляється у постійному бажанні до ідеальності, критичному ставленні до власних результатів і перфекціоністичних вимогах до себе та оточуючих. Це формулювання є загальновизнаним і широко використовується в психологічній літературі.

Дослідження також показали, що перфекціонізм може суттєво впливати на професійну мотивацію, самооцінку та ставлення до майбутньої професії. Значення самоприйняття, гнучкості та усвідомлення власних цінностей виділяються як ключові стратегії для подолання перфекціоністичних тенденцій і формування професійної ідентичності, що підкреслює важливість психологічного благополуччя у професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вавілова А. С. Деструктивні прояви перфекціонізму в ситуації досягнення: досвід корекції. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. 2016. Вип. 1 (2). С. 132–136.
2. Грисенко Н.В., Смолярова К.В. Характер зв'язку перфекціонізму та особистісної зрілості в юнацькому віці. Вісник ДНУ. Серія «Педагогіка і психологія». 2012. Вип. 18. Т. 20. № 9/1. С. 65–73.
3. Грубі Т. В. Позитивний вплив перфекціонізму на професійну діяльність особистості // World Science. 2016. № 9 (13), т. 3. С. 12–15.
4. Дяченко В.А., Мунасіпова-Мотяш І.А., Дубініна Д.Е. Взаємозв'язок перфекціонізму із задоволеністю життям і психологічним благополуччям в осіб юнацького віку. *Науковий журнал з соціології та психології Габітус*. 2020. вип.12. С. 121–126.

5. Захаренко Л. М. Перфекціонізм у професійній діяльності поліцейського. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб-к наук. праць VI Міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Харків, 28 травн. 2021). Харків : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2021. С. 129-132.
6. Карамушка Л.М., Бондарчук О.І., Грубі Т.В. Діагностика перфекціонізму та трудоголізму особистості: психологічний практикум. Кам'янець-Подільський. 2018. 64 с.

Гришко С.В., Непша О.В.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЗНАЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДЛЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Проблема сталого розвитку зачіпає всі сторони взаємовідносин між людським суспільством і природою. Щоб озброїти людей знаннями і навичками прогнозування наслідків антропогенної діяльності у сфері стійкості природних екосистем з одночасним збереженням соціального благополуччя, потрібно спиратися на міждисциплінарні знання та комплексний підхід до розвитку суспільства, економіки і довкілля.

З усіх навчальних дисциплін вищої школи найближче такою властивістю володіють географічні дисципліни. Насамперед, це стосується дисципліни «Геоєкологія», що активно розвивається, – одного з центральних напрямів сучасної географії, до сфери, якої належить вивчення географічних проблем взаємодії природи і суспільства в їхній сукупності та тісному взаємозв'язку. Основний наголос у геоєкології зроблено на виявленні та оцінці просторово-часових закономірностей такої взаємодії, аналізі екологічного стану території, ролі впливу природних і антропогенних чинників на життєдіяльність і виявленні гострих екологічних ситуацій і конфліктів. При цьому на відміну від інших дисциплін вони розглядаються в рамках детермінованих просторових одиниць, територіальних відмінностей природного

середовища та інтеграції земельного простору. Це дає можливість використовувати результати геоекологічних досліджень як на регіональному та локальних, так і на глобальних рівнях організації природного середовища. Однією з найсильніших і найзатребуваніших сторін геоекології, що має адекватний методичний апарат, є здатність науково-обґрунтованого визначення природно-ресурсного потенціалу конкретних регіонів і встановлення допустимої «екологічної ємності» території [1-3]. Результати зіставлення цих показників мають ключове значення під час розроблення стратегії сталого розвитку, бо дають змогу виявити той поріг антропогенного впливу на довкілля, який не можна переступати під час використання тих чи інших природних ресурсів. З огляду на те, що геоекологічні знання слугують важливою науковою основою формування багатьох концептуальних принципів і практичних навичок здійснення сталого розвитку, з цією метою в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького здобувачам вищої освіти спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) викладаються вибіркові освітні компоненти «Урбоекологія», «Геоекологічні аспекти охорони довкілля», «Навколишнє середовище і техногенний вплив», «Екологічні стандарти та нормування якості довкілля», «Основи раціонального природокористування», «Основні геоекологічні проблеми Землі», «Охорона надр та геологічного середовища», «Основи моніторингу та прогнозування використання земель», «Геоекологічні проблеми Світового океану», «Альтернативні джерела енергії», «Економіка природокористування», «Основи сталого соціально-економічного розвитку».

Нині сучасний світ стоїть перед глобальними екологічними загрозами, що посилюються, пов'язаними зі зміною клімату, зниженням розмаїття рослинного і тваринного світу, руйнуванням ґрунтового покриву, забрудненням довкілля тощо. Усе це слугує помітним бар'єром на шляху досягнення цілей сталого розвитку як на глобальному, так і регіональному рівнях розвитку суспільства. Подолати його можливо лише із застосуванням скоординованих дій країн світового співтовариства щодо вирішення економічної, соціальної та природоохоронної діяльності. З цією метою під егідою ООН було засновано три глобальні екологічні конвенції ООН:

Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці; Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року; Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату. Україна є повноправною стороною зазначених конвенцій, що свідчить про готовність нашої країни практично діяти щодо подолання або пом'якшення негативних глобальних екологічних наслідків. Суттєву допомогу в поясненні причин глобальних змін природного середовища і вироблення відповідних запобіжних заходів надають галузеві географічні науки. Так, неоціненна роль у пізнанні механізмів і закономірностей зміни клімату належить метеорології та кліматології, загальній фізичній географії, фізиці атмосфери, агрокліматології, забезпечення заходів зі збереження біорізноманіття – біогеографії, ландшафтознавству, загальному землезнавству, географії ґрунтів, ландшафтному плануванню, запобіганні деградації земель – ґрунтознавству, моніторингу земель, ерозії ґрунтів, управлінню земельними ресурсами, меліоративній географії. Глобальні екологічні проблеми та їхній вплив на природний розвиток також всебічно висвітлюються в курсах геоекології, гідрології, географічних основ природокористування та охорони довкілля, ландшафтної екології, географічних інформаційних систем, географії світового господарства, економічної, соціальної та політичної географії тощо.

Загалом більшість предметів циклу фізико-географічних та економіко-географічних дисциплін володіють багатим і всебічним багажем знань, що дає змогу ввести в програми державної атестації фахівця питання, які зачіпають проблеми сталого розвитку. Впровадження географічних знань у цей процес є реальним шансом підвищення авторитету, демонстрації потенціалу і ролі географічної науки в сучасному суспільстві, формування географічної культури як невід'ємного компонента знань і навичок, що забезпечують сталий розвиток природи і суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гавриленко О. П. Геоекологія і природокористування : монографія. Київ: Видавець Бихун В.Ю., 2018. 393 с.

2. Гавриленко О. П. Екологія з основами геоекології : підручник. Riga : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2018. 462 с.

3. Шищенко П. Г., Гавриленко О. П. Прикладна геоекологія : підручник. Київ : ПВТП «LAT&K», 2020. 440 с.

Губко В.О.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ОСНОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі вміння креативно мислити стало найважливішою навичкою, особливо в рамках європейської освіти. Оскільки глобалізація посилюється, а економіка все більше ґрунтується на знаннях, перед освітніми системами постає завдання підготувати студентів до зустрічі з новими викликами та можливостями. Європейський Союз надає великого значення розвитку креативності та інновацій, вважаючи ці навички ключовими для економічного зростання, соціальної згуртованості та розвитку активних та зацікавлених громадян. **Тому це актуально** для таких країн, як Україна, які адаптують свої освітні системи до європейських стандартів. Це забезпечує шлях для інтеграції в ширшу європейську спільноту, готуючи студентів до динамічного та конкурентного глобального середовища.

Мета цієї публікації – висвітлити важливість розвитку креативного мислення здобувачів середньої освіти у навчально-виховному процесі.

Роль креативного мислення в європейській освіті розглядається не просто як бажана риса, а як фундаментальна основа освітнього процесу. Це заохочує здобувачів освіти підходити до проблем з різних точок зору, підвищує їхню здатність до інновацій та сприяє адаптації до змін. У європейських навчальних програмах креативність інтегрована в різні предмети, від мистецтва та гуманітарних наук до

STEM, таким чином сприяючи всебічному освітньому досвіду. Підкреслюючи креативність, школи прагнуть розвивати такі навички, як критичний аналіз, вирішення проблем і здатність генерувати нові ідеї, які є важливими для майбутніх лідерів і інноваторів [1, с. 261].

Для досягнення цієї мети європейські школи використовують різноманітні стратегії розвитку креативного мислення, серед яких можна виділити:

- *міждисциплінарне навчання* : європейські школи часто заохочують навчання, яке перетинає межі традиційних предметів. Цей підхід дозволяє учням побачити зв'язки між різними сферами та застосувати свої знання новими способами;
- *спільні проекти* : групова робота та проектне навчання зазвичай використовуються для розвитку креативності. Ці методи розвивають комунікативні навички, командну роботу та здатність розглядати різноманітні точки зору, що є вирішальним для творчого вирішення проблем;
- *навчання, орієнтоване на учня* : європейська освіта дедалі більше зміщується в бік підходу, орієнтованого на учня, де вчителі діють як фасилітатори навчання, а не просто постачальники знань. Такий підхід виховує в школярів допитливість, самовираження та незалежність мислення, які є ключовими для творчості;
- *впровадження інформаційно-комунікаційних технологій* : інтеграція цифрових інструментів у класах відкриває нові шляхи для творчості. Від кодування та цифрового оповідання до віртуальної реальності, технологія дозволяє тим, хто навчається, досліджувати творчі ідеї способами, які раніше були неможливими [2, с. 350].

Оскільки Україна прагне привести свою освітню систему до європейських стандартів, розвиток креативного мислення в школах є стратегічним пріоритетом. Це узгодження передбачає адаптацію методів навчання, стандартів навчального плану та освітньої політики, щоб підкреслити креативність та інновації. Роблячи це, Україна прагне підготувати покоління учнів, які не тільки мають знання, але й здатні зробити внесок у розвиток більш інноваційної та конкурентоспроможної Європи. Акцент на

творчості також підтримує ширші цілі соціальних та економічних перетворень в Україні, допомагаючи створювати суспільство, яке цінує відкритість, культурне розмаїття та активну громадянську позицію [3, с.130].

Висновок. Розвиток творчого мислення має важливе значення для майбутнього європейської освіти, пропонуючи основу, яка готує студентів до складнощів світу 21-го століття. Підкреслюючи креативність, освітні системи можуть виховувати людей, які здатні критично мислити, адаптуватися до змін і генерувати інноваційні рішення для глобальних проблем. Для України зосередження уваги на творчому мисленні є життєво важливим кроком до інтеграції в європейський освітній простір, гарантуючи, що здобувачі освіти оволодіють навичками, необхідними для процвітання у взаємопов'язаному світі, що швидко розвивається. Успіх цього підходу принесе користь не лише окремим учням, але й сприятиме сильнішій, інноваційній та об'єднаній Європі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Плотнікова, М. Ф., Булуй, О. Г. Гармонізація освіти і виховання в умовах європейської інтеграції України. 2017, 264с.
2. Гаращук О., Куценко В. Інноваційний аспект освітньої діяльності в контексті сталого розвитку як напряму стратегії європейської інтеграції України. *Міжнародне співтовариство та Україна в глобальних цивілізаційних процесах: актуальні економічні, політико-правові, безпекові та соціально-гуманітарні аспекти: матеріали доповідей*, 352 с.
3. Гаращук О.В., Куценко В.І. Якісна освіта – інструментарій сталого розвитку (питання теорії та практики). К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2019. 144 с.

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Формування гендерної компетентності майбутніх учителів є важливим аспектом сучасної педагогічної освіти, яка повинна забезпечити підготовку фахівців, які можуть сприяти гендерній рівності у шкільному середовищі та адекватно відповідати на виклики, пов'язані зі стереотипами та дискримінацією. Особливості гендерного виховання, а також шляхи формування гендерної компетентності особистості в контексті професійної підготовки майбутніх фахівців, проаналізовано у наукових працях таких дослідників, як В. Агеєва, Т. Бендас, Л. Вовк, О. Горошко, І. Кльоціна, О. Кіріленко, Н. Лавриненко, О. Луценко, Л. Міщик, І. Харченко та інших. Проте, постійні виклики, з якими стикається сфера вищої освіти України, свідчать про необхідність більш детального вивчення проблеми формування гендерної компетентності майбутніх учителів.

У сучасній психолого-педагогічній літературі поняття «гендер» трактується науковцями з різних позицій, при цьому акцент робиться на філософських, правових, соціальних, культурних й психолого-педагогічних аспектах. А. Ремньова розглядає гендерну компетентність не тільки як одну із життєвих компетентностей, але й як компонент професіоналізму майбутнього вчителя. Авторка надає структуру гендерної компетентності особистості майбутнього педагога, яка містить чотири компоненти: когнітивний компонент (знання гендерної проблематики, правової бази з проблеми гендерної рівності й демократії, принципів, форм і методів гендерної педагогіки); емоційно-ціннісний компонент (усвідомлення особистісної цінності гендерних знань, толерантного ставлення до індивідуальних і психосексуальних особливостей майбутніх вихованців); мотиваційний компонент (усвідомлення відповідальності, яку несе педагог в процесі гендерної соціалізації учнів); організаційно-технологічний компонент (вміння організовувати спільну пізнавальну діяльність щодо засвоєння

гендерних знань учнями, здійснювати моніторинг гендерних стратегій поведінки та застосовувати технології гендерного виховання учнів) [1; с. 184].

Гендерна компетентність майбутніх учителів базується на розумінні основних понять та теорій гендеру, гендерної рівності, а також механізмів формування гендерної ідентичності учнів. Вона також включає знання про законодавство щодо гендерної рівності, міжнародні та національні документи (Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Стамбульська конвенція тощо). На нашу думку, майбутні педагоги мають бути здатними розпізнавати гендерні стереотипи в освітніх матеріалах, практиці викладання та навчанні, формувати емпатію та розуміння впливу гендерної нерівності на розвиток особистості учнів. Важливо навчати майбутніх учителів використовувати такі методи навчання, що не підкріплюють гендерних стереотипів, використовувати педагогічні підходи, які сприяють рівним можливостям для хлопців і дівчат у навчальному процесі.

Вітчизняні науковці Н. Султанова та С. Безушко вважають гендерну компетентність основою для гендерної культури. На їх точку зору гендерна компетентність майбутнього фахівця, пов'язана з професійною діяльністю, а гендерна культура, в свою чергу, актуалізує толерантний характер гендерних ролей у суспільстві, а також наповнює певним сенсом цінності й орієнтації особистості [2; с. 293].

Важливим аспектом формування гендерної компетентності майбутніх учителів є самоаналіз і рефлексія, а саме розвиток здатності до критичного осмислення власних уявлень і переконань щодо гендеру та заохочення постійного самовдосконалення та професійного розвитку в питаннях гендерної компетентності. Ключовими для формування гендерної компетентності майбутніх педагогів є інтерактивні методи (дискусії, кейс-стаді, рольові ігри), які допомагають розвивати розуміння гендерних питань, використання яких створює умови для відкритого обговорення та вирішення конфліктів, пов'язаних з гендерними стереотипами.

Ми вважаємо, що вчителі, які мають розвинену гендерну компетентність, зможуть сприяти створенню гендерно справедливих навчальних середовищ, формувати у своїх учнів повагу до різноманітності та рівноправності, запобігати

гендерній дискримінації у школі. Таким чином, гендерна компетентність майбутніх учителів є критичною для створення інклюзивної та справедливої системи освіти, яка відповідає викликам сучасного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ремньова А.Г. (2020) Педагогічні умови формування гендерної компетентності майбутніх учителів. Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. праць. Педагогічні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет. №1. С.180-188. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-1-29>
2. Султанова Н., Безушко С. Формування гендерної компетентності майбутніх вчителів в закладах вищої освіти. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. № 2 (65), 2019. С. 290-295. DOI: 10.33310/2518-7813-2019-65-2

Дикіна Т.Д.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Євроінтеграція української вищої освіти має кілька важливих аспектів, які відображають прагнення України до європейських стандартів якості освіти, мобільності студентів і викладачів, а також інтеграції наукових і дослідницьких процесів. Однією із ключових особливостей євроінтеграції української вищої освіти є Болонський процес, до якого Україна приєдналася у 2005 році. Ця ініціатива спрямована на створення єдиного європейського простору вищої освіти (ЕНЕА), забезпечення порівнюваності дипломів, активізацію мобільності студентів та викладачів, а також підвищення якості освіти. Основні елементи Болонського процесу включають: трирівневу систему освіти (бакалаврат, магістратура, докторантура); Європейську кредитно-трансферну систему (ECTS), яка дозволяє студентам легше

переводити свої кредити між університетами різних країн; забезпечення якості освіти, коли стандарти і критерії оцінювання відповідають європейським практикам.

Участь в інтеграційному процесі на ринку освітніх послуг полягає у впровадженні європейських норм і стандартів в освіті і науці України, поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків [1]. Однією із особливостей входження української освіти до Європейського освітнього простору є академічна мобільність. Інтеграція української вищої освіти з європейськими інституціями сприяє розвитку програм академічної мобільності, таких як Erasmus+ та інші, це надає можливість українським студентам навчатися або стажуватися за кордоном, а викладачам – брати участь у програмах обміну. Мобільність підвищує кваліфікацію студентів і викладачів, розвиває їхні міжнародні контакти та інтегрує українські заклади до світових академічних процесів.

Необхідно зазначити, що українська вища освіта наразі характеризується прагненням до інтернаціоналізації освітніх програм. Університети поступово переходять до використання англійської мови як мови викладання для окремих спеціальностей, особливо в науково-технічних дисциплінах. Це дозволяє залучати міжнародних студентів та викладачів, а також сприяє визнанню українських дипломів за кордоном. Крім того, співпраця з європейськими університетами дозволяє спільно розробляти освітні програми.

Окрім того, у рамках євроінтеграції велика увага приділяється впровадженню систем оцінки якості освіти. Це включає регулярну акредитацію навчальних програм, співпрацю з європейськими агентствами оцінки якості та впровадження стандартів ENQA (Європейська асоціація забезпечення якості у вищій освіті). Україна продовжує працювати над гармонізацією своєї системи вищої освіти з європейськими стандартами для спрощення процесу визнання дипломів українських вищих навчальних закладів за кордоном. Це включає адаптацію освітніх стандартів, оновлення навчальних планів та визнання навчальних результатів відповідно до європейських критеріїв.

Н. Добрянська вважає, що євроінтеграція вищої освіти в Україні, сприятиме підвищення рейтингу закладів освіти на ринку освітніх послуг, посилить взаємодію

отримувачів освітніх послуг, дозволить надавати конкурентоздатні освітні послуги у сфері вищої освіти [2].

Безперечно, Україна стикається з певними проблемами та викликами. Так, недофінансування освіти є значною перешкодою для ефективної інтеграції, оскільки впровадження сучасних освітніх технологій та інновацій часто вимагає додаткових ресурсів. Наразі українські університети відчують «кадровий голод», оскільки відбувається відтік кваліфікованих кадрів за кордон, що ускладнює підвищення рівня освіти. Недостатня розвиненість університетської інфраструктури також впливає на якість освітнього процесу. З іншого боку є багато переваг євроінтеграції, вона створює сприятливі умови для підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських університетів, залучення іноземних інвестицій в науку та освіту, а також створення нових можливостей для співпраці в рамках міжнародних дослідницьких проектів.

Таким чином, євроінтеграція української вищої освіти – це складний, але важливий процес, що дозволяє українським університетам адаптуватися до вимог сучасного ринку праці та забезпечувати якісну підготовку кадрів відповідно до європейських стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вища освіта України в умовах інтеграції в Європейський освітній простір. *Рекомендаційний список літератури Інформаційно-бібліографічний відділ. Державний торговельно-економічний університет Вінницький торговельно-економічний інститут.* 2023
2. Добрянська, Н. В. (2024). Система вищої освіти України в умовах євроінтеграції: правовий та соціальний виміри. *Проблеми сучасних трансформацій.* Серія: право, публічне управління та адміністрування. Вип. 12. 2024. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-01-12>

Захаржевська Є.О.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ВПРОВАДЖЕННЯ ШІ В СФЕРІ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДАЧІВ З ТОЧКИ ЗОРУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ПЕРЕПОНА ЧИ ПЕРСПЕКТИВА?

В останні роки найбільшим глобальним технологічно-соціальним проривом, який має перспективу змінити в найближчому майбутньому всі аспекти життя людства, стало впровадження програм, що базуються на технології штучного інтелекту (ШІ) [1].

В основі створення штучного інтелекту закладена технологія машинного навчання нейромереж, розроблена Джефрі Гінтоном та Джоном Гопфільдом, які отримали Нобелівську премію в галузі фізики у 2024 році [5]. Разом з тим, розробка наукового підґрунтя для цього найбільшого прориву ХХІ століття, здійснювалась століттями [3].

В сфері освіти впровадження штучного інтелекту викликало побоювання того, що ця технологія може стати перепоною в навчальному процесі, якщо студенти користуватимуться програмами, що базуються на ШІ, для генерації власних відповідей. Я вважаю, що розвиток складних текстових генераторів викликає занепокоєння, оскільки вони можуть створювати настільки переконливий контент, що його стає дедалі важче відрізнити від робіт, написаних людьми [4].

Разом з цим, вищі навчальні заклади, наприклад Університет Аделаїди та Університет Південної Австралії, скоригували свою політику, щоб дозволити використання ШІ під суворим контролем. Вчені стверджують, що замість того, щоб забороняти студентам використовувати такі програми, треба допомогти викладачам і студентам опанувати цифрові інструменти для підтримки навчання[4].

З моменту появи програм на основі ШІ, Європейський Союз приділив надзвичайну увагу потенційному впливу та загрозам з боку таких програм на соціальний устрій та загальну систему існування та освіти, прийнявши у 2024 році Закон про штучний інтелект (Artificial Intelligence Act) [6].

Закон розділяє програми на основі ШІ на дві базові категорії: дуже регламентовані системи штучного інтелекту з високим ризиком (high-risk AI systems) та системи штучного інтелекту загального призначення (GPAI), які допускаються до участі в освітніх системах, за умови ліцензування та надання авторами детальної технічної документації.

Багато програм, що базуються на штучному інтелекті, можуть стати корисними для навчання лінгвістів та перекладачів. Прикладом можуть стати TTTSMaker, інструмент, який дозволяє озвучувати текст з різними типами вимови та акцентами для підготовки усної інтерпретації текстів. Програма Tweak/RoshiAI допомагає створити серію вправ на основі відео чи аудіо матеріалів. Програми Canva та Gamma.app дозволяють швидко створювати комплексні презентації.

Існують побоювання, що перекладацькі програми, що основані на ШІ, такі як DeepL, Smartling, Unbabel та інші, можуть замінити роботу письмових перекладачів, але практика показує протилежне, що ці програми не можуть абсолютно відтворити людське сприйняття тексту, але беруться на озброєння перекладачами, дозволяючи швидше та ефективніше надати кінцевий результат перекладу клієнту.

Таким чином, з появою штучного інтелекту, освіта та переклад виходять на новий рівень технологічного розвитку, удосконалюючи та інтенсифікуючи себе. Інтеграція штучного інтелекту в навчальний процес може мати значні переваги для студентів, готуючи їх до майбутніх професій. Використання складних текстових генераторів та інших інструментів ШІ допомагає розвивати навички ефективної роботи з сучасними технологіями, що є критично важливим у світі, де цифрові рішення стають невід'ємною частиною більшості галузей. Опанування таких інструментів дозволяє студентам підвищити свою продуктивність, залишатися конкурентоспроможними на ринку праці та забезпечувати кращі результати в майбутніх професіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Левчук А. Штучний інтелект: лінгвістичні аспекти. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство. – Луцьк, 2015. – № 4. – С. 203–207.
2. Маковійчук Л. Штучний інтелект у перекладацькій діяльності. Збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів „Філософські виміри техніки“. – Тернопіль, 2022. – С. 67- 68.
3. Rabunal Dopico J.R. et al. Encyclopedia of artificial intelligence / Juan Ramon Rabunal Dopico, Julian Dorado de la Calle, and Alejandro Pazos Sierra // Information Science Reference. – IGI Global, 2009. – 1677 p.
4. <https://www.theguardian.com/australia-news/2023/jan/21/south-australian-universities-to-allow-use-of-artificial-intelligence-in-assignments-if-disclosed>
5. Cockrell-Ferre C. <https://telegra.ph/NOBELEVKA-PO-FIZIKE-MY-EGO-NASHLI-10-09>
6. Artificial Intelligence Act Official Journal of the European Union 2024/1689 12.7.2024
7. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401689

Іванча Я.Г.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

КУЛЬТУРА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ОСНОВНИЙ ВЕКТОР ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО ПРОСТОРУ

Академічна доброчесність відіграє важливу роль у розвитку освіти та науки, забезпечуючи прозорість, чесність і якість процесів навчання та досліджень. Її значення полягає в створенні етичного та відповідального середовища, що сприяє формуванню професійної етики та розвитку суспільства.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» Академічна доброчесність

– це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [3]. Міжнародний центр академічної доброчесності визначає академічну доброчесність як дотримання п'яти фундаментальних цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та відваги до дій. Оскільки замало лише вірити у фундаментальні цінності. Їх потрібно відстоювати, навіть зіткнувшись із тиском з боку інших чи відмінними поглядами. А це вимагає цілеспрямованості, відданості та відваги [1].

Академічна доброчесність – це система етичних принципів і норм поведінки, якої повинні дотримуватися всі учасники освітнього процесу: студенти, викладачі, наукові працівники та освітні установи. Вона спрямована на забезпечення чесності, відповідальності, справедливості й прозорості в академічному середовищі. Академічна доброчесність є основою якісної освіти і наукової діяльності, оскільки підтримує довіру до результатів навчання та досліджень.

Академічна доброчесність в Україні є важливою темою досліджень для багатьох науковців та освітніх установ, особливо після освітньої реформи та змін в українському законодавстві щодо освіти. Сергій Квіт виступає одним із провідних українських експертів з питань академічної доброчесності, колишній міністр освіти і науки України (2014–2016), а також голова Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). Під його керівництвом було розпочато роботу над удосконаленням стандартів академічної доброчесності та забезпеченням їхнього дотримання у вищих навчальних закладах. Тарас Добко, Перший проректор Українського католицького університету (УКУ), відомий своїми дослідженнями в сфері етики освіти та запровадження принципів академічної доброчесності в УКУ. Олена Харченко виступає експерткою у сфері вищої освіти та доброчесності, одна з дослідників, які активно публікують статті та проводять дослідження з питань академічної доброчесності, її інтеграції в українські освітні заклади та практик боротьби з порушеннями.

Ключові організації, які активно працюють над питанням академічної

добросовісності в Україні, це Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), урядовий орган, який відіграє ключову роль у впровадженні стандартів академічної добросовісності в університетах України. НАЗЯВО проводить моніторинг та оцінювання якості вищої освіти, а також займається розробкою політики щодо добросовісності. Також необхідно згадати Інститут вищої освіти НАПН України – це науково-дослідна установа, яка займається дослідженнями якості вищої освіти в Україні, зокрема академічної добросовісності. Співробітники інституту проводять наукові дослідження, публікують праці, аналізують проблеми плагіату, фабрикації даних та академічних етичних стандартів. Аналітичний центр CEDOS виступає незалежною освітньою платформою, яка займається дослідженням вищої освіти та політики добросовісності. CEDOS проводить моніторинг дотримання академічної добросовісності в університетах і публікує аналітичні звіти з цієї тематики. Ці дослідники та організації активно сприяють впровадженню академічної добросовісності в освітній процес України через наукові дослідження, публікації, адвокаційні кампанії та освітні заходи, що допомагають формувати нові стандарти вищої освіти.

Г. Стояцька вважає, що реалізація академічної добросовісності у європейському освітньому та науковому просторі базується на певних принципах, серед яких науковиця виокремлює сбалансоване поєднання часових затрат на проведення наукового дослідження та його якості та ефективністю; цінність відкритої науки; автономія університетів, коли правила та норми контролю забезпечують належні умови для здійснення ефективного дослідження; вмотивованість вчених у процесі наукового пошуку та результатах наукової діяльності. Авторка зауважує, що дотримання таких принципів забезпечення в процесі здійснення наукових пошуків виведе українську освіту та науку на рівень європейських стандартів [2; с.45].

Основні принципи академічної добросовісності включають чесність дотримання етичних норм у навчальній та науковій діяльності, уникання обману, фальсифікації та маніпуляцій із результатами; самостійність виконання завдань, написання наукових робіт. Кожен учасник освітнього процесу несе відповідальність за свої дії, а також за дотримання академічних стандартів. Важливим є створення атмосфери довіри між

учасниками освітнього процесу, де студенти, викладачі та інші фахівці поважають результати навчання і досліджень один одного. Ще одним принципом академічної доброчесності є справедливість, а саме неупереджене оцінювання результатів навчання та наукової діяльності, оскільки кожен має отримувати належну оцінку відповідно до зусиль і знань. Безперечно важливими є повага до прав інтелектуальної власності (визнання авторських прав, дотримання правил цитування, уникання плагіату) та прозорість (відкритість процесу оцінювання, дослідження та навчання, усі результати мають бути чітко аргументованими та зрозумілими).

Значення академічної доброчесності реалізується через забезпечення якісної освіти, оскільки дотримання академічної доброчесності сприяє підвищенню рівня знань та навичок студентів, а також якості наукових досліджень. Підтримка довіри до наукових результатів, а саме чесне та прозоре виконання досліджень, створює підґрунтя для подальшого розвитку науки. Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися принципів академічної доброчесності, розвивати відповідальність, етичну поведінку та повагу до колег, оскільки академічна доброчесність є необхідною умовою розвитку сучасної освіти та науки, вона сприяє підвищенню рівня відповідальності та чесності серед учасників освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Освітній омбудсмен України. Міжнародний центр академічної доброчесності. URL: <https://eo.gov.ua/akademichna-dobrochesnist-zalezhyt-vid-usikh-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu/2021/04/30/>
2. Стояцька Г.М. Академічна доброчесність як ціннісне надбання Європейського освітнього та наукового простору. Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції: матер. Міжнар. наук.-метод. конф. (Суми, 29-30 травня 2020 р.) / ред. колегія : В.М. Завгородня, А.М. Куліш, та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2020. С. 44-45
3. Що таке академічна доброчесність. URL: https://lib.mphu.edu.ua/p_78.html

Калгушкін Ю.Л.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри тактико-спеціальної та фізичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

Заліван О.В.

викладач факультету підготовки офіцерів запасу за контрактом Харківського національного університету повітряних сил ім. І. Кожедуба, м. Харків

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ

Важливою складовою національного спротиву російській агресії є максимально широке залучення громадян України до цілеспрямованих дій щодо захисту країни і впровадження вимог Закону України «Про основи національного спротиву» (надалі – Закон) в повсякденне життя суспільства.

Важливе місце в цій загальній системі заходів захисту країни разом із бойовою складовою діяльністю Сил оборони України по відбиттю агресії займають заходи національного спротиву, у тому числі підготовка громадян України до захисту країни.

Підготовка громадян України до національного спротиву визначається як сукупність заходів, що здійснюються державними органами та органами місцевого самоврядування з метою формування патріотичної свідомості та стійкої мотивації, набуття ними знань та практичних вмінь, необхідних для захисту України.

Ця підготовка повинна забезпечувати, в першу чергу, підґрунтя для моральної переваги над противником через сприйняття ідеї захисту суверенної і вільної України, своїх громад, родин, домівок, рідної землі та спонукати до проявлення на полі бою найкращих людських якостей військового братерства, самопожертви і відданості своєму народу.

Завданнями підготовки громадян України до національного спротиву Законом визначені такі як сприяння набуттю громадянами України готовності та здатності

виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, військово-патріотичне виховання громадян України та підготовка населення до умов життєдіяльності в районах ведення (воєнних) бойових дій.

Питання в тому, що на час прийняття Закону (2021 рік) не могло бути розуміння про масштаб і інтенсивність бойових дій у російсько-української війни, рівні прояву владного і побутового зрадницького колабораціонізму, про партнерську допомогу країн Заходу та інші речі, тому, відповідно, і змістовна спрямованість цієї підготовки прописана загальними визначеннями.

Реалії війни дуже гостро в практичній площині поставили питання щодо оволодіння озброєнням і військовою технікою Сил оборони України, у т.ч. західних зразків, та спроможностей українських військовослужбовців оволодіти нею на достатньому рівні в короткі терміни. Війна набула характеру широкого застосування безпілотних літальних апаратів, практичного використання програм і комплексів на базі нових інформаційних технологій. Масованого застосування засобів радіоелектронної боротьби.

Якщо Збройні сили України та структури інших складових Сил оборони більш-менш змогли вирішити питання підготовки відмобілізованих громадян і адаптуються до нових форм і способів бойових дій, то питання підготовки цивільного населення до захисту своїх громад, країни в цілому, до недавнього часу залишалося поза увагою органів державної влади і місцевого самоврядування.

В останній час набуває розповсюдження така форма організаційної підготовки населення територіальних громад як створення регіональних Центрів національного спротиву. Метою їх діяльності визначається вирішення завдань впровадження ветеранами бойових дій ідей військово-патріотичного виховання та вже отриманого успішного досвіду бойових дій в практичну підготовку громадян та населення місцевих громад. В деяких регіонах України вони вже створені і показали свою ефективність. Тут широке поле для діяльності місцевих активістів і керівників громад.

Цільовою аудиторією таких центрів є чоловіки призовного та непризовного віку і жінки місцевих громад. Загальновійськова спрямованість занять на одиночну

підготовку протягом трьох місяців методом одного навчального дня на тиждень забезпечується залученням сучасної матеріально-технічної бази та відповідного навчального озброєння, електронних тренажерів стрілецького озброєння, засобів зв'язку і тактичних програмно-технічних комплексів на електронних носіях.

Внаслідок такої підготовки громадяни отримують розуміння форм і способів підготовки і ефективного виконання бойових завдань, способів виживання в складних умовах бойової діяльності, а місцева громада отримує навчених людей до дій в екстремальних ситуаціях.

Подальшим етапом діяльності таких центрів може бути проведення групової підготовки шляхом проведення місцевих і міжрегіональних навчань, змагань між групами територіальних громад за єдиними умовами (програмами змагань) тощо. Змістом таких змагань може бути тактичне орієнтування з елементами виконання вправ і нормативів зі стрілецької зброї, радіотренуванням, змаганнями на спостережність тощо.

Як висновок можливо зазначити, що час вимагає діяти і тільки спільними зусиллями народу і влади ми спроможні вистояти і перемогти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про основи національного спротиву»

Кічук А.В.

доктор психологічних наук, доцент
кафедри загальної
та практичної психології,
Ізмаїльський державний
гуманітарний університет

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТВОРЧИЙ ДОСВІД ЩОДО ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ

З огляду на тривожність в українському соціумі через військовий стан, актуалізується проблема розвитку стресостійкості особистості. Особливого

загострення набувають проблемні питання у цьому відношенні, пов'язані із своєрідністю особистості у віковий період юнацтва. І вчені (Глебова Л., Камінська О., Стежко Ю., Філатова Н. та ін.), і психологи-практики (Бойко О., Гусак Н., Чернобровкін В., Цибух Л. та ін.) єдині у визнанні: стабілізація психічного стану здобувачів вітчизняної вищої освіти в умовах війни є надзавданням. Враховуючи те, що студентська молодь є яскравим представником ще й «цифрового покоління», що відчутно підвищує актуальність проблеми життєстійкості через неконтрольований тиск на психоемоційне здоров'я соціальних мереж та домінуючий їх деструктивний інформаційний вплив, важко переоцінити, з одного боку, вагу кібергігієни, а з іншого – психологічно вмотивоване використання антистресових заходів.

У науковому доробку вчених широко висвітлено психологічну сутність стресостійкості особистості; вже оцінено значущість своєчасного розв'язання актуальних питань у сфері кіберпсихології [1]. Проведені нами наукові дослідження безпосередньо присвячені апробації деяких психологічних інструментів зміцнення психоемоційного здоров'я студентів та підвищення їхньої стресостійкості кризових життєвих ситуаціях довели важливість психологічного супроводу процесів самопізнання, самовідновлення, самозбереження здоров'я у психоемоційній сфері [2]. Водночас саморефлексія досвіду засвідчує про те, що зберігає свою важливість тенденція, за якої недостатньо системно відслідковуються дослідниками ті конструктивні ідеї, котрі містять у зазначеному ракурсі освітянська практика зарубіжжя потребує більш системного вивчення, зокрема, досвіду європейських країн у вищеокресленій площині. Адже широко відомою й загальновизнаною серед психологів є встановлена, зокрема Р. Лазурсом та С. Фодюманом природа стресу, реакції на нього особистісними стратегіями опанування, гуманістична терапія самоактуалізації, розроблена К. Роджерсом, позитивна терапія Н.Пезешкіана, гештальт-терапія Ф.Перлза; вітчизняними практикуючими психологами адаптовано дизайн-стратегію (через запровадження у неформальну освіту трансформаційного курсу «Дизайн-стратегія стресостійкості та життєстійкості», заснованої на концепції С.Мадді [4]) та використанням, зокрема, методу «потoku» американського психолога Міхай Чіксентміхайї та положень транзактного аналізу Еріка Берна психосинтезу

Роберто Ассаджіолі, а також раціонально-емотивної терапії Альберта Елілса, тобто надійних психологічних інструментів знаходження ціннісних смислів, що змінюють колись сталий образ «Я» на теперішні динамічні образи «Я у світі» [5, с.116].

Якщо взяти до уваги ще й психологічний утиск, котрий нерідко відчуває пересічна молода людина, яка поєднує, зокрема, навчання в закладі вищої освіти та працю і участь у життєдіяльності в трудовому колективі то не рідким є ще одне явище – моббінг, що збільшує тиск на стресостійкість особистості. У зазначеному ракурсі дослідники теж засвідчують конструктивність досвіду європейських країн, зокрема, Швеції та Шотландії, де практично втілено ідеї Х.Леймана, Х.Хорнштайна, С.Стоуна та ін. [3].

Принагідно зазначимо що в країнах Європейського Союзу склались ефективні підходи до підвищення стресостійкості підростаючого покоління. Деякі з апробованих підходів комбінуються для створення, навіть, цілісних стратегій. До прикладу, в Австрії повноцінно втілюються прийнята у 2020 році урядом країни «Національна стратегія психічного здоров'я», у Польщі – програма дистанційної підтримки; широкою підтримкою в країнах ЄС характеризується програма «Навчання усвідомлення психічного здоров'я» в Великобританії, адже цільовою аудиторією є не лише учнівська молодь, а й педагогічна спільнота, тобто йдеться про створення середовища «підтримки та розуміння».

Отже, з огляду на актуалізацію проблемних питань, пов'язаних із соціально-психологічними аспектами підвищення стресостійкості молоді, правомірно привносити нові сенси у творче використання ідей, закладених у практиці зарубіжжя. У цій площині ми вбачаємо перспективи подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кіберпсихологія у вимірах сучасного наукового дискурсу: монографія/ За заг.ред. С.К.Хаджирадієвої. Одеса: Астропринт, 2024.240с.
2. Кічук А.В. Збагачуємо психоемоційне здоров'я студентів: Навч.пос. Ізмаїл:СМІЛ, 2021. 102с.
3. Кавун І.В. Моббінг. Досвід європейських країн. URL: <http://socio->

journal.kpi.kiev.ua/archive/2011/1/10.pdf (дата звернення 10.10.2024).

4. Maddi, S. The Story of Hardiness: Twenty Years of Theorizing, Research and Practise. *Journal of Consultancy Psychology*, 54, 173-185.

5. Смольська Л.М. Стресостійкість та життєстійкість: креативна модель формування в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Психологія. Вип.4.2021. С.113-117.

Кожевникова А.В.

к.пед.н., доцент кафедри
освітології та педагогіки мистецтва
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Тихонова Ольга Юріївна

здобувачка II рівня вищої освіти
спеціальності 011 Освітні,
педагогічні науки Мелітопольського
державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ НА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства питання здоров'я та збереження здоров'я є одним із пріоритетних напрямків як у освітній, так і в соціальній політиці. Система вищої освіти, зокрема процес професійної підготовки майбутніх педагогічних фахівців, відіграє важливу роль у формуванні здоров'язбережувальних компетентностей. І саме європейські цінності, які передбачають увагу до прав людини, гуманістичний підхід до освіти та інтеграцію принципів стійкого розвитку, мають значний вплив на розвиток цих компетентностей у майбутніх фахівців.

Вчені які розглядали питання щодо впливу європейських цінностей на суб'єктів освітнього процесу: Т. Аболіна, Н. Бондаренко, А. Бульвінський, С. Головчук, С. Горбатюк, О. Горенко, С. Золотухіна, О. Іонова, В. Кремень, А. Кудряченко,

С. Лупаренко, М. Пірен, Я. Черногор та інші [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8]. Саме зараз є актуальним та важливим проблема розкриття як європейські цінності впливають на процес формування здоров'язбережувальних компетентностей суб'єктів педагогічного процесу закладу вищої освіти.

Мета статті: розкрити вплив європейських цінностей на процес розвитку здоров'язберігаючих компетентностей майбутніх вчителів.

Ми погоджуємося із В. Кременем, що цінності – один із універсальних, поряд з ідеалами і нормами, компонентів людського буття. «Світ людини – це світ цінностей, який постійно оновлюється в процесі розвитку... Людина і суспільство не можуть існувати без цінностей» [4].

Отже, що європейські цінності є основою соціального та культурного розвитку країн Європейського Союзу, адже саме вони визначають гуманістичний підхід до освіти й включають: права людини, демократію, верховенство права, свободу особистості, соціальна відповідальність, толерантність, солідарність і рівність. А в освітній системі зазначені цінності спрямовані на всебічний розвиток особистості та її здоров'я, що зумовлює увагу до формування у молоді навичок, які допоможуть зберігати та підтримувати фізичне і психічне здоров'я.

І саме здоров'язбережувальні компетентності є комплексом знань, умінь та навичок, спрямованих на підтримку та зміцнення здоров'я, профілактику захворювань та ведення здорового способу життя; здатність управляти емоційним станом, справлятися зі стресом та підтримувати психічне благополуччя; вміння взаємодіяти з іншими людьми, розуміння важливості соціальної підтримки та взаємодії в контексті здоров'я.

Ми погоджуємося із А. Масловою, О. Гончаровою, що «вчителі закладів загальної середньої освіти та викладачі закладів вищої освіти працюють єдиним фронтом, щоб забезпечити посилення єврокомпоненту у підготовці учнів та майбутніх вчителів..., оскільки якщо здобувачі освіти усвідомлять місце і роль України у європейській і світовій спільноті, опанують нові знання та смисли про цінності, ідеали, прагнення європейського демократичного суспільства, це сприятиме швидшій інтеграції України в європейський простір [6, с. 114].

Доцільно відмітити, що саме майбутні учителі зі сформованими здоров'язберігаючим компетентностями, ефективніше здійснюють передачу учням знань та навичок, які необхідні для збереження та зміцнення здоров'я.

Європейський Союз активно впроваджує програми та ініціативи, спрямовані на інтеграцію принципів здоров'я та благополуччя у сферу освіти. Одним із прикладів є програма Erasmus+, яка сприяє не лише академічному розвитку, а й формуванню здорового способу життя через міжкультурну взаємодію, обмін досвідом та впровадження інноваційних підходів до навчання. У багатьох європейських країнах освіта передбачає обов'язкові курси або модулі, спрямовані на здоров'язбережувальні технології. Наприклад, у Швеції та Фінляндії школи активно впроваджують здоров'язбережувальні програми, які сприяють формуванню у молоді розуміння важливості здорового способу життя.

Майбутні вчителі, навчаючись за європейськими стандартами, засвоюють не лише професійні знання, але й принципи збереження здоров'я, які в подальшому передають своїм учням. Європейські цінності, такі як рівність, інклюзивність та повага до особистості, сприяють тому, що вчителі стають провідниками здорового способу життя.

Освітні заклади, які готують майбутніх учителів, мають значний вплив на формування здоров'язбережувальних компетентностей, сприяють забезпеченню не тільки знань з педагогіки, психології, фізичної культури, але й навички, необхідні для підтримки фізичного і психічного здоров'я. У цьому контексті важливу роль відіграють практичні заняття та інтерактивні методи навчання, що дозволяють студентам застосовувати теоретичні знання на практиці.

Висновок: Вплив європейських цінностей на формування здоров'язбережувальних компетентностей майбутніх учителів є значним і багатогранним. Європейський освітній простір сприяє інтеграції принципів здорового способу життя у навчальні програми, що позитивно впливає на професійну підготовку педагогів. Формування здоров'язбережувальних компетентностей у майбутніх учителів не лише сприяє їхньому особистому здоров'ю, але й забезпечує успішну реалізацію завдань виховання здорового молодого покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борецька, М. (2021). Європейські цінності в аксіопросторі сучасної української молоді. Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2, 24–44.
2. Гервас, С. (2011). Європейські цінності: між ідеалом, дискурсом та реальністю. URL: <http://rethinkingdemocracy.org.ua/themes/Ghervas.html>
3. Кожевникова А.В. Інформаційно-комунікаційна компетентність як складова системи європейських цінностей в розвитку людського потенціалу закладів освіти. МАТЕРІАЛИ Міжнародної науково-практичної конференції «ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ РІЗНОМАНІТТЯ ТА ІНКЛЮЗІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ » для студентів, здобувачів, молодих вчених, аспірантів, докторантів, дослідників, викладачів, представників громадянського суспільства м. Київ, 17–18 грудня 2020 року НПУ ім. М.П. Драгоманова. С. 55–60.
4. Кремень В. В. (2008). Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ; Педагогічна думка, 424 с.
5. Левківська К.В. Ціннісні засади діяльності освітніх закладів: навч.- метод. посібн. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2017. 136 с.
6. МАСЛОВАА., & ГОНЧАРОВАО. (2023). Зміцнення провідних європейських цінностей в українській педагогічній освіті в умовах війни. ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ, 91 ((II) 1), 108-116. <https://doi.org/10.38014/osvita.2023.91.10>
7. Україна та цінності Європи: культура, політика, освіта: матеріали Міжнародної наукової конференції. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2020. 128 с.
8. Фахова практика вчителя: національний досвід та європейські цінності: посіб. / Лук'янова Лариса, Лянной Юрій, Семеног Олена, Вовк Мирослава. Київ: Талком, 2023. 237 с.

Липко І.А.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ШЛЯХИ ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Стрімкий технологічний та інформаційний розвиток суспільства висуває нові вимоги до підготовки здобувачів вищої освіти. Адже конкурентоспроможність майбутніх фахівців з європейським ринком праці залежить від їх здатності компетентно, продуктивно, швидко та інноваційно вирішувати поставлені професійні задачі.

Відповідність української вищої освіти викликам сучасності вимагає її активного входження до європейського освітнього простору на основі впровадження європейських стандартів, цінностей, підвищення якості освітнього процесу [3, с. 71].

Різним аспектам проблеми інтеграції української вищої освіти до європейського освітнього простору присвячені наукові дослідження та праці В. Андрущенко, В. Антонюк, Н. Батченко, Ф. Ващука, А. Вовкогон, Р. Гаха, О. Дашковської, Т. Димань, І. Єременко, К. Кириченко, В. Круглова, В. Курепіна, О. Лошкіної, В. Лугового, О. Лук'янихіної, Ж. Лупак, Н. Мирошніченко, С. Михайленко, В. Погребняк, А. Сбруєвої, Д. Терещенко, О. Шебаніної та інших.

Мета публікації полягає у розгляді науково-практичних підходів до шляхів інтеграції системи української вищої освіти до європейського освітнього простору.

Входження вищої освіти України до європейського освітнього простору базується на імplementованій Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, у якій вказується на необхідність наближення української сфери науки та технологій до наявної політики ЄС [3, с. 74].

Для активного запровадження євроінтеграційних процесів у систему української вищої освіти необхідно забезпечити впровадження новітніх моделей організації освітнього процесу, технологій навчання, які використовуються

європейськими університетами; практикувати обмін викладачами та студентами; залучати до співпраці потенційних партнерів та замовників послуг з країн ЄС; заохочувати науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти до участі в європейських освітніх програмах [1, с. 592].

Євроінтеграційні пріоритети мають передбачати такі аспекти:

- імплементація політики ЄС щодо розвитку інноваційно-технологічної сфери за рахунок упровадження інструментарію відкритих інновацій;
- запровадження цифровізації освіти на основі кращих європейських практик;
- приєднання до програм та ініціатив ЄС (Horizon Europe, EUREKA, Еразмус+, «Європейський зелений курс»).

Відтак, програма досліджень та інновацій ЄС (2021-2027 рр.) Horizon Europe спрямована на посилення наукової та технологічної бази ЄС та Європейського дослідницького простору (ERA) задля нарощування інноваційного потенціалу Європи, конкурентоспроможності, підтримки соціально-економічної моделі та цінностей [3, с. 74].

У свою чергу, значна кількість закладів вищої освіти України є активними учасниками Програми ЄС Еразмус+ у питаннях міжнародної академічної мобільності, співпраці між університетами та Європейських студій, проєктів співпраці задля розвитку інновацій та обміну успішними практиками, стратегічних партнерств, проєктів підтримки реформ, конкурсів Жана Моне та інших [1, с. 587].

Заходами прискорення процесу інтеграції вищої освіти України в європейський освітній простір є: власний науково-технічний розвиток; освіта впродовж життя; співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці; новий статус диплома бакалавра як повноцінної фундаментальної підготовки майбутніх фахівців; створення ефективної системи післядипломної освіти відповідно до потреб економіки ЄС [2].

Таким чином, інтеграція української вищої освіти до європейського освітнього простору вимагає зосередження на використанні європейських підходів до організації моделей функціонування науково-дослідних та освітніх установ; забезпеченні дієвого моніторингу якості вищої освіти; встановленні пріоритетності розбудови

інноваційної інфраструктури; залученні додаткового фінансування та грантової допомоги в межах спільних проєктів з ЄС у галузі вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк В. Інтеграція вищої освіти України в європейський освітній простір для розвитку людського капіталу. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1554/1555>
2. Гах Р., Мирошніченко Н., Михайленко С. Щодо ролі вищої освіти в інтеграції України в європейський освітній простір. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12571011>
3. Круглов В.В., Терещенко Д.А. Інтеграція системи вищої освіти України в європейський освітній простір. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2022/spec/11.pdf>

Марусяк О.Є.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Гендерна рівність – це принцип і стан суспільства, в якому жінки, чоловіки, а також інші гендерні групи мають рівні права, можливості та ресурси. Це стосується як соціальних, так і економічних, політичних і культурних аспектів життя. Гендерна рівність має проявлятися у різних сферах життя. Так, передбачається рівний доступ до освіти для всіх гендерів без дискримінації, це стосується можливості навчатися в школах, університетах та отримувати освіту на рівних умовах. Економічна рівність реалізується через рівний доступ до ринку праці, рівна оплата праці за однакову роботу незалежно від гендеру, рівні можливості для кар'єрного зростання. Кожен гендер має рівне право голосувати та бути обраними на політичні посади, брати участь

у прийнятті рішень на всіх рівнях, розраховувати на відсутність гендерних стереотипів та соціальних очікувань. Кожна людина має право на законодавчий захист та заходи проти гендерно-обумовленого насильства, включно з домашнім насильством, сексуальним насильством та іншими формами дискримінації. Гендерна рівність також включає підтримку прав людей різної сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (ЛГБТ+ спільнота) та боротьбу з гендерною дискримінацією в усіх її проявах.

Забезпечення гендерного балансу на рівні прийняття рішень визнано Єврокомісією як одне із пріоритетних питань. Аби збільшити представництво жінок у політиці, Єврокомісія вносить це питання до політичного порядку денного; співпрацює з іншими агентами впровадження політики гендерної рівності (урядами, громадськими організаціями, бізнесом, медіа тощо); збирає і розповсюджує дані, прогнози; підвищує рівень обізнаності про проблему та пропагує співпрацю стосовно обміну кращими практиками [2; с. 17].

Відповідно до Аналітичної доповіді «Гендерна політика Європейського Союзу в Україні», підготовленої Інститутом ліберального суспільства на замовлення Фонду імені Гайнріха Бюлля, наводяться наступні статистичні дані, що в більшості країн ЄС кількість жінок із закінченою середньою і університетською освітою перевищує кількість чоловіків і становить 58% в рамках всього Союзу. Також є свідчення того, що жінки подолали гендерний розрив на академічному рівні: їх показник становить 41% серед докторів наук. Проте, існує окремі сфери, які все ще характеризуються наявністю гендерних стереотипів. Так, наприклад, чоловіки все ще домінують в науці, математиці, інформатиці та інженерній справі [1; с. 5].

О. Дашковська відмічає, що політика Європейського Союзу в питаннях гендерної рівності представлена у вигляді комплексної та чітко структурованої системи поглядів та стратегій громадянської солідарності з метою досягнення соціального добробуту. Автока вказує, що держави-члени Європейського Союзу заснували єдині стандарти розуміння та реалізації гендерної рівності на всіх рівнях приватного та публічного життя [3; с. 48].

Рівний доступ до освіти для всіх гендерів є основою для розвитку рівноправного та прогресивного суспільства. Освічені жінки і чоловіки мають більше шансів брати активну участь у житті суспільства, що сприяє економічному зростанню, покращенню здоров'я та соціальної справедливості. У багатьох країнах світу дівчата і жінки мали (і в деяких країнах досі мають) обмежений доступ до освіти через традиційні культурні погляди, бідність або насильство. Гендерна рівність передбачає, що кожна дитина, незалежно від гендеру, повинна мати доступ до навчання та можливість розвивати свої таланти. Освіта має бути вільною від гендерних стереотипів і дискримінації. Це означає, що навчальні програми, підручники та навчальні методики не повинні просувати стереотипи про "чоловічі" та "жіночі" ролі. Наприклад, жінки не повинні вважатися непридатними для наук чи технологій, а чоловіки – для гуманітарних або творчих професій.

Вчителі відіграють велику роль у формуванні поглядів учнів. Гендерно-чутлива педагогіка передбачає навчання вчителів тому, як уникати гендерних стереотипів, створювати рівні умови для всіх учнів та підтримувати розвиток дітей незалежно від їхньої статі. Важливою є наявність безпечних шкіл із відповідною інфраструктурою для дівчат і хлопців. Наприклад, наявність окремих туалетів для дівчаток у школах у деяких країнах є критичним для їхнього відвідування школи, особливо під час менструації. Часто діти можуть ставати жертвами насильства або знущань через свій гендер. Гендерна рівність в освіті включає боротьбу з такими явищами, створення безпечного та інклюзивного середовища для всіх учнів. Учні мають отримувати рівні можливості для розвитку в обраних ними сферах. Наприклад, дівчатам повинні бути доступні науки, технології, інженерія та математика (STEM), тоді як хлопці не повинні бути обмеженими у виборі професій, які традиційно вважаються "жіночими".

Так, гендерна рівність в освіті означає рівні можливості для всіх людей, незалежно від їхньої статі чи гендерної ідентичності, всі мають право отримувати якісну освіту на всіх рівнях – від початкової школи до університету. Це один із ключових аспектів загальної гендерної рівності, оскільки освіта відіграє важливу роль у формуванні можливостей для майбутнього життя, кар'єри та соціальної реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гендерна політика Європейського Союзу в Україні. Аналітична доповідь / За редакцією Оксани Кисельової підготовлена Інститутом ліберального суспільства на замовлення Фонду імені Гайнріха Бьоля. URL: https://ua.boell.org/sites/default/files/lsi_gender_analyse_ukr.pdf
2. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики. Автор ідеї: Василь Філіпчук. Авторка публікації: Тамара Марценюк. 2015 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). 44с.
3. Дашковська О.Р. Гендерна рівність в праві Європейського Союзу. Актуальні проблеми сучасного міжнародного права : зб. наук. ст. за матеріалами II Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 21 листоп. 2016 р. : у 2 ч. Харків, 2016. Ч. 1. С. 46–49.

Масюкова Є.С.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК ОДНІЄЇ З ОСНОВНИХ ХАРАКТЕРИСТИК МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Актуальність толерантності в сучасному світі стає дедалі важливішою, особливо з огляду на глобальні процеси, такі як міграція, розвиток багатокультурного суспільства та технологічний прогрес, що сприяють більшій взаємодії між різними групами людей. Основні причини, чому толерантність є важливою сьогодні включають глобалізацію, суспільну різноманітність та конфліктність у суспільстві, повагу до прав людини, моральний та етичний розвиток, соціальну стабільність, економічний розвиток і загальний прогрес, а також освіту та виховання.

Аналіз наукової літератури показав, що питання розвитку педагогічної освіти досліджували такі науковці, як В. Андрущенко, В. Кремень, В.Огнев'юк, Л. Божович, В. Семиченко, Вовк, О. Савченко та інші. Питання педагогіки толерантності

розробляли О. Асмолов, О. Безкоровайна, О. Волошина, О. Клепцова, В. Тишков, П. Степанов. Незважаючи на вагомий внесок вчених у розробку цих питань, вважаємо, що аспекти, пов'язані з формуванням толерантного вчителя, який здатен транслювати подібні цінності своїм учням, є недостатньо розробленими.

А. Ремньова вважає, що толерантність є поєднувальним елементом, який охоплює ключові компетентності і включає в себе терпимість, емпатійність, комунікативність, емоційну стабільність, соціальну активність, відповідний рівень культури та освіти, достатній рівень розвитку мислення. Толерантний вчитель, на думку авторки, – це людина, яка постає частиною цілісного світу, але розуміє, що всі люди є різними, тому проявляє повагу до іншої точки зору, є самостійною, відповідальною та соціально активною [3; с. 77]. Л. Канішевська тлумачить педагогічну толерантність, як не лише особистісно-професійну якість окремого педагога, а й усього педагогічного колективу, оскільки тільки у толерантному шкільному колективі можуть бути створені необхідні умови для виховання толерантної особистості [1; с. 23].

Ми підтримуємо думку О. Попової та В. Жукова про те, що толерантність є соціально та особистісно значущою цінністю і виступає як інтегрована моральна якість особистості. На думку науковців, саме толерантність формує активну моральну позицію особистості, закладе основи конструктивної взаємодії з людьми і групами незалежно від їхньої національної, соціальної, релігійної приналежності, поглядів, світогляду, стилю мислення і типу поведінки [2; с. 75]. Ми вважаємо, що толерантність – це здатність приймати і поважати різноманітність, розуміти й цінувати відмінності між людьми, їх культурами, релігіями, етнічною приналежністю, гендером і т.д.

Формування толерантності є ключовим аспектом підготовки майбутніх учителів, оскільки від цього залежить їхня здатність ефективно працювати в різноманітному соціокультурному середовищі. Основна робота з формування толерантності майбутнього вчителя проводиться під час навчання у закладі вищої педагогічної освіти. Основні методи формування толерантності майбутнього вчителя – це приклади з історії, літератури та сучасного життя, які демонструють важливість толерантності;

обговорення успішних моделей суспільства, які підтримують різноманіття; використання інтерактивних методів навчання, таких як групові дискусії, рольові ігри та проекти; робота в команді, адже взаємодія стимулює обмін думками та та досвідом. Формування толерантності також передбачає розвиток критичного мислення. Майбутні вчителі повинні вміти аналізувати та оцінювати інформацію, розрізняти стереотипи й упередження. При цьому важливо, щоб навчальне середовище було безпечним і підтримувальним, де студенти можуть вільно висловлювати свої думки, не боячись осуду.

Толерантність – це процес, який потребує постійного вдосконалення. Вчителі повинні бути готові до навчання протягом усього життя, відвідувати курси підвищення кваліфікації та семінари, що стосуються теми толерантності. Таким чином, формування толерантності, як однієї з основних характеристик майбутнього вчителя, є важливим кроком у створенні суспільства, яке цінує різноманітність і сприяє миру та порозумінню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Канішевська Л. (2020). Підготовка майбутніх учителів початкових класів до виховання толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності. *Інноватика у вихованні*. Випуск 11. Том 2. 2020. С. 22-27
2. Попова О.В., Жуков В.П. (2020). Педагогічне забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів до виховання толерантності школярів. *Теорія та методика навчання та виховання*. DOI: 10.34142/23128046.2020.49.06 С. 67-79
3. Ремньова А.Г. (2016) Підготовка майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів засобами педагогічних дисциплін. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова. Вип. 27 (37). С. 75-80.

Мельнікова А.М.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Освіта є важливою складовою розвитку суспільства. Завдяки освіті людина самореалізується, будує кар'єру, стає справжнім професіоналом у сфері своєї діяльності, розвиває такі навички як самодисципліна, цілеспрямованість та комунікабельність.

Швидкий розвиток науки і техніки, зміни на ринку праці та глобалізаційні процеси провокують реформи в системі вищої освіти. Перед системою вищої освіти постає низка викликів: створити конкурентоспроможного фахівця, провести модернізацію та підвищити якість системи освіти. Наслідування досвіду країн Європейського союзу може стати цінним орієнтиром для проведення подальших реформ. Саме тому тематика євроінтеграції освіти є наразі актуальною, що й зумовило **мету даної публікації** – схарактеризувати значення євроінтеграційних процесів, що відбуваються в системі вищої освіти України.

Аналіз науково-методичної літератури з тематики дослідження свідчить про зацікавленість вітчизняних науковців у вивченні окресленої проблеми. Наукові розвідки у цьому напрямку здійснювали: Іванова С., Качура К., Погорєлова Т., Осьмачко А., Хамська Н. та інші.

Важливим етапом розвитку системи вищої освіти України є доєднання до Болонського процесу. Головною метою якого є вживання заходів для входження національної системи освіти і науки в європейський простір з реалізацією таких вимог, критеріїв і стандартів: постійне навчання впродовж усього життя; мотивоване залучення студентів до навчання; сприяння привабливості та конкурентоспроможності випускників вітчизняних ЗВО для європейського ринку праці [2].

В рамках Болонського процесу були розроблені ключові інструменти, такі як система накопичення і трансферу кредитів (ECTS), яка дозволяє студентам накопичувати кредити за курси, пройдені в різних університетах, і переводити їх з одного навчального закладу до іншого. Це значно полегшує процес визнання дипломів та академічних кваліфікацій між країнами, що сприяє підвищенню мобільності студентів і викладачів. Іншим важливим аспектом Болонського процесу є трьохрівнева система вищої освіти, яка включає бакалаврські, магістерські та докторські програми. Це дозволяє створити зрозумілу і прозору структуру вищої освіти, яка полегшує порівняння та визнання академічних ступенів [1, с. 281].

Важливим аспектом є надання більшої академічної свободи студентам. Виходячи з цього студент самостійно обирає програму навчання, тему дослідження та наукового керівника, також наявні вибіркові компоненти освітніх програм, обсяг яких становить не менше 25% від загальної кількості предметів, які вивчаються на даному рівні освіти. Такий підхід сприяє автономії і самореалізації студента.

Програма Еразмус+ стає ключовою програмою, яка сприяє євроінтеграції в системі вищої освіти. Програма має на меті підтримку освітнього, професійного та особистісного розвитку громадян ЄС і поза його межами задля внеску до стійкого зростання, якості робочих місць і соціального згуртування, для розвитку інновацій та посилення європейської ідентичності і активного громадянства. Програма підтримує можливості навчальної та академічної мобільності в освіті та для молоді, проекти та партнерства, альянси для розвитку інновацій, розвиток стратегій і співпраці, професійні мережі та відкриті ресурси [3].

Висновки. Отже, євроінтеграційні процеси в системі вищої освіти України мають важливе значення для подальшого розвитку країни. Модернізація освіти, підвищення її якості, надання академічної свободи та підтримка академічної мобільності стають основними пріоритетами. Це відкриє нові можливості для обміну досвідом та процвітання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Осьмачко А. П. Євроінтеграція в освіті України. Позитивний досвід ЄС. *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю заснування Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (м. Суми, 31 травня 2024 р. – 01 червня 2024 року). Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2024. Т.2. С. 279-282.
2. Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки: Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004 № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0049290-04#Text>
3. National Erasmus+ Office in Ukraine. Erasmus+: Програма Європейського Союзу у сфері освіти, професійної підготовки, молоді та спорту. URL: <https://erasmusplus.org.ua/>

Патейчук Р.П.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ШКІЛ: ЯК ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ЗМІНЮЮТЬ УКРАЇНСЬКУ ОСВІТУ

Процес євроінтеграції, який триває в Україні, охоплює всі аспекти суспільного життя, зокрема й сферу освіти. Сучасна українська школа переживає суттєві зміни, спрямовані на впровадження європейських стандартів та підходів до навчання. У цьому контексті важливим є не тільки адаптація освітніх програм до європейських вимог, але й впровадження європейського досвіду навчання та викладання. Інтеграція європейських практик сприяє підвищенню якості освіти, впровадженню інноваційних методик та розвитку спроможності українських шкіл до участі в міжнародних

проектах і програмах. Важливим аспектом є те, що ці зміни не лише покращують освітній процес, але й готують нове покоління українців до активної участі у європейському суспільстві.

Тому **мета** цієї публікації полягає у висвітленні ролі процесу євроінтеграції для трансформації вітчизняної шкільної освіти.

Аналіз літератури з тематики дослідження. Питанням сучасного стану та перспектив української євроінтеграції в освіті займалися багато вітчизняних науковців, серед яких: А. Сюсько, І. Войтович, Н. Внукова, Є. Савельєв та інші. Вони зосереджували свою увагу на питаннях реалізації освітніх реформ, політичного діалогу між Україною та ЄС, аналізом вітчизняних нормативно-правових документів, що стосуються процесу євроінтеграції тощо. В своїх дослідженнях перераховані вище вчені зазначають що, українська освіта давно вже готова до змін і перейняття кращих освітніх практик у європейських країн.

Проаналізувавши європейські сталі напрямки в освіті, ми дійшли висновку, що провідними в галузі середньої освіти є наступні тенденції:

1) *створення автономії шкіл* - є однією із базових рекомендацій Європейської Ради у сфері освіти. На думку українського громадського діяча О. Єлькіна, простір для експерименту та вибору навчальних програм можна назвати сталою особливістю освіти європейських країн попри різноманітні підходи до освітньої системи [1, с. 38].

Не можна не погодитись з експертною думкою наукової співробітниці в галузі освіти та права Я. Костюченко, яка зазначає, що на рівні законодавчих норм автономність адміністрації закладу у виборі формату освіти вже була забезпечена в Україні. Зокрема, українські вчителі мають можливість вибирати між декількома зразками підручників [3, с. 354];

2) *інклюзивна освіта* – як базова демократична цінність, яка прописана у програмних документах ЄС та є необхідною для усіх громадян, які мають спеціальні освітні потреби.

Згідно Я. Іщук, для того, щоб українська інклюзивна освіта відповідала європейськими стандартам Україна має забезпечити “перехід від медичної до правозахисної моделі, подолання сегрегації”, що передбачає поступове скорочення

спеціальної освіти на користь інклюзивної [2, с. 118]. Це забезпечує доступність освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з інвалідністю, за місцем проживання, що, зокрема, передбачає деінституціалізацію (закриття закладів інтернатного типу), яка є вимогою вступу в ЄС для нашої країни.

При цьому варто зазначити, що початок повномасштабної війни створив чимало загроз для системи освіти в Україні. Це не лише руйнування матеріальної бази та вимушене повернення до онлайн-освіти, але й призупинення фінансування багатьох державних освітніх програм. Такі умови негативно вплинули на подальший розвиток освітньої галузі та формування сприятливого навчального середовища. Незважаючи на наявні труднощі, вітчизняна освіта впевнено рухається в бік стрімкого відновлення та забезпечення гідного та комфортного навчання для українців.

Отже, зазначене вище дозволяє дійти **висновків**, що приєднання України до Європейського Союзу створить нові можливості для розвитку системи шкільної освіти. Зокрема, надасть можливість тісніше співпрацювати з європейськими школами та освітніми установами. Також Україна зможе брати участь у численних програмах розвитку шкільної освіти й академічної мобільності, реформувати освіту за фінансової підтримки ЄС.

Варто також відмітити, що потрібен довгий шлях для того, щоб європейські стандарти освіти, реалізовані в Україні в рамках проекту Нової Української Школи, стали загальнопоширеними по всій країні. Для цього недостатньо лише реформ самого навчального процесу. Важливим також є покращення рівня педагогічної освіти та престижу професії вчителя. Втім, процес “європеїзації” української освіти вже розпочався, отримав своє законодавче втілення і напевно не може бути згорнутим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Елькін О., Марущенко О., Масалітіна О., Міньковська І. Навчати та навчатися: як і куди зростати українському вчительству? Результати дослідження сфери підвищення кваліфікації й сертифікації у рамках спільної ініціативи руху EdCamp Ukraine і Міністерства освіти і науки України. Х.: Дім Реклами, 2019. 120 с.
2. Іщук Я. В., Горна М. О. Статистика освіти України в контексті

євроінтеграції. *Освітня аналітика України*. 2022. № 4 (20). С. 118-127.

3. Костюченко Я. О. Угода про асоціацію з ЄС у національному порядку денному України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №6. С. 354-359.

ДСТУ 8302:2015.

Пєхов В.В.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сталий розвиток став глобальним пріоритетом, який охоплює всі сфери суспільного життя, включаючи освіту. У контексті європейської інтеграції України важливість впровадження європейських стандартів у сферу вищої освіти є невід'ємною складовою національної стратегії розвитку. В даних тезах буде розглянуто ключові аспекти впровадження європейських вимірів сталого розвитку в українську вищу освіту.

1. Європейські стандарти у вищій освіті

Одним із основних принципів сталого розвитку є дотримання міжнародних стандартів якості освіти. Українські заклади вищої освіти мають адаптувати свої навчальні програми та методики викладання відповідно до Болонського процесу [1, с. 12]. Це включає:

- Впровадження кредитно-модульної системи;
- Забезпечення академічної мобільності студентів;
- Вдосконалення системи оцінювання знань та компетентностей.

2. Інтеграція сталого розвитку в навчальні програми

Сталий розвиток як концепція має бути інтегрований у навчальні програми вищої освіти. Це передбачає:

- Розробку курсів з питань екології, соціальної відповідальності, етики [2, с. 30];
- Підготовку фахівців, здатних вирішувати складні проблеми сталого розвитку в різних сферах діяльності;
- Заохочення досліджень, спрямованих на розробку інноваційних рішень у сфері сталого розвитку.

3. Роль партнерств у сталому розвитку

Важливим аспектом сталого розвитку є співпраця між різними стейкхолдерами: університетами, бізнесом, державними установами та громадськими організаціями [3, с. 45]. Це може включати:

- Створення спільних проектів, які підтримують сталий розвиток;
- Участь у міжнародних програмах обміну та дослідження;
- Партнерство для реалізації інноваційних ініціатив у сфері освіти.

4. Виклики та можливості

Впровадження європейських вимірів сталого розвитку в українську вищу освіту супроводжується низкою викликів:

- Нестача фінансування для реалізації інновацій;
- Суперечності між традиційними підходами та новими вимогами;
- Потреба у підвищенні кваліфікації викладачів.

Однак ці виклики можуть стати можливостями для розвитку:

- Запровадження нових технологій та методик навчання;
- Підвищення зацікавленості студентів у питаннях сталого розвитку;
- Розвиток міждисциплінарних досліджень [4, с. 67].

5. Висновки

Сталий розвиток української вищої освіти в контексті європейських вимірів є необхідною умовою для інтеграції України в європейський освітній простір. Впровадження європейських стандартів, інтеграція концепції сталого розвитку в навчальні програми, розвиток партнерств та подолання викликів можуть забезпечити якісну та ефективну вищу освіту, що відповідатиме сучасним вимогам і очікуванням суспільства [5, с. 90; 6, с. 22].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болонський процес: ключові моменти та основні принципи. (2020). Міністерство освіти і науки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/>.
2. Освіта для сталого розвитку: стратегія національного розвитку. (2018). Київ: Наукова думка.
3. Юрій, М. (2021). Інтеграція сталого розвитку в українську вищу освіту: виклики та можливості. Освіта і розвиток обдарованої особистості, 2(34), 45-50.
4. Європейська комісія. (2019). Стратегія ЄС у сфері освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/education/>.
5. Мельник, І. (2020). Розвиток партнерств у сфері освіти: європейський досвід. Вісник вищої освіти, 4(60), 24-30.
6. Українська асоціація студентів. (2022). Студентська політика сталого розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uas.org.ua/>.
7. UNESCO. (2017). Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/>.

Притула Т.Г.

Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

СТАЛІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВНИЙ ВЕКТОР ЇЇ ЄВРООРІЄНТАЦІЇ

Інтеграція європейських вимірів сталого розвитку в нашу вищу освіту – надзвичайно важлива тема для майбутнього України, адже це не просто модний тренд, а необхідність, яка диктується глобальними викликами та прагненням України стати повноправним членом європейської спільноти. Це не лише про екологічні аспекти, хоча вони є надзвичайно важливими. Стійкий розвиток вищої освіти – це комплексний підхід, який охоплює: соціальний, економічний та

екологічні виміри забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх верств населення, створення інклюзивного середовища, підготовка фахівців, здатних вирішувати соціальні проблеми; підготовка конкурентоспроможних фахівців, які можуть забезпечувати економічне зростання країни, інноваційність, підприємництво; інтеграція екологічних знань у всі освітні програми, формування екологічної свідомості у студентів, підготовка фахівців, здатних розробляти та впроваджувати екологічно чисті технології [1].

Чому ж європейські виміри такі важливі для сьогодення України (навіть в умовах війни)? Європейський Союз є лідером у галузі сталого розвитку. Європейські університети вже давно інтегрували принципи сталого розвитку у свої навчальні програми та дослідження. Україна, як країна, яка прагне інтеграції в Європейський Союз, має перейняти досвід європейських університетів у сфері сталого розвитку. Адже саме в Європі сформувалися найамбітніші цілі та найефективніші інструменти для досягнення сталого розвитку [2].

У контексті вищої освіти це означає підготовку фахівців, здатних не лише адаптуватися до змін, але й активно формувати майбутнє, яке поєднує економічний процвіт, соціальну справедливість та екологічну стійкість. В умовах сьогодення впровадження європейських вимірів сталого розвитку в українську вищу освіту – це складний процес, який вимагає вирішення низки проблем (а їх стало значно більше з початком війни), серед основних: недостатнє фінансування, саме брак коштів обмежує можливості університетів для впровадження інноваційних проектів; відсутність чіткої стратегії - не всі українські університети мають чітко розроблену стратегію сталого розвитку; консерватизм частини викладацького складу, наголосимо, що деякі викладачі не готові до змін у навчальних програмах [1].

Однак, Європейські університети є тим прикладом, які вже давно успішно впроваджують принципи сталого розвитку. Для досягнення цієї мети, вони розробили різноманітні інструменти та механізми місцевого та міжнародного значення (наприклад - інтеграція ЦСР ООН у навчальні програми – Європейські університети активно інтегрують Цілі сталого розвитку ООН у свої навчальні програми, що сприяє формуванню у студентів розуміння глобальних проблем та

шляхів їх вирішення; розвиток зелених університетів – багато європейських навчальних закладів прагнуть стати зеленими, впроваджуючи енергоефективні технології, зменшуючи відходи та споживання ресурсів; співпраця з місцевими громадами - Європейські університети активно співпрацюють з місцевими громадами, розробляючи спільні проекти, спрямовані на вирішення соціальних та екологічних проблем та міжнародне співробітництво - Європейські університети активно співпрацюють з університетами інших країн, обмінюючись досвідом та розробляючи спільні проекти) [2, с. 88-89].

Мусимо зауважити, що Україна теж є співпартнером на міжнародній арені щодо обміну досвідом у сфері освіти. Наші освітяни неодноразово вигравали премії, гранти задля впровадження своїх мрій. А тому усунення деяких «прогалин» надасть змогу Україні вийти на Європейський рівень у сфері освіти. Адже, в Україні є значний потенціал для прогресування сталого розвитку у вищій освіті – це мотивація молоді, сучасна молодь все більше зацікавлена в екологічних та соціальних проблемах; підтримка міжнародних організацій, які готові надавати фінансову та експертну підтримку українським університетам; інтерес бізнесу - бізнес все більше зацікавлений у співпраці з університетами для розробки інноваційних рішень [3, с. 72-73].

Отже, Європейські виміри сталого розвитку відкривають перед українською вищою освітою нові можливості для розвитку. Впровадження принципів сталого розвитку дозволить підготувати фахівців, здатних забезпечити сталий розвиток України та її інтеграцію в європейський простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти : навч. посіб. / А. А. Сбруєва. - Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. - 319 с.
2. Нестерова, М. Ціннісно орієнтована освіта для сталого розвитку: досвід ЄС для України / М. Нестерова // Вища освіта України. – 2021. - №2. – С. 88-89.
3. Круглов В. В. Інтеграція системи вищої освіти України в Європейський

освітній простір / В. В. Круглов, Д. А. Терещенко // Публічне управління та митне адміністрування, Спецвипуск, 2022. С. 70-76.

УДК 316.454.4/.5:001.11/.12(043.2)

Рябець Д.В.

здобувачка вищої освіти
ступеня доктора філософії
спеціальності 015 Професійна
освіта (за спеціалізаціями)
Мукачівський державний
університет

СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ «ФАСИЛІТАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ» В НАУКОВОМУ ВИМІРІ

Сучасний світ вносить багато різноманіття в освіту, втілює інновації та безперервно і циклічно змінюється. Відповідь багатьом викликам сьогодні полягає у можливостях розкрити потенціал колективного інтелекту та знаходити рішення у групових форматах. Саме фасилітаційна технологія дозволяє досягти максимальної продуктивності в груповій роботі, коли учасники розкриваються на професійному та особистісному рівнях, створюючи разом нові продукти, розвиваючи проекти та досягаючи спільної мети.

Шляхи реалізації авторських технологій педагогічної фасилітації висвітлено у дослідженнях О. Беляєвої, Є. Врублевської, Н. Волкової, О. Демченко, Л. Мартинець, В. Суміної, О. Фісун.

Фасилітаційна технологія постає як єдність принципів діяльності фасилітатора і способів їх реалізації в освітній взаємодії.

О. Демченко трактує фасилітаційну технологію як сукупність принципів діяльності фасилітатора та способів їх реалізації в освітньому просторі [3, с. 47].

До основних можливостей фасилітаційної технології Н. Волкова відносить: підвищення ефективності процесу групового прийняття рішень (аналіз ситуації;

визначення варіантів, альтернатив вирішення проблеми; вибір кращого варіанту); створення, підтримка сприятливого клімату в групі (підвищують рівень залученості до процесу обговорення; стимулюють ініціативу; спонукають до особистої відповідальності за процес і результат); забезпечення обміну досвідом між учасниками; сприяння особистісному розвитку учасників [2].

Фасилітаційна технологія розглядається Л. Мартинець, як професійна організація процесу групової роботи, спрямована на досягнення цілей заняття, рішення, в процесі навчання, питань підвищеної складності та важливості [5, с. 87].

Метою застосування фасилітаційної технології є активізація діяльності, максимальне розкриття потенціалу всіх учасників процесу [5, с. 90].

Обґрунтування фасилітаційної технології ми можемо знайти в дослідженні Н. Кошечко. За словами науковця, зазначена технологія передбачає комплекс алгоритмів і прийомів організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками педагогічного процесу, заснованого на використанні їхнього особистого досвіду, спрямованого на створення умов для розвитку суб'єктного досвіду, становлення здатності до творчості, самоактуалізації в навчальній та інших доступних сферах життєдіяльності [4, с. 28].

Цінною є думка О. Беляєвої, яка зауважує, що активне впровадження фасилітаційної технології в освітній процес уможливлює перехід на якісно новий, більш високий і такий, що відповідає вимогам сьогодення, рівень навчання, спонукає викладача використовувати методи й прийоми, спрямовані на творче засвоєння професійно важливих знань, формування вмінь і навичок студентів, а також розвиток рефлексивного мислення, забезпечуючи тим самим практичну реалізацію педагогіки співробітництва, включення в сумісну діяльність, що слугує підґрунтям формування позитивної мотивації до навчання в цілому та зацікавленості у вивченні конкретного предмету, пізнавальної активності й творчості студентів, становлення професійної особистості майбутнього фахівця [1, с. 100].

Узагальнення вищезазначених підходів щодо трактування сутності феномену «фасилітаційна технологія», дає можливість дещо модернізувати і дати власне визначення: «сукупність технік, прийомів та інструментів, які застосовуються для

полегшення організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками освітнього процесу та досягнення кращих результатів у командній роботі».

Таким чином, фасилітаційна технологія – це процес, що допомагає групі людей досягти спільної мети за допомогою структурованих технік й інструментів. Вона дозволяє реалізувати можливості, збільшити продуктивність та розкрити творчий потенціал команд, спільнот та організацій, підтримуючи і розвиваючи цінність кожної особистості в групі. Фасилітуючи групові процеси, вдається скоротити час та підвищити якість прийняття рішень, знизити конфліктний потенціал та покращити процеси взаємодії в проєктах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляєва О. М. Фасилітація як технологія педагогічного спілкування. Комунікація у сучасному світі : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 8 черв. 2018 р. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. 2018. С. 99 – 100.
2. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля. 2018. 360 с.
3. Демченко О. Фасилітаційна позиція фахівця соціономічного профілю як суб'єкта культурно-освітнього простору для розвитку соціальної обдарованості. Емпіричні дослідження для реформування освіти в Україні: Збірник матеріалів I Міжнародної наукової конференції Української асоціації дослідників освіти (11 лютого 2017 р.). Київ, Дрогобич: ТЗОВ «Трек-ЛТД». 2017. 214 с.
4. Кошечко Н. Фасилітація як інноваційна технологія управління педагогічними конфліктами у закладах вищої освіти. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка. 2018. Вип. 2 (8). С. 24-29.
5. Мартинець Л. А. Фасилітація як сучасна технологія професійного розвитку викладача. Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 18 листопада 2020 р.): матеріали і тези доповідей. Київ. 2020. С. 87-91.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК СТРАТЕГІЯ УСПІХУ: РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Реалії сьогодення свідчать, що сталий розвиток став глобальною парадигмою, що охоплює всі аспекти суспільного життя, зокрема освіту. В умовах динамічних змін в економіці, екології та соціумі українські університети мають відігравати активну роль у формуванні нової парадигми освітньої діяльності, що базується на принципах сталого розвитку. Ця тема стає особливо актуальною в контексті інтеграції України в європейський освітній простір, що вимагає адаптації освітніх стандартів до сучасних викликів.

Науковий дискурс, присвячений освіті для сталого розвитку, налічує понад 30 років і бере свій початок наприкінці ХХ століття у працях таких міжнародних дослідників, як Д. Вортман, Р. Маккеун, Т. Сімкін, Д. Тілбері, Ч. Хопкінс, М. Фернарі, К. Шепард, К. Шеррен та інших. Вивченням даного питання займаються не лише окремі науковці, але й цілі дослідницькі групи, які аналізують різноманітні аспекти освіти для сталого розвитку. Це включає методи навчання, інтеграцію принципів сталого розвитку в навчальні програми, а також оцінку ефективності таких підходів у підготовці фахівців, здатних реагувати на сучасні виклики суспільства. Розроблені теоретичні концепції та практичні рекомендації стали основою для подальших досліджень у цій галузі, підкреслюючи важливість формування нової освітньої парадигми, що відповідає потребам сталого розвитку.

Проте дане питання потребує більш глибокого вивчення щодо специфіки впровадження освіти для сталого розвитку в українських університетах, а також адаптації міжнародних досліджень до національного контексту. Важливо дослідити, які методи навчання і навчальні програми можуть бути найбільш ефективними для підготовки фахівців, здатних вирішувати соціальні, економічні та екологічні

проблеми. Аналіз цих аспектів допоможе виявити існуючі прогалини у системі освіти та розробити рекомендації для їх усунення, що, в свою чергу, сприятиме більш ефективному інтегруванню принципів сталого розвитку в освітній процес.

Сталий розвиток як стратегія успіху в сфері освіти — це концепція, яка інтегрує економічні, соціальні та екологічні аспекти у навчальні процеси з метою підготовки фахівців, здатних ефективно реагувати на сучасні виклики. Ця стратегія передбачає: інтеграцію сталого розвитку в навчальні програми; формування критичного мислення; розвиток компетентностей для сталого розвитку; партнерство з громадою та бізнесом; адаптацію до змін та оцінку впливу. Також зазначимо, що сталий розвиток в освіті передбачає не лише інтеграцію екологічних, економічних та соціальних аспектів у навчальний процес, а й формування у здобувачів вищої освіти компетенцій, необхідних для активної участі у розвитку суспільства. Це включає: важливість екологічного виховання для формування у здобувачів вищої освіти відповідального ставлення до навколишнього середовища; розвиток навичок роботи в командах, критичного мислення і лідерства, що дозволяють здобувачам вищої освіти брати участь у соціальних змінах; підготовку фахівців, які здатні аналізувати економічні процеси та приймати зважені рішення у сфері бізнесу та підприємництва [2, с. 117].

Тож, сьогодні українські університети мають унікальну можливість стати активними учасниками європейського освітнього простору, реалізуючи програми, які відповідають критеріям сталого розвитку. Це може бути досягнуто через:

- впровадження навчальних курсів і дисциплін в закладах вищої освіти, що зосереджуються на сталому розвитку, інноваціях та нових технологіях;
- участь у європейських проектах, обмін здобувачами вищої освіти та викладачами, що сприяє інтеграції у європейські освітні мережі;
- проведення досліджень, що стосуються сталого розвитку, які можуть внести вклад у розвиток суспільства та економіки [3, с. 151].

У процесі інтеграції українських університетів у європейський освітній простір виникають певні виклики, такі як необхідність модернізації навчальних програм, покращення матеріально-технічної бази та підготовка викладачів. Проте ці виклики

також відкривають нові можливості для розвитку інноваційних освітніх технологій, зокрема:

- впровадження електронного навчання, що дозволяє залучати здобувачів вищої освіти з різних регіонів;
- об'єднання знань з різних галузей для вирішення складних проблем сталого розвитку [1, с. 3].

Отже, сталий розвиток є не лише стратегічним напрямком для українських університетів, а й необхідністю для успішної інтеграції в європейський освітній простір. Реалізація принципів сталого розвитку у навчальному процесі сприятиме формуванню нового покоління фахівців, здатних впливати на позитивні зміни в суспільстві. Від українських університетів залежить, наскільки успішно вони зможуть адаптуватися до сучасних викликів та використовувати нові можливості для свого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воробієнко, П.П. Роль освіти в досягненні цілей сталого розвитку ООН. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2023. 5(1). С. 1-8.
2. Коренева І. М. Феномен «Освіта для сталого розвитку»: сутність та сучасні особливості концепту. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 113-123.
3. Сергієнко Т.І. Вплив сучасної освіти на сталий розвиток суспільства. *Освіта як чинник формування креативних компетентностей в умовах цифрового суспільства*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 27-28 листопада 2019 року / Ред.-упорядник: д.філософ.н., проф. В.Г.Воронкова. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. С. 150-152.

СПІВПРАЦЯ МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ

Європейська цивілізація розвивається під впливом різноманітних чинників, кожен з яких має значний і визначальний вплив. Визнаючи інтелект як стратегічний ресурс розвитку, європейська цивілізація надає пріоритет освіті та науці. Освіта в Європі відзначається відкритістю та прозорістю, що сприяє розширенню міжнародних контактів і досягненню значних успіхів у цій сфері. Україні слід також рухатися в цьому напрямку, що вимагає поглиблення співпраці між українськими навчальними закладами.

Актуальність цієї теми полягає в тому, що міжнародне партнерство між університетами приносить користь усім учасникам — від викладачів до студентів. В університетах по всьому світу прагнуть максимально використовувати можливості, формуючи глобальні партнерства та зміцнюючи зв'язки між собою. У сучасному глобалізованому суспільстві програми міжнародного співробітництва відкривають нові можливості для навчання, роботи та подорожей.

Метою даного дослідження є короткий огляд міжнародної співпраці України в галузі освіти.

Аналіз літератури з тематики дослідження свідчить про те, що питаннями щодо перспективи розвитку освіти в контексті інтеграції до європейського освітнього простору та проблеми міжнародної співпраці займалися і вивчали багато дослідників та науковців, а саме: Базиль О., Козинець І., Куклін О., Соколов С. тощо. Участь українських ЗВО у міжнародних освітніх проектах є предметом щорічних обговорень. Питання міжнародного співробітництва в галузі освіти досліджують такі вчені, як: Андрущенко В., Бакіров В., Барановська Л., Барановський М., Бондаренко М., Вакарчук І., Горобець Ю., Згуровський М., Іванов О., Кремень В., Табачник Д., Шубартовський М. та ін.

Сьогоднішнє покоління суттєво відмінне від своїх попередників. Давати просто інформацію нині замало, тому необхідно вчити користуватися нею, перетворювати її на корисні знання. Впровадження Нової української школи (НУШ) є засадничою реформою Міністерства освіти і науки. Головна мета – створити школу, в якій буде приємно навчатися й яка даватиме учням уміння застосовувати знання у реальному житті. Розбудова Нової української школи розпочинається вже зараз і триватиме роки.

Основними учасниками освітнього процесу є вихованці, учні, курсанти, слухачі та інші особи, які здобувають освіту за різними її рівнями та формою. Перелічимо основні європейські програми та ініціативи у сфері освіти і навчання, що мають міжнародний вимір: «Темпус», «Еразмус Мундус», «Жан Моне», «Молодь у дії» та ін. Вони є своєрідними інструментами реалізації загальновідомої мети перетворити ЄС на світового лідера в освіті, а європейські університети – на осередки знань та інновацій, що, своєю чергою, сприятиме взаєморозумінню між людьми, активізуватиме міжкультурний діалог. Участь українських вищих навчальних закладів у цих та інших програмах є позитивним явищем, оскільки сприяє побудові конкурентоспроможної освітньої та наукової системи в Україні.

Угоди про співробітництво у сфері освіти сприяють обміну знаннями, ресурсами та технологіями. Завдяки такій співпраці у науковців із різних країн є можливість об'єднувати свої зусилля для досягнення спільних цілей, що сприяє прогресу і підвищує загальний рівень знань і інновацій у світі. Україна співпрацює з такими країнами як: Албанія, Індія, Німеччина, США, Японія, а також “Ініціатива трьох морів - Україна” яка об'єднує 13 країн Центральної та Східної Європи та Балтії: Австрія, Болгарія, Греція, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія та Чехія.

Основною метою співпраці є розвиток спільних проєктів, обмін досвідом та знаннями, а також поглиблення науково-технічної співпраці між Україною та іншими країнами.

Висновки. Сьогодні міжнародна співпраця у сфері освіти сприяє розвитку країни, а міжнародна співпраця університетів є необхідним напрямом оптимізації підготовки фахівців, інтеграції України у світовий освітній простір. Тобто необхідно

розширювати міжнародні контакти за рахунок укладання угод та здійснення спільних проєктів, посилити процес обміну досвідом та інформацією. Використання досвіду провідних навчальних закладів сприятиме поглибленню наявних зв'язків та налагодженню нових контактів. Виконання усіх порад сприятиме й Україні, й інтересам ЄС, тобто буде корисною для всіх учасників співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гальцова О., Дмитриченко М. Міжнародна співпраця України з країнами Європи в галузі освіти. Причорноморські економічні студії. № 44. 2019. С. 21-26. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/44_2019/6.pdf (дата звернення: 13.10.2024).
2. Матвєєва Ю. Роль міжнародного співробітництва у розвитку вищої освіти в Україні. Громадський Простір. Усе для третього сектору в одному порталі. URL: <https://www.prostir.ua/?library=rol-mizhnarodnoho-spivrobitnytstva-u-rozvytku-vyschoji-osvity-v-ukrajini> (дата звернення: 13.10.2024).
3. Наукове співробітництво України з іншими країнами світу. Наука та метрика. Nim Media. URL: <https://nim.media/articles/naukove-spivrobitnitstvo-ukrayini-z-inshimi-krayinami-svitu> (дата звернення: 13.10.2024).

Стародуб А.А.
Мелітопольський
державний педагогічний
університет імені Богдана
Хмельницького

РІВНІ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТАНДАРТ CEFR

Володіння іноземною мовою стає все більш важливою навичкою в сучасному світі, де глобалізація та міжнародні комунікації визначають динаміку розвитку різних галузей. У зв'язку з цим виникає необхідність узгодженого підходу до оцінки рівня володіння мовою, що був визначений європейським стандартом CEFR (Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти), який надає стандартизовану

систему для оцінки мовних навичок. Цей стандарт допомагає учням, вчителям, роботодавцям та іншим зацікавленим сторонам зрозуміти і оцінити рівень мовних знань у міжнародному контексті.

Отже, **метою цієї публікації** є висвітлення особливостей застосування Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR).

Дослідження рівнів володіння іноземною мовою в контексті Європейського стандарту CEFR є надзвичайно актуальним, оскільки CEFR є міжнародним стандартом, використовуваним у освітніх установах, бізнесі та громадському житті для оцінки мовних навичок; він впливає на розробку програм з вивчення мов, сприяє мобільності працівників у глобальному ринку, сприяє міжкультурному розумінню та співробітництву, і, отже, відіграє ключову роль у формуванні освітньої, професійної та міжкультурної політики сучасного світу.

Визначення рівня мовної компетентності відіграє важливу роль у процесі навчання, особливо у контексті вивчення іноземної мови. Часто люди намагаються описати свій рівень володіння мовою в абстрактних термінах, таких як “розумію, але не можу висловити”, що ускладнює точну оцінку. Викладачам доводиться перетворювати ці абстракції на конкретні показники, які можна виміряти, оскільки оцінка рівня мови є важливою складовою навчального процесу. Особливо важливою є початкова оцінка рівня, яка надає базу для подальшого порівняння та відстеження прогресу. Хоча існують неформальні шкали оцінки, вони можуть бути суб'єктивними і неповними. Для систематичного вивчення мови важливо мати чітке уявлення про свій поточний рівень, а також про цілі та напрямок розвитку, щоб ефективно відстежувати та оцінювати свій прогрес. У цьому контексті роль викладача полягає не лише в оцінці рівня, але і в наданні студентам засобів для самооцінки та розуміння їх власного навчального шляху [2].

Знання свого рівня мови за стандартом CEFR має величезне значення з кількох ключових причин. По-перше, це допомагає кожній особі об'єктивно оцінити свої мовні навички, що дозволяє краще розуміти власні можливості та обмеження в процесі вивчення мови. Така самооцінка є обов'язковою перед початком навчання та допомагає у виборі відповідних навчальних програм та матеріалів. Крім того, знання

власного рівня допомагає планувати навчання так, щоб воно було оптимальним, але не надто складним чи простим. Також встановлення конкретних мовних цілей стає легшим, адже знання свого рівня допомагає визначити, якого рівня потрібно прагнути та які навички розвивати. Нарешті, розуміння власного рівня CEFR може бути корисним при оцінці досягнень, пошуку роботи або вступі до навчальних закладів, оскільки деякі роботодавці та університети вимагають або надають перевагу кандидатам з сертифікатом CEFR. У цілому, знання свого рівня CEFR допомагає керувати процесом вивчення мови більш ефективно та приємно [3].

Згідно зі шкалою CEFR, рівні володіння мовою поділяються на три групи. На рівні А (базовий) людина лише починає вивчати мову, знає окремі слова та фрази, має труднощі у спонтанному спілкуванні, але може читати прості тексти та писати короткі листи. На рівні В (середній) особа вже володіє достатньою мірою мовної компетенції для вільного спілкування на загальні теми з носіями мови, може розуміти більшість слів у текстах та переглядати фільми чи читати книги з розумінням. Нарешті, на рівні С (просунутий) людина вміє підтримувати розмову на складні теми, має широкий словниковий запас, може користуватися мовою у роботі та навчанні. Ця шкала допомагає людям та викладачам чітко оцінити та розуміти рівень володіння мовою та визначити шлях подальшого розвитку [1].

Ці три групи поділяються на шість рівнів володіння іноземною мовою:

1. Beginner / A1: На цьому рівні той, хто навчається, починає вивчати англійську мову, засвоює алфавіт, базові слова та фрази для повсякденного спілкування. Він може розповідати коротку інформацію про себе, писати прості речення, читати короткі тексти та сприймати на слух базові вислови.

2. Elementary / A2: На цьому рівні людина вже може підтримувати просту розмову на загальні теми, писати короткі тексти та вміє читати невеликі тексти з незнайомими словами, розуміючи суть із контексту.

3. Intermediate / B1: Людина на цьому рівні добре володіє лексикою і може підтримувати розмову на повсякденні теми, а також писати до 20 речень у форматі оповідання або особистого листа.

4. Upper-Intermediate / B2: На цьому етапі людина вже може висловлювати свою

думку більш містко, описувати в деталях власні емоції та почуття, читати художню літературу та вести ділове листування.

5. Advanced / C1: На цьому рівні людина володіє мовою вільно, вміє висловлювати свою думку на будь-яку тему, пише довгі тексти та розуміє іншу людину навіть при швидкому спілкуванні або використанні діалектів.

6. Proficiency / C2: На останньому рівні студент володіє мовою майже на рівні носія, легко спілкується навіть на незнайомі теми та вміє писати великі за обсягом тексти [4].

Висновки. Європейський стандарт CEFR визначає рівні володіння іноземною мовою, які є основою оцінювання та спрощення процесу вивчення мов. Ця система не лише надає чіткі критерії для оцінки мовних навичок, але і допомагає студентам та викладачам краще розуміти індивідуальні потреби та можливості в навчанні. Використання стандарту CEFR сприяє створенню єдиної мовної платформи, яка забезпечує об'єктивність та порівнянність результатів оцінки мовної компетентності між різними країнами, навчальними закладами та курсами. Крім того, цей стандарт стимулює розвиток мовної освіти, підвищує мотивацію до вивчення мови та сприяє відчутному покращенню комунікаційних навичок учасників навчального процесу. Таким чином, CEFR є важливим інструментом для розвитку міжкультурного спілкування та глобальної освіти, що сприяє побудові взаєморозуміння у сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейський стандарт оцінки володіння іноземною мовою — CEFR. URL: <https://www.work.ua/articles/job-interview/3091/>
2. Рівні володіння англійською мовою. Що таке CEFR. URL: <https://ua.enginform.com/article/rivni-volodinnia-anglijskoiu-movoiu-scho-take-cefr>
3. Що таке шкала CEFR? Коротко про головне. URL: <https://grade.ua/uk/news/chto-takoe-cefr-i-dlya-chego-ono-nuzhno/>
4. Як визначити свій рівень англійської або що таке CEFR. URL: <https://cases.media/article/yak-viznachiti-svii-riven-angliiskoyi-abo-sho-take-cefr>

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Розвиток системи інклюзивного навчання протягом багатьох років залишається одним із пріоритетів держави та суспільства. Міністерство освіти і науки України інтегрувало питання включення дітей з особливими освітніми потребами в концепцію освітньої діяльності Нової української школи. Через те що, на жаль, кількість дітей з порушеннями здоров'я з кожним роком тільки продовжує зростати, ця тривожна тенденція спонукає до пошуку нових підходів для інтеграції людей з обмеженими можливостями в суспільство. Наукові дослідження таких вітчизняних вчених як, В. Засенко, В. Бондар, В. Синьов, О. Таранченко та інших, які досліджували різні аспекти проблеми інклюзії та соціалізації осіб з особливими потребами, а також вивчали особливості підготовки кадрів для освітнього інклюзивного середовища та їх діяльність в умовах масової школи, зараз лягають в основу структурування підготовки фахівців (спеціальних педагогів, вчителів загальноосвітніх шкіл та ін.) до роботи в умовах інклюзії.

Зміни, що супроводжують розвиток суспільства, сприяють впровадженню інклюзивної освіти, яка вимагає від педагогів надання якісних освітніх послуг для всіх учнів. Однак однією з головних проблем в Україні є нестача кваліфікованих та компетентних фахівців у сфері спеціальної освіти. В умовах впровадження інклюзивної освіти педагог відіграє особливу, а часто й нову для себе роль. Успіх навчального процесу значною мірою залежить від його здатності адаптуватися до нових вимог і особливостей, а також від готовності та бажання внести особистий, індивідуальний вклад у розвиток і вдосконалення педагогічної діяльності. Важливу роль у підготовці педагога до інклюзивної освіти відіграють його професійно значущі психологічні якості. Особистісна готовність майбутнього вчителя до роботи в

інклюзивному навчальному закладі має велике значення. Тому важливо, щоб вони адекватно сприймали стереотипи, пов'язані з педагогічним супроводом дітей з особливими потребами. Кінцевим результатом підготовки педагогічних кадрів до роботи в умовах інклюзії має стати формування у них інклюзивної компетентності. Це включає відповідний рівень знань та вмінь, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків в умовах інклюзивного навчання. Варто зазначити, що на сьогодні в європейському освітньому просторі ще не існує єдиної класифікації інклюзивних компетентностей педагогів. Загалом компетентності поділяють на дві основні групи: предметно-спеціальні (фахові) та загальні. Предметно-спеціальні компетентності пов'язані з певною галуззю знань і є ключовими для професійної діяльності за конкретною спеціальністю, тоді як загальні компетентності є універсальними і важливими для професійного та особистісного розвитку незалежно від предметної сфери.

Актуальність даної теми в умовах суспільства, що розвивається настільки стрімко неможливо недооцінити, інклюзивні компетентності педагогу потрібні для того щоб, проводити психолого-педагогічну, корекційну і реабілітаційну роботу, бути готовим та здатним здійснювати організацію інклюзивного середовища у класі, де навчаються учні з особливими потребами, що передбачає здійснення відповідного навчально-виховного процесу. Система підготовки психолого-педагогічних кадрів для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами реформується відповідно до сучасних світових тенденцій і базується на інноваційній стратегії переходу від інституціоналізації до інклюзії. Основою цього реформування є дитиноцентризм, що акцентує увагу на виявленні потенціалу кожної дитини з особливими потребами та створенні умов для її успішного розвитку і самореалізації. Зі збільшенням інновацій в освітній галузі зростають вимоги до загальнокультурного та професійного рівня спеціальних педагогів, які працюють в інклюзивному середовищі. Тому сучасна інклюзивна освіта потребує вдосконалення навчальних програм та методик у закладах вищої освіти для забезпечення повноцінної підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзії. Під час підготовки майбутніх вчителів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі важливо надавати їм різноманітні теоретичні знання та формувати

практичні навички для роботи з дітьми з особливими потребами. Вони повинні добре розуміти процеси, які відбуваються під час практичної діяльності педагога. У цьому контексті значну роль відіграє чітко спланована та професійно організована педагогічна практика. Загальновідомо, що діяльність усіх фахівців інклюзивного навчального закладу орієнтована на досягнення головної мети – підготовку дитини до самостійного життя, тобто соціалізації. Під час підготовки майбутніх педагогів важливо акцентувати увагу на тому, щоб допомога та підтримка в процесі навчання не перевищували необхідні межі, оскільки це може призвести до надмірної залежності дитини від цієї підтримки та ослаблення її компенсаторних можливостей. У цьому контексті також слід підкреслити, що співпраця педагогів в інклюзивному закладі має охоплювати не лише батьків дітей з обмеженими можливостями здоров'я, а й батьків здорових дітей, які є не менш важливими учасниками процесу інклюзивного навчання.

Отже, підводячи підсумки, мета цієї доповіді полягає в підкресленні ролі педагога у реалізації інклюзивної шкільної освіти. Ця роль є надзвичайно важливою, оскільки діти з особливостями розвитку, інтегровані у реальне соціальне середовище з якомога раннього віку, стають повноцінними членами суспільства. Тому для підготовки фахівців до роботи в інклюзивних умовах необхідна цілеспрямована діяльність щодо вдосконалення їх знань та методичної підготовки для роботи з дітьми з особливими потребами, їх навчання і соціалізації, а також навчання педагогів співпрацювати з усіма учасниками процесу та працювати в команді. Це вимагає подальшого вдосконалення, вивчення нових підходів і поширення набутих знань та досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / В. М. Захарченко та ін. ; за ред. В. Г. Кременя. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.
2. Ленів З.П. Особливості реалізації інклюзії та підготовки відповідних фахівців: проблеми, досвід, перспективи / З.П. Ленів // Науковий часопис НПУ імені М.П.

Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2014. – № 28. – С. 119-121, 123

3. Удич З. І. Модель фахової підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивного класу. Освітній егоцентризм Георгія Філіпчука : зб.наук. пр. / редкол.: Н. Ничкало (голова), та ін. ; упоряд.: Н. Ничкало, О. Боровік. Київ : Богданова А. М. 2016. С. 416–417.

4. Удич З. І. Ресурсна складова інклюзивної компетентності педагогічного працівника загальноосвітнього закладу. Педагогічні науки : зб.наук. пр. 2019. № 88. С. 137–143.

**Філіпенко О.І.,
Гончаренко С.Р.**
Одеський національний
технологічний університет

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Під впливом глобалізації, інтеграції українське суспільство виявляє підвищений інтерес до вивчення іноземних мов. Згідно із Законом України «Про застосування англійської мови в Україні» забезпечується «обов’язкове вивчення англійської мови (як першої або другої іноземної мови) в закладах вищої освіти відповідно до освітньої програми, за якою заклад освіти провадить освітню діяльність» [3].

В освітньо-професійних програмах різних спеціальностей для здобувачів вищої освіти розроблені освітні компоненти, які формують у них іншомовну професійну компетентність. У сучасній вищій школі система підготовки фахівців удосконалює процес вивчення іноземної мови на такий рівень, щоб мовні та мовленнєві навички студентів не викликали складнощів при професійному спілкуванні. Саме це допоможе сформувати професійно-орієнтовану міжкультурну комунікативну компетенцію, яка включає знання та вміння як іноземною, так і рідною мовою, а також певні здібності та якості особистості. У процесі вивчення іноземної мови

передбачають системне використання комунікативних методик, які формують міжособистісне, професійне спілкування з представниками певної мовної спільноти.

Самостійна робота сприяє «активізації й підвищенню якості навчання, розкриває здібності студента, формує його як творчу особистість» [2, с. 21].

У навчальному процесі сучасного закладу вищої освіти є важливою формою самостійна робота студентів, яка передбачає самостійне виконання студентами необхідного обсягу роботи за спеціально підготовленими завданнями: «репродуктивних, за зразком, реконструктивно-варіативних... навчально-дослідних» [1, с. 203], пошукових завдань; підготовка доповідей, презентацій; кейс-аналіз прослуховування аудіоматеріалів, перегляд відеофільмів.

Одним з перспективних методів роботи зі студентами є проєктна діяльність (виконання презентацій-проєктів та завдань професійного та міжкультурного спрямування іноземною мовою). Цей вид навчальної діяльності дає великі можливості для формування мовних компетенцій та розвитку творчих здібностей під час виконання практичної діяльності, яка тісно пов'язана з особистим досвідом та професійними інтересами здобувачів вищої освіти.

Ще одним видом самостійної роботи є кейс-аналіз. Кейси, тобто документовані ситуації, дають основу для дискусій, адже студенти застосовують отримані знання, аналізують факти, роблять висновки. Розрізняють оціночні кейси та кейси-методи, що передбачають прийняття рішень. Наприклад, розглядаючи оціночні кейси, студенти самостійно аналізують проблему, причини її виникнення, досліджують логіку розвитку, можливі наслідки, висловлюють свою думку, а кейси-методи ідентифікують проблему, розглядають альтернативи її оцінки, обґрунтовують необхідність ухвалення тих чи інших дій. Ці кейси найбільш наближені до реальної дійсності та здійснюється на основі комунікативного підходу.

Злагоджено поєднується у навчальному процесі вид самостійної роботи – використання ресурсів та послуг інтернету. Комп'ютерні навчальні програми дозволяють тренувати різноманітні види мовної діяльності, формувати лінгвістичні здібності, реалізовувати індивідуальний підхід самостійної роботи студентів.

Отже, від правильності використання різних видів самостійної роботи залежить

її раціональність та вміння студентів самостійно отримувати та обробляти інформацію. Самостійна робота студентів є важливою складовою у навчальній діяльності студентів та в подальшому впливає на конкурентоспроможність на ринку праці майбутніх фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сисоєва С.О. Батечко Н.Г. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку [Текст] : [монографія] / Світлана Сисоєва, Ніна Батечко ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. - К. : ВД ЕКМО, 2011. - 341 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 318-336.
2. Ушкаренко В.О., Смолієнко Н.Д., Осадчук І.В., Виноградова Т.І. Організація самостійної роботи студентів: Навчальний посібник. Херсон: Айлант. 2005. 96 с.
3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-IX#Text>

Чумаченко О.О.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сталий розвиток є однією з найважливіших глобальних цілей сучасності, що впливає на всі аспекти суспільного життя, у тому числі й на освіту. Вища освіта в Україні перебуває на шляху реформування та гармонізації з європейськими стандартами і має інтегрувати принципи сталого розвитку, щоб відповідати сучасним викликам. Це передбачає не лише оновлення освітніх програм, а й створення умов для екологічно та соціально-відповідального навчання. Європейські виміри сталого розвитку, такі як екологічна свідомість, соціальна відповідальність та економічна стабільність, стають важливими індикаторами для модернізації української системи освіти.

Сталий розвиток – це концепція, яка охоплює три основні елементи: економічний, екологічний та соціальний. У контексті освіти це означає надання якісної освіти, яка допомагає розвивати компетенції, необхідні для подолання сучасних викликів. Основна мета - інтегрувати знання зі сталого розвитку в освітній процес таким чином, щоб здобувачі не лише опановували теоретичні знання, а й застосовували їх на практиці для покращення якості життя в суспільстві [1, с.20].

Протягом останніх років Європейський простір активно просуває концепцію сталого розвитку в усіх сферах життя, включаючи освіту. Ключовими інструментами реалізації цієї концепції є безліч освітніх програм та ініціатив, що сприяють академічній мобільності, обміну досвідом та фінансуванню наукових досліджень.

Однією з ключових ініціатив ЄС є створення Регіональних центрів експертизи (РЦЕ). Вони мають на меті інтегрувати принципи сталого розвитку на всіх рівнях освітнього процесу; РЦЕ сприяють проведенню досліджень, орієнтованих на сталий розвиток, та включенню екологічних і соціальних питань у навчальні програми.

Українська вища освіта певною мірою гармонізована з європейськими стандартами, завдяки участі в Болонському процесі та запровадженню кредитно-модульної системи. Однак необхідні подальші зміни та модернізація для впровадження принципів сталого розвитку в систему освіти [3, с.58].

Незважаючи на позитивні кроки, українська вища освіта стикається з низкою проблем, що перешкоджають сталому розвитку. Деякі з них включають:

1. Відсутність фінансової підтримки досліджень у сфері сталого розвитку не дає змоги українським закладам вищої освіти проводити інноваційні дослідження та впроваджувати нові програми
2. Викладачі та дослідники потребують просунутої підготовки та освіти в галузі сталого розвитку, особливо з погляду європейських стандартів
3. Українським освітнім закладам необхідно активніше брати участь у європейських дослідницьких проєктах [2, с.135].

Для того щоб поставити українську освіту на шлях сталого розвитку, необхідно зробити кілька важливих кроків:

1. Необхідно забезпечити фінансову підтримку університетських проєктів зі сталого розвитку. Це включає як державні програми, так і залучення приватного капіталу та міжнародних грантів.

2. Важливо розширювати міжнародні партнерства у сфері освіти та досліджень. Програми обміну, такі як Erasmus+, надають українським студентам і викладачам можливість здобути цінний досвід у європейських університетах і допомагають розвивати практику сталого розвитку в Україні.

3. Онлайн-курси, інтерактивні платформи та сучасні освітні технології допомагають інтегрувати сталий розвиток в освітній процес і розширити доступ до знань

4. Розвиток має бути спільною справою держави, університетів та бізнесу. Співпраця з приватним сектором може допомогти створити практико-орієнтовані програми, які допоможуть розвинути компетенції студентів у реальному світі [2, с.120].

Сталий розвиток вищої освіти в Україні - важливий крок на шляху до інтеграції та конкурентоспроможності країни в Європейський освітній простір. Європейські аспекти сталого розвитку, такі як екологічна свідомість, соціальна відповідальність та економічна стійкість, мають стати основою для модернізації системи освіти України. Реалізація цих принципів дасть змогу не тільки підвищити якість освіти, а й сформувати нове покоління професіоналів, здатних розв'язувати сучасні глобальні проблеми.

Україна має всі можливості успішно інтегрувати європейський вимір сталого розвитку у вищу освіту, але для цього необхідні активні дії держави, університетів і громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриньова М. В., Ситник О. В. Інноваційні підходи до підготовки кадрів у контексті сталого розвитку // *Вісник сучасної освіти*. – 2023. – № 2(10). – С. 18–25.

2. Освіта для сталого розвитку: міжнародний досвід та українські реалії / За ред. І. Зайцевої. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2021. – 240 с.

3. Харченко Л. В. Інтеграція принципів сталого розвитку в освітній процес: методологічні підходи // *Наукові записки НаУКМА*. – 2022. – № 4. – С. 54–62.

**Шепель М.Є.,
Філіпенко О.І.,
Третяк В.В.**
Одеський національний
технологічний університет

ФОРМУВАННЯ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ТЕХНІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Деонтологія або наука про мораль у сучасному світі широкого розвитку набула в основному в галузях медицини та юриспруденції, однак останнім часом цей науковий напрям набирає розвою й у педагогіці та інших дотичних до неї галузях.

Професійна освіта спрямована на формування та розвиток професійних і загальних знань, умінь і навичок, необхідних для трудової діяльності за певною професією чи спеціалізацією, що завершується здобуттям трудової кваліфікації [1]. Однією з вимог до сучасного філолога-фахівця є володіння іноземною мовою на достатньому рівні для спілкування, які викладені у Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [2]. Актуальним є і формування деонтологічної культури у майбутніх фахівців філологічних спеціальностей під час здобуття ступеня «бакалавр філології» у технічних закладах вищої освіти.

Сьогодні освітня парадигма змінилася: фахівців філологічних спеціальностей готують не лише класичні ЗВО, але й технічні. Підготовка майбутніх фахівців філологічних спеціальностей у технічному ЗВО має свою специфіку. Так, здобувачі отримують не тільки класичну філологічну освіту, але й інші компетентності, які роблять їх більш конкурентноспроможними на ринку праці.

Сучасний фахівець повинен володіти не лише професійними знаннями, але й

навичками soft skills, бути етично розвинутим.

Деонтологію часто розглядають як етику обов'язку. Деонтологія стверджує, що для моральної оцінки вчинку не потрібно враховувати мотиви, цілі та наслідки, оскільки моральна специфіка визначається почуттям обов'язку [3].

Світлана Хлестова розглядає деонтологічну культуру здобувача як сукупність психічно-інтелектуальних, емоційно-ціннісних та професійно-етичних характеристик, що визначають етичну та культурну значущість його діяльності [4, с. 9].

Елементами деонтологічної культури, як підкреслює Ія Камінська, є деонтологічна компетентність та комунікативні навички, які дозволяють викликати довіру, емпатію, емоційність та емоційну ідентифікацію, особистісну рефлексію, а також забезпечують нормативну поведінку, моральну свідомість та відповідальність у діяльності [5, с. 22].

Науковець Є. Гіда підкреслює, що деонтологічні норми та відповідні кодекси (кодекс честі, етичний кодекс, деонтологічний кодекс) містять стандарти, які дають певні орієнтири для практики [6, с.182].

Як бачимо, деонтологічна культура є важливою складовою професійної культури, вона впливає на морально-психологічну готовність до професійної діяльності.

Одеський національний технологічний університет здійснює підготовку майбутніх фахівців за спеціальністю 035 Філологія (перша французька). Велика увага приділяється розвитку загальних та фахових компетентностей. Освітній компонент «Деонтологія» відноситься до дисциплін загальної підготовки. Результатом навчання ОК «Деонтологія» є розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства; співпраця з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо; використання інформаційних й комунікаційних технологій для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності; використання мов, що вивчаються в усній та письмовій формах, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв'язання

комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя [7].

Розвитку деонтологічної культури майбутніх фахівців філологічних спеціальностей в ОНТУ сприяють не тільки ОК «Деонтологія», але й інші ОК: «Сучасна українська мова», «Філософія», «Історія світової літератури», «Історія України та української культури», «Перша іноземна мова (французька)», «Друга іноземна мова (англійська)», «Теорія перекладу», «Педагогіка». Також здобувачі вищої освіти ОП «Філологія» беруть участь у всеуніверситетських виховних, тематичних заходах, конференціях та семінарах, які формують у них морально-етичні цінності, що існують у суспільстві.

Отже, формування деонтологічної культури в студентів філологічних спеціальностей надалі сприяє їхньому професійному становленню як конкурентноспроможних спеціалістів на сучасному ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 16 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Language Policy Unit, Strasbourg: Language Policy Unit, 2001.
3. Деонтологія. Енциклопедія сучасної України: вебсайт. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=26029
4. Хлестова С.С. Формування деонтологічної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі соціально-виховної роботи: автореф. дис...канд. пед. наук: 13.00.07. Київ, 2011. 23 с.
5. Камінська І.П. Дослідження складових компонентів деонтологічної культури майбутніх медиків в умовах англomовного навчання. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2015. №9. С.21-25.
6. Гіда Є. О. Деонтологічний кодекс як форма закріплення деонтологічних норм. Право і Безпека. 2009. № 5. С. 181–184

7. Освітньо-професійна програма «Філологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. 2024 Одеса. 22 с. ОНТУ. <http://nmv.ontu.edu.ua/opp/035b-fi2024.pdf>

Goncharova O.A.

Bogdan Khmelnitsky Melitopol
State Pedagogical University

**BOGDAN KHMELNITSKY MELITOPOL STATE PEDAGOGICAL
UNIVERSITY'S EXPERIENCE IN IMPLEMENTING THE JEAN MONNET
MODULE "STRENGTHENING THE EU COMMON VALUES THROUGH THE
POLICY OF MULTILINGUALISM IN THE EDUCATION AND TRAINING OF
FUTURE TEACHERS"**

A Jean Monnet Module is a part of the Jean Monnet Activities, which are funded by the European Commission through the Erasmus+ Programme. These modules aim to promote teaching and research on European integration and the European Union (EU), and focus on raising awareness about the EU, its policies, and its relevance in various academic disciplines. Jean Monnet Modules are often short programs, which cover a broad range of topics related to the EU, including its institutions, policies, history, and future developments. They usually contribute to the knowledge and understanding of European integration and are targeted at students who may not necessarily specialize in EU studies, helping to spread knowledge across different fields. Although focused on the EU, these modules are interdisciplinary and integrate perspectives from fields like law, political science, economics, history, sociology, and more. Successful applications for a Jean Monnet Module receive EU funding, which supports teaching, research, and dissemination of findings.

The impact and value of a Jean Monnet Module go beyond academic enrichment, influencing a wide range of fields from education to policy-making. These modules increase the awareness of the European Union's significance in global affairs and contribute to a deeper understanding of the EU's impact on global governance, economics, law, and diplomacy. Since Jean Monnet Modules are not confined to European institutions,

universities worldwide can participate, which leads to the internationalization of EU studies. This promotes collaboration between EU and non-EU countries, facilitating mutual understanding and joint research in areas like trade, human rights, and environmental protection. Academics and students participating in Jean Monnet Modules often join a larger network of scholars, which provides opportunities for collaborative research, teaching exchanges, and joint projects across international borders. The modules often encourage critical analysis of the EU's role in the world, pushing students to think critically about complex issues such as sovereignty, democracy, economic inequality, and global interdependence. This contributes to a well-rounded, informed perspective that is essential for addressing global challenges.

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University is currently implementing Erasmus+ programme Jean Monnet Module “Strengthening the EU common values through the policy of multilingualism in the education and training of future teachers” (101083321 - SEUCV ETT), which is aimed at improving the educational and pedagogical process in Ukraine, as well as bringing it closer to European standards in the field of teaching foreign languages and the EU shared values. The target group of the project includes 90 Bachelor students in their 3rd and 4th years of studies.

Module Objectives include students' awareness of the EU common values and their ability to teach these values to the schoolchildren. Students are supposed to know what EU's policy of multilingualism is, be familiar with main ways of strengthening the EU common values through the EU's policy of multilingualism when providing early language learning in primary schools. This Jean Monnet Module is also aimed at the development of students' understanding of EU common values' role in boosting the cultural and economic development of the country and importance of introducing European language standards into Ukrainian educational space. After doing this module future teachers should be able to disseminate the EU common values while teaching foreign languages to children from an early age.

As a result of learning on this module, students should have demonstrated the following outcomes: awareness of the EU common values and policy of multilingualism which includes language policy, reforms, curricula, learning strategies, creativity,

development in language learning and teaching sphere, etc.; ability to use all European education requirements while strengthening EU common values through teaching a foreign language to Ukrainian schoolchildren; ability to contribute to the linguistic diversity and language learning in Ukraine, based on the introduction of the European common values, language standards and main vectors of EU's policy of multilingualism into Ukrainian educational space [1; p. 98].

The project is composed of three annual cycles. Its structure includes a theoretical and a practical part (60 hours each). Theoretical part of the course helps students acquire basic understanding of the EU common values, deals with an outline of the EU's policy of multilingualism, discusses the EU language standards. Thus, students become aware of Common European Framework of Reference for Languages and its practical application; get acquainted with reforms in teaching foreign languages; are equipped with effective teaching and learning strategies. Practical part is held in two forms: as one-week intensive training course on strengthening the EU common values through teaching foreign languages, based on the EU's policy of multilingualism (30 hours) and as teaching practice in educational institutions (30 hours). This part fosters students' ability to use European standards and shared values while teaching English to children from an early age [2; p.205].

Thus, the Jean Monnet Module "Strengthening the EU common values through the policy of multilingualism in the education and training of future teachers" serves as a key vehicle for advancing knowledge about the EU policy of multilingualism and shaping future foreign language teachers. Its impact extends beyond university environment and goes to schoolchildren, their parents, as well as school policymakers, making it an essential tool for promoting understanding and integration both within and outside of Europe. By focusing on EU-related content, the module helps foster a new generation of scholars, experts, and professionals with specialized knowledge of the European Union and its policies. After mastering this Module future foreign language teachers can contribute to policymaking, academia, and business in ways that align with or influence EU practices and strategies.

REFERENCES

1. Goncharova O.A., Maslova A.V. Jean Monnet Module as an effective tool for promoting the EU educational content (case of Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University). Global modern trends in research (May 30–31, 2024. Riga, the Republic of Latvia) : International scientific conference. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. P. 96-99
2. Maslova A.V., Goncharova O.A. European values in training of future foreign language teachers. The latest development trends in philological science and education (February 7–8, 2024. Riga, the Republic of Latvia) : International scientific conference. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. P. 204-207.

Illin M.S.

Bogdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University

THE IMPACT OF EUROPEAN VALUES ON THE EDUCATIONAL PROCESS IN UKRAINE

Integration into the circle of European values in Ukraine's system of education in general has become a kind of determinant for modern educational reforms. Along with the political part related to the signing of the Association Agreement between Ukraine and the European Union in 2014, Ukraine took commitments regarding alignment with the core European principles: democracy, human rights, and the rule of law, according to the European Commission [1]. These values played a major role in reforming primary and higher education ever since, modernizing the academics of the country.

One of the primary European values is democracy, which promotes student-centered learning. This approach has been a key element of educational reform, particularly through the concept of “New Ukrainian School”, a key reform initiative aimed at modernizing education, which was launched in 2017 to foster critical thinking and personal development. The focus on critical thinking and active participation encourages students to become more engaged in their learning process. The reforms aim to cultivate open-minded, independent

individuals who can actively participate in democratic processes and contribute to civil society. Moreover, democratic values in education promote transparency and fairness in academic assessment, shifting from the more authoritarian, Soviet-style pedagogy that dominated in earlier decades.

The other most important value is realized in the observance of human rights, whose great impact has been felt in curriculum development. Issues like gender equality, anti-discrimination, and inclusion have been formed as some of the key subjects of educational programs. International frameworks which insist on the realization of inclusive and equitable quality education for all, such as the UN Sustainable Development Goals, have been adopted by Ukraine. Students with disabilities are treated with special consideration; thus, Ukraine has included policies on inclusive education in practice, guaranteeing equal opportunities for all students. According to UNESCO [2], almost 20% of Ukrainian schools have managed to introduce inclusive classrooms, which is a big step forward in an attempt to include marginalized groups into the educational mainstream.

The other fundamental European value that has impinged on the Ukrainian educational system is the rule of law. The basis of this is civic education, which has introduced the teaching of subjects such as law, civic responsibility, and human rights in most schools. In 2018, a course entitled “Civic Education” was introduced to teach students the basics of legal systems, constitutional rights, and their responsibilities as active citizens. This course not only prepares students for active citizenship but also fosters respect for the law and democratic institutions. Further, the expansion in legal education within the higher education system has been ensured to enhance knowledge in constitutionalism and the role of the judiciary in ensuring democracy [3].

Additionally, Ukraine’s attempts to include European cultural values into the educational process are evident in the emphases on multiculturalism and intercultural dialogue. The history curriculum has also been revised to be more balanced and representative regarding Ukraine’s role in European history, while language policies are promoting multilingualism with a strong focus on the learning of English and other European languages. This is not only an attempt to enhance the linguistic abilities of students but also one to prepare them for further academic and professional opportunities within the enlarged

European community.

Furthermore, the presence of European values is not confined to changing curricula. The second significant reform was the introduction of European-style quality assurance mechanisms in education. For example, the introduction of external independent testing in 2008 has reduced corruption and made university admissions more objective. Since that time, such a mechanism of external assessment has proceeded with further improvements that have contributed to the overall transparency and effectiveness of Ukrainian educational system.

In conclusion, the educational reforms in Ukraine, per the standards and values of Europe, have created an inclusive, democratic, and student-centered learning environment. These changes are vital for Ukraine's continued integration into the European community, ensuring that future generations of Ukrainians are equipped with the knowledge, skills, and values needed to contribute to a democratic, just, and open society.

REFERENCES

1. European Commission (2021). Association Agreement between the European Union and Ukraine: Education and Integration. URL: <https://ec.europa.eu>
2. UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) (2020). Education for All: Inclusivity and Human Rights in Ukraine's Education Reform. URL: <https://unesco.org>
3. Council of Europe (2019). The Role of the Rule of Law in Civic Education in Ukraine. URL: <https://coe.int>

Maslova A.V.

Bogdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University

PARTICIPATION IN THE EU-FUNDED ERASMUS+ PROGRAMME AS THE WAY TO DEVELOP HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

European integration is of crucial importance for Ukraine, as it represents a pathway to strengthening its political, economic, and social frameworks in alignment with European standards. By integrating into the European Union, Ukraine can foster democratic governance, enhance its rule of law, and boost economic development through access to larger markets and foreign investment. In the field of higher education European integration opens opportunities for academic collaboration, exchange of knowledge and best practices, student and staff mobility, and participation in international grant projects and programmes such as Erasmus+.

The aim of this publication is to highlight the opportunities for modernizing higher education in Ukraine through participation in the EU Erasmus+ programme.

Analysis of the relevant literature on topic proves a stable interest of the Ukrainian scholars towards modernization and reforms in higher education. The issue was discussed by V. Antoniuk, O. Batrymenko, O. Derkach, O. Nazarenko, D. Nelipa, S. Rudenko, Y. Safonov, N. Serdiuk, S. Shandruk, etc.

According to the Roadmap for Ukraine's European integration in the fields of education and science until 2027 approved by the Ministry of Education and Science (2024), one of the three strategic goals of our country is the following: participants of the educational process and researchers are familiar with and share the EU values and take advantage of the European educational and research space [1]. This goal implies that the Ministry of Education and Science of Ukraine provides opportunities for international cooperation of educators and scholars through the implementation of joint projects and programmes co-funded by the EU. One of such programmes is Erasmus+.

Erasmus+ is the EU's Programme to support education, training, youth and sport,

providing broad cooperation in these fields. The estimated budget for the program is €26.2 billion. The 2021-2027 initiative emphasizes social inclusion, the green and digital transitions, and increasing youth engagement in democratic processes. It aligns with key initiatives such as the European Education Area, the Digital Education Action Plan, and the European Skills Agenda. Furthermore, the program:

- supports the European Pillar of Social Rights;
- implements the EU Youth Strategy 2019-2027;
- enhances the European dimension in sports [3].

The integration process in these areas involves the implementation of European norms and standards in education, science, and technology, as well as the promotion of Ukraine's cultural and scientific-technical achievements in the EU. Ultimately, these steps will contribute to strengthening Ukraine's European cultural identity and its integration into the common European intellectual, educational, and scientific-technical environment.

The Erasmus+ program has been pivotal in advancing higher education reforms in Ukraine. Since 2015, it has supported:

- 48 projects focused on building the institutional capacity of higher education institutions, targeting areas such as curriculum development, collaboration between universities and businesses, and structural reorganization;
- 120 Jean Monnet activities aimed at fostering research and knowledge about the EU, with a total grant of over €3.9 million, plus an additional €1.3 million for network support;
- 27 Ukrainian organizations, including 12 higher education institutions, that have joined Strategic Partnerships.;
- 4 structural projects aimed at supporting educational policy reform [2].

Conclusions. Participation of Ukraine in cutting-edge research through initiatives like Erasmus+ is an effective tool integrating the best European experience and practices in the sphere of higher education. This process not only raises the quality of education and innovation in Ukraine but also nurtures a shared sense of European identity, facilitating cultural exchange and solidarity with other EU member states. Ultimately, integration into the European space accelerates Ukraine's modernization and strengthens its global standing.

REFERENCES

1. Про затвердження дорожньої карти європейської інтеграції України у сферах освіти і науки до 2027р. : наказ Міністерства освіти і науки від 11 грудня 2023 р. № 1501. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/661/698/4dd/6616984dd9b07252389493.pdf> (дата звернення: 17.10.2024).
2. Mission of Ukraine to the European Union. Cooperation in the field of education, Erasmus+ program. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/galuzeve-spivrobitnictvo/klyuchovi-tendenciyi-politiki-yes-u-sferi-osviti-ta-kulturi-programa-yes-erazmus> (дата звернення: 17.10.2024).
3. National Erasmus+ office in Ukraine. What is Erasmus+? URL: <https://erasmusplus.org.ua/en/erasmus/what-is-erasmus/> (дата звернення: 17.10.2024).

РОЗДІЛ 3. Соціально-педагогічні виміри інклюзивної освіти в країнах Європейського Союзу

Батарейна І.О.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА В УКРАЇНІ

Інклюзивна освіта є важливою складовою сучасної освітньої системи, оскільки вона робить освіту доступною для всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, забезпечуючи рівні можливості для навчання та розвитку. В країнах Європейського Союзу та в Україні інклюзивна освіта займає важливе місце у стратегіях удосконалення освітньої системи та соціально-економічного розвитку. Країни Європейського Союзу вважають інклюзивну освіту основою розвиваючого суспільства, адже вона сприяє створенню рівноправних умов для всіх дітей, незалежно від їхніх можливостей. Завдяки інклюзивній освіті діти з особливими потребами мають можливість інтегруватися в суспільство, розвивати свій потенціал та здобувати освіту разом зі своїми ровесниками.

Країни ЄС активно впроваджують програми та проекти, спрямовані на підтримку інклюзивної освіти, створюючи сприятливі умови для успішного розвитку кожної дитини. Україна також визнає важливість інклюзивної освіти і приділяє їй належну увагу. Уряд ухвалив ряд законодавчих актів та стратегічних документів, спрямованих на підтримку інклюзивної освіти в країні. Розвиток інклюзивної освіти є одним із пріоритетів освітньої політики України, адже це сприятиме створенню справедливого та інклюзивного суспільства, де кожна дитина матиме можливість отримати якісну освіту та розвивати свої здібності. Прийнята Концепція розвитку інклюзивної освіти в Україні, яка передбачає поетапне впровадження інклюзивної освіти на всіх рівнях освітньої системи [3]. Однак, не дивлячись на всі заходи, що вживаються у країнах Європейського Союзу та в Україні, інклюзивна освіта є

складною проблемою, яка вимагає багато зусиль для повноцінного впровадження. У цілому, інклюзивна освіта в країнах Європейського Союзу та в Україні є важливим інструментом соціального розвитку та розвитку особистості. Вона сприяє побудові відкритого, толерантного суспільства, де кожен має можливість реалізувати свої можливості та внести свій внесок у загальнорозвиваючий процес. Для успішного впровадження інклюзивної освіти необхідна співпраця всіх зацікавлених сторін – уряду, освітніх установ, педагогічних працівників, батьків та громадськості [2]. Адже, інклюзивна освіта – це система освіти, яка передбачає надання можливості учіння для всіх дітей, незалежно від їхньої індивідуальної спроможності, статі чи соціального статусу.

У Німеччині існує програма «Інклюзивна освіта для всіх», яка передбачає інтеграцію дітей з особливими потребами у звичайні класи. Необхідно посилювати підготовку педагогічних кадрів, створювати спеціалізовані умови для дітей з особливими потребами, а також підтримувати співпрацю між школами, батьками та громадськістю [4].

Інклюзивна освіта в країнах Європейського Союзу та в Україні є важливим аспектом розвитку освітньої системи і суспільства в цілому. Ця тема відкриває перед нами безмежні можливості для створення справедливого та інклюзивного середовища, де кожна дитина має право на якісну освіту та рівні можливості для розвитку своїх здібностей. Інклюзивна освіта сприяє створенню активного та різноманітного суспільства, де кожен може знайти своє місце, незалежно від індивідуальних особливостей. Ця освіта допомагає уникнути соціальної відчуженості та дискримінації, сприяючи формуванню більш толерантного та розуміючого суспільства. Вона сприяє розвитку усіх дітей, незалежно від їхнього статусу, раси, етнічного походження чи фізичних можливостей. Інклюзивна освіта відкриває перед країнами нові можливості для соціального та економічного розвитку, розвиваючи потенціал кожної дитини і готуючи їх до життя у сучасному світі. Впровадження інклюзивної освіти потребує спільних зусиль усіх сторін – від уряду та освітніх установ до педагогічних працівників та батьків. Це вимагає постійного вдосконалення та адаптації освітніх програм, методик та підходів з метою забезпечення якісної та

доступної освіти для всіх дітей [1].

Отже, інклюзивна освіта є важливим аспектом розвитку сучасного суспільства і вимагає комплексного підходу і системної підтримки для її успішного впровадження. Інклюзивна освіта є важливим інструментом для побудови справедливого та рівноправного суспільства, де кожна дитина має можливість реалізувати свій потенціал та долучитися до загального розвитку. Ця тема відкриває нам нові горизонти для співпраці, толерантності та взаєморозуміння, сприяючи побудові більш демократичного та гуманного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / укладачі Н. В. Заєркова, А.О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с. URL: https://ippo.kubg.edu.ua/wpcontent/uploads/2016/08/n_zaerkova_a_trejtyak_inkl_osvita_vid_a_do_ya.pdf
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
3. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <http://poroshenko.com/data/group/21/site2-bff4eba3e5.pdf>
4. Садова І.І. Інклюзивна освіта в країнах Європи. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020 р., № 69, Т. 1. Ст. 188 - 192. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-1.37>
5. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: від основ до практики : монографія / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. – Київ : АТОПОЛ, 2016. – 152 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Поліхроніді А. Г. Створення інклюзивного освітнього середовища в сучасних навчальних закладах. Наука і освіта. 2016. №6. С. 82-85.

Білик Н.А.

магістрантка, Мелітопольський
державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З РОЗЛАДАМИ СПЕКТРУ АУТИЗМУ

Формування соціально-комунікативних навичок у молодших школярів із розладами спектру аутизму (РАС) є однією з найбільш актуальних проблем сучасної педагогіки та психології. З огляду на зростаючу кількість дітей із цим діагнозом, питання їхньої інтеграції в соціум набуває особливого значення. Недостатній рівень розвитку соціальних та комунікативних умінь суттєво ускладнює навчання таких дітей, їх адаптацію до шкільного середовища, а також знижує якість їхнього життя та можливості для успішної соціалізації.

Актуальність теми дослідження зумовлена також тим, що у процесі освітньої діяльності педагоги часто стикаються з труднощами у взаємодії з дітьми з РАС, оскільки вони мають специфічні потреби у навчанні та розвитку. Наявні методики, хоча й забезпечують певні успіхи, все ще не завжди відповідають індивідуальним особливостям таких учнів. Це підкреслює необхідність розробки та впровадження нових підходів, які дозволять ефективніше розвивати комунікативні здібності у молодших школярів з аутизмом.

Поняття аутизму можна розглядати з різних рівнів пояснення: біологічного, когнітивного та поведінкового. Це пов'язано з неоднозначністю у визначенні та механізмах розладу.

Немає доказів специфічних біологічних механізмів аутизму, таких як пошкодження мозку або нейрохімічні розлади. Висловлюються припущення про конкретну локалізацію пошкодження мозку на основі поведінкових симптомів аутизму, таких як порушення комунікації, соціальної взаємодії, уяви, гнучкості мислення та повторюваних патологічних поведінкових патернів.

Історія вивчення такого поняття як «аутизм» розпочалася з 20 століття. Дослідники на той час, зокрема науковці Я. В. Крет, Н. Г. Байкіна, розглядали аутизм - переважання внутрішнього життя і відхід із зовнішнього світу - як один із симптомів шизофренії [3, с. 38].

Вперше опис аутизму як синдрому зробили майже одночасно американський дитячий психіатр Л. Каннер і австрійський педіатр Г. Аспергер [1].

Лео Каннер спостерігав 11 дітей, які виявляли надмірну ізоляцію, замкнутість, прихильність до тих самих предметів, і дій, порушення мовного розвитку аж до мутизму. Цей стан психіатр назвав «ранній дитячий аутизм», оскільки ознаки порушення найяскравіше виявляються період 2 – 2,5 років.

У вітчизняній психіатрії найбільш повний опис такого стану, як дитячий аутизм, дали О. В. Гаяш, М. І. Кляп, Калашник В.. Дослідники вважали, що аутизм у дитячому віці - це "своєрідне психічне недорозвинення, при якому на перший план виступають емоційно-вольові розлади та шизотипічна поведінка, що є наслідком недорозвинення системи активації стовбура мозку, системи "енергетичного заряду" [1; 2].

Г.М. Хворова, аналізуючи широке коло досліджень, до особливостей комунікативної компетентності при дитячому аутизмі відносить неповноцінність невербальних і вербальних засобів, несформованість основних комунікативних функцій і соціально-емоційних навичок, порушення формування навичок взаємодії та велику кількість дітей молодшого шкільного віку з аутизмом [4, с. 3]

Теоретичний аналіз літератури свідчить про те, що комунікативна компетентність базується на вмотивованій взаємодії один з одним і з колективом. При формуванні комунікативної компетентності необхідно враховувати психолого-педагогічні особливості дітей молодшого шкільного віку. Це пов'язано з тим, що для дітей молодшого шкільного віку група однолітків є своєрідним фільтром, через який вони фільтрують цінності своїх батьків і вирішують, які з них відкинути, а яким слідувати.

Так, у психолого-педагогічній літературі виділяють чотири групи дітей з розладами аутистичного спектру, які характеризуються такими системними поведінковими характеристиками, як характер вибірковості, потенціал довільної

організації, проблеми поведінки, можливі форми соціальних контактів, способи самостимуляції та рівень психолінгвістичного розвитку.

Наше дослідження показало, що 40% дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру мають середній рівень розвитку комунікації, а 60% - низький. Значна кількість дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру характеризується порушенням комунікації.

Це характеризується нездатністю до вербального спілкування з дорослими та однолітками, недорозвиненістю комунікативних навичок (діалогічного та монологічного мовлення), особливостями поведінки (відсутність інтересу до контакту, невміння успішно маніпулювати ситуаціями спілкування, нездатність змінювати характер спілкування у відповідь на ситуації що проявляється у невпевненості та негативізмі). Ці мовні та комунікативні труднощі негативно впливають на встановлення та підтримання контакту з однолітками в загальному комунікативному процесі.

Спілкування є одним з найважливіших елементів соціалізації. Неадекватне задоволення потреби в спілкуванні призводить до серйозної деформації особистості та зниження соціальної адаптації. Гра будує комунікаційний міст між здоровими та неповносправними дітьми, є прийнятною та привабливою для обох сторін, вчить партнерству та справжній рівності. Під час гри діти вчаться спілкуватися один з одним, що веде до успішної соціальної адаптації в макро- і мікросередовищі.

Висновки. Різноманітні ігри, спрямованість дитини на спілкування та спілкування з дитиною призводять до успішної соціалізації дитини. За умови успішного проведення корекційно-виховної роботи за запропонованим напрямком можна прогнозувати позитивну динаміку, таку як розв'язання внутрішньої напруги, усунення страхів, подолання сором'язливості та адекватне усвідомлення виразного мовлення оточуючих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаяш О. В. Комплексний психолого-педагогічний супровід дітей з розладами спектру аутизму в умовах інклюзивно-ресурсного центру [Електронний ресурс] / О.

В. Гаяш, М. І. Кляп // Актуальні питання корекц. освіти. 2019. Вип. 13. С. 37-47. URL: <https://cutt.ly/SpajM0P>

2. Калашник В. Співпереживання – основа взаємодії при аутизмі. Формування раннього афективного досвіду дітей / В. Калашник // Дефектолог. 2019. № 3. С. 4-9. ; Психолог дошкілля. 2019. № 6. С. 16-22.

3. Крет Я. В. Рання корекція психомоторики дітей з аутизмом / Я. В. Крет, Н. Г. Байкіна : Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : науковий журнал. 2017. Вип. 11. С. 241–246.

4. Хворова Г. М. Комплексна психолого-педагогічна технологія корекції розвитку активності дитини з аутизмом: автореф.дис.на здоб.наук.ступеня канд..педагог.наук: спеціальність - 13.00.03 – корекційна педагогіка. К., 2020. 19 с.

Ведмідь В.Р., Гордієнко Т.В.
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ, АДАПТАЦІЇ ОСВІТНІХ МАТЕРІАЛІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ОСВІТИ

У сучасному освітньому середовищі спостерігається тенденція до збільшення уваги до інклюзивного навчання, яке має на меті забезпечити рівний доступ до освіти для всіх учнів, незалежно від їхніх фізичних, когнітивних чи соціально-економічних особливостей. Проте традиційні підходи до навчання часто виявляються недостатніми для задоволення потреб усіх учасників освітнього процесу, особливо тих, хто має особливі освітні потреби. Це створює потребу в пошуку нових методів і технологій, здатних адаптувати навчальні матеріали та сам процес навчання під індивідуальні вимоги кожного учня.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) є невід'ємною складовою сучасного освітнього середовища. Вони охоплюють широкий спектр інструментів,

призначених для створення, зберігання, обробки та передачі інформації. До таких інструментів належать комп'ютери, мобільні пристрої, мультимедійні системи, програмне забезпечення для дистанційного навчання, веб-платформи, а також різноманітні цифрові освітні ресурси. Ці технології сприяють покращенню якості навчального процесу та надають нові можливості для забезпечення доступу до знань, зокрема для учнів із особливими освітніми потребами, що робить їх незамінними в контексті інклюзивної освіти.

Кожна педагогічна технологія є інформаційною, оскільки технологічний процес навчання базується на отриманні та обробці інформації. Більш точним терміном для позначення технологій навчання, що використовують комп'ютер, є "комп'ютерна технологія". Комп'ютерні (нові інформаційні) технології навчання являють собою процес підготовки та передачі інформації, де ключову роль у цьому процесі виконує комп'ютер [2].

Застосування ІКТ в інклюзивному навчанні має вирішальне значення для подолання бар'єрів, з якими стикаються учні з різними освітніми потребами, включаючи фізичні, когнітивні, сенсорні та соціальні обмеження. Важливою перевагою ІКТ є можливість організації дистанційного та змішаного навчання, що дозволяє долати фізичні та географічні обмеження. Це особливо актуально для учнів, які через стан здоров'я або інші обставини не можуть відвідувати освітні заклади фізично. Використання ІКТ забезпечує гнучкий доступ до навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якого місця, що значно розширює можливості для інклюзивного навчання. Окрім цього, спеціалізоване програмне забезпечення, спрямоване на розвиток специфічних навичок у дітей із особливими освітніми потребами, дозволяє суттєво підвищити ефективність навчального процесу. Це стосується когнітивних тренажерів для учнів із розладами уваги та програм для розвитку моторних навичок [3,с.517].

ІКТ також мають суттєві переваги у сфері індивідуалізації навчання. Завдяки можливостям цифрових технологій, вчителі можуть створювати персоналізовані освітні траєкторії для кожного учня, враховуючи його індивідуальні потреби, здібності та темпи навчання. Це підвищує мотивацію учнів та сприяє ефективному

засвоєнню навчального матеріалу. Крім того, ІКТ надають доступ до освітніх ресурсів у різних форматах – текстовому, аудіо, відео та інтерактивному, що дозволяє задовольняти різні стилі навчання. Це особливо важливо в контексті інклюзивного навчання, де учні мають різні особливості сприйняття інформації.

Застосування ІКТ також забезпечує оперативний зворотний зв'язок з учнями, що дозволяє своєчасно коригувати навчальний процес та підвищувати його ефективність. Окрім того, доступ до великої кількості онлайн-ресурсів сприяє розвитку навичок самостійного навчання та критичного мислення, що є важливими компонентами сучасної освіти [1, с.24].

Для педагогів ІКТ стають ефективним інструментом автоматизації рутинних процесів, таких як ведення електронних журналів, тестування та оцінювання. Це значно знижує адміністративне навантаження, дозволяючи зосередитися на навчальній діяльності та індивідуальній роботі з учнями. ІКТ також відкривають нові можливості для професійного розвитку педагогів завдяки доступу до онлайн-курсів, вебінарів та платформ для обміну досвідом з колегами, що сприяє впровадженню інноваційних методів навчання [2].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що ІКТ виступають потужним засобом підвищення ефективності та доступності інклюзивної освіти. Вони створюють можливості для адаптації навчальних матеріалів та індивідуалізації навчального процесу відповідно до потреб учнів з різними освітніми потребами. ІКТ дозволяють забезпечити рівний доступ до якісної освіти, зменшуючи фізичні та когнітивні бар'єри, що сприяє інтеграції учнів із особливими потребами в освітній процес. Це, у свою чергу, не тільки сприяє їхній академічній успішності, але й соціалізації та розвитку життєвих навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с.

2. Використання інноваційно-комунікаційних технологій в освіті
URL:<https://naurok.com.ua/stattya-vikoristannya-innovaciyno-komunikacijnih-tehnologiy-v-osviti-88619.html> (Дата звернення 3.10.2024)
3. Донченко С.В., Білаш С.М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. The 2nd International scientific and practical conference «Modern problems of science, education and society». Kyiv, 2023. P. 515-519.

Воронова О.Ю.
Барчій М.С.
Мукачівський державний
університет

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день суспільство характеризується зростанням гуманістичних тенденцій, прагненням до досягнення рівноправності всіх категорій громадян. Важливим аспектом побудови розвинутого суспільства є активне залучення вразливих груп населення до соціального життя, оскільки ці групи часто не можуть інтегруватися в важливі для їхньої соціалізації зв'язки та відносини через уже сформовані в суспільстві умови.

Ключовим завданням сучасної вітчизняної науки є розробка методологічних та практичних інструментів для реалізації стратегії соціальної інклюзії дітей з особливими освітніми потребами, що дозволить максимально враховувати їхні індивідуальні особливості. Зазначені чинники окреслюють проблему інклюзії не тільки у соціальний, а й людський вимір, пов'язаний з урахуванням потреб та інтересів конкретного індивіда, включеного в конкретне соціальне середовище, що забезпечує його соціальне функціонування і розвиток [1].

Проблема інтеграції осіб з особливими освітніми потребами та доступу їх до освіти досліджувалася у працях вітчизняних учених: О. Безпалько, В. Ільїна, А. Колупаєвої, Є. Мартинова, О. Мовчан, О. Столяренко, О. Таранченко, П. Таланчука, Є. Тарасенка, Н. Шаповала, А. Шевцова та ін.

Інклюзивна освіта – найважливіший канал для впровадження практик і цінностей соціальної інклюзії, оскільки в систему освіти людина потрапляє майже відразу ж після народження і знаходиться там до закінчення ЗВО. Інклюзивна освіта – це основа, завдяки якій люди з особливими освітніми потребами зможуть уникнути бідності, повноцінно брати участь у житті своїх локальних спільнот та політичному і громадському житті.

Якісна освіта передбачає задоволення особливих освітніх потреб кожного індивіда, в тому числі й дітей з особливими освітніми потребами, без відриву їх від звичного соціального оточення, сім'ї, друзів. Принципи доступності та врахування особливих освітніх потреб стали основою інклюзивної освіти – системи, що ґрунтується на забезпеченні головного права дітей навчатися у загальноосвітньому закладі за місцем проживання з належним психолого-педагогічним супроводом та корекційно-реабілітаційною підтримкою.

На даний час майже всі науковці та практики, що вивчають різні аспекти інклюзивної освіти, однастайні щодо її основоположних складових. Серед них варто виокремити ключові: прийняття у навчальні заклади всіх дітей без винятку; залучення всіх дітей з різними (відмінними) здібностями до тих навчальних закладів, які б вони відвідували, не маючи обмежених можливостей (як діти з типовим розвитком); кількість дітей з відмінними здібностями у школах і класах має бути природно пропорційною їхній загальній кількості в місцевій громаді (населеному пункті, районі тощо); диференційовані підходи у викладанні; використання всіх можливих місцевих ресурсів для забезпечення різноманітних освітніх потреб учнів. Інклюзія в кожному окремому випадку обумовлена відповідним конкретним контекстом (місто – село, етнічна / релігійна однорідність / розмаїтість, культурні традиції, економічний та соціальний рівень розвитку країни тощо), і тому єдиної формули успішного залучення дітей з різними (відмінними) здібностями, яку можна застосувати до будь-якої школи, не існує. Найбільші успіхи у втіленні інклюзивної форми навчання мають освітні заклади, де розуміють і демонструють ефективні методики викладання та навчання в атмосфері співпраці, підтримки з боку шкільної адміністрації та громади [2].

Таким чином, спеціальна та загальна освіта мають унікальну можливість об'єднати зусилля для акумулювання найкращих практик і реорганізації освітніх послуг таким чином, щоб кожен учень міг максимально реалізувати свій потенціал. Йдеться про створення такої освітньої системи, де увага приділяється оптимальним методам навчання для всіх учнів, без винятків, і де весь педагогічний колектив спільно працює над наданням підтримки кожній дитині, незалежно від того, чи є вона з особливими освітніми потребами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Prodius O.I. Theoretical and methodological inclusion 's bases of persons with restricted opportunities as management object. *Економіка: реалії часу*. 2017. № 3(31). С. 76–83.
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

Гайцук С. В.

Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В РІЗНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Інклюзивна освіта є важливим елементом сучасної європейської освітньої політики, що забезпечує рівний доступ до навчання для всіх учнів, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей та потреб. Країни Європейського Союзу (ЄС) розвивають різні підходи до впровадження інклюзії у своїх освітніх системах, керуючись як загальними принципами, так і специфічними національними особливостями.

Однією з найбільш успішних країн у сфері інклюзивної освіти є Фінляндія, яка має потужну національну політику, що забезпечує права учнів з особливими освітніми потребами (ООП). У школах Фінляндії широко використовуються індивідуальні плани розвитку, а навчальні програми адаптуються для кожного учня залежно від його потреб. Значна увага приділяється ранньому виявленню труднощів у навчанні, що дозволяє швидко надавати необхідну допомогу.

Німеччина демонструє інший підхід до інклюзивної освіти через федеративну систему, де кожна земля самостійно розробляє свою політику. В одних регіонах більше уваги приділяється інтеграції дітей з ООП у загальноосвітні школи, тоді як в інших створюються спеціалізовані навчальні заклади для таких учнів. Це спричиняє певні відмінності в рівні інклюзії між регіонами країни.

Франція, навпаки, відома своєю системою спеціальних класів, інтегрованих у звичайні школи. У таких класах навчаються учні з різними потребами, що забезпечує більш гнучкий підхід до їх навчання та соціалізації. Водночас, у Франції триває активна робота з адаптації національної освітньої системи до нових викликів у сфері інклюзії.

Великобританія представляє комплексну модель інклюзивної освіти, поєднуючи інклюзивні класи з окремими спеціальними школами. Уряд підтримує програми, спрямовані на індивідуальну підтримку учнів з ООП, зокрема через помічників у класах та спеціальні освітні ресурси. Важливо зазначити, що підхід Великобританії до інклюзії активно підтримується через законодавчі акти, що гарантують права учнів з особливими потребами.

У країнах Центральної та Східної Європи, таких як Польща та Чехія, інклюзія тільки набирає обертів. Ці країни працюють над розвитком національних програм інклюзивної освіти та вдосконаленням інфраструктури шкіл. Особливістю цього регіону є менша кількість ресурсів та фінансування для підтримки інклюзії, але уряди країн активно співпрацюють з міжнародними організаціями для вирішення цих проблем.

Порівняльний аналіз підходів до інклюзивної освіти в країнах Європейського Союзу показує, що незважаючи на різні рівні розвитку систем, всі країни роблять

значні кроки для забезпечення рівних можливостей у навчанні. Одним з головних викликів є підготовка педагогічних кадрів, які повинні бути готові до роботи з різними категоріями учнів. Важливу роль відіграє також фінансування програм підтримки інклюзії, яке забезпечує доступ до якісної освіти для всіх учнів незалежно від їхніх можливостей.

Загалом, інклюзивна освіта в ЄС продовжує розвиватися, і її успішність залежить від комплексного підходу, що поєднує правові, педагогічні та соціальні аспекти. Успіх у цій сфері дозволить не тільки підвищити рівень освіти для учнів з ООП, а й сприятиме соціальній інтеграції та рівним можливостям для всіх громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Давиденко Г. В. Інклюзія у вищих навчальних закладах Європейського Союзу : монографія / Г. В. Давиденко. - Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. - 314 с.
2. Давиденко Г. В. Умови впровадження інклюзивного навчання у вищих навчальних закладах Європейського Союзу (психолого-ментальний, організаційний та соціальний аспекти) : навч. посібник / Г. В. Давиденко. - Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. - 102 с.
3. Калініченко І. О. Особливості формування інклюзивного освітнього середовища для забезпечення всебічного розвитку дитини. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2012. № 9. С. 120-126.

Гордієнко Т.В.

Ніжинський державний
університет імені Миколи Гоголя

ДО ПИТАННЯ ПРО ДОВГОСТРОКОВІ СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Інклюзивна освіта для людей з обмеженими можливостями є важливим компонентом сучасного суспільства, оскільки вона сприяє соціальному та

економічному розвитку, впливаючи як на індивідуальні, так і на суспільні рівні. Нижче розкриті основні довгострокові соціальні та економічні результати інклюзивної освіти.

По перше, це соціальні результати, які передбачають:

- збільшення соціальної інтеграції, адже інклюзивна освіта сприяє тому, щоб люди з обмеженими можливостями могли повноцінно брати участь у житті суспільства. Вони отримують можливість навчатися разом з іншими учнями, що допомагає руйнувати стереотипи, сприяє толерантності та взаєморозумінню. Це створює середовище, в якому всі діти, незалежно від їх особливостей, відчувають себе частиною спільноти;

- зменшення соціальної ізоляції, адже люди з обмеженими можливостями, які беруть участь в інклюзивній освіті, менше схильні до соціальної ізоляції у дорослому віці. Вони з більшою ймовірністю розвивають навички спілкування, які допомагають будувати міцні соціальні зв'язки. Це також зменшує ризик розвитку психічних проблем, пов'язаних із самотністю та соціальною ізоляцією;

- підвищення рівня свідомості суспільства, адже інклюзивна освіта не лише допомагає дітям з обмеженими можливостями, але й підвищує рівень свідомості та емпатії у всього суспільства. Взаємодія з різними групами людей сприяє формуванню кращого розуміння потреб та можливостей інших, що створює більш толерантне та справедливе суспільство.

По друге, економічні результати, які передбачають:

- покращення доступу до ринку праці. Люди, які пройшли через систему інклюзивної освіти, мають вищі шанси на успішне працевлаштування. Вони розвивають не лише академічні знання, але й соціальні та професійні навички, які важливі для роботи. Це сприяє підвищенню їх економічної незалежності та зменшенню рівня безробіття серед людей з обмеженими можливостями;

- зменшення витрат на соціальну підтримку. Інклюзивна освіта сприяє зниженню витрат на соціальні послуги в майбутньому. Люди, які здобули освіту, мають більше шансів стати самостійними і не потребувати постійної державної допомоги. Це знижує фінансове навантаження на державу та суспільство в цілому.

- підвищення загальної продуктивності суспільства. Залучення людей з обмеженими можливостями до ринку праці та економіки підвищує продуктивність суспільства в цілому. Кожна людина може робити внесок у розвиток економіки, а інклюзивна освіта допомагає їм реалізувати свій потенціал, надаючи необхідні навички та знання.

- інновації та розвиток підприємництва. Інклюзивна освіта сприяє розвитку креативності та інновацій, оскільки люди з різними життєвими досвідами та поглядами можуть генерувати унікальні ідеї та рішення. Це сприяє розвитку підприємництва, особливо в середовищі, де цінується різноманітність та інклюзія.

Отже, інклюзивна освіта для людей з обмеженими можливостями має значні довгострокові соціальні та економічні наслідки. Вона сприяє формуванню більш інтегрованого, толерантного та економічно ефективного суспільства, зменшуючи соціальну ізоляцію та підвищуючи можливості працевлаштування. Це важливий крок до створення справедливого суспільства, де кожна людина має рівні можливості для розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Філоненко О.С., Гордієнко Т.В. Урахування індивідуальних особливостей учнів з особливими освітніми потребами в освітньому процесі початкової школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.. Запоріжжя : КПУ, 2021. Вип 77. Т.2 с.54-58.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української філології
та зарубіжної літератури
Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних вітчизняних закладах загальної середньої освіти упроваджується багато новітніх типів навчання, інноваційних технологій та методик їх проведення, спрямованих на розумовий, духовний, естетичний потенціал учня.

Інклюзивна освіта – це створення у освітньому просторі особливого підходу до навчання дитини з особливими освітніми потребами [3, с. 25].

Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників [1, ст.1, п.12]. Саме інклюзивне навчання вимагає змін і модифікацій змісту, підходів і стратегії освіти.

Це питання досліджувалося на теоретичному й практичному рівнях такими вченими, як О. Біляєв, Л. Варзацька, С. Гончаренко, Л. Дворецька, С. Надурак, Є. Пасічник, О. Слоньовська, Г. Токмань та ін. Однак, проаналізувавши педагогічний досвід щодо інклюзивного навчання, дослідники й дотепер стверджують, що в методиці їх організації й проведенні існує багато невирішених проблем.

Елементи інклюзивної освіти черпаємо у особистісно орієнтованих технологіях, спрямованих на особистість дитини, забезпечення комфортних, безконфліктних та безпечних умов її розвитку, реалізації природних потенціалів. Цілком погоджуємося зі словами Джона Дьюї: «Дитина – це сонце, навколо якого обертаються усі навчальні засоби. Дитина – початок, центр і кінець усього» [6, с.22].

Сучасні вимоги до формування особистісного підходу поступово визначалися у дослідженнях таких відомих психологів, як К.О. В.В. Давидов, В.О. Моляко, Л.М. Проколієнко, І.С. Якиманська, В.В. Столін, В.О. Шатенко, Т.М. Титаренко та ін.

На нашу думку, домінантними елементами інклюзивного навчання є динамічний процес пошуку роботи з ОПП (з порушенням зору, слуху, опорно-рухового апарату, з порушенням мовлення тощо); це аналіз наукових розвідок, інформацій щодо змістовної роботи в інклюзивних класах; присутність учнів (онлайн/ офлайн), участь і досягнення всіх учнів; командний підхід у навчанні та вихованні учнів.

Таким чином особистісно-орієнтований підхід поєднує виховання та освіти в єдиний процес допомоги, підтримки, соціально-педагогічного захисту, розвитку дитини, підготовки її до життєтворчості тощо. Як головні можна виділити такі завдання: розвинути індивідуальні пізнавальні здібності кожної дитини; максимально виявити, ініціювати, використати індивідуальний досвід дитини; допомогти особистості пізнати себе, самовизначитись та самореалізуватись, а не формувати попередньо задані якості; сформувати в особистості культуру життєдіяльності, яка дає можливість продуктивно будувати своє повсякденне життя, правильно визначити лінії життя [5, с. 15]. Найпростішою ланкою, з яких складається особистісно орієнтована технологія, є особистісно орієнтована педагогічна ситуація. Це така навчальна ситуація, опинившись в якій дитина повинна шукати сенс, пристосовувати її до своїх інтересів, побудувати образ чи модель свого життя, вибрати творчий момент, дати критичну оцінку. Перед сучасною школою стоїть завдання сприяти становленню дитини як неповторної індивідуальності, розвивати її творчий потенціал, прагнення до самостійної пізнавальної діяльності.

Колектив авторів у своїй монографії Л.Копейцева наголошують, що саме життєтворчі проєктні технології на заняттях гуманітарного циклу дають змогу застосовувати активні й інтерактивні методи навчання, які стимулюють інтерес студентів до проблеми усвідомленого вибору життєвих орієнтирів, навчитися складати й реалізовувати власні життєві проєкти у складних умовах сьогодення [6, с.15], [10], [11].

Уважаємо, що ці технології, методи можливо спроектувати і на вищу школу, оскільки вимоги її реформування передбачають виведення освітнього процесу на технологічний рівень, тобто вибір індивідуальної траєкторії навчання студента.

Упровадження методу життєтворчих проєктів – важлива необхідна умова проблемно-зорієнтованих пошуків студентів на основі реальної життєвої практики.

Таким чином, інклюзивне навчання вважаємо технологією XXI століття, а вміння застосовувати інноваційні методи в педагогічній діяльності – це є показником високої кваліфікації вчителя, його прогресивної методики навчання та розвитку студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту».
2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій [автор-укладач Наволокова Н.]. Х.: Основа, 2010. 176 с.
3. Єрмаков І. Освіта і життєва компетентність для XXI століття // Завуч. 2005. № 19. С. 13-16.
4. Ковганич Г. Метод проєктів у формуванні життєвої компетентності особистості // Завуч. 2005. № 19. С. 19-22.
5. Копейцева Л.П. Активізація інтерактивних методів навчання у виші // Культура народів Причорномор'я з древнейших времен до наших дней: Изд-во: ПНУ им. В.И. Вернадского, 2014. № 273. С. 156–159.
6. Копейцева Л.П., Методика викладання світової літератури у вищих навчальних закладах. Мелітополь, МДПУ. 2016. 348 с.
7. Методичні рекомендації до курсу «Методика вивчення української і зарубіжної літератури на старшому етапі. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2018. 68 с.
8. Критичне мислення вчителів та здобувачів нової української школи. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка.* 2023. №1(30). С 12-132 с.
9. Інноваційні технології: вектори оновлення навчального процесу у ЗВО Тези Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 30-ій річниці Незалежності України та 95-ій річниці від дня заснування

10. Yehorova, Y., Mazhara, N., Khomchak O., Akulova, N., & Ohulchanska, O. Artistic architectonics of human behavioral models in boundary situations and conditions: On the material of analysis of D. Brown's novels «Angels and Demons» and M. Kidruk «Where there is no God». *Linguistics and Culture Review*, 5(S4), (2021). 1227-1237. <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS4.1758>
11. Olga Goncharova, Alina Maslova, Svitlana Kirsanova, Alona Rutkovska, Yulia Yehorova. Virtual learning anxiety: A case study of pedagogical university (Ukraine)".
Стаття *British Reeach Education Review of Education*, 10, 3320/ – 2022. <https://doi.org/10.1002/rev3.3320>
12. Постанова Кабінету Міністрів України Методичні рекомендації щодо викладання української літератури у 2019/2020 навчальному році. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 01. 07. 2019 р. № 1/11-5966. Режим доступу: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-ukrayinskoyi-literatury-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi/>

Єложенко А.О.

Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ДОСВІД КРАЇН ЄС

Початок збройного конфлікту на сході, пандемія COVID-19, повномасштабне вторгнення, воєнний стан – це причини, які дали поштовх для впровадження дистанційного навчання на території України.

Попри окупацію деяких територій, постійної загрози масового обстрілу, міграцію населення та перебування в постійному психологічно-емоційному напруженні саме такий вид навчання дає можливість дітям здобувати освіту в українських навчальних закладах у супроводі добре знайомих педагогів. Але як бути

дітям з інвалідністю, які потребують більше уваги, постійного супроводу, занять з корекційними педагогами та адаптованої чи модифікованої освітньої програми?

У цьому питанні країни ЄС мають різний досвід, особливо це стосується інклюзивної освіти. Саме вона є сполучною ланкою для впровадження практик і цінностей соціальної інклюзії, а також є шансом для дітей з особливими освітніми потребами повноцінно брати участь у житті своїх локальних спільнот.

Метою цієї публікації є аналіз основних моделей інклюзивної освіти країн Європи та перейняття їх досвіду для роботи під час дистанційного навчання в українських закладах загальної середньої освіти.

У кожній країні інклюзивна система освіти розвивається по-різному. Це залежить від менталітету, культури, звичаїв та традиційної освіти. Інклюзивна освіта в закладах загальної середньої освіти України в умовах дистанційного навчання, була б більш ефективною, якби перейняла певний досвід країн ЄС. Вона б могла виглядати таким чином:

1. Забезпечення технічними засобами та доступність

В Німеччині та Швеції органи місцевої влади забезпечують дітей з ООП безплатними гаджетами (планшетами, ноутбуками), але попри постійні відключення світла в Україні гарним доповненням стали б павербанки та портативні інтернет-модеми.

У Польщі були створені спеціальні платформи з матеріалами для дітей з порушенням зору та слуху. В Україні можна створити або адаптувати вже наявні платформи для дітей з ООП, які б містили функції для підтримки слуху, зору та когнітивних функцій, а також використання програм, які покращать доступність певного контенту (аудіокниги, текстові редактори з озвучкою та відео уроки з субтитрами) [1].

2. Окремі форми навчання

У фінських школах інклюзивне навчання реалізується в інтеграційній, змішаній, спеціальній та диференційованій формах. Розглянемо останню форму. Це навчання в спеціальних класах з дітьми з важкими порушеннями. З ними працюють 2-3 фахівці та асистент. Кількість дітей – до 10 учнів [2].

Подібну форму навчання можна створити в Україні під час дистанційного навчання. Об'єднати дітей з однаковими рівнями підтримки та проводити групові навчальні або корекційні заняття. Звичайно, це потребує додаткове фінансування на оплату праці.

3. Асистенти вчителів

В школах Італії асистенти вчителів допомагають дітям з ООП не тільки під час роботи на уроках, але й надають індивідуальну підтримку [4].

Під час дистанційного навчання асистенти можуть відвідувати онлайн уроки на яких присутні діти з ООП, а після їх закінчення в онлайн режимі допомагати виконувати домашнє завдання. Таким чином це допоможе розвантажити батьків, а асистентам зблизитися з дітьми виявити та виправити проблеми з навчанням.

4. Психологічна підтримка

В Іспанії учні з ООП та їх батьки мають постійний доступ до онлайн-консультацій з психологами, курсів та інших ресурсів.

В Україні така практика була б доречною. Це б допомогло не тільки у навчальному процесі, а й у вирішенні емоційних викликів під час дистанційного навчання.

Як і діти з ООП батьки також потребують психологічної підтримки. Адже велика відповідальність і колосальна робота забирають у них як час, так і сили. Для батьків можна проводити онлайн-сесії з психологом, під час який будуть надаватися поради щодо розвантаження емоційного стану, вправи для саморегуляції та інше.

5. Розклад

У Фінляндії учні з ООП працюють за гнучкими розкладами, що дозволяє зменшити стрес і забезпечити індивідуальний підхід до кожного учня. Це дозволяє уникнути перевантаження та дає більше часу на виконання завдань [3].

Під час дистанційного навчання в українських школах такий підхід дозволить вчителям та корекційним педагогам скласти більш зручний графік для проведення занять, виділить більше часу на підготовку завдань, а також запобіжить перевантаженню дітей з ООП.

Висновки. Досвід країн ЄС може бути корисним для України. Особливо це стосується дистанційного навчання, де потрібно враховувати індивідуальні потреби дітей з ООП. Такі кроки дозволять не тільки удосконалити та покращити інклюзивну освіту, а й зробити її більш ефективною та доступною в умовах дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Як поєднати дистанційне навчання з інклюзивним [Електронний ресурс]. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-poyednaty-dystantsijne-navchannya-z-inklyuzyvnyym/> (дата звернення: 09.09.2024).
2. Інклюзивна освіта в країнах Європи [Електронний ресурс]. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/69/part_1/39.pdf (дата звернення: 09.09.2024).
3. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи [Електронний ресурс]. URL: https://inklyuzi.blogspot.com/p/blog-page_66.html (дата звернення: 09.09.2024).
4. Особливості моделей інклюзивної освіти в країнах Європи відповідно до вимог сучасного суспільства [Електронний ресурс]. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/4_72_2_2019_ukr/12.pdf (дата звернення: 09.09.2024).

Жовнір С.А.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В ЄС: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Інклюзивна освіта – це підхід, що забезпечує рівний доступ до освіти всім дітям, незалежно від їхніх особливостей чи потреб. Одним з ключових напрямів розвитку

інклюзії є забезпечення соціальної інтеграції учнів з особливими освітніми потребами (ООП). В країнах Європейського Союзу (ЄС) інклюзивна освіта розвивається на основі спільних цінностей соціальної справедливості, рівності та поваги до людини. У контексті країн Європейського Союзу (ЄС), інклюзивна освіта відображає не лише зобов'язання держав щодо прав людини, але й спробу подолати соціальну нерівність через реформування освітньої системи. Ця теза спрямована на аналіз соціально-педагогічних вимірів інклюзивної освіти в країнах ЄС та дослідження ефективності впровадження інклюзивних практик в контексті забезпечення рівного доступу до навчання.

Європейський Союз розглядає інклюзивну освіту як одну з ключових стратегій досягнення соціальної згуртованості та інтеграції. Ця політика базується на міжнародних угодах та стандартах, таких як Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006) і Рекомендації Ради ЄС щодо освіти та навчання. У більшості країн ЄС інклюзивна освіта є частиною національних стратегій, орієнтованих на забезпечення рівних можливостей для всіх учнів, включаючи дітей з інвалідністю та інших маргіналізованих груп. Це передбачає створення таких освітніх умов, які враховують індивідуальні потреби кожної дитини.

Згідно з дослідженнями Чайковського (2015) та Перегудової (2016), системи інклюзивної освіти в Європі прагнуть забезпечити інтеграцію учнів з особливими потребами в загальноосвітні школи, надаючи їм підтримку через спеціальні освітні програми та адаптовані навчальні методи. Важливим аспектом інклюзивної освіти є надання доступу до професійної підтримки, включаючи роботу психологів, логопедів та соціальних педагогів, які допомагають створити сприятливі умови для розвитку особистості дитини.

Соціально-педагогічні виміри інклюзивної освіти охоплюють широке коло питань, пов'язаних з підготовкою вчителів, адаптацією навчальних закладів до інклюзії, розробкою спеціальних навчальних програм, а також з питаннями інтеграції учнів у суспільство. У ЄС приділяється особлива увага підготовці педагогів, які повинні мати навички для роботи з учнями з ООП. Підготовка включає психолого-

педагогічну підтримку, розвиток комунікативних навичок, розуміння принципів індивідуалізованого підходу.

Важливу роль відіграє також педагогічна взаємодія з батьками та соціальними службами, які повинні разом з освітніми установами працювати над розвитком інклюзивного середовища. Соціальні педагоги, як і інші фахівці, сприяють побудові позитивного клімату в школах, що допомагає включати дітей з ООП у повсякденне шкільне життя.

Підхід країн ЄС до інклюзії полягає в інтеграції соціально-педагогічної підтримки на всіх рівнях освітньої системи. Наприклад, у Фінляндії та Данії діє система спеціальних помічників, які допомагають учням з особливими потребами в класі та забезпечують постійний моніторинг їхньої успішності. У Швеції та Німеччині реалізуються програми підготовки вчителів та соціальних педагогів, орієнтовані на розвиток інклюзивних компетенцій, що забезпечує ефективне включення учнів з інвалідністю у навчальний процес.

Інклюзивна освіта в ЄС позитивно впливає не тільки на дітей з ООП, але й на суспільство загалом. Інклюзивні школи формують толерантне та відкрите суспільство, де всі мають можливість реалізувати свої права. Дослідження показують, що учні без ООП, які навчаються разом з дітьми з особливими потребами, розвивають вищий рівень емпатії, толерантності та соціальної відповідальності.

Як зазначає Слезанська (2013), бар'єри до впровадження інклюзії також включають недостатню підготовку педагогів, відсутність ресурсів для адаптації навчальних матеріалів та програм, а також стереотипи й упередження щодо дітей з інвалідністю, які досі існують у деяких громадах. У цих умовах соціально-педагогічна робота повинна бути спрямована на розвиток інклюзивної культури через активну взаємодію з громадою, навчання педагогів, і, найголовніше, підвищення рівня свідомості щодо важливості інклюзивної освіти як елемента соціальної справедливості.

Отже, соціально-педагогічні виміри інклюзивної освіти в країнах ЄС є важливим елементом загальної стратегії соціального розвитку та інтеграції. Вони відображають прагнення забезпечити кожній дитині рівні можливості для навчання та соціальної

адаптації. Незважаючи на існуючі виклики, інклюзивна освіта в ЄС продовжує розвиватися, залучаючи різноманітні інноваційні підходи та соціально-педагогічні практики, спрямовані на підтримку учнів з особливими потребами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: 1997. 373 с.
2. Слосанська Г.І. Інтеграція осіб з обмеженими можливостями в систему вищої освіти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Вип. 26. С. 198–201.
3. Кайдалова Г.П. Теоретико-методологічні основи становлення толерантних та інклюзивних зв'язків. Педагогічні науки. 2016. № 73. Том. 2. С. 12–16.
4. Перегудова Т.В. Соціальна інклюзія як елемент соціальної політики: європейські уроки для України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. Вип. 19. С. 98–102.
5. Чайковський М.Є. Соціально-педагогічна робота з молоддю з особливими потребами в інклюзивному освітньому просторі: монографія. Київ : Університет «Україна», 2015. 435 с.

Каплієнко А.І.
Ізмаїльський державний
гуманітарний університет

ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

Навчання дітей з мовленнєвими порушеннями в умовах інклюзії має свої особливості та виклики, які потребують спеціальних підходів та ефективних рішень. В Україні інклюзивна освіта впроваджується вже близько 20 років, що дозволяє робити певні висновки щодо кращих практик і бар'єрів її впровадження. Інклюзивна освіта спрямована на забезпечення права дітей на навчання за місцем проживання, що

передбачає інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з мовленнєвими порушеннями, у загальноосвітній простір.

Важливою її характеристикою є те, що інклюзія – це процес, який постійно розвивається і вдосконалюється. Він пов'язаний з визначенням перешкод, які заважають дітям повністю включитися у навчання, та їх подоланням. Крім того, інклюзія передбачає присутність, участь і досягнення всіх дітей у навчальному процесі, з особливим акцентом на підтримку тих груп учнів, які є вразливими до виключення або обмежень у навчанні.

Одне з актуальних питань у сфері спеціальної та інклюзивної освіти – навчання дітей із тяжкими порушеннями мовлення. Ця категорія дітей часто має супутні психофізичні порушення, що ускладнює їхню інтеграцію у загальноосвітні заклади та вимагає використання спеціальних форм, методів і засобів навчання. Серед основних освітніх потреб дітей із мовленнєвими порушеннями можна виділити:

- необхідність початку корекційно-розвивального навчання одночасно з виявленням порушення;
- створення умов, що сприятимуть збереженню здоров'я та розвитку дитини;
- врахування етнокультурних особливостей розвитку;
- покращення сенсорних, моторних та когнітивних функцій, які впливають на мовлення;
- усунення неврологічних і психопатологічних порушень [1, с.52].

Зміна контингенту дітей із мовленнєвими порушеннями останніми роками викликає необхідність адаптації освітніх підходів. З одного боку, зростає кількість дітей із мінімальними проявами мовленнєвих розладів завдяки своєчасній логопедичній допомозі. З іншого боку, збільшується кількість дітей зі складною структурою порушень, що поєднують тяжкі органічні порушення мовлення та порушення психофізичного розвитку. Враховуючи це, в роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями важливо забезпечити:

1. Раннє виявлення і втручання. Своєчасна діагностика та надання логопедичної допомоги сприяють запобіганню ускладненням у мовленнєвому розвитку та підвищують шанси на успішне навчання у школі.

2. Наступність між дошкільною та шкільною освітою. Корекційна робота має починатися ще до вступу в школу та продовжуватися впродовж усієї освітньої траєкторії дитини, що сприяє нормалізації або максимальному зниженню проявів мовленнєвих порушень.

3. Психолого-педагогічний супровід. Для успішної адаптації дітей у загальноосвітньому середовищі необхідно залучати команду фахівців, включаючи логопедів, психологів, корекційних педагогів та інших спеціалістів, які можуть надати підтримку як дитині, так і педагогам та батькам.

4. Спеціалізовані освітні ресурси. Забезпечення доступу до спеціалізованих навчальних матеріалів, обладнання та створення комфортних умов для навчання є важливими складовими інклюзивного освітнього середовища.

Таким чином, навчання дітей з мовленнєвими порушеннями потребує комплексного підходу, який включає індивідуалізацію навчання, адаптацію освітніх програм і методик, раннє втручання та психологічну підтримку.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що інклюзивна освіта в Україні проходить етапи становлення та потребує подальшого вдосконалення. Розробка комплексних програм підготовки педагогів, підтримка фахівців, залучених до інклюзивного процесу, та поширення ефективних практик можуть значно полегшити інтеграцію дітей з мовленнєвими порушеннями в освітнє середовище та сприяти їхньому успішному навчальному шляху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Линдіна Є.Ю. Від історичних передумов до сучасних практик: інтеграція дітей з порушеннями мовлення у загальноосвітнє середовище. *Inclusion and Diversity*. 2024. Вип. 3. С. 49-54. URL: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/inclusion/article/view/206> (дата звернення 13.10.2024).

Ковтун Н.М.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЗАСТОСУВАННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ У КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Казкотерапія, як інноваційна технологія в логопедії, є інструментом для корекції мовленнєвих порушень, цей метод створює рівні можливості для всіх дітей незалежно від їх індивідуальних особливостей та є впровадженням європейських цінностей рівності та поваги до людської гідності через інтеграцію всіх дітей незалежно від їхніх особливостей розвитку. Цей метод сприяє емоційній підтримці та розумінню індивідуальних потреб кожної дитини. Допомогає дітям виражати свої емоції та подолати мовленнєві труднощі, підвищуючи їх самоповагу і впевненість.

Дослідженням цього питання займалися Ю. В. Міщенко — український науковець, який спеціалізується на логопедії, зокрема на питаннях підвищення мовленнєвої активності дітей із дислалією. Він досліджує, як казкотерапія може допомогти дітям у розвитку мовлення та комунікаційних навичок, Бойчук Ю. Д. та Казачінер О. С., які досліджують специфіку написання корекційної казки, зокрема в контексті казкотерапії. В їхній статті розглядається, як створення емоційної атмосфери може позитивно впливати на дітей, особливо тих, хто має поведінкові та емоційні труднощі. Вони підкреслюють важливість психокорекційних казок у навчанні та терапії.

Метою мого дослідження є визначення ефективності казкотерапії як інноваційного методу у корекційній роботі з дітьми, які мають порушення мовлення. Основна увага буде приділена аналізу практичного застосування логоказок для покращення мовленнєвої активності та розвитку зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку з дислалією та іншими порушеннями.

Проаналізувавши статті Міщенко Ю. В. [4] та Бойчук Ю. Д., Казачінер О. С. [1] я поділяю думку авторів, що казкотерапія є ефективним інструментом для

корекції мовленнєвих порушень у дітей. Використання казкових сюжетів допомагає створювати сприятливе емоційне середовище, що стимулює розвиток мовленнєвої активності. Казки дозволяють дітям відчувати себе частиною казкового світу, завдяки чому розвиваються мовленнєві навички у невимушеній формі гри.

У казкотерапії казка виконує кілька важливих функцій: навчально-корекційну (розвиток мовлення, артикуляції, зв'язного мовлення), емоційно-регулювальну (зняття тривожності, корекція емоційних розладів) і мотиваційну (зацікавлення в навчанні). Завдяки поєднанню цих функцій, казкотерапія ефективно впливає на розвиток дітей з порушеннями мовлення.

Казки можуть бути адаптовані для дітей з різними типами мовленнєвих порушень, такими як дислалія, алалія або заїкання. Можна створювати спеціальні сюжети або використовувати класичні казки, додаючи логопедичні вправи, що сприяє поліпшенню мовленнєвих навичок.

Казкотерапія може застосовуватися як в індивідуальній, так і в груповій роботі. В груповому форматі казкові сюжети допомагають дітям розвивати навички комунікації, що є важливим елементом соціалізації. Індивідуальні заняття дозволяють фокусуватися на специфічних проблемах кожної дитини.

Важливою складовою казкотерапії є інтерактивність. Діти не просто слухають казки, але й активно беруть участь у їхньому розвитку: малюють героїв, відтворюють сюжет за допомогою ігор та обговорюють дії персонажів, що сприяє поглибленню мовленнєвих навичок і соціальної взаємодії.

Аналіз джерел дали зрозуміти, що казкотерапія, виступає потужним інструментом в роботі логопеда. Використання казок дозволяє адаптувати навчальний матеріал до індивідуальних потреб дітей, роблячи їх активними учасниками навчального процесу, що відповідає основним принципам інклюзивної освіти, які підтримуються в європейських країнах, де акцентується важливість соціальної інтеграції та розвитку кожної дитини в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойчук Ю.Д., Казачінер О.С. Основні педагогічні прийоми, які застосовуються в казкотерапії. Інноваційна педагогіка. 2020. Вип. 26. С. 79-85.
2. Коновалова Л.М. , Ласточкина О.В. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції, (14 квітня 2017 р., м. Суми). М-во освіти і науки України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка, Навчально-науковий ін-т фізичної культури, Кафедра логопедії; Управління освіти і науки Сумської міської ради ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Г. Ю. Ніколаї, В. С. Бугрій та ін.]. Суми : ФОП Цьома С. П., 2017. С. 28–31.
3. Логопедія: підручник / За ред. М. К. Шеремет. Вид. 5-те, К.: Видавничий Дім «Слово». 2018. 856 с.
4. Міщенко Ю. В. Логоказка як засіб підвищення мовленнєвої активності дітей із дислалією. Актуальні проблеми корекційної педагогіки, психології та реабілітації. Суми: ФОП Цьома С.П. 2017. С. 84-86.

Колотило Г.С.

Вчитель КЗ ЛОР «Краковецький
навчально-реабілітаційний центр з
поглибленою професійною
підготовкою», спеціаліст

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З ООП: РОЛЬ ІГРОВИХ МЕТОДИК

Сьогодні питання розвитку комунікативних навичок у дітей з особливими освітніми потребами (ООП) є важливим аспектом педагогічної та психологічної практики. Через обмеження в соціальній та емоційній сфері діти з ООП часто відчують труднощі у побудові взаємодії з оточуючими. Тому розробка та впровадження ефективних методів, що сприяють розвитку комунікативних навичок, є необхідною умовою для забезпечення їх повноцінної соціалізації. Одним із найефективніших інструментів, що використовуються в освітній практиці для

досягнення цієї мети, є ігрові методи, які дозволяють дітям взаємодіяти в комфортному середовищі та розвивати свої навички вербальної та невербальної комунікації.

Комунікативні навички є основою соціальної взаємодії і включають в себе вміння встановлювати контакт, висловлювати думки, розуміти інших та адекватно реагувати; у дітей з ООП, особливо з труднощами мовного розвитку та соціальної адаптації, ці навички розвиваються повільніше, і для їх розвитку можуть знадобитися спеціальні підходи. можуть знадобитися спеціальні підходи [1, с. 275].

Оскільки гра є ключовим видом діяльності в ранньому дитинстві, ігрові методи ґрунтуються на природному способі пізнання світу дітьми. Дослідження С. Романюк показують, що ігрові методи сприяють розвитку афективної сфери та когнітивних навичок, а також стимулюють формування вербальної та невербальної комунікації. Особливу роль відіграють соціально-рольові ігри, які дозволяють дітям імітувати соціальні ситуації та моделювати поведінку, тим самим розвиваючи навички спілкування та взаємодії [2, с. 39].

Розглянемо основні методи ігрових технік у розвитку комунікативних навичок дітей з ООП.

Рольові ігри дозволяють дітям вивчати різні соціальні ролі, моделювати взаємодію та засвоювати нові моделі спілкування. Наприклад, ігри в магазин і лікарню можуть розвивати навички взаємодії, прохання, висловлення вдячності та підтримки.

Діти з ООП часто мають труднощі з розпізнаванням емоцій та інтерпретацією невербальних сигналів. Використання карток емоцій, міміки та «дзеркальних» ігор може допомогти їм розпізнавати та розуміти емоційні стани, що є важливим для ефективної комунікації.

Спілкування відбувається не лише за допомогою вербальної комунікації, але й за допомогою жестів, міміки та положень тіла. Ігрові методи, які передбачають фізичний контакт або вимагають зорового контакту, сприяють розвитку невербальних навичок у дітей з ООП і допомагають їм розуміти інтонацію, зоровий контакт та інші види невербальної комунікації.

Ігри, що вимагають співпраці, такі як будівництво, настільні ігри та прості командні види спорту, розвивають комунікативні навички, засновані на груповій взаємодії. Діти вчаться слухати інших, домовлятися, обговорювати поведінку та розподіляти ролі в команді.

Деякі діти з ООП потребують додаткових засобів комунікації, таких як картки Picture Exchange Communication System (PECS) або технологія доповненої реальності (AR). Ігри з використанням таких допоміжних засобів можуть допомогти полегшити комунікацію, заохотити дітей висловлювати свої потреби та почуття, а також покращити мовні навички.

Впровадження ігрових технологій показало позитивні результати у розвитку комунікативних навичок у дітей з ООП. Наприклад, діти з розладами аутистичного спектру покращили свою здатність встановлювати зоровий контакт та інтерпретувати емоційний стан своїх товаришів по грі. Діти з порушеннями слуху та мовлення завдяки ігровому методу покращили здатність розуміти невербальні сигнали, що сприяло кращій інтеграції в соціальне середовище.

Висновок. Ігровий метод є ефективним інструментом розвитку комунікативної компетентності, оскільки враховує особливості пізнання та світосприйняття дітей з особливими освітніми потребами. Перевага ігрового методу полягає в його гнучкості для адаптації до індивідуальних потреб дитини. Подальші дослідження в цьому напрямку мають бути спрямовані на розробку більш персоналізованих ігрових методик, які дозволять досягти кращих результатів у розвитку комунікативних навичок у дітей з ООП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колупаєва А., Таранченко О. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: наук.-метод. посіб. Харків: «Ранок», 2019. 273-280 с.
2. Романюк С. В. Сучасні технології навчання осіб з особливими освітніми потребами. Педагогічний пошук. 2019. №1 (101). С. 37-40.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького
Множинська В.В.
здобувачка 2 курсу магістратури
Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД ТА ВИКЛИКИ

Євроінтеграційні процеси в Україні, що супроводжуються розвитком громадянського суспільства та модернізацією освіти, актуалізують питання забезпечення соціального захисту всіх верств населення, зокрема осіб з особливими потребами, відповідно до європейських стандартів. Сучасна освіта зазнає глибоких змін, дедалі більше наголошуючи на індивідуальних потреб кожного учня. В рамках Концепції «Нова українська школа» інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, сприятливого для навчання, виховання й розвитку дитини з ООП, основними принципами якого є дитиноцентризм, рівність, толерантність і педагогіка партнерства [1]. Ця тенденція відображає глобальний тренд на гуманізацію освітнього процесу та відповідає міжнародним нормам, що проголошують право на освіту для всіх, зокрема осіб з особливими освітніми потребами.

Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана насамперед з неухильним зростанням чисельності дітей, які потребують корекційного навчання. За останні п'ять років спостерігається стрімке зростання кількості учнів з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах загальноосвітніх навчальних закладів. Цей значний кількісний стрибок підкреслює нагальну потребу у висококваліфікованих фахівцях, здатних забезпечити якісну інклюзивну освіту [2, с. 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські дослідники (І. Малишевська, Ю. Пелех, М. Філоненко, З. Шевців, В. Лященко, І. Краснощок) зосереджуються на вдосконаленні підготовки педагогів до інклюзивного навчання, включаючи підвищення кваліфікації та формування виховної компетентності. Водночас європейські дослідники (P. Anagnostopoulou, G. Lorentzou, A. Drigas, I. Chițu, A. Tescău, V. Bačová, K.-T. Lindner, S. Schwab) виокремлюють використання ІКТ, диференціацію та індивідуалізацію навчання як ключові проблеми підготовки майбутніх інклюзивних вчителів [3].

Сучасна модель підготовки інклюзивних фахівців у країнах ЄС характеризується різноманітністю педагогічних підходів, що взаємодоповнюють один одного. Дослідження свідчать про широке використання таких підходів як диференціація навчання, індивідуалізація освітніх програм, педагогіка партнерства, проєктний метод, інтеграція ІКТ, корекційно-логопедичний супровід та культурно-сенситивний підхід. Застосування цих підходів дозволяє створити інклюзивне освітнє середовище, яке відповідає різноманітним потребам учнів та сприяє їхньому всебічному розвитку.

Аналіз досвіду інклюзивних класів у країнах Європи (Велика Британія, Іспанія, Італія, Франція) демонструє широке застосування співпрацюючих методів навчання, зокрема бригадних форм роботи та кооперативного навчання.

Слід зазначити, що європейські заклади вищої освіти все більше уваги приділяють підготовці вчителів до роботи в інклюзивному середовищі, зокрема до використання інноваційних технологій, таких як віртуальна реальність, штучний інтелект та машинне навчання [4]. Ці технології відкривають нові можливості для створення індивідуальних траєкторій навчання та забезпечення максимальної ефективності освітнього процесу.

Отже, можна з вищесказаного сказати, що формування інклюзивного освітнього середовища є складним і багатогранним процесом, який вимагає комплексного підходу. Аналіз зарубіжного досвіду дозволив ідентифікувати ефективні стратегії підготовки інклюзивних педагогів, такі як диференційоване навчання, педагогіка партнерства та використання ІКТ. Проте, для успішної імплементації інклюзивної освіти в Україні необхідно подолати ряд викликів, зокрема, підвищити рівень

інклюзивної компетентності педагогічних кадрів, забезпечити належну матеріально-технічну базу та змінити ставлення суспільства до дітей з особливими освітніми потребами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 роки (проект). URL: <https://cutt.ly/JwzfyDic>
2. Пелех Ю., Філоненко М., Шевців З. Перспективи підготовки майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзії в освіті. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки». 2023. № 1. URL: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-1-25-31>
3. Bačová V. The Profile of the Primary School Teacher in Inclusive Education from the Finnish Experience. European Journal of Education and Pedagogy. 2023. № 4(3). P. 90–96. URL: <https://doi.org/10.24018/ejedu.2023.4.3.662>
4. Chițu I. B., Tecău A. S., Constantin C. P., Tescașiu B., Brătucu T. O., Brătucu G., Purcaru I. M. Exploring the Opportunity to Use Virtual Reality for the Education of Children with Disabilities. Children (Basel). 2023. № 10(3). 436. URL: <https://doi.org/10.3390/children10030436>

Николаєнко О.Л.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

Європейські цінності відіграють важливу роль у розвитку інклюзивної освіти, оскільки вони спрямовані на захист прав людини, рівність, толерантність та повагу до соціального різноманіття. Особливості інклюзивної освіти, а саме теоретичні, методичні та організаційно-педагогічні її аспекти, досліджували такі вітчизняні

науковці, як О. Акімова, Е. Кутепова, І. Луценко, І. Зверєва, А. Капська, Г. Лактіонов, Л. Марченко, Р. Овчарова та інші. Проблемам інклюзивної освіти присвятили свої наукові роботи такі зарубіжні вчені, як М. Ainscow, D. Armstrong, F. Armstrong, H. Brown, L. Jacksoni, J. York, B. Persson, S. Stubbs, A. Sander, D. Pritchard, D. Rogers, M. Yell, I. Florian.

Л. Прохоренко, О. Орлов, Д. Прохоренко, досліджуючи загальні підходи та стратегії розвитку освіти осіб з особливими освітніми потребами в країнах Європи та Україні, зазначають, що у європейській практиці існує декілька моделей реалізації освітньої політики навчання дітей з особливими потребами, втім у всіх країнах простежується спільні сторони, зокрема: регламентація функціонування закладів спеціальної та інклюзивної освіти, забезпечення прозорості між ними; впровадження індивідуальних навчальних програм і планів; різноманітні підтримуючі послуги для дітей з особливими потребами, такі як психологічна підтримка, ресурсні класи та індивідуальна асистенція в закладах усіх типів; всебічна підтримка вчителів та фахівців; залучення батьків до визначення освітньої траєкторії дитини; підготовка учнів з особливими освітніми потребами (ООП) до вступу до вищих навчальних закладів або вступу на ринок праці після закінчення навчання [2, с. 37].

І. Садова зазначає, що «у більшості зарубіжних країн під час реалізації інклюзивного навчання педагоги вузької спеціалізації активно співпрацюють з учителями-предметниками в пошуку оптимальної моделі підтримки й допомоги дітям з ООП, покликаної забезпечити успішність і ефективність освітнього процесу» [3, с. 192].

Необхідно зазначити, що рівний доступ до освіти виступає однією із ключових особливостей реалізації європейських цінностей в інклюзивній освіті. Європейська система освіти базується на принципі рівного доступу для всіх учнів, незалежно від їх фізичних, інтелектуальних, культурних чи соціальних особливостей. Це передбачає забезпечення умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх закладах, а не в окремих спеціалізованих школах.

Наступний ключовим аспектом реалізації європейських цінностей в інклюзивній освіті є недискримінаційний підхід. Європейське законодавство

підкреслює важливість боротьби з дискримінацією на основі інвалідності чи будь-яких інших ознак. Інклюзивна освіта спрямована на забезпечення рівних можливостей для всіх учнів, незалежно від їхнього соціального статусу, фізичних чи психологічних особливостей. Це є втіленням принципу рівності, що є однією з ключових європейських цінностей.

Неможливо не зазначити повагу до прав людини, оскільки інклюзивна освіта в Європі розглядається як визнання та захист прав людини, зокрема права на освіту для всіх. Це відповідає основним положенням Конвенції ООН про права людей з інвалідністю, яку більшість європейських країн ратифікували [1]. Окрім того, Європейські освітні системи формують толерантне середовище, де діти вчаться співіснувати, незалежно від їхніх відмінностей. Інклюзивна освіта сприяє взаєморозумінню та співпраці між різними групами учнів, виховуючи культуру терпимості й поваги.

Інклюзивна освіта визнає, що всі діти унікальні й мають свої індивідуальні потреби та можливості. Європейські цінності сприяють створенню середовища, де це різноманіття розглядається як перевага, а не перешкода. Використання різних освітніх та адаптивних стратегій створює можливості для того, щоб кожен учень міг розвивати свій потенціал.

У європейському контексті велика увага приділяється солідарності та соціальній відповідальності. Інклюзивна освіта підвищує рівень солідарності в суспільстві, оскільки вона сприяє інтеграції всіх верств населення та знижує ризик соціального виключення.

Отже, реалізація європейських цінностей в інклюзивній освіті забезпечує рівні можливості для всіх дітей, зміцнює принципи толерантності та солідарності, створює соціально справедливую систему освіти, що відповідає правам людини й повазі до різноманіття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права людей з інвалідністю.
Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/compass/convention-on-the-rights-of->

2. Прохоренко, Л., Орлов, О., Прохоренко, Д. (2024). Освіта осіб з особливими потребами в країнах Європи та Україні: порівняльний контент-аналіз. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 113(1), С. 7-41. <https://doi.org/10.33189/ectu.v113i1.163>
3. Садова І. (2020). Інклюзивна освіта в країнах Європи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. № 69, Т. 1. С. 188-192.

Ніколенко І. В.

Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ВЧИТЕЛІВ В ІНКЛЮЗІЇ

Європейський досвід у професійній підтримці вчителів, які працюють в умовах інклюзивної освіти, є багатограним і охоплює кілька ключових аспектів. Перш за все, це професійна підготовка та підвищення кваліфікації. Так, наприклад, у багатьох європейських країнах, зокрема у Фінляндії, Швеції та Німеччині, вчителі проходять спеціалізовані навчальні програми з інклюзивної освіти. Це можуть бути окремі курси або освітні компоненти, які включені до основної педагогічної підготовки. Вчителі не тільки отримують необхідні знання щодо освітніх потреб дітей з різними порушеннями (інтелектуальними, фізичними, соціально-емоційними), а також формують компетентності ефективної роботи з ними.

Різні аспекти впровадження інклюзивного навчання досліджують такі науковці, як Л. Даниленко, В. Засенко, С. Литовченко, Н. Софій, М. Швед. Такі зарубіжні вчені, як D. Martin, C. Miller, L. Picozzi, L. Stoll, D. Fink, у своїх роботах підкреслюють актуальність інклюзивної освіти. Т. Джаман визначає сутність інклюзивного підходу до навчання як спрямованість освітнього процесу на набуття спеціальних

знань, умінь та досвіду, формування провідних рис особистості фахівця для роботи в інклюзивному освітньому середовищі з метою успішного навчання дітей із різним рівнем психофізичного й інтелектуального розвитку [1].

У країнах Європейського Союзу підготовка вчителів, які працюватимуть в інклюзивних класах, зазвичай, проводиться на курсах. Виокремлюють три види таких курсів: дискретні курси або окремі програми (розробляються фахівцями та вимагають від вчителів наявності теоретичної бази з інклюзивної освіти); інтегровані курси (виступають результатом співпраці між вчителями загальноосвітніх та спеціальних навчальних закладів); об'єднані курси (пропонують слухачам досвід кожної окремої країни і розраховані для початкового рівня вчителів, які будуть працювати з учнями з особливими освітніми потребами) [2].

У Франції та Нідерландах розповсюдженою формою професійної підтримки вчителів є безперервне навчання, а саме регулярні курси підвищення кваліфікації, які пропонують вчителям програми навчання з інклюзивної педагогіки. Вчителі знайомляться з сучасними технологіями підтримки учнів з особливими потребами, обирають ті з них, які найбільше придатні для того чи іншого учнівського колективу. В деяких країнах, таких як Італія та Данія, активно практикується міждисциплінарна співпраця, коли вчителі співпрацюють з іншими фахівцями, такими як психологи, логопеди, та соціальні працівники. Окрім того, поряд з учителями працюють асистенти вчителів, які мають спеціалізовані знання з інклюзії, допомагають реалізовувати індивідуальні навчальні плани та адаптувати матеріали для учнів з особливими потребами. Наприклад, у Великій Британії існують мультидисциплінарні команди, які допомагають вчителям створювати індивідуальні навчальні плани для учнів з особливими потребами.

Неможливо не підкреслити важливість державної підтримки вчителів, які реалізують інклюзивну освіту, оскільки багато європейських країн розробляють національні стратегії для підтримки інклюзивної освіти. Наприклад, у Норвегії інклюзивна освіта є частиною загальної освітньої політики, і державні органи забезпечують фінансування спеціальних програм та матеріалів. Актуальним є менторство вчителів, коли останні отримують підтримку від досвідчених колег або

наставників, які допомагають їм адаптуватися до викликів інклюзивного навчання. У Фінляндії діють спеціальні програми наставництва для нових вчителів, які працюють в інклюзивних класах [4]. У Німеччині та Франції існують спеціальні програми емоційної підтримки, які допомагають вчителям справлятися зі стресом та емоційним вигоранням, що може виникати під час роботи в інклюзивних умовах [2]. У таких країнах, як Швеція та Норвегія, широко використовуються системи моніторингу та оцінки якості інклюзивної освіти, вони включають регулярну оцінку успішності учнів з особливими потребами, а також аналіз ефективності методик навчання, що використовуються вчителями.

Європейський досвід професійної підтримки вчителів в інклюзії підкреслює важливість комплексного підходу, що охоплює спеціалізовану підготовку, міждисциплінарну співпрацю, державну підтримку, а також психологічну та емоційну допомогу педагогам. Країни Європи активно інвестують у розвиток інклюзивної освіти, забезпечуючи вчителів сучасними ресурсами, технологіями та наставницькими програмами. Такий підхід сприяє ефективній інтеграції учнів з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище, забезпечуючи рівні можливості для всіх учасників навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Джаман Т. (2020). Реалізація середовищного й інклюзивного підходів до навчання в контексті інклюзивної освіти як умова євроінтеграції. *Соціальна робота та Освіта*. Вип. 2, №29. С. 150-155
2. Інклюзивна освіта. Досвід Німеччини. URL: <https://nus.org.ua/articles/inklyuzyvna-osvita-dosvid-nimechchyny/>
3. Професійна підтримка вчителів в інклюзії: Європейський досвід URL: <https://nus.org.ua/articles/profesijna-pidtrymka-vchyteliv-v-inklyuziyi-yevropejskyj-dosvid/>
4. Що особливого у фінській інклюзивній освіті. URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-osoblyvogo-u-finskij-inklyuzyvniy-osviti/>

Орлова В.Є.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАННІ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ

У сучасному світі, інклюзивне навчання є не лише однією з фундаментальних засад розвитку освіти в цілому, але й філософією розуміння участі людини у житті суспільства. В освітньому процесі все більше педагогів працює в класах, де є діти з різноманітними, відмінними потребами. Відтак, постає важлива проблема: як надати їм найкращу підтримку та забезпечити якісну освіту.

Актуальність даної теми визначається тим, що європейські країни активно розробляють і впроваджують моделі інклюзивного навчання, що стають прикладом для нашої держави. Роль вчителя є ключовою, оскільки саме він адаптує навчальний процес і забезпечує підтримку для кожної дитини, сприяючи її індивідуальному розвитку.

Аналіз останніх наукових досліджень підтверджує стійке зростання наукового інтересу до формування інклюзивного освітнього середовища. Дана тема є предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема: Бахмат Н., Білозерської І., Бондаря В., Даниленко Л., Ендрюса С., Ковальчук В., Кумера А., Леврінц М., Шевчук Г., та інших. Однак, вважаємо, що окремі аспекти формування інклюзивного навчання потребують більш детального вивчення.

Тому **мета цієї роботи** – підкреслити важливість вивчення європейських практик для створення вчителем сприятливого інклюзивного середовища.

Інклюзивне навчання в сучасному контексті – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [2, с. 201].

Дослідження досвіду навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в країнах Європи свідчить, що у переважній більшості інклюзивне навчання є основною формою здобуття освіти людьми з обмеженими можливостями. Однак варто зазначити, що діти з особливими освітніми потребами мають змогу здобувати освіту й у спеціальних навчальних закладах, й у закладах масового типу. Оскільки головною метою інклюзивного навчання є усунення будь-якої дискримінації в освітньому процесі, досягнення цієї мети може бути організовано по-різному, що й спостерігається в освітніх системах різних країн [4, с. 152].

У більшості європейських країн під час реалізації інклюзивного навчання педагоги вузької спеціалізації активно співпрацюють з учителями-предметниками в пошуку оптимальної моделі підтримки й допомоги дітям з особливими освітніми потребами, покликаної забезпечити успішність і ефективність освітнього процесу [3, с. 189].

Упродовж вивчення закордонного досвіду освітньої інклюзії можна виокремити чотири моделі співпраці вчителів, а саме:

1. Командна модель: вузькоспеціалізований фахівець надає підтримку групі педагогів загальної освіти, розширюючи їх знання про специфіку роботи серед дітей з ООП, допомагаючи їм у розвитку їхніх соціальних, комунікативних і навчальних компетентностей;
2. Консультаційна модель: педагог вузької спеціалізації проводить консультації з вчителями-предметниками;
3. Модель співпраці педагогів: педагоги загальної та спеціальної освіти працюють разом у загальноосвітньому класі, надаючи необхідну підтримку всім дітям під час уроків та позакласних заходів;
4. Модель паралельного навчання: спеціальні педагоги реалізують підтримку дітям з ООП індивідуально в спеціальному класі – «ресурсній кімнаті» в загальноосвітній школі або в малих групах [1, с. 83].

Варто зауважити, що спеціальні педагоги можуть бути штатними працівниками у закладах загальної середньої освіти або запрошеними зі спеціальних центрів підтримки чи спеціальних шкіл. Так, наприклад, у Бельгії, Австралії, Греції,

Люксембурзі, Нідерландах педагоги спеціальної освіти не завжди є співробітниками школи, але здійснюють підтримку дітей з ООП під час уроків або в позаурочний час, а також проводять індивідуальні й групові консультації з викладачами та надають допомогу вчителям загальної освіти у плануванні та розробленні адаптивних матеріалів, індивідуальної програми навчання цих дітей [3, с. 190].

Висновок. Сьогодні спостерігається посилення міжнародного співробітництва у сфері інклюзії, що відображає її соціальну та педагогічну важливість. Це, у свою чергу, сприяє створенню законодавчої бази в галузі та усуненню дискримінаційних бар'єрів у навчальних закладах. Водночас, позитивне ставлення педагогів до інклюзивної освіти, разом із їхньою мотивацією є важливим чинником розвитку їх професійної компетентності, що є критично важливим для ефективної реалізації інклюзивного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гребя І., Леврінц М. Міжнародний досвід реалізації інклюзивної освіти на прикладі країн Європи. *Витоки педагогічної майстерності*. 2022. № 29. С. 81–86. URL: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2022.29.264259>.
2. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник / за заг. ред. Колупаєвої А. К: А. С. К., 2012. 308 с.
3. Садова І. Інклюзивна освіта в країнах Європи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. Т. 1, № 69. С. 188–192. URL: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-1.37>.
4. Шевчук Г. Інклюзивна освіта у вищій школі: виклики та перспективи. *Академічні студії. Серія «педагогіка»*. 2021. Т. 2, № 3. С. 151–157. URL: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.2.23>.

Проха А.

здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти спеціальності 013
Початкова освіта факультету
педагогіки, психології, соціальної
роботи та мистецтв Ніжинського
державного університету імені
Миколи Гоголя

ВПЛИВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ НА АКАДЕМІЧНУ УСПІШНІСТЬ, САМООЦІНКУ ТА ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Інклюзивна освіта створює умови для кращого засвоєння навчального матеріалу завдяки адаптації навчальних програм та використанню індивідуальних підходів до кожного учня. Інклюзивні класи сприяють розвитку соціальних та когнітивних навичок, оскільки діти з ООП навчаються у звичайному середовищі разом з однолітками.

Важливим аспектом академічної успішності є індивідуалізація навчального процесу. Учні з ООП отримують спеціально адаптовані навчальні плани, що враховують їхні особливі потреби та можливості, дозволяючи засвоювати матеріал у зручному для них темпі. Успішність дітей з ООП значною мірою залежить від наявності кваліфікованих педагогів і спеціальних асистентів. Вони допомагають учням з ООП долати навчальні труднощі та розвивати потенціал через додаткові пояснення, підтримку і мотивацію.

Використання технологій у навчальному процесі (наприклад, спеціальних програм для розвитку мовлення, комп'ютерів із функціями полегшення доступу) дозволяє дітям з ООП краще засвоювати матеріал та підвищувати свою академічну успішність.

Перебування в інклюзивному класі підвищує самооцінку дітей з ООП і покращує їхню мотивацію до навчання. Відчуття рівності з однолітками сприяє більш активній участі в освітньому процесі та досягненню вищих результатів.

Оцінювання успішності дітей з ООП в інклюзивному середовищі має бути гнучким та індивідуалізованим. Важливо оцінювати не тільки загальні знання, але й особистий прогрес, оскільки успішність у дітей з ООП може вимірюватися не стандартними показниками, а досягненням індивідуальних цілей.

Співпраця між школою та батьками дітей з ООП є важливою для забезпечення академічної успішності. Важливо, щоб батьки були активними учасниками навчального процесу і підтримували дитину вдома, враховуючи її освітні потреби.

Інклюзивне навчання позитивно впливає на самооцінку дитини. Перебування в колективі, де всі учні мають рівні можливості для участі, допомагає дітям з особливими потребами відчувати себе частиною спільноти, що сприяє зростанню їх впевненості в собі.

Інклюзивна освіта створює атмосферу підтримки та прийняття, що сприяє зниженню тривожності та емоційного стресу у дітей з ООП. Психологічна підтримка вчителів, шкільних психологів та однолітків дозволяє дітям краще адаптуватися до соціального середовища, що позитивно впливає на їхній емоційний стан.

Інклюзивне середовище сприяє формуванню в дітей з ООП навичок соціальної взаємодії. Спільні заняття з іншими дітьми допомагають подолати ізоляцію, розвивати комунікативні здібності та адаптуватися до соціальних умов.

Діти без особливих потреб також отримують користь від інклюзивного навчання. Вони вчаться толерантності, співчуття, взаємодопомоги та розуміння різноманітності людського досвіду, що формує у них моральні цінності та соціальні компетенції.

Інклюзивне навчання сприяє активнішому залученню батьків до процесу освіти, що також впливає на успішність та психологічний комфорт дитини. Батьки отримують підтримку через індивідуальні плани навчання, консультації та участь у шкільних заходах.

Інклюзивне навчання передбачає розробку індивідуальних навчальних програм, які враховують особливі потреби дитини. Це дозволяє створювати умови для максимально ефективного засвоєння знань та розвитку потенціалу кожної дитини.

Успішна інклюзивна освіта можлива за наявності кваліфікованих вчителів, які вміють працювати з дітьми з різними освітніми потребами. Професійний розвиток педагогів у сфері інклюзії забезпечує якісну підтримку дітей у навчальному процесі.

Таким чином, інклюзивне навчання позитивно впливає на академічну успішність, самооцінку та психологічне благополуччя дітей з особливими освітніми потребами, створюючи умови для їх повноцінної участі в освітньому процесі та соціальному житті. Інклюзивне середовище є сприятливим для розвитку академічної успішності дітей з особливими освітніми потребами, оскільки створює умови для адаптованого навчання, соціальної взаємодії та психологічного комфорту, що сприяє їхньому повноцінному залученню до навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Філоненко О.С., Гордієнко Т.В. Урахування індивідуальних особливостей учнів з особливими освітніми потребами в освітньому процесі початкової школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр.* редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.. Запоріжжя : КПУ, 2021. Вип 7. Т.2 с.54-58.

Прощенкова Є.В.
Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

СПЕЦІАЛЬНІ ШКОЛИ ЧИ ПОВНА ІНКЛЮЗІЯ: ЩО ПРО ЦЕ ГОВОРИТЬ ДОСВІД КРАЇН ЄС?

З кожним роком проблема освіти для дітей з особливими освітніми потребами (далі ООП) набуває все більшої актуальності. Це пов'язано як зі збільшенням чисельності вроджених вад людей, так і зі зростанням кількості активних збройних конфліктів у світі. В той час як одні країни повністю ліквідували спеціальні школи,

інші наголошують на важливості існування двох форматів навчання – спеціалізованого та інклюзивного. Україна також активно переходить на формат повної інклюзії. Ключовим питанням є наступне: «Чи варто цілковито відмовлятися від шкіл для дітей з ООП?».

Метою цієї публікації є висвітлення питання щодо доцільності запровадження досвіду країн ЄС стосовно інклюзивної освіти для дітей з ООП.

Продіус О.І. зазначає, що «сьогодні провідною стратегією політики багатьох країн можна вважати науково обґрунтоване та доведене практикою твердження, що економічно доцільним є здійснення інвестицій у людський капітал скрізь, де це можливо, замість прямого інвестування в соціальне обслуговування. Відповідно до цієї стратегії, залученість осіб з інвалідністю в суспільство розглядається як стратегічний напрям соціального інвестування для майбутнього. Насамперед питання соціальної інклюзії повинні знайти своє відображення у сфері освітньої політики, тому що освітня система є віддзеркаленням стану суспільства і водночас важливим засобом його перебудови» [2, с. 3]. Виходячи із зазначеного вище, можемо зрозуміти, що популяризація інклюзії є важливою не лише із моральної та психологічної, а й економічної точки зору. Чим більше дітей буде ефективно соціалізовано, тим більше громадян в майбутньому зможуть повноцінно реалізуватись та приносити користь суспільству.

Дослідивши ситуацію в інклюзивній освіті різних країн, ми умовно розподілили їх на 2 категорії: ті, що повністю відмовились від спеціальних шкіл та ті, що досі мають подібні навчальні заклади. Таблиця 1 детально розкриває такий розподіл.

Таблиця 1.

Категорії країн ЄС за рівнем впровадження інклюзивного навчання

Повністю відмовились від спеціальних шкіл	Мають як інклюзивні, так і спеціальні школи
Фінляндія: є інклюзивні класи та спеціальні класи для дітей зі	Австрія: у спеціальних закладах країни навчаються лише діти зі значними порушеннями слуху, зору та інтелекту [2, с. 4]

значними порушеннями слуху, зору та інтелекту	
Швеція: усі діти навчаються в закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), а необхідну додаткову допомогу їм надають у філіалах Національного медичного центру [1, с. 35]	Німеччина: паралельно із системою спеціальних освітніх установ, де перебувають діти, переважно зі складними порушеннями, функціонують заклади інклюзивного навчання [2, с. 5]
Норвегія: всі корекційні школи закриті, а всі ЗЗСО - інклюзивні	Бельгія: разом з інклюзивною освітою у країні діє система спеціальних ЗЗСО, в яких навчається 4% дітей шкільного віку [1, с. 32]
Данія: всі школи інклюзивні	Нідерланди: тут функціонують спеціальні ЗЗСО для дітей: з тяжкими порушеннями мовлення, для глухих і слабочуючих дітей; з порушенням зору; з порушенням опорно-рухового апарату; з хронічними проблемами; з проблемами в поведінці та труднощами у навчанні; з комплексними порушеннями [1, с. 35]
Італія: досягла 99,6 % включення учнів з ООП у загальну середню освіту, відсутні спеціальні школи або класи [1, с. 30]	

З вищенаведених даних можемо побачити, що співвідношення країн, які мають спеціальні школи та тих, що відмовились від них практично однакове. Навіть серед країн, що ми віднесли до спільної категорії, є вагомі відмінності. Серед тих, хто не мають спеціальних шкіл, зокрема виділяється Фінляндія, де все ж збережено певну диференціацію учнів через наявність спеціальних класів.

Висновки. Ознайомившись із досвідом країн Європейського союзу, ми дійшли таких умовиводів:

1. Немає нагальної потреби повністю відмовлятися від спеціальних шкіл. Є багато країн, чия освіта успішно функціонує із наявністю даних закладів;
2. Якщо попит на спеціальні школи критично впаде через популяризацію інклюзивної освіти, то дітей зі складними порушеннями можна перевести до спеціальних класів. Таким чином, вони не тільки будуть отримувати достатню увагу спеціалістів, а й комунікувати з іншими учнями під час загальношкільних заходів;
3. Школярів із незначними порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату та пам'яті варто долучати до інклюзивних класів, оскільки їх стан не є критичною перешкодою для взаємодії із шкільним матеріалом та однолітками.

Таким чином, можемо констатувати що, хоч інклюзивна освіта безперечно є і має бути загальноосвітнім трендом, спеціальні школи та класи також є потрібними та корисними для окремих груп учнів. Аби остаточно визначитись із найбільш справедливим співвідношенням відповідних закладів загальної середньої освіти, варто провести загальнонаціональний моніторинг, визначити кількість дітей шкільного віку із ООП та рівні порушень у них. В якості перспективи подальших наукових розвідок в цьому напрямі вважаємо за необхідне зробити розрахунки щодо кількості спеціальних шкіл, які точно будуть актуальними та потрібними. У тих населених пунктах, де спеціальні школи не мають достатнього попиту, варто їх розформувати та створити у звичайних загальноосвітніх школах спеціальні класи. Інклюзивними мають стати абсолютно усі школи та класи, аби більша кількість дітей мала можливість повноцінно соціалізуватись, взаємодіяти із навколишнім світом та в подальшому реалізуватись як самостійні особистості та корисні члени суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ Агентство «Україна», 2019. 300 с.
2. Продіус О.І. Особливості моделей інклюзивної освіти в країнах Європи відповідно до вимог сучасного суспільства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. №4 (72). С. 86-93. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-4-42>

Сбоєва Ю.Ю.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ЗАСІБ ЗМІЦНЕННЯ СПІЛЬНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ СПЕЦІАЛЬНУ ОСВІТУ

Мета цієї статті полягає в тому, щоб дослідити та підкреслити важливість формування зв'язного мовлення у учнів початкової школи як засобу розвитку критичного мислення, комунікативних навичок і соціальних цінностей, що є спільними для країн Європейського Союзу.

Формування зв'язного мовлення в учнів початкової школи є важливою складовою мовної освіти, яка сприяє розвитку комунікативних навичок, критичного мислення та соціалізації дітей. У контексті європейської інтеграції особливу увагу слід приділити формуванню цінностей, що об'єднують українців з європейцями, таких як повага до людської гідності, демократія, рівність і права людини.

Використання практичних вправ на формулювання вступів, основної частини та висновків сприяє розвитку аргументації, що є основою демократичного спілкування. Бібік підкреслює важливість таких вправ для того, щоб учні вміли логічно й послідовно викладати свої думки, що є ключовою складовою зв'язного мовлення [2, с. 88]. Мовлення - це не лише механізм передачі інформації, а й інструмент, який

допомагає дитині висловлювати свої думки, почуття та позиції. Формування зв'язного мовлення тісно пов'язане з розвитком ціннісних орієнтирів, таких як повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність та повага до прав людини.

Через розвиток мовленнєвих навичок учні не лише навчаються висловлювати свої думки, а й розвивають вміння слухати, розуміти позиції інших та вступати в конструктивний діалог. Це формує повагу до людської гідності, толерантність, а також сприяє розвитку демократичних принципів.

Слухові навички — це перший крок на шляху до розвитку зв'язного мовлення. Вміння уважно слухати, а не просто чути, дозволяє учням глибше розуміти інших людей, їхні емоції, почуття та потреби. Це сприяє формуванню емпатії — однієї з ключових цінностей, яка допомагає дітям розвивати повагу до людської гідності та толерантність [8, с. 45].

Активне слухання та усвідомлення структурованих висловлювань допомагають учням не лише виражати свої думки, але й розуміти позиції інших, що формує повагу до людської гідності та різноманіття. Як зазначає Пентиліук, слухання казок, оповідань та діалогів є основою для розвитку мовленнєвих навичок і структурованого мислення [8, с. 45]. Крім того, цей процес сприяє формуванню емпатії, що є важливою європейською цінністю.

Демократичне суспільство потребує вміння аргументовано висловлювати свої думки, поважати різні точки зору і брати участь у конструктивних дискусіях. Тому навчання дітей формулювати вступ, основну частину та висновки у їхніх висловлюваннях сприяє розвитку критичного мислення і формує навички, які є необхідними для активної участі у громадському житті [3, с. 88].

Ігрові методи навчання, такі як рольові ігри, допомагають учням застосовувати навички зв'язного мовлення у різних соціальних контекстах. У процесі таких ігор діти навчаються висловлювати свої думки у певних ситуаціях, наприклад, під час обговорення питань, пов'язаних із суспільними або моральними проблемами. Це дозволяє дітям моделювати реальні життєві ситуації, в яких вони можуть практикувати вміння спілкуватися, працювати в команді та взаємодіяти з іншими [6, с. 132]. Ігрові методи навчання мають великий потенціал у формуванні мовленнєвих

навичок. Рольові ігри, зокрема, допомагають учням практикувати зв'язне мовлення у різних соціальних ситуаціях. Це підтверджується дослідженням Лисенко, яка стверджує, що рольові ігри сприяють не лише розвитку мовлення, але й соціальних навичок учнів [6, с. 132].

Інтерактивні групові завдання та дискусії також сприяють розвитку комунікативних навичок і підготовлюють учнів до активного життя в соціумі, де взаємодія та співпраця є ключовими цінностями [3, с. 74].

Творчі завдання, такі як написання творів, есе та проєктів на теми, пов'язані з європейськими цінностями, допомагають учням організувати свої думки і виразити їх у письмовій формі. Герасименко вказує на те, що такі завдання розвивають критичне мислення та сприяють розвитку зв'язного мовлення (4, с. 23). Редагування власних текстів допомагає учням усвідомити свої сильні та слабкі сторони, що є важливим для особистісного розвитку [5, с. 49].

Окрім цього, групові обговорення є чудовим інструментом для формування навичок зв'язного мовлення та розвитку навичок аргументації. Учні вчаться брати участь у дискусіях, висловлювати свої думки та поважати позиції інших [7, с. 101]. Така діяльність готує їх до конструктивного діалогу в демократичному суспільстві, де кожен має право на власну думку. Спільні проєкти на теми, пов'язані з європейськими цінностями, також розвивають у дітей навички співпраці, відповідальності та здатності до колективної роботи [2, с. 57]. Метод проєктів, зокрема, сприяє розвитку навичок командної роботи та соціальної відповідальності, оскільки учні працюють над спільними темами, пов'язаними з європейськими цінностями [3, с. 57].

Не менш важливим елементом є оцінювання зв'язного мовлення учнів та надання їм зворотного зв'язку. Важливо не лише фіксувати помилки, але й акцентувати увагу на досягненнях, що допомагає дітям краще усвідомлювати свої мовленнєві навички.

Конструктивний зворотний зв'язок сприяє розвитку в учнів самооцінки, допомагаючи їм аналізувати власні досягнення і прагнути до подальшого вдосконалення [8, с. 49]. Самооцінювання та взаємооцінювання також є ефективними методами, які сприяють розвитку критичного мислення та відповідального ставлення до навчання [4, с. 23]. Конструктивний зворотний зв'язок на виступи і письмові роботи

учнів допомагає їм усвідомити свої сильні та слабкі сторони. Це сприяє розвитку комунікативних навичок та формуванню зв'язного мовлення. Пентилюк наголошує на важливості таких методів у навчальному процесі, оскільки вони стимулюють учнів до вдосконалення (8, с. 49).

Таким чином, розвиток зв'язного мовлення в учнів початкової школи є багатограним процесом, що сприяє не лише підвищенню їхньої мовленнєвої компетенції, але й формуванню цінностей, необхідних для гармонійного розвитку особистості у сучасному суспільстві. Інтерактивні методи навчання, рольові ігри, групові дискусії та письмова діяльність допомагають дітям краще зрозуміти важливість демократичних принципів, поваги до прав інших та соціальної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібік Н. М. (2019). Основи розвитку зв'язного мовлення. Київ: Либідь.
2. Демиденко Ю. В. (2018). Проектне навчання як метод формування зв'язного мовлення у молодших школярів. Науковий журнал "Педагогіка", 5(7), 19-23.
3. Гавриш, О. М. (2016). Формування мовленнєвих навичок у дітей молодшого шкільного віку. Харків: Освіта.
4. Герасименко О. В. (2015). Творчі завдання як засіб розвитку мовлення в учнів початкової школи. Вісник Черкаського університету, 3(1), 45-50.
5. Кузнєцова О. В. (2017). Методи навчання мовленнєвих навичок у початковій школі. Харків: Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна.
6. Лисенко Т. М. (2020). Використання ігрових методів у навчанні зв'язного мовлення учнів початкової школи. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, 4(12), 130-135.
7. Маслова Н. П. (2017). Крос-культурний обмін: нові можливості для навчання мовленнєвих навичок. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 1(1), 34-38.
8. Пентилюк М. І. (2015). Слухові навички та їх роль у формуванні зв'язного мовлення. Київ: Наукова думка.

Селіванова А.Ю.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ВИМІРИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Інклюзивна освіта, що охоплює всіх дітей, незалежно від їхніх можливостей і потреб, є однією з пріоритетних цілей освітніх реформ у багатьох країнах Європейського Союзу. Ця модель передбачає створення умов для забезпечення рівного доступу до освіти всім учням, зокрема тим, хто має особливі освітні потреби. Соціально-педагогічні виміри інклюзивної освіти включають багатоаспектний підхід, який охоплює законодавчу базу, педагогічні методики, соціальну підтримку та розвиток компетенцій педагогів [1, с. 181].

Метою цієї публікації є висвітлення основних проблем та перспектив впровадження інклюзивної освіти в ЄС.

В ЄС інклюзивна освіта розглядається як частина загальної стратегії соціальної інтеграції, яка спрямована на зменшення дискримінації та нерівності в суспільстві. Особливу увагу приділено захисту прав дітей з інвалідністю, що відображено у низці міжнародних документів, таких як Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. У рамках цієї концепції інклюзія означає не тільки фізичну присутність дитини з особливими потребами в загальноосвітньому класі, але й активну участь у всіх аспектах шкільного життя.

Соціально-педагогічний підхід до інклюзивної освіти в Європі базується на індивідуалізованому навчанні, яке враховує специфічні потреби кожної дитини. Це потребує зміни традиційних методик викладання, запровадження гнучких форм навчання, адаптації навчальних програм та використання допоміжних технологій [2, с. 135].

Наприклад, у країнах, таких як Данія, Німеччина та Фінляндія, широко використовуються методи ко-навчання, де в класі працюють два вчителі: один

відповідає за основну групу учнів, а інший – за індивідуальну підтримку дітей з особливими потребами [3, с. 56]. Крім того, в багатьох країнах ЄС активно застосовуються технології допомоги, такі як спеціальні комп'ютерні програми та пристрої для дітей з порушенням зору або слуху.

Одним із ключових елементів успішної інклюзії є підготовка педагогічних кадрів. У Європейському Союзі приділяється велика увага професійній підготовці вчителів, соціальних працівників та психологів, які працюють в інклюзивних школах. Педагоги мають володіти спеціалізованими знаннями в галузі інклюзивної педагогіки, що включають методи адаптації матеріалу, індивідуальне оцінювання прогресу учнів та роботу з батьками.

Особливу роль у впровадженні інклюзивної освіти відіграє міждисциплінарна співпраця. Соціальні працівники, шкільні психологи, логопеди та інші фахівці спільно з педагогами формують індивідуальні плани розвитку для кожної дитини. У таких країнах, як Швеція та Нідерланди, цей підхід дає змогу забезпечити комплексну підтримку учнів і створити максимально комфортні умови для їхнього навчання та соціалізації [4, с. 793].

Законодавча база країн Європейського Союзу чітко регулює питання впровадження інклюзивної освіти. Директиви Європейської Комісії та національні законодавчі акти закріплюють право на освіту для всіх дітей без дискримінації. У кожній країні існують певні стандарти, що забезпечують доступність освіти для осіб з обмеженими можливостями.

Наприклад, у Фінляндії законодавство передбачає надання всебічної допомоги учням з особливими потребами, включаючи підтримку асистентів, індивідуальні навчальні плани та адаптовані навчальні програми. У Франції та Італії активно впроваджуються спеціальні інклюзивні класи, де діти з особливими потребами навчаються разом із своїми однолітками в умовах загальної школи.

Незважаючи на значний прогрес у розвитку інклюзивної освіти в країнах ЄС, залишаються певні виклики. Одним із них є недостатнє фінансування шкіл, що ускладнює забезпечення необхідними ресурсами для підтримки дітей з особливими

потребами. Також існує проблема браку кваліфікованих педагогів, які б могли працювати в умовах інклюзії.

Перспективи розвитку інклюзивної освіти в Європі пов'язані з подальшим удосконаленням освітніх програм, інтеграцією інноваційних технологій у навчальний процес та розширенням міждисциплінарної співпраці. Крім того, важливим напрямком є підвищення обізнаності суспільства про важливість інклюзії та її роль у формуванні толерантного і рівноправного суспільства [5, с.36].

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що інклюзивна освіта є важливою складовою сучасних освітніх реформ у країнах Європейського Союзу, спрямованих на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, включно з тими, хто має особливі освітні потреби. Вона не лише забезпечує фізичну присутність учнів у загальноосвітніх класах, але й створює умови для їх активної участі в освітньому та соціальному житті. Педагогічні підходи, адаптація програм, а також використання допоміжних технологій сприяють розвитку інклюзивного навчального процесу.

Законодавча база країн ЄС чітко регулює питання впровадження інклюзивної освіти, закріплюючи права дітей з особливими потребами на отримання необхідної підтримки. Важливу роль при цьому відіграє підготовка педагогічних кадрів. Міждисциплінарна співпраця між педагогами, соціальними працівниками та іншими фахівцями є ключем до успішного впровадження інклюзивної моделі навчання.

Однак розвиток інклюзивної освіти стикається з певними викликами, такими, як недостатнє фінансування та брак кваліфікованих кадрів. Для подальшого прогресу необхідно вдосконалювати освітні програми, розвивати технології, а також підвищувати суспільну обізнаність про важливість інклюзії як частини стратегії формування толерантного й рівноправного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тимошенко З. І. Болонський процес в Україні: словник-довідник. К.: Європ. ун-т, 2007. 219 с.

2. Ainscow M. From Special Education to Effective Schools for All: A Review of Progress so far. *European Journal of Special Needs Education*. 2020. 35(2). С. 122-145.
3. European Agency for Special Needs and Inclusive Education. Inclusive Education in Europe: Key Policy Messages. Odense, Denmark: EASNIE, 2018. 88 с.
4. Slee R. Inclusive Education is for Everybody: Accountability and Quality. *International Journal of Inclusive Education*. 2019. 23(7). С. 700-715.
5. European Commission. Communication on Achieving the European Education Area by 2025. Brussels: EC, 2020. 36 с.

Стрішкова Юлія,
студентка II курсу
Ізмаїльський державний
гуманітарний університет
Науковий керівник – канд.пед.наук,
ст.викл. Рубан А.К.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Дослідження у сфері інклюзивної освіти за кордоном розглядаються в контексті правових та соціальних змін, що відбулися в освітній політиці, де інклюзія дітей з особливими потребами стала успішним і стійким у практиці. Перш за все, інклюзивна освіта розглядається з точки зору формування нових норм суспільної моралі та поваги до відмінностей людей, дискримінації та реформування ліберальної демократії. Інклюзивна освіта є частиною освітньої політики держави та загальної соціальної політики, яка неминуче відображає особливості, внутрішню логіку та напрямок розвитку держави.

Зарубіжні науковці виділяють три моделі інклюзивної освіти , а саме: консервативну, ліберальну та соціал-демократичну моделі інклюзивної освіти, яка характерна для певних розвинених країн.

Консервативні інституції в Італії, Німеччині, Австрії, Бельгії та Франції намічає високий рівень розташування за соціальним статусом та рівнем доходів. У цих країнах

інклюзивна освіта надається як частина загальної освіти і не є інтегрованою для людей з особливими потребами.

Соціал-демократичні зміни в Данії та Фінляндії вирішили багато проблем у так званій «сімейній сфері» (наприклад догляд за людьми похилого віку та дітьми). У цих країнах інклюзивна освіта вдало забезпечується для всіх дітей з ООП.

Особливістю ліберальної системи у Великобританії є те, що соціальне страхування залежить від ринку, при цьому держава краще регулює ринок, а не безпосередньо надає соціальне забезпечення. Рівень соціальної диференціації в суспільстві досить високий, що певною мірою обмежує соціальну допомогу і підвищення рівня соціальних виплат зменшує стимули виходити на ринок і працювати на ньому [7,с.271].

Одна з характерних тенденцій для іноземців освіта є процесом децентралізації. Місцеві органи освіти у Німеччині, Португалії, Данії та Фінляндії наділені повноваженням керувати освітою дітей ООП і несуть за це відповідальність. Зокрема, місцеві органи управління освітою в цих країнах приділяють дбайливо увагу до організації спеціальної допомоги та підтримки дітей в системі загальної середньої освіти навчальних закладів, а також від вибору викладачів, постійно підвищувати їх кваліфікацію та розширити взаємодію з батьками дітей цієї категорії. Ці відділи надають школам незалежність у їх виборі освітніх підходів до комплексної організації і проводять моніторинг освіти та поведінки та систематичний контроль його ефективності відповідно до цілей вітчизняної та світової системи освіти.

Упродовж вивчення закордонного досвіду виділяють п'ять моделей підтримки вчителів та дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти :

1. Командна: вузькоспеціалізовані фахівці забезпечують загальне викладання, підвищення рівня знань про те, як працювати з дітьми, які потребують спеціальної освіти, розвивати соціальні навички, комунікацію, а також підтримують модифікацію прийомів і методів для покращення адаптації до інклюзивної освіти

2. Консультації: Вчителі-спеціалісти консультують вчителів-предметників;

3. Співпраця між вчителями: вчителі звичайної та спеціальної освіти працюють разом та мають надавати необхідної допомоги в класі та під час позакласних заходів.

4. Паралельне навчання: вчителі спеціальної освіти підтримують дітей з особливими потребами індивідуально

5. Так звана «спільна освіта» : це комбінована модель підтримки всіх дітей упродовж інклюзивної освіти ,яка заснована на принципі спільної відповідальності та результати і відкритого діалогу.

Сьогодні міжнародне співробітництво у сфері інклюзії поступово розширюється. Його педагогічна значущість сприяє розвитку нормативно-правової бази в цій сфері та усунені дискримінаційних бар'єрів в освітніх закладах і суспільстві в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Перфільєва М. Освіта як інститут соціального виховання дітей та молоді з особливими потребами у Польщі. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2015. Випуск 52. С. 290–295.
2. Inclusive Education and Effective Classroom Practices. European Agency for Development in Special Needs Education. September, 2001. 266 p. P. 46
3. Mitchel D. What really works in special and inclusive education. Using evidence-based strategies. Routledge, 2015. 347 p.

Филиппенко С. А.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ

Велика кількість країн використовує концепцію інклюзивної освіти, і Україна не є винятком. Для вдосконалення цієї системи важливим є дослідження досвіду інших країн, таких як Німеччина, яка є однією з найпрогресивніших країн Європи.

У 2009 році Німеччина приєдналася до Конвенції ООН, яка передбачає перехід до інклюзивної освіти в усіх федеральних землях. Згідно зі статтею 24, діти та молодь з інвалідністю мають право відвідувати звичайні школи. Проте зміни у німецькій системі освіти відбувалися повільно. Наприклад у Нижній Саксонії інклюзивні класи з'явилися лише у 2013 році. Наповнення навчально-методичних програм, критерії оцінювання знань, та кількість освітніх закладів визначається на рівні федеральних земель, оскільки система управління в освіті Німеччини є децентралізованою, тому зміни відбуваються з різною швидкістю.

У шкільному контексті інклюзія означає можливість спільного навчання в школі та повну участь в навчальному процесі всіх дітей і молоді, незалежно від їх різноманітних характеристик [1]. Інклюзивний клас складається приблизно з 25 учнів, 4-5 з них – діти з особливими потребами, в тому числі з серйозними порушеннями здоров'я. Крім вчителя у класі має бути присутнім супроводжуючий педагог та асистенти. Під час уроку перевага надається практичним заняттям та груповому виду діяльності, що дозволяє дітям швидше пройти процес адаптації. В атестаті, який учні отримують наприкінці навчального року, фіксується динаміка розвитку, що включає в себе як досягнення дитини, так і моменти, які викликають труднощі.

Інклюзивна освіта дозволяє дітям з обмеженими можливостями всебічно розвиватися, опановувати важливі навички та інтегруватися в суспільство під час спілкування з однолітками, які в свою чергу навчаються розуміти та співпрацювати з людьми, які відрізняються від них. Успішність навчання великою мірою залежить від вчителів, які мають розробити стратегію, яка приймає до уваги індивідуальні особливості учнів та допомагає їм проявити себе.

Німецькі школи стикаються з певною кількістю проблем під час впровадження інклюзивної освіти. Як у спеціальних, так і в загальноосвітніх школах спостерігається нестача вчителів, що не дає можливості приділити належної уваги як звичайним учням, так і учням з особливими потребами. Недостатня кількість спеціально підготовлених фахівців або недостатній рівень їх кваліфікації, як і відсутність спеціально розроблених методик навчання та програм інклюзивної освіти призводять

до того, що діти з інвалідністю не отримують необхідної підтримки, що ускладнює інтеграцію. Така проблема особливо часто виникає у маленьких містах і селах.

Як ми можемо побачити, інклюзивна освіта в Німеччині стикається з серйозними викликами. Однак у найближчому майбутньому інклюзивне навчання має розвиватися та вдосконалюватися. Викладання має адаптуватися, а навчальний матеріал має бути диференційованим. У школі необхідно враховувати здібності, потреби, а також індивідуальні особливості дітей. Тому в майбутньому важливо, щоб держава розробила та зафіксувала конкретний графік, за яким правова ситуація шкільних законів могла б бути реалізована в єдиний спосіб на національному рівні [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вагнер-Віллі, М., Штурм, Т., (2012): Інклюзія та середовище в шкільних організаціях.
2. Яух, Ф. (2012): Behinderte Kinder haben Recht auf Regelschule.

Чумак Т.В.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

СПІЛЬНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ ЧЕРЕЗ ОСВІТУ: ВИКОРИСТАННЯ МЕДІА-ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Одним із ключових принципів європейських цінностей є забезпечення доступу до якісної освіти для всіх, де інклюзивна освіта є важливим елементом. Важливою складовою цієї цілі є використання інноваційних підходів, таких як медіа-технології, для підтримки учнів з порушеннями мовлення.

Дослідження Київського національного університету імені Тараса Шевченка показують, що використання медіа-технологій може сприяти кращій адаптації дітей з особливими освітніми потребами, особливо у випадках порушень мовлення [3, с. 22].

Діти з порушеннями мовлення часто мають кліпове мислення, тому краще сприймають інформацію візуально. Інтерактивні технології дозволяють використовувати зображення, анімації та відео для пояснення понять, стимулювання мовлення та розвитку нових навичок.

Медіа-технології, такі як інтерактивні навчальні програми та мультимедійні засоби, мають значний вплив на розвиток мовленнєвих і когнітивних навичок у дітей, що дозволяє їм аналізувати та оцінювати інформацію, розвиваючи здатність до логічного мислення.

Мобільні додатки, інтерактивні ігри та відео підвищують мотивацію дітей до участі в терапії та роблять заняття більш захопливими для дітей, що є важливим фактором для досягнення кращих результатів.

За результатами дослідження, проведеного в Інституті спеціальної педагогіки НАПН України, використання електронних освітніх ресурсів позитивно впливає на розвиток мовленнєвої компетенції учнів із порушеннями мовлення [2, с. 36].

Використовуючи спеціалізовані програми та додатки, логопед може адаптувати вправи під індивідуальні потреби кожної дитини, що дозволить створювати персоналізовані плани розвитку та враховувати специфіку мовленнєвих порушень у конкретної особи.

Сучасні медіа-технології дозволяють проводити автоматизований аналіз виконання вправ та забезпечують логопедів і батьків чітким зворотнім зв'язком [4, с. 10]. Це допомагає відслідковувати прогрес дитини та вчасно вносити корективи у план роботи.

Цифрові технології дозволяють проводити заняття не лише у режимі офлайн, але й дистанційно. Завдяки цифровим технологіям батьки можуть легко долучитися до процесу корекції мовлення та підтримки дитини вдома, використовуючи матеріали та програми, які були запропоновані спеціалістом.

Медіа-ресурси надають доступ до інтерактивних методів навчання, які можуть бути адаптовані для задоволення індивідуальних потреб дітей, сприяючи їхній інклюзії в освітній процес [1, с. 45].

Використання інтерактивних технологій дозволяє всім учасникам процесу надавати підтримку дитині на кожному етапі розвитку, що відповідає європейській цінності солідарності.

Отже, ігрові додатки і програми спрямовані на розвиток пам'яті, уваги, сприйняття звуків, ритму, артикуляції та інших мовленнєвих і когнітивних навичок. Вони допомагають покращити загальний рівень мовленнєвого розвитку дітей.

Таким чином, використання медіа-технологій у роботі з дітьми, які мають порушення мовлення, відповідає загальноєвропейським цінностям та принципам інклюзії. Це сприяє створенню більш рівноправного середовища для всіх дітей з порушеннями мовлення і сприяє їхньому соціальному та пізнавальному розвитку.

Безперечно, цифрові технології стають не просто допоміжним інструментом, а необхідною частиною сучасної логопедичної практики. Вони допомагають створити більш ефективне та інтерактивне середовище для розвитку мовленнєвих навичок у дітей з різними порушеннями мовлення.

Використання онлайн-технологій у логопедичній роботі сприяє забезпеченню рівного доступу до освіти та терапії для дітей з мовленнєвими порушеннями, допомагаючи їм розвиватися та інтегруватися в суспільство.

Європейські цінності підкреслюють важливість рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їхнього соціального статусу, національності, фізичних або розумових особливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриценко, О. Медіа-технології в освіті: нові можливості для інклюзивного навчання. Київ: Видавництво «Освіта», 2022. 150 с.
2. Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. Використання електронних освітніх ресурсів у розвитку мовленнєвої компетенції учнів із порушеннями мовлення. Київ: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2020. 120 с.
3. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Дослідження щодо використання медіа-технологій для адаптації дітей з особливими освітніми

потребами. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2019. 200 с.

4. Петренко, Т. Інклюзивна освіта в Україні: дослідження та перспективи. Львів: Видавництво «Світ», 2021. 175 с.

Шевченко С.О.

Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ДІТЕЙ З ООП ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Європейські цінності сьогодні виступають основою фундаментальних прав та свобод людини. Серед основних з них можна назвати: повага до людської гідності, фундаментальні права і свободи, демократія, рівність, верховенство права, толерантність, справедливість. Толерантність як основна європейська цінність є яскравим виявом ступеня демократії держави й одна з умов її розвитку.

Сьогодення відзначається актуальними питаннями щодо дружнього, толерантного ставлення до дітей із особливими освітніми потребами. Але при цьому ми спостерігаємо певні протиріччя у дитячому середовищі, конфліктність та певну відчуженість, що зумовлені насамперед, світоглядними проблемами. Це знаходить відклик у загостренні спілкування між людьми, і таку ситуацію можемо спостерігати у закладах середньої освіти, серед учнів початкової школи, коли у класі з'являється дитина із особливими освітніми потребами. Не всі учні початкової школи мають уявлення про те, як можна спілкуватися з учнями з особливими освітніми потребами для того, щоб не надати додаткової травматизації. Не кожен учень знає, як побороти бар'єри у спілкуванні. Така ситуація породжує певні проблеми та може призвести до стресових ситуацій, до негативних результатів навчання тощо. Формування толерантного ставлення учнів початкової школи до дітей із особливими освітніми потребами має стратегічний вимір, що має бути і системним для всіх учасників освітнього процесу.

У роботі з молодшими школярами потрібно використовувати таку програму формування їх толерантності, яка б органічно впливала на роботу в класі (і я вже не уточнюю, що саме в інклюзивному класі, тому що на сучасному етапі розвитку суспільства і освіти вже не прийнято казати про інклюзивні класи, інклюзивні школи, а вже інклюзія має бути включена в стратегію кожного закладу освіти), де у роботу включено батьків, психолога, корекційного педагога.

Важливе місце в процесі формування в учнів початкової школи толерантного ставлення до дітей із особливими освітніми потребами займає практичний етап, де учні включалися у виховний процес. Цей етап є досить тривалий, оскільки він пов'язаний з виконанням практичних завдань. Ці завдання мають бути націлені на розвиток морально-етичних якостей – відповідальності, ввічливості, намагання знайти порозуміння тощо, гнучкості під час взаємодії, здатності до віднайдення компромісних рівень у конфліктах тощо.

В цьому процесі виділяються такі напрями: корекція в учнів початкової школи толерантного ставлення до дітей із особливими освітніми потребами; особистісний підхід до розвитку ціннісної сфери.

Серед науковців, практиків досить актуальною думка є про те, що важливим для учнів початкової школи є проведення відповідної корекційної роботи, що «спрямована на розвиток і використання практично-дійового мислення учнів», необхідність розвитку здатності «чітко й правильно сприймати предмети і явища, використовувати свої відчуття як основу розумових операцій, під час організованих спостережень, вчити аналізувати об'єкти, виділяти суттєві ознаки і зв'язки, розвивати уміння порівнювати».

Під час роботи з учнями слід прагнути, щоб вони самі прагнули до розвитку, намагалися спілкуватися на різні теми, і саме тому такі заняття слід проводити систематично, де ознайомлювати дітей з художньою літературою, в яких розкриваються різноманітні діалоги тощо.

Програма з формування толерантного ставлення до дітей із особливими освітніми потребами має за мету збагатити емоційну сферу молодших школярів.

Для цього можуть використовуватися вірші, музичні твори, спостереження за емоціями героїв різних казок тощо. Основними прийомами тут можуть бути бесіда, запитання, звернення до існуючого досвіду толерантного спілкування тощо.

Діти дуже люблять створювати малюнків. Саме це може бути використано в створенні спільних малюнків із дітьми, що мають особливі потреби, адже, наприклад, дитина, що має, наприклад, порушення мовлення, може стикатися із складністю у комунікації. Усвідомлення свого мовного недоліку, невдалі випробування його замаскувати або самостійно подолати звичайно викликають різні емоційні стани і почуття своєї неповноцінності, страх мовлення, постійні переживання від нерозуміння цього недоліку оточуючим, прагнення відійти від колективу, від спілкування, усамітнитися; породжує мовленнєву пасивність, почуття образи, досади, іноді озлобленості, роздратування. Отже, слід намагатися полегшити стан, в якому перебувають діти, засобами малювання, адже діти, які мають мовленнєві порушення, зазвичай перебувають у стані хронічного психоемоційного напруження [2, с. 13].

Важливим для розвитку толерантного ставлення є середовище, в якому зростають учні [3, с.56]. Вони бажають пізнати себе через ті форми, які їх оточують. Підкреслимо актуальний вислів вчених: «Розв'язання проблеми підготовки кожної дитини до життя зводиться до бажання пізнати не лише себе, а й свою роль і значущість у цьому житті. Основні прояви самосвідомості – сукупність психічних процесів, внаслідок яких індивід усвідомлює своє «Я». Вони тісно пов'язані з усіма сторонами життя та діяльності дитини». Через те, що всі учні мають бачити перед собою красу, для цього підбираються яскраві матеріали, надається можливість використовувати обладнання, яке приємно було б взяти в руки.

Важливим для розвитку толерантного ставлення є позитивний емоційний фон у всьому класі. Ворожнеча, бійки, протистояння – це ті ускладнення, які не є придатними для формування толерантності. Саме тому слід зробити такий осередок, в якому грала б тиха спокійна музика, було б розміщено колективні малюнки, фотографії учнів із дітьми, які мають особливі освітні потреби [1, с. 13].

Задля формування цінності поваги до іншої людини, миролюбності тощо використовуються різні прислів'я, приказки.

Також дуже ефективна виставкова діяльність, зокрема, разом із дітьми пропонуються такі теми: «Стосунки героїв», «Товаристкість назавжди», «Я – миролюбний» тощо. Це допомагає створювати умови для виховання толерантності, адже самі діти створюють експонати, намагаються разом створювати їх у класі тощо. Тому як головна мета – дати всім учням можливість найбільш повноцінного соціального життя, активної участі в колективі, тим самим забезпечуючи найбільш повну взаємодію і турботу один про одного як членів співтовариства.

Отже, в Україні ще потребують вирішення питання толерантного ставлення до «іншості» у різних сферах, що зумовлює необхідність вироблення власної концепції толерантності, формування таких правових засад, які б встановлювали ефективні механізми недопущення будь-яких проявів дискримінації, ксенофобії, різного роду нетерпимості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації Конвенції ООН про права інвалідів: Тези доповідей XIV Міжнарод. наук-практ. конф. (м. Київ 19–20 листопада 2014 р.). Київ, 2014. 464 с.*
2. Проценко В. Б. Корекція психоемоційного напруження в дітей з вадами мовлення засобами образотворчої діяльності. Дитина з особливими потребами. 2015. № 6 (6). С. 13–15.
3. Шевченко Ю.М. Педагогічна деонтологія: навч.-метод. посіб. 2018, Мелітополь.

Явор І. В.

Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Інклюзивна освіта у Великій Британії має свої особливості, які зумовлені як історичним розвитком, так і сучасними соціально-політичними умовами. Функціонування інклюзивної освіти у цій країні базується на сильному законодавчому забезпеченні, а саме Законі про освіту (Education Act 1996), який визнає право дітей з особливими освітніми потребами на навчання в загальноосвітніх закладах; Законі про рівність (Equality Act 2010), який забороняє дискримінацію дітей з обмеженими можливостями в усіх сферах суспільного життя, включаючи освіту; Кодексі спеціальної освіти та інклюзії (Special Educational Needs and Disability Code of Practice 2014), який визначає права, обов'язки і стандарти для шкіл, місцевих органів влади та інших установ щодо підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

З одного боку, інклюзивна освіта у Великій Британії характеризується гнучкістю та адаптивністю, оскільки школи можуть варіювати способи навчання та підтримки в залежності від потреб кожної дитини. Це може включати як повну інтеграцію в загальний клас, так й індивідуальну підтримку на спеціалізованих уроках. З іншого боку, Г. Давиденко, вивчаючи інклюзивну освіту у Великій Британії, стверджує, що однією з найбільших перепон до успішності інклюзії у Великобританії, є діяльність британського уряду, який перекладає відповідальність за вирішення питань, пов'язаних із інклюзивною освітою на вчителів, які, в свою чергу, вважають що такий підхід є дещо спрощеним [2, с. 28]. О. Безпалько, І. Комар вказують на те, що у Великій Британії питання доступу до освіти дітей з обмеженими функціональними можливостями розглядається переважно у трьох площинах: розширення доступу до

освіти (wiklening participation), інтеграція (mainstreaming), інклюзія (inclusion) [1, с. 30].

У Великій Британії розвиток інклюзивної освіти та підтримки дітей з обмеженими функціональними можливостями має комплексний характер. Основні чинники, які сприяють цьому, включають традиції благодійності (Британія має давню історію благодійності, і допомога дітям з особливими потребами є важливою частиною соціальної політики; благодійні організації та фонди роблять значний внесок у підтримку інклюзивної освіти); вплив мас-медіа (ЗМІ активно сприяють формуванню позитивного ставлення суспільства до дітей з обмеженими можливостями, допомагаючи підвищити обізнаність про їхні потреби та важливість підтримки); активність громадських організацій (багато громадських об'єднань, ініціативних груп та спілок діють в інтересах дітей з обмеженими функціональними можливостями, активно просуваючи їх).

У британських школах діє модель спеціальної підтримки для учнів з особливими потребами, яка включає: індивідуальні навчальні плани (individual education plans, IEP) для учнів з особливими освітніми потребами; роботу асистентів вчителів (teaching assistants), які допомагають учням з інвалідністю інтегруватися в навчальний процес; функціонування спеціалізованих навчальних ресурсів та розробку адаптованих програм, що враховують фізичні та когнітивні обмеження учнів. Інклюзивна освіта починається на ранніх етапах, з дошкільних закладів, і продовжується в школах і вищих навчальних закладах. Існує тісна співпраця між усіма рівнями освіти для забезпечення поступової інтеграції учнів з особливими потребами.

Головним принципом інклюзивної освіти є надання всім учням повноцінного рівня знань, створення умов для отримання освіти всіма учнями незалежно від нозології. Високий попит на такого рода освіту стимулює педагогів і психологів на розроблення нових модулів, програм і видів навчання таких дітей [3].

У Великій Британії існує велика кількість звичайних шкіл, які надають інклюзивну освіту. Вони обладнані всім необхідним для інтеграції дітей з обмеженими можливостями, включаючи фізичну доступність (ліфти, рампи),

адаптовані навчальні матеріали та спеціальні програми. Учителі проходять спеціальне навчання для роботи з учнями з особливими освітніми потребами. Важлива увага приділяється навчанню педагогів стратегіям диференційованого навчання, а також методам ефективної роботи з асистентами вчителів. Батьки є важливими учасниками процесу інклюзивної освіти, вони мають можливість брати участь у розробці індивідуальних навчальних планів та обговоренні потреб своєї дитини. Громадські організації та благодійні фонди також активно допомагають школам у створенні інклюзивного середовища.

Постійний моніторинг ефективності інклюзивних практик здійснюється як на рівні окремих шкіл, так і на національному рівні. Місцеві органи влади відповідають за забезпечення належного рівня підтримки та відповідність інклюзивної освіти національним стандартам.

Інклюзивна освіта у Великій Британії базується на потужному законодавстві, розгалуженій системі підтримки учнів та активній співпраці між школами, батьками та громадою. Такий підхід дозволяє створювати сприятливе середовище для дітей з особливими освітніми потребами, забезпечуючи їм рівні можливості для навчання та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпалько О.В., Комар І.М. Нормативне забезпечення права на освіту дітей з обмеженими функціональними можливостями у Великій Британії. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. 2014. Вип. 115. С. 29-31.
2. Давиденко Г.В. Впровадження інклюзивної освіти у Великій Британії: проблеми, шляхи вирішення. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2014. № 11. С. 27–38.
3. Продіус О.І. Особливості моделей інклюзивної освіти в країнах Європи відповідно до вимог сучасного суспільства. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Вип № 4(72). С. 86-93.

Ярмоленко Я.О.

Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів є важливою складовою їхньої професійної підготовки. Ціннісні орієнтації відображають систему цінностей, яка впливає на педагогічну діяльність, взаємовідносини з учнями, колегами та суспільством в цілому. У сучасному світі вчителі мають орієнтуватися не лише на національні педагогічні традиції, але й на глобальні європейські гуманістичні цінності, такі як толерантність, повага до культурного різноманіття, права людини та екологічна відповідальність.

Реалізацію ціннісно-орієнтованого підходу у процесі підготовки майбутніх учителів досліджували такі вітчизняні вчені, як С. Гончаренко, М. Гриньова, О. Дубасенюк, Т. Калюжна, Н. Кузьміна, Н. Нагорський, А. Сбруєва та інші.

Ціннісні орієнтації, на думку О. Дубасенюк, це сукупність знань та переконань, що визначають спрямованість особистості, її світогляду, систему цінностей і моральних норм. Ціннісні орієнтації становлять внутрішню основу відношень людини до різних цінностей матеріального, морального, політичного і духовного порядку. Авторка розглядає ціннісні орієнтації особистості як спрямованість її потреб на реалізацію життєвих цінностей, здатність надавати перевагу тим чи іншим цінностям в залежності від життєвих ситуацій [1, с. 12].

Основні аспекти процесу формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів включають як особисті цінності майбутнього вчителя, які впливають на професійну діяльність (чесність, відповідальність, справедливість, повага до інших), так й професійні цінності, які включають в себе такі якості педагога, як любов до дітей, прагнення до постійного розвитку, повагу до професії та колег, етичну поведінку в професійному середовищі. Розвиток ціннісних орієнтацій пов'язаний з особистісним

зростанням майбутнього вчителя, тому цей процес вимагає самоаналізу, рефлексії та постійного самовдосконалення. Майбутнім учителям важливо усвідомлювати власні цінності, що дозволяє їм виховувати дітей не лише через знання, але й через приклад власної поведінки.

Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів може відбуватися через навчальні курси та дисципліни, пов'язані з педагогікою, психологією та етикою, які сприяють осмисленню майбутніми вчителями ролі цінностей у навчальному процесі. Інший шлях – це проходження педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти, коли студенти можуть бачити в реальному часі як ціннісні орієнтації реалізуються у роботі вчителя та формувати власні підходи до професії. Університети та педагогічні установи формують ціннісні орієнтації через знайомство студентів із педагогічними традиціями, моральними нормами, етичними стандартами поведінки та професійною культурою. Знайомство з етичним кодексом учителя допомагає зрозуміти норми, яких має дотримуватись педагог у своїй діяльності.

Важливу роль у процесі формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів відіграють соціальне середовище і взаємовідносини. Соціальні умови підготовки майбутніх учителів, зокрема участь у громадському житті університету та освітньої спільноти, сприяють формуванню соціальної відповідальності, готовності до співпраці та комунікації. Взаємодія з викладачами та наставниками виступає прикладом того, як професіонал має втілювати ціннісні орієнтації в професійній діяльності.

Н. Пусепліна вбачає активну роль музейної педагогіки у формуванні ціннісних орієнтацій майбутніх учителів, оскільки взаємодія музеїв різних профілів й закладів освіти спонукає до пошуку нових напрямів та вдосконалення форм і методів виховної роботи з аудиторією, підвищує соціально-культурну роль музею у суспільстві, перетворює його на осередок культурного дозвілля та творчості. Науковиця впевнена, що саме взаємодія музеїв зі шкільною аудиторією може сприяти ефективній реалізації ціннісно-орієнтованого підходу, стати одним із дієвих засобів формування у підростаючого покоління потреби у творчому самовираженні, спілкуванні з історичною спадщиною та світом мистецтва, природи тощо [2, с. 36].

Таким чином, ціннісні орієнтації – це система поглядів, переконань, принципів та ідеалів, що визначають поведінку людини, її ставлення до себе, інших людей, соціальних явищ та подій. Ціннісні орієнтації формують основу для прийняття рішень, спрямовують дії та визначають загальний світогляд особистості. Вони відіграють ключову роль у соціалізації людини та її адаптації до соціального середовища. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів є багатограним процесом, який включає інтеграцію особистих цінностей, професійних вимог і суспільних очікувань. Це є основою для підготовки компетентних, відповідальних і морально стійких педагогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубасенюк О.А. Психолого-педагогічні чинники ціннісно орієнтованої підготовки майбутніх учителів. Ціннісні орієнтації навчальної діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів у контексті сучасних вимог до освіти: наук.-метод. зб. / [за заг. ред. О.А.Дубасенюк, В.І. Слінчук]. Житомир, Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. 2008. С. 11-19.
2. Пусепліна Н. Реалізація ціннісно-орієнтованого підходу у процесі підготовки майбутніх учителів до виховної роботи. Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції: матер. Міжнар. наук.-метод. конф. (Суми, 29-30 травня 2020 р.) / ред. колегія : В.М. Завгородня, А.М. Куліш, та ін. Суми : Сумський державний університет, 2020. С. 35-36.

А. В. Пашинська
Мелітопольський
державний педагогічний
університет імені Богдана
Хмельницького

ЗМІЦНЕННЯ СПІЛЬНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ МИСТЕЦЬКУ ОСВІТУ

Принципи демократії, права людини, правова держава, рівність, толерантність та багатокультурність – основні вектори у навчальному процесі. Освітня діяльність передбачає впровадження європейських цінностей, які включають в себе вбудовані у зміст навчальних програм на різних рівнях освіти, починаючи від школи і закінчуючи вищими навчальними закладами, конкретні пропозиції та розробки з метою їх впровадження серед молодого покоління.

Говорячи про Європейські цінності, потрібно насамперед охарактеризувати дві ключові речі: перш за все, що входить у саме поняття Європейські цінності, та друге, чому потрібно втілювати їх в українській системі освіти та, в Нову українську школу. Дослідники визнають певну розмитість і нечіткість терміна «європейські цінності» [1].

Нова українська школа має давати не тільки теоретичні знання, але і спонукати учня до пошуків себе, це має бути середовище, де стимулюють до навчання, де розвивається повага до інших, де немає булінгу та учні вчаться надавати конструктивну критику іншим. Оскільки, українська система освіти перейняла свої фундаментальні поняття та цінності від Радянського союзу, є безліч речей та фундаментальних понять, які суперечать європейським цінностям. Безумовно, потрібно це змінювати та імплементувати починаючи з раннього віку, коли учень вперше сідає за парту[2].

Спільні європейські цінності, такі як повага до прав людини, демократія, культурне розмаїття та соціальна згуртованість, формують основи Європейського Союзу. Мистецька освіта відіграє ключову роль у зміцненні цих цінностей, адже вона сприяє розвитку критичного мислення, креативності та культурної толерантності.

Необхідно зауважити, що Європейські цінності необхідно імплементувати шляхом практичних дій. Саморозвиток та самовдосконалення, що забезпечить доступ до інформації про європейські погляди, і вміння використовувати набуті знання, надають можливість акумулювати досвід, а наукові дослідження, публікації, організація лекцій, семінарів і конференцій допоможе удосконалювати професійні компетентності здобувачів та викладачів [3].

Мистецька освіта не лише передає знання про різні види мистецтв, а й формує особистість. Залучення до мистецької діяльності допомагає учням розвивати емпатію та розуміння різноманітності культур. Через навчання живопису, музики, театру чи танцю учні здобувають навички, необхідні для спілкування та співпраці з людьми з різних культурних середовищ.

Мистецька освіта сприяє діалогу між різними культурами, допомагає долати стереотипи та підвищувати рівень взаємної емпатії. Вона стимулює творчий підхід до вирішення проблем, розвиває критичне мислення та залучає молодь до участі в суспільному житті. Через інтеграцію мистецьких практик в освітні програми можна сприяти розвитку громадянської свідомості та європейської ідентичності, що, в свою чергу, сприяє єдності та взаєморозумінню.

Зміцнення європейських цінностей через мистецьку освіту також може включати обмін культурними традиціями, міжнародні проекти між школами та мистецькими закладами, що дозволяє молодим людям безпосередньо спілкуватися з представниками різних країн та культур.

Міжнародні мистецькі проекти повинні бути спрямовані на дослідження загальних для європейських культур тем, таких як мир, права людини, рівність, свобода, екологія тощо. Обговорення та художнє відображення цих тем сприяють усвідомленню їхньої важливості як для окремих народів, так і для всієї європейської спільноти.

Обмін культурними традиціями здійснюється через організацію культурних вечорів, виставок, тематичних фестивалів, де учні та студенти можуть представити мистецтво своїх країн: танці, музичні твори, ремесла, національні костюми та літературні читання. Такі події дають можливість молоді ознайомитися з культурною

спадщиною інших європейських народів, зрозуміти загальні та унікальні риси традицій, що сприяє розвитку толерантності та поваги до інших культур. Обмін знаннями про культурні практики дає змогу молодим людям відчувати, що їхні власні національні традиції є частиною ширшої європейської спадщини, і таким чином вони відчують свою причетність до спільного культурного простору.

Також мистецька освіта може бути потужним інструментом для інтеграції мігрантів і біженців. Культурні проекти, виставки та фестивалі, які об'єднують представників різних національностей, сприяють порозумінню і взаємоповазі. Завдяки мистецтву люди можуть знайти спільну мову, навіть якщо не володіють однією мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ф.Г. Ващука. Ужгород: ЗакДУ, 2011. 560 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір»; Вип. 16).
2. Аветисян П. С., Галикян Г. Є., Заславська М. І. Про деякі проблеми реформування сфери вищої освіти у країнах пострадянського простору у світлі євразійської інтеграції. Наукова думка. 2016. № 4(22). С. 5–15.
3. Цюпин Б. Європейські цінності: реальність чи міф? Радіо свобода : веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a725131805.html>

Кременецька Л. В.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ОСОБИСТІСНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕДАГОГІВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ

Педагогічна діяльність є однією з найважливіших і відповідальних професій,

адже від якості освіти залежить майбутнє суспільства. Однак, у прифронтових містах, де тривають військові конфлікти, педагоги стикаються з численними викликами, які негативно впливають на психологічне та емоційне благополуччя.

У умовах безпосередньої наближеності до лінії фронту педагоги зазнають постійного стресу, що викликаний не лише загрозою фізичної безпеки, але й емоційними переживаннями, пов'язаними з невизначеністю майбутнього. Стрес, викликаний умовами конфлікту, може мати серйозні наслідки для психічного здоров'я педагогів. Дослідження показують, що підвищений рівень стресу призводить до професійного вигорання, зниження мотивації та емоційної нестабільності. Відзначено, що педагоги часто відчують тривогу, депресію та потерпають від вигорання. Це, в свою чергу, негативно впливає на професійну діяльність, знижуючи якість освіти, яку вони надають учням [2].

Виходячи з наявного поля актуальних проблемних питань, нами розробляється тема створення системи дієвої психологічної підтримки особистісного і професійного благополуччя педагогів у кризових умовах.

Для розробки цілеспрямованої програми підтримки, яка допоможе педагогам зберігати власне благополуччя та ефективно відновлюватися, необхідно провести аналіз причин стресу – факторів ризику та позитивних чинників – факторів захисту. Серед можливих напрямів психологічної підтримки педагогів можуть бути: індивідуальні психологічні консультації, тренінги, програми підтримки ментального здоров'я з екологічною інтеграцією психологічних практик в освітній процес [1].

Перспективою нашого дослідження у сфері психологічної підтримки педагогів є вивчення уявлень освітян про особистісне і професійне благополуччя, визначення значущих компонентів концепції благополуччя, вимірювання суб'єктивного благополуччя освітян, визначення індивідуальних потреб учасників дослідження щодо підвищення рівня суб'єктивного благополуччя, вивчення впливу різних факторів на благополуччя педагогічних працівників, а також розробка системи інтервенцій, що може бути адаптована до специфіки кризових умов.

Дієва психологічна підтримка особистісного і професійного благополуччя педагогічних працівників в умовах сьогодення є пріоритетною проблемою в системі

освіти. Впровадження ефективних програм підтримки та підвищення психологічної обізнаності може суттєво поліпшити якість життя та професійної діяльності педагогів. Саме через системний підхід до цієї проблеми можна забезпечити стійкість педагогів у складних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волинець Н. В. Психологічні особливості особистісного благополуччя в професійній сфері життєдіяльності: монографія. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2019. 620 с.
2. Пахомов І.В. Профілактика професійного та емоційного вигорання педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти: навчальний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 114 с.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. Вплив спільних цінностей ЄС на розвиток нової проєвропейської початкової та середньої загальної освіти в Україні 3

Батарейна О.О. Вплив європейських цінностей на освіту в Україні	3
Бершадська К.Ю. Застосування автентичних аудіо матеріалів для формування умінь учнів початкових класів читати англійською мовою	6
Білоусова Н.В. Білінгвальна освіта як тренд сьогодення	9
Бірюк Л.Я. До питання про структуру емоційного інтелекту молодших школярів	12
Бобро А.А., Кочубей К.В. Формування екологічної свідомості учнів початкових класів за допомогою соціальних проєктів	18
Голуб О.В. Роль україно-європейської співпраці у створенні Нової української школи	21
Дерман Ю.С. Роль учителів ЗЗСО у поширенні європейських цінностей	24
Дікова Д.А. Вплив формувального оцінювання на розвиток компетентностей ХХІ століття: європейський досвід для українських шкіл	26
Дмитрієва С.В. Спільні цінності ЄС: перспективи впровадження	29
Засипко І.О. Імплементація європейських цінностей в загальний зміст української шкільної освіти	31
Кічук Н., Малинська Г. Розвиток у сучасних першокласників умінь учитися: європейський контент	34
Лащ П.Є. Пінчук І.О. Використання інтерактивних засобів навчання англійської мови у початковій школі	37
Мазур С.О. Ціннісний компонент автономії підлітка	40
Мариніна Є.А. Роль вивчення іноземних мов у формуванні проєвропейської свідомості учнів	43
Маслова М.М. Формування толерантності учнів Нової української школи в процесі вивчення англійської мови	46
Мироєвська А.Є. Виховання толерантності на уроках англійської мови	49
Європейські цінності – рухома сила розвитку української освіти	53

Ричак Я.В. Європейський досвід роботи з обдарованими дітьми	55
Рябуха А.Я. Використання цінносно-орієнтованого підходу при викладанні географії в НУШ	58
Сабо С.А. Доцільне впровадження гейміфікації в освіту як європейський метод підвищення якості освіти	61
Сверлович В.І. Впровадження європейських цінностей у шкільну освіту: перспективи розвитку в Україні	64
Ткач Ю., Філоненко О. Досвід функціонування початкової освіти в Італії	66
Четвертак Т., Мільтих О. Італійський досвід сприяння якості навчання у сфері викладання природничих наук	69
Штельман О.Д. Європейські цінності як основа освітніх реформ в Україні	71
Akimova D. I. Emotional Intelligence in Preschool Children	74
Shaping pro-European education in Ukraine: the role of EU common values in primary and secondary school development	76
Topalov Y.M. Tolerance in English listening and understanding different accents	78
Zubko A.M., Levchenko I. Ukraine and the European Union: the Promotion of the EU Common Values	80

РОЗДІЛ 2. Європейські виміри сталого розвитку української вищої освіти 84

Бредун К.О. Складові інтеграції України в європейський освітній простір	84
Ведута Т.М. Європейський вектор розвитку української вищої освіти	86
Вейдер Т.М. Організація освітнього процесу в закладах вищої освіти за дуальною формою навчання	89
Волошина В.В. Якість освіти як основа європейського поступу вітчизняної вищої освіти	91
Воронова О.Ю., Ямчук Т.Ю., Зейкан І.І. Роль професійного перфекціонізму у процесі підготовки здобувачів	95
Гришко С.В., Непша О.В. Значення географічних дисциплін у системі вищої освіти України для цілей сталого розвитку	98

Губко В.О. Розвиток креативного мислення як основа європейської освіти	101
Деменєва О.В. Формування гендерної компетентності майбутніх учителів	104
Дикіна Т.Д. Особливості євроінтеграції української вищої освіти	106
Захаржевська Є.О. Впровадження ІІІ в сфері навчання перекладачів з точки зору європейського законодавства: перепона чи перспектива?	109
Іванча Я.Г. Культура академічної доброчесності як основний вектор європейського освітньо-наукового простору	111
Калгушкін Ю.Л., Заліван О.В. Організаційно-психологічні аспекти підготовки населення України до національного спротиву	115
Кічук А.В. Європейський творчий досвід щодо психологічного супроводу стресостійкості студентів	117
Кожевникова А.В., Тихонова О.Ю. Вплив європейських цінностей на здоров'язбережувальні компетентності майбутніх вчителів	120
Липко І.А. Шляхи входження української вищої освіти до європейського освітнього простору	124
Марусяк О. Є. Гендерна рівність в контексті інтеграції української освіти до Європейського союзу	126
Масюкова Є.С. Формування толерантності, як однієї з основних характеристик майбутнього вчителя	129
Мельнікова А.М. Євроінтеграційні процеси в системі вищої освіти України	132
Патейчук Р.П. Євроінтеграція шкіл: як європейські підходи змінюють українську освіту	134
Пехов В.В. Європейські виміри сталого розвитку української вищої освіти	137
Притула Т.Г. Сталість української вищої освіти як основний вектор її євроорієнтації	139
Рябець Д.В. Сутність феномену «фасилітаційна технологія» в науковому вимірі .	142
Сергієнко Т.І. Сталий розвиток як стратегія успіху: роль українських університетів в європейському освітньому просторі	145
Співпраця між українськими та європейськими навчальними закладами: перспективи та результати	148
Стародуб А.А. Рівні володіння іноземною мовою: європейський стандарт CEFR .	150

Система підготовки учителів до роботи в умовах інклюзивного навчання	154
Філіпенко О.І., Гончаренко С.Р. Самостійна робота здобувачів вищої освіти як ефективна форма вивчення іноземної мови	157
Чумаченко О.О. Європейські виміри сталого розвитку української вищої освіти .	159
Шепель М.Є., Філіпенко О.І., Третяк В.В. Формування деонтологічної культури майбутніх фахівців філологічних спеціальностей під час навчання у технічному закладі вищої освіти	162
Goncharova O.A. Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University's experience in implementing the Jean Monnet Module "Strengthening the EU common values through the policy of multilingualism in the education and training of future teachers"	165
Illin M.S. The impact of European values on the educational process in Ukraine	168
Maslova A.V. Participation in the EU-funded ERASMUS+ programme as the way to develop higher education in Ukraine	171
РОЗДІЛ 3. Соціально-педагогічні виміри інклюзивної освіти в країнах Європейського Союзу	174
Батарейна І.О. Інклюзивна освіта в країнах європейського союзу та в Україні	174
Білик Н.А. Формування соціально-комунікативних навичок молодших школярів з розладами спектру аутизму	177
Ведмідь В.Р., Гордієнко Т.В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для підтримки інклюзивного навчання, адаптації освітніх матеріалів та забезпечення доступності освіти	180
Воронова О.Ю., Барчій М.С. Окремі аспекти інклюзивної освіти в Україні	183
Гайцук С.В. Порівняльний аналіз інклюзивної освіти в різних країнах європейського союзу	185
Гордієнко Т.В. До питання про довгострокові соціальні та економічні результати інклюзивної освіти для людей з обмеженими можливостями	187
Інклюзивне навчання у закладах вищої освіти	190
Єложенко А.О. Інклюзивна освіта під час дистанційного навчання: досвід країн ЄС	193

Жовнір С.А. Інклюзивна освіта в ЄС: соціально-педагогічні перспективи та виклики	196
Каплієнко А.І. Особливості інклюзивного навчання дітей з мовленнєвими порушеннями: досвід та перспективи України	199
Ковтун Н.М. Застосування казкотерапії у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення	202
Колотило Г.С. Розвиток комунікативних навичок у дітей з ООП: роль ігрових методик	204
Множинська В.В. Формування інклюзивного освітнього середовища в країнах ЄС: досвід та виклики	207
Николаєнко О.Л. Особливості реалізації європейських цінностей в інклюзивній освіті	209
Ніколенко І. В. Європейський досвід професійної підтримки вчителів в інклюзії .	212
Орлова В.Є. Роль вчителя в інклюзивному навчанні: європейські практики	215
Проха А. Вплив інклюзивного навчання на академічну успішність, самооцінку та психологічне благополуччя дітей з особливими освітніми потребами	218
Прощенкова Є.В. Спеціальні школи чи повна інклюзія: що про це говорить досвід країн ЄС?	220
Сбоєва Ю.Ю. Формування зв'язного мовлення в учнів початкової школи як засіб зміцнення спільних європейських цінностей через спеціальну освіту	224
Селіванова А.Ю. Соціально-педагогічні виміри інклюзивної освіти в країнах європейського союзу	228
Стрішкова Ю. Інклюзивна освіта в країнах Європи	231
Филиппенко С. А. Реалізація інклюзивної освіти В Німеччині	233
Чумак Т.В. Спільні європейські цінності через освіту: використання медіа-технологій у розвитку пізнавальних процесів з порушеннями мовлення	235
Шевченко С.О. Формування толерантності молодших школярів до дітей з ООП як одна з основних європейських цінностей	238
Явор І. В. Особливості функціонування інклюзивної освіти у Великій Британії ...	242
Ярмоленко Я.О. Євроінтеграційний підхід до формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів	245

Пашинська А.В. Зміцнення спільних європейських цінностей через мистецьку освіту 248

Кременецька Л. В. Психологічна підтримка особистісного і професійного благополуччя педагогів у кризових умовах 250

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them"